

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 111 4° copy 1

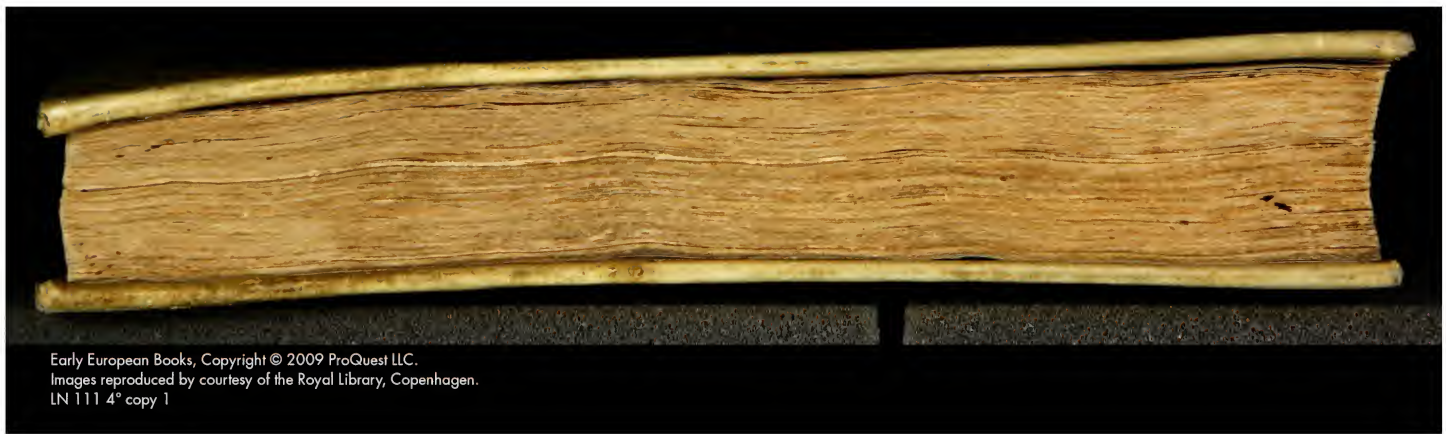

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 111 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 111 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 111 4° copy 1

Bibliotheca regia publica.

169/1000

LN III

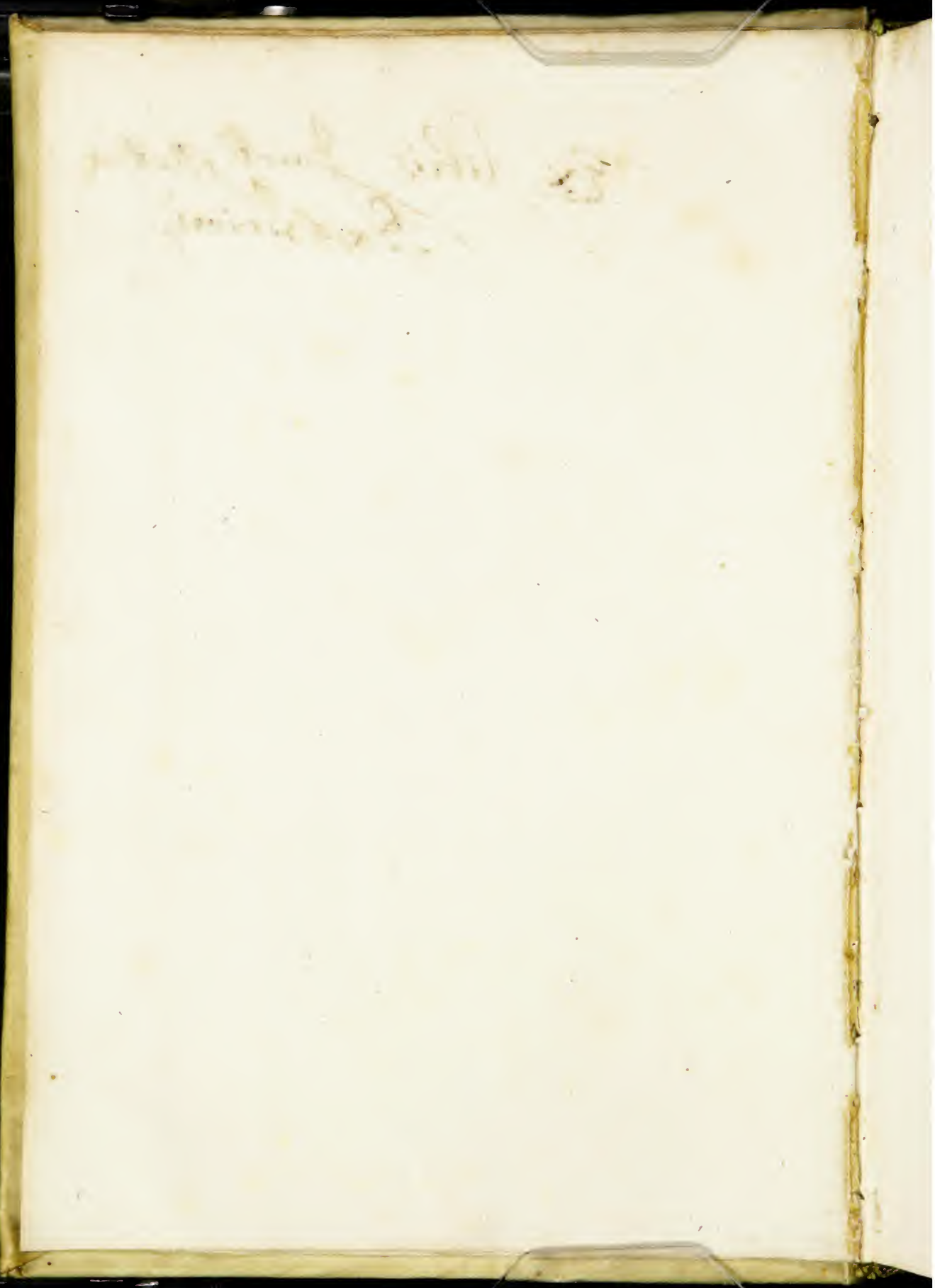
ex. 1

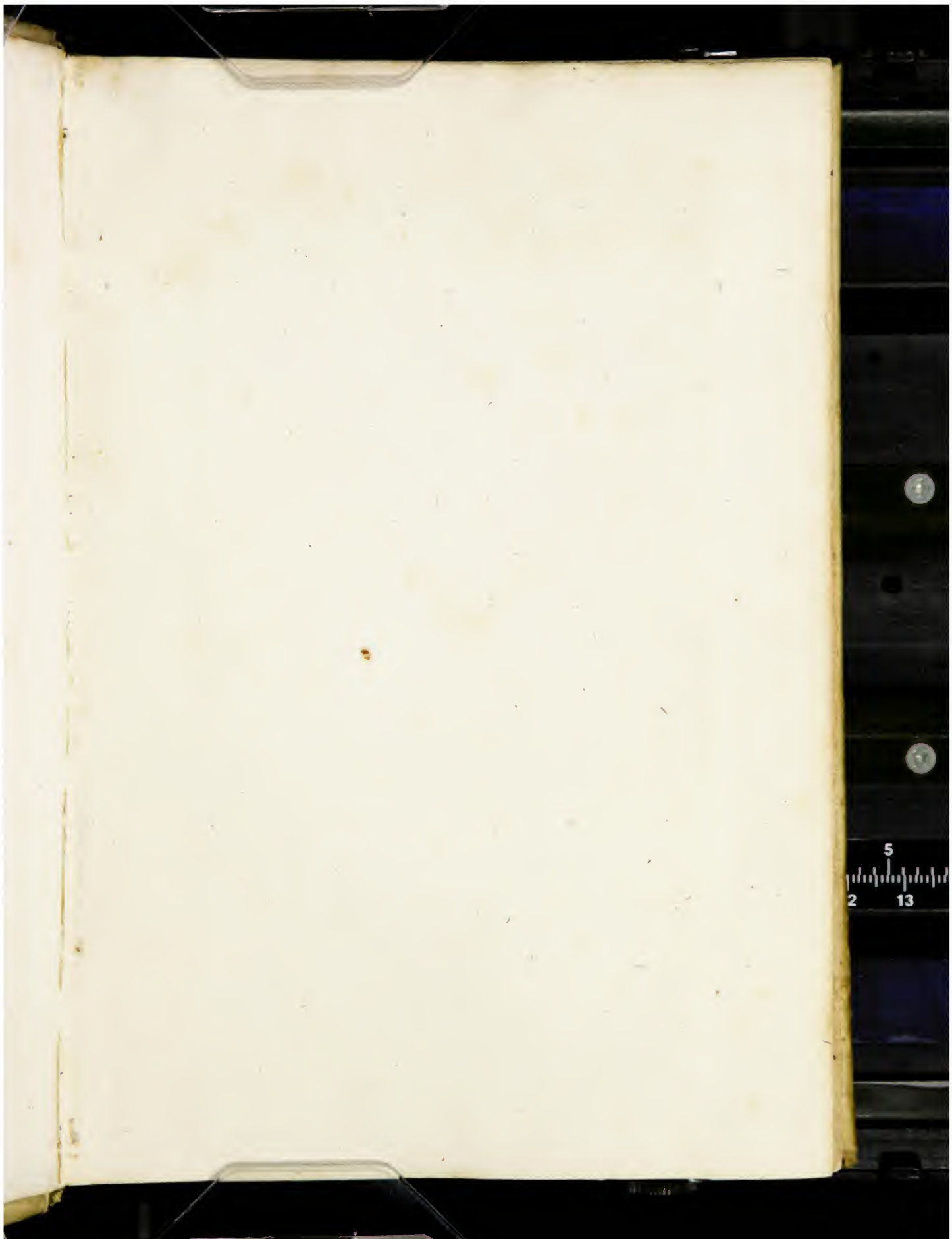
M

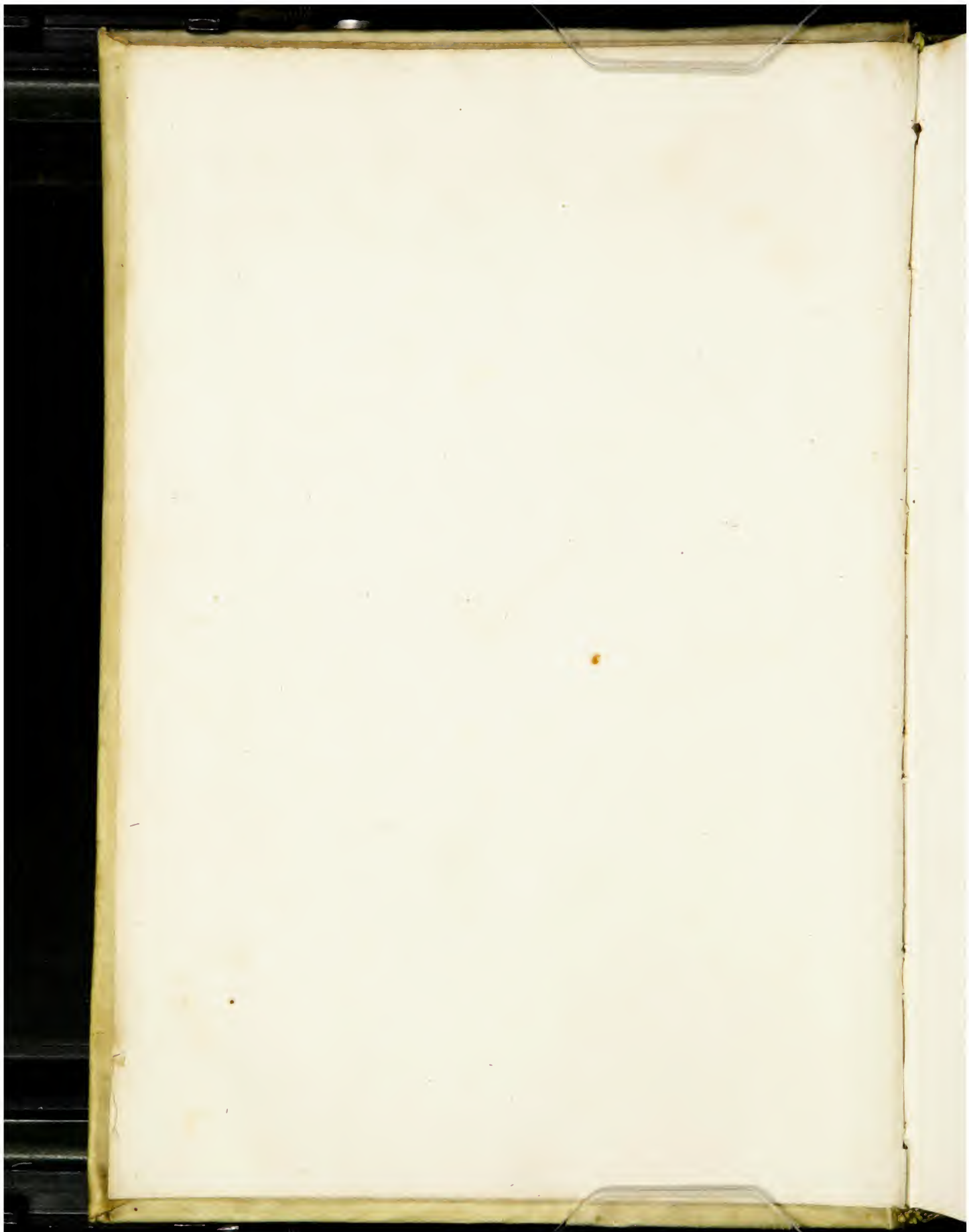
Ex libris Jacobi Mathiae
Bastoviani

Komplet

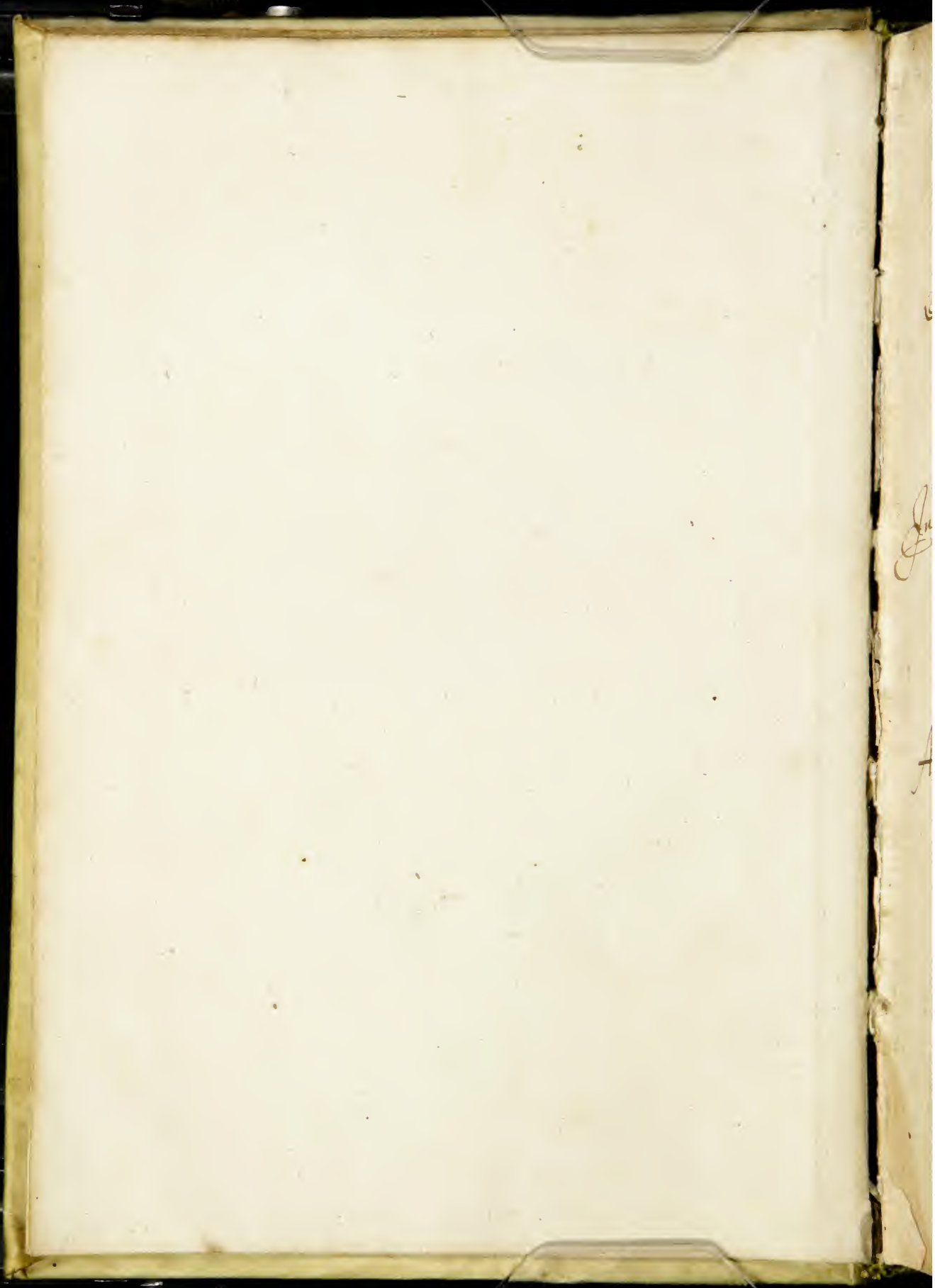

5
2 13

*Letius Mastia
posse de libris*

Quedam breues expositiones et legum et iurium
concordantie et alligationes circa leges iurie per
reuerendum in xpo patrem ac dominum Kanutuz
Epum vibergeu et venerabilem vtriusq; iuris doc
torem sup iutorum legisterium.

Qui iustitiam

Iuris

A.

*Waghen
Fitzes*

S.

1508

*Ex Bibliotheca Othonis
Sperling D.*

5
2 13

Handwritten text in a medieval script, likely Latin, arranged in several lines at the top of the page. The text is somewhat faded and difficult to decipher.

2

In nomine sancte trinitatis et in diuisione patris et filij et spiritus sancti Amen Quia quod querit a pluribus sapientibus facilius inuenitur. xx. dist. c. de quibus et per ampliores homines perfectissime veritas reuelatur. C. de fideis miss. l. fi. i. fi. lxij. di. c. extra conscientiam atque magis appropinquandum et diligendum diuoluit quod maioris constitutionum auctoritati conformatur ar. c. adherentes de iura colupnie ut ergo leges municipales regni dante a pluribus cognoscantur diligenter et obseruantur ediscere decerni in quibus sunt imperialibus et canonicis constitutionibus conferens quatenus in homini articulo effectuali commode obseruande In quibus etiam imperij legibus et canonibus sunt contrarij et difformes quatenus in homini exulceret et areferat quod quod errore primum deinde consuetudine obtentum est in alijs similibus obtinendum ff. de. le. i. quod non ratione quatenus etiam ubi legibus imperialibus non aduersus sed diuersus sunt propter diuersas regum circumstantias sunt obseruande cum secundum varietatem temporum et locorum varientur leges ar. c. Non debet de consanguinitate et affini et l. vii. ff. Si certum petat per homini prius ediciones allegatoneque adiuuaciones casus per dictas constitutiones municipales expresse decisi facillime terminentur casus quia extranei per familiaria discuciant iuxta l. non prius ff. de legibus Taliter ergo studiosas materias legum de lucidandi et dilucidandi pando cum per homini aditamenta scire sunt inuente iuxta sententiam philosophi in elenctis celsus quos protra me liuoris mordacitas sileat obtretatoris loquacitas quoniam vmo h? opusculi letor prius legat quod inuerepet prius scrutetur quod redarguat. xi. q. iij. c. Corum ut dormiente liuoris furore aie caritatis lectulo quiescente apparetur vtiliter hic conscriptum emendetur caritativae in mature profusus suppleatur vtile premissum

Liber primus.

A Eth loqh scal mālandh bygge En wil-
de hwer man orwes ath syth eghet oc
lade mā npde iassneth tha tprthe man
sche loqh weth En enghn log er so goth at splge
som sandhn e hwoz m ā thwil o sandhū tha scal
log lede hwilkh sandhn er oc reth Wore ep log
a lande tha hafde hwer mesth ther mesth matte
gribe forti scal loqh giores effthr alle men at ret

wise men oc spage oc saghelos sculle nyde there
reth oc there spech. Oc wette me oc fule sculle
rettes affthe thz i loghn er scriffuet oc forthi wor-
dhe ep fulkomen thn on dscap ther the haffue i
how at ghere. Wel er thz oc reth at thn ther gudz
retsel oc rethns elskw ma ep locke til gode at hof
things rethsel oc landens wicher logh forfange
thm at ghere ilde oc pine thm ther ep wulle lade aff
onde gerningher.

En enghn logh er so gooth at fylghe som sadhn
z ifra li. ij. c. viij. s. i. z. c. iij. z in principio plogi latini.

Landens wone quemeligh och opdeligh
oc openbare so at alle men mwe wide oc vudher
stande huat loghn fier Oc wone ep scriffue oc ep
gierth effther en maz serligh mild men effther mes
terff ther i lande bo Enghn scal oc dome ighn thn
ne logh komghn giffuer oc landhz tagher wedh
me effther thm scal landhz domes oc rettes Thn
logh ther komghn giffuer oc landhz tagher wedh
then mo han oc ep effther taghe ellc skiffthe vthn
landens willie vthn han more openbarlige geen
gudh oc tha matte han ep geen landens willie.
Thz er koinghns embet oc hofthings ther i lan-
dhz ere at dome dom oc gore reth oc fresse them
thz nyz wold thwiges so som are widuer oc fa-
therlose boren pellegrimme oc vlandes me oc fa-
tughe men thm gangher tithes wold ower.
Oc lade ondegerninges men ther ep vile rades i
suth land ep leue forthi at om han piner ellc dra-

ber ondegernigs mē tha er han gudʒ tieneste mā
oc logsens gōmer man forthi so som thñ hillige
kprke āpres meth pawe oc bisper so scal hwert
landh āpres mʒ rechter oc wāries mʒ loghñ

The are oc skploughe ther i hans land bo atwa
re hānū hōsum oc lpdighe oc ondertane oc tie
ne hannū forthi er han oc skplouge at gōre them
alle fredh. Thʒ sculle oc wide alle werdsens hof
tinghe at mʒ thʒ wold ther gud haffuer thñ i
thñne werohñ giffuet tha solde oc thñ hā sin hel
lige kirkē at warte for alt ther a bethes En wor
de the forglōmē ellē vilduge oc wārie henne ep so
som reth er til tha sculle the sware thʒ a dome da
ghe om kirkēs frels eller lādsens fredh mʒnskes
for there skpld i there time

Thñ logh ther komghñ giffuer oc landhʒ taghē
wedh thñ ⁊ cetera.

Vide canon Dicta paucorū non faciunt legem communem
Item pacto priuatorum iuri publico minime derogatur ex
tra de foro competen. c. si. diligentī. Item a simili consens
sus paucorum destruere ius commune non potest vñ.

Item nō inuencātur noue leges nisi de cōsensu totius reg
ni inplamento gñali in quo vñ parlamento liceat regi de cō
silio prelatorum et meliorum regni legem mutatur dimiune
re vel auget gñare vñ etiā alieniare secundum q̄ profectui vñ
corone regni ac utilitati rei publice viderit expedire vt in cō
stitucione cristofferi regis ʒ. xxxv. ⁊ in prologo in ver subtrae
to nec potest

Ude sculle alle ther thne bogh seer oc vndhe
 stade konig voldemiat son sacri kanuti son
 i ringsted i thn time han haffde weret konig i to
 vinther oc tretiuge vinther fra at wor herre wor
 foth tha more ganghn M vinther oc cc vinthē oc
 lxxx vinther i mars monz ther nest effthē lod han
 scriffue thne bogh oc gaff thn log indn worthing
 borch ther her stand scriffue opa danske mz has
 sonners raad ther hos more konigh Erik hertug
 Abel iwancker cristofer oc offa ther tha wor erke
 biscop indhn lundh oc biscop niels aff seland oc bi
 scop pmer aff fyn oc iens biscop aff hedeby oc bi
 scop gwnner aff ripe oc biscop peer aff aruē bis
 cop gwnner aff viburgh biscop iens aff venspsel
 oc ther til alla beste raad ther i hans rige ware

Tiber primus

Ex ē asciscens honestū phibēs cōtrariū vnde si
 quilibet vellet cōtencus esse suis & nulli preiudi
 cium aut violentiā inferre lex necessaria nō es
 set Sed nulla lex adeobona sicut veritas Vñ.
 si dubitat vbi sit veritas p legē discutiatur vbi et quid sit ve
 ritas Vnde & lex posita ē ppter transgressores vt a malicia sua
 refrenēt & terreant & iusti pacis pñdio gaudeant et exul
 rent Vnde dignū est q quos diuin? amor a malicijs nō reuo
 cat saltem pena tpalis cohibeat a pctō Item lex debet ēē ho
 nestā iustā & tollerabilis utilis & manifestā ita q oēs possint
 eam intelligere et q non sit imposita ppter spālem alicui?
 & ppter cōmunē utilitatē Item nullus pferat iudiciū cōtra
 legem quā rex de cōsensu totius regni tradidit cōseruādā
 sed fm eam debet tota terra iudicari regi ac defensari nec po
 test eam rex reuocare vel mutare cōtra voluntatē idigena
 rū quorū cōsensu fuit imposita nisi manifeste sit cōtra denz
 Item regis et principis interest terre iusto iudicare vnicuiqz
 ius suū attribuere viduas pupillos & orphanos pegrinos ad

4
uenas pauperes et quolibet iniuste opprēssos defendere et a
regno trāsgressores eliminare et punire. cū i hoc gratū deo of
fert seruiciū sicut scriptū est Iudex dampnatur cū reus ab
soluitur quia sicut sancta ecclesia p sollicitudinē sedis aposto
lice et epōz ac aliorū ecclesie patorū subsistit et regit ita qui
libet terra cōstitutionibz principū adiunat. Vnde oēs in ter
ra regis habitantes tenent eū honorare et obedire eo q ip
se tenet eis facere pacem. Propterea debent scire oēs reges
et principes q sicut de? dedit eis p tatem facere iudiciū i terra
ita eis tradidit sanctā ecclesiā suam ab omī iniusta impet
tione cōseruandā sed si ppter eoz negligentia vel maliciā
scrē mris ecclesie libertas deperierit vel pax terre exulane
rit reddet in die stricci iudicii dei rōem Ceterū sciri dnt vnuer
si q voldemar? rex fili? voldemari q fuit fili? scti Kanuti in. xx
māno ēgni sui mēse March hūc libz cōdidit et scribi fecit i cas
tro Northinborgh presētibz rege Erico duce Abel Xpofero ar
chiepo Wffone lundēsi epō & Nicolao roskildn epō Iwaro oc
tonien epō Petro arnsien epō Swunero ripen epō Swunero
vibergen epō Johāne burglane epō Johāne Aelwice epō
et cū cōsilio oīm meliorū de regno dacie.

Lex ē a scistens. cōcor. ff. de legibus. l. legi virtus Itē a scis
tēs scio cōponit cū ad & subtrahit d & dī a scio scis id ē adiūgere
vel aq̄rere inde a scisto inthoatiū lēm hugo. scio cōponitur
cū ad et retinet d & inde inthoatiū a scisto Necessaria qz lex
iusta non est imposta qui em spū dei agunt nō sunt sub lege
extra de renū. c. nisi cū pdē §. s. dices de regula. c. licet. xix. q. ii.
c. due sunt. Vnde dignū ē concor. c. clericorū de vita & honesta
te cleri. cū glo. Lex dī ē honesta concor. iij. dist. ē ar. lec. et. l. ius
ra. ff. de legibus Item nullus pferat fa. l. nemo iudex c. de.
sententijs et inter lotonibus oīm iudicium Nec pōt alibi dī q
p̄reps nō est ligatus legibus ideo pōt mutare c. d. l. dīg vox
Sed hoc intelligit de impatore q ē dñs mōi. ff. ad legē rodia
ni de factu l. de p̄catō serns de inferioribus de quoz qlibet pōt
dici legē patere q ipse tuler de constitn. c. cū dñes nec mu
tet sine approbatiū consensu alias in lege subrogata deficiat
consensus et habet p non lege ut i iij. dist. c. leges instituē
Contra deū hec pprie nō est lex vl constitucio qz lex donū dei
est ff. de legibus. Lex est & qz rex pfitetur se velle defendere

ecclesiam et eius libertates ut infra .S. proximo idcirco con-
stitutiones contra ecclesiam aut ecclesiasticas personas seu eorum
libertates sunt inuocande fa. p hoc. c. i. immunitate ecclesie li.
vi. Regis concor. xxiij. q. v. c. principes et .c. regimi Unicusq
concor. l. iusticia .ff. de iusticia et iure Scriptum est fa. in aucto-
ritate ut differant iudices C. coll. ix. et glo. c. dilecti de pri. in.
vel. .c. abbate ptra ceterum v. nec etiam iudex de se et re in b. li.
vi. Q: sicut sancta ecclesia hic rex admittit regimē ecclesie et
ecclesiasticarum personarum cum suis bonis sub papa et epis atq
per eos distinguens a se regendos scilicet laicos et secula-
res ab ecclesiasticis personis p papam et episcopos regendos et ex post.
Potestatem hic declarat qualiter rex tenetur defendere ec-
clesiam in suis libertatibus ex quibus patet q ecclesiastice per-
sone non subiacent iuri laicorum ut in. c. olim cum sua glo. de i-
uris et dāp. da et q per istas leges posuit dñs rex pro subpo-
sitis et subditis laicis quos ipse habet regere nō aut pro cle-
ricis nisi quantum p eorum fauore laborat quia ppter si clericus
clericatum p coronam et habitum obseruans comiserit actum contra
statuta canonis aut contra istas leges non teneatur stare
iudicio seculari p istis penis infligendis sed in foro ecclesiasti-
co sed penas canonis est conueniendus Iudex aut laicus
oppositum p distinctionem vel condemnationem faciens est p reu-
suram ecclesiasticam corrigendus p. c. Au lus iudiciū de foro
compe Patet etiam ulterius q p istas leges inquitū sunt in fa-
uore clericorum clerici pnt adiunari nō aut p illas vel illarum
penas in quantum sunt in eorum odium vel gnamē distinguū ve-
redici ergo et alij contra clericorum personas ad iurandum iuxta
istarum legum ordinem requisiti nō hnt contra eos vel p eis iurare sz
ppter eorum personas foris declinare allegando tales personas
non esse regi aut de istis legibus subiectas et consequenter p
veredictorum iuramenta vel aliorum non distinguēdas sed ad
forum ecclesiasticum forte remitteudas et hoc verum in quacumq
causa p personas clericorum nisi clericus clericatum amiserit aut
canonice degradatus fuerit et ad iudiciū seculare per episcopum re-
missus iuxta .c. Degradatio de pe. li. vi. Istud confirmatur in
articulis theod. in cor. ix. ubi dicitur clericus ordines hñs et co-
ronam si vulnera uerit vel occiderit laicum super hoc non dñt
veredici discernē Sed si veredici vel alij contrarium fecerint

puniatur ut sacrilegi ut in .c. olim cū sua glo. de iurā & dāp.
da honorare obedire i. pet. ij. & de maiestate et obedientia .c.
solite dedit eis potestatem .xiiij. q. v. c. principes. Lex est posita
ppter transgressores ut hūana coerciatur audacia & tanta sit
inter reprobos innocentia iij. di. facte sunt autē Nam per le-
ges nemo benefacere cogitur sed male agere phibetur .xiiij.
q. v. ad fidem ber. de sūma trinitate et fide catholica .c. grego-
rius in v. Noua litigia Item ut boni inter malos viuāt quie-
te .xiiij. q. v. nō frustra & hoc solū bene agitur vita ut hominū
corrigatur .xiiij. q. v. pdest ber de officio ordinari. c. ad repri-
mendā glo. i. Sed nulla lex adeo bona sicut veritas simile
i decretis ut ecclesiastica beneficia in v. de vultu p ber. ff. de eo
q certo loco lege q si ephesi ubi dicit qui enim iudicat semp d3
veritate in pre oculis habere ut ibi. Item mortaliter peccat
qui veritatem occultat xi. q. iij. q quis. Lex debet esse honesta
leges ab omnibus diligenter sunt obseruande de consti. c. i. in.
v. omnib? p. ber. §. de legibus. le. leges Ius suū attribuere siue
homo sit pena efficiendus siue pmo remunerāus di. iij. c.
vi. & c. firmiter. §. in fine & ppter hoc dicit seruire deo sibi & pri-
mo et sūmū bonū in hac vita est iusticia colere & ius suū
vnicuiqz tribuere .xij. q. ij. cum deuotissima ber. in .c. gregori?
in verbo ius suū Nota rigor iuris est excessus siue austeritas
iuris aliquotiens ad terrorem scriptus q quidem non ē ob-
uandus nisi ubi timeatur exemplum mali dist. plo. sed istud
Quicunqz tñ rigor idem est q subtilitas iuris & seruandus
est etiam de resti. spo. In iuris Equitas vero est media inter
rigorem & dispensatōē C. de iudicijs placuit & diffinitur sic
Equitas est iusticia dulcoris mīa tempata naz melius est de
mīa quā de seueritate reddere rationē .xxvi. q. vñ. alligant
Hoc intellige sūm ray. nisi ex iusta cā seruat rigorem vlfatīat
dispensationē concor. pīamus in v. Ius nullus pferat iudiciū
contra leges sed contrariū fit aliqñ scz cū aliquis pīdēs qm
leges imponit onerosas subdit non ptinentes ad utilitatem
cōmune sed magis ad ppriam cupiditatē et gloriā Itē ex auc-
toritate sicut cū aliqz legent fert ultra commissā sibi ptātem.
Itē iequaliter onera multitudinis dispensant etiā si ordinā-
tur ad cōmune bonū Item in iuste sunt leges romanorū per
contrarietatem ad bonū diuinū qd est contra legē diuinam et

b

tales leges nullo mō licet obſuare Vnde piſamus in v. lex q̄
tuor mod̄ peruerſiē hūnū iudiciū ſc̄ timore cupiditate odio
v amore Quatuor iſta timor odiū dilecto cenſus ſepe ſolene
hoīm rectos peruertere ſenſus xi. q. iij. quatuor.

¶ Quia puer hereditare poteſt Capitulū primū
S I puer baptizatus fuerit hereditabit alioqui
non Si dubitatur utrū pater vel mater diu
tius viuat vel utrū puer fit baptizatus aut nō tūc
puer potius adiudicari debet ad xp̄ianitatem et
ad hereditatē q̄ in contrarium et idem de prē q̄
de m̄rē z hoc debz ſciri p noīatos de plāguinitate
Nominati de conſanguinitate ſunt .xij. homines
infra terciā lineā cōſanguinitatis et infra puinciā
q̄ vulgariter d̄r ſp̄ſel ille nominare tenet̄ qui incuſ
ſat et tñ nō debet nominare manifeſtos inimicos
aduerſe partis Sed in cauſatus poteſt renūciare
tribz loco quoz alij nō noīandi z alijs tribz pōt
etiā renūciare cū iuramēto p̄j. hoīm q̄ ita ſūt ei?
iimici q̄ ipi nō pōt eos habet̄ ſecū i lege q̄ d̄r lagh.

¶ Thwilkz barn erffue ſcal Capitulū primū.
B Arn om thz wordher criſtinet ſtande erff oc
Bep ellero. En wordher ſkelnet a hwat hellē
lēgher lewer modher eller barn eller barnet wor
dher criſtinet eller ep tha et thz nermer atwithnes
til criſthndom oc til arff en fra Thz ſamme er om
ſadher th̄r er om modh̄r thz ſculle mē vithne wet
kpn̄s neſſn. kpn̄s nſſn thz er p̄j. mē indh̄n ſp̄ſel oc
indh̄n credie b̄p̄roh th̄n ſcal neſſne ther ſechter oc
tha ſcal h̄a ep neſſn han̄s opēbare wuēner. Tre
mo han̄ aſtage ther for ſagh̄n er vth̄n eedh oc an

ore tre sculle naffnes i thet stz De adre tre ma hā
 afftage m3 rj. mē m3 eedhe at the ere so hās mūē
 ner ath han thm ep haffue mo i logh m3 figh.

¶ Si pner rē Nota motiū istius. c. est ut pueri citius bap-
 tizentur rō postea patebit Sciri debet q̄ incusat cōcor. §. de p-
 ba. lege auctor. Inimicos cōcor. auctentice Si dicatur. §. de
 testibus cū iuramēto hoc nō esse iniquū cū cuilibet sua defen-
 sio legitima sit admittenda de excep. c. cū inter. Qui incusat
 sio istius decisionis est q̄ interpretatio in dubio est facienda
 in benigniorem ut res magis valeat q̄ pereat ff. de re. du. l.
 quociens C. idem suo de vide instru. c. inter dilectos de accu-
 sationibus cū dilecti de v. sing. c. abbate de re. iuris. c. estote.

¶ Nota quicumqz alicui infra quintā lineam attinet ipse po-
 test cū ea dare leges et quō extraneus se defendere habeat p-
 leges patet per thord. §. lxxxvj. Hoc debet sciri per nomina-
 tos de consanguinitate rē. Nota quicumqz cognatos non ha-
 bet infra reguū iuret solus per sanctos q̄ cognatos non
 habet infra reguū et postea defendat se manu duodena ho-
 minū qui dicuntur langfest mē thord. §. ij. q. ij. Nota q̄ ista lex
 intellegenda est de nominatis de consanguinitate et non de
 alia lege ut iuramentū duodecim hominū vel alias quia ex-
 cepto iuramento p nominatos de cōsanguinitate potest ex-
 traneus solus iurare sine iuramento pluriū et hoc de consue-
 tudine quia ubicunqz ius deficit consuetudo vim leges ha-
 bet disti. i. c. Consuetudo. et intellige dum mō non sit iniqua
 vel iuri publico contraria vel a iure reprobata. Item ubi-
 cunqz seruata consuetudine. i. anima periclitatur non va-
 let consuetudo Item consuetudo est onerosa ecclesie non va-
 let extra ec. i. Item ubicunqz est contra ius publicum cui res-
 nunciari non potest non valet consuetudo de renunci. §.
 qui non potest per hostis. de. fo. compe. capitulum. Si diligen-
 tia. Item contra quatuor consilia non valet consuetudo
 . xv. distincio. c. sicut auctentica de ecclesiasticis titulis. §. i.
 collecta. . vo. Item non valet consuetudo ubi a iure res-
 probatur extra de biga. capitulo vno. in. sexto et de

consuetud. c. i. §. ij. in. vi. Item non vellet consuetudo quando i-
ducitur contra ius in prescriptibile ut extra de p̄scripti. i. c. nō
liceat per ver. v. c. cām q̄ p̄ istis .i. ti. §. i. circa finē per hostis
in sum nominati de cōsanguinitate sunt duodecim homines
infra terciā lineā cōsanguinitatis. sed ista lex non ē cor-
recta per modernos scilicet qui est infra q̄ntā lineā cōsanguī-
nitatis cū potest cū cognato dare leges ut in correctōe. §. p̄ viij.

¶ Quid debet dicere ille qui pue-
rum baptizauit Capitulum ij.

Sic etiam debet quis puerum baptizauit &
quid dicit quando baptizauit quia non po-
test vocari baptizatus nisi recte sit baptizatus In
nomine patris et filij et spiritus sancti.

¶ Mulier nō presumat baptizare puerum si pos-
sit haberi copia viri. **¶** Nec in aliquo liquore puer
mergi debet nisi in aqua. Dicere debet qui bapti-
zat. Ego baptizo te In nomine patris & filij & spi-
ritus sancti Amen.

¶ Hwat seie scal thñ ther barn
deber Capitulum secundū.

Th3 sculle men oc widehe ho barn dōpte oc
huat hā saude thē barn dōpte forti at barn
mo ep kalles cristnet othñ at th3 wordher dōpt i
gudh fadhers nafn oc sōns oc thñ helligands .
Forthi ath so scal hīn sie thē barn dōber Jech dō-
ber tigh i fadhers nafn oc sōns oc hillighands .
Kone scal aldrī barn dōbe om man er til ep scal
barn oc dōbes i annet en wan.

¶ Sciri etiā Merito hic & in.c. pcedēte p̄supponit̄ baptis̄m̄
ante hereditatem quia baptis̄mus ē fidei fundamentum
de consecra. dist. iij. c. iij. l. aliud et ē ianua omniū sacra-
torum xxxij. dist. 9. porro. i. q. i. cū paulus Sed cōtra puer nō
debet odio parentū vel eorū negligentia grauari sicut nec
uxor ppter heresim mariti ut in.c. decreuit de here. in. vi. et i
regula non debet de regulis iuris ergo non debet ppter nō
baptizatim hereditatem perdere Rūdetur aut talis deueit
ad annos discrecionis et ad huc nō est baptisatus et tūc ponit̄
tur ex pprio delicto et est recapax hereditatis ar. c. vgentis
de heredi Aut est infra annos discrecionis et tūc pcedit ar. in
concrariū de rigore quia filius ante baptis̄m̄ et filius post
baptis̄m̄ sunt fratres. xvi. dist. de iū sed ratio istius est fauor
fidei catholice ut puer citius baptizetur Nec in aliquo liq̄re
ē ut de conse. dist. iij. cū baptizmi vicem .cū glo. magna & de
forma baptizmi notatur. in. c. de baptismo. c. maiores de cōse.
dist. iij. in summa.

¶ Si mulier dicat se impregnata
post mortem viri sui Caplm̄ terciū.

Si mulier dixerit se impregnata post mortem
viri sui debet residere i bonis mariti in con-
cussis viginti septimanis postea iudicio honesta-
rum m̄conarum testis examinari debet utrū im-
pregnata sit an non Et si cognouerint eā impreg-
natam resideat sicut prius in bonis vsqz ad par-
tū pueri Et si postea rationabiliter probari pote-
rit qd de semine legitimi viri sui premortui non p-
cesserit primo soluat quicquid de bonis predictis
pcepit de tricesima die obitus sui mariti et nichil
amplius nisi dimidietatez mobiliū recipiat videlz
heriske & aliam dimidietatē recipiant heredes aliq.
Veri tamē heredes cū alijs bonis & honestis mu-
lieris cognatj diligēter videant ne dissipet mulier

b. iij.

bona predicta inutiliter vel alienet quia nichil po-
test de dictis bonis vendere nisi pro sua modera-
ta sustentatione et famulorū cōductione.

Om kone segher figh ath wære
mz barne Caplm tercium.

Om kone her seggh at hwn er mz barne effthē
at henne bōde er dōðdh tha scal hwn fidehe i
eghn wskiffet xx ogher fidehn sculle gode quinne
se oc skilie huat heller hwn er mz barne eller ep fin
ne the ath hwn er mz barne fide fremdelis i egū
til barn wordher fōðdh. fōðdes barn so langt eff
ther at thz ma wel pōmes at thz er ep atelbōde
barn ther dōðder gialde hwn fōst effther alth
thet ther hwn togh aff the eghn fra hēne bondes
tertinghe dagh oc taghe icke meē en halff herske
oc audre taghe bondes arwinghe Kette arwige
sculle togh mz ādre gode mē aff hēnes frend wære
til synes men ath hwn fōder ep eghn borth oc
aff hendre ep thz ther henne ep til hōrer forthi at
hwn ma icke salie bort aller afhende othn for fin
retthe cost oc hion leie.

Si mulier nota circa istud caplm potest notari illud ge-
nerale qđ dicitur .s. plus valere qđ agit qđ qđ simile concé-
pere. l. ij. in. ubi dicitur qđ nō semper quod scriptū est ē quod
gestum est inspicitur ber. de pig. in. c. illo ū aligasset. Item qđ
filijs sunt l. c. p. trinas p. tri. et doc. dicitur qđ plus valet qđ in
veritate agitur qđ qđ simile concipitur et dicit hoste. qđ i re
favorabili valet legitima tunc prefertur veritati extra quā.
fi. sunt l. c. p. tenore et de biga. c. nuper. Si mulier xē concor. ff.
de ventre in spiciū. l. i. §. i. ij. q. ubi est possessio facta et qđ nudū

8
 visum habet. Examinari Aduertendū est q̄ sepe fallitur oculus et manus obstetricū d̄ li. v. xvij. q. i. Ne aliqua. xvij. q. i. c. i. de stig. c. fraternitatis. ideo si examinātes dixerint cā nō impregnata et alie mulieres non suspecte deposuerint q̄ per aliquot cēpus post examen peperit et q̄ partū interfecerūt earum dicis est stādū quia probatio ad oculū aliā vincit in stitu. de gradibus cognationū. §. cognationes Nota etiam q̄ mulier post mariti mortem potest ex eo parere in decimo mense et non ultra ut in auct. de restitutionibus et ea que pari Item de ista materia istius. c. et precedentū vide in. c. sermo i legibus exici regis Item de legitimatione quere infra. et. xvij. q̄cunq; in glo. quasi in fine. Nota iudicio honestarum matronarum et nō ideo statim debent credi q̄ huiusmodi eulogia sepe ex mala fide fiunt. ff. de custodia et exhibitionem reorum l. diuus hec ver. de do et contr. c. cum olim in prima glo. et de ista materia vide glo. istius. c. in v. examinari Nota eulogium ḡh. i. bona fama sed aliquando non procedit ex bona radice Ad vī fautorū dependet lex populorū Iudicio. i. testimonio honestarum matronarum et Nota mulier non admittitur esse testis in testamento ut. ff. de testamētis l. qui testamento. §. mulier insti. de testa. §. testes et ver. extra de verbo. sig. c. forus. §. fi. Sed in alijs ultimis voluntatibus puta codicis et similibus potest esse testis ut nominatur in dicto. §. mulier et spe. ti. de teste. §. i. xij. colūna v̄ Itē q̄ mulier Itē mulier pōt esse testis i ciuilib? et pecūtaris causis et i matrimonialibus causis ut extra de testi tam litteris et. c. super eo et hoc nō. ver. in dicto. c. forus Item mulier potest esse testis in criminibus exceptis ut nō hostis extra de actu. c. cum manconella et gels de iudicis et mulieres glo. iij. li. vi. et que sunt crimina excepta vide infra li. iij. c. lxij. Si imputatum in glo. magna et infra de verbo sig. c. forus super. v̄ non feminea per ver. et de fi. c. cauta per textum nisi ibi etiam meretrix hec hen de testi. c. qm̄ prima distinctione.

¶ Quis p̄rimus ē ad capiēdum hereditatē. c. iij.

Si puer sit viuus debet hereditare patrem et matrem Sed pueri si geniti sunt de filio recipiant hereditatem post auum qui dicitur oldesadher et post auum licet pater eorum deberet si viueret. Sed qui de filia geniti sunt recipiant sicut mater eorum reciperet si viueret quotquot sunt per generationis lineam descendentes.

Item si puer purei non habet matrem nec sororē nec fratrem hereditas vertitur ad auum et auā

Item frater hereditat sororem et ecouerso. sed frater recipiat duas ptes et soror terciam tantuz post patrē quātumpost matrem et post uterinos.

¶ Hwa nelt er at crwe. c. iij.

Bæn om til er effsuer bode fadher oc modher. Beller barne barn. En bōm ther fōdes aff sp̄n tage arff effther oldesadher oc oldemodher so som there fadher sculle taghe om han lesthe oc en there bōne e medhū nagher fōdes aff gam melfadher oc gammelmōdher. The ther fōdes affsōtther the taghe som there modher sculle taghe om hwa leffoe so māge som the are ther effthē fōdes forti at arff a e frā at gāge e medhū aff kōme ere til haffuer barne barn ep modher oc ep sp̄ken tha gangher arff til oldesadher oc oldemodher. Sp̄ken effsuer āneth oc brodher tagher to loder oc sp̄tther tre die bode effther fadher oc effther modher oc so effther sp̄kcu.

Si puer v̄c. cōcor. s. filius institui de hereditibus qui ab necess. discedunt Soror terciā Simili insti e rī. s. diui aut p̄ncipes et

vide notata in statu de ag. success. §. ceter. & de iure cōi cor. in
auct. demēte & semisse §. neq. illo col. i. ibi disponitur q. eglie
capiat soror cū fratre ex ratione ibi posita & c. de legitimis he
redibus l. legem & l. meminerit & pro isto c. facit distincōe quā
ponit caspar de calō in arboze successiōnū qua declarat circa
arbozem consanguinitatis & hoc tenet lex erici regis i. lege se
laudic q. in tercio gradu succedit per capita siue sint fratres
siue sorores ex vno latere vel ambobus in. c. viij.

Quātū quilibet capiat Capitulum v.

Masculus semp recipiat duplo pl^{us} q. femina
i. omni hereditate nisi ille qui p^{ri}us fuerūt cō
iūgesz nūc p^{er} iudiciū ecclie sep^{ar}ati debent heredita
re filios suos i. tali hereditate tantū tollit ipsa qn
tum ipse et quātū fili^{us} vel p^{ri}uign^{us} ubi simul ve
niūt ad hereditatē Item si nō sunt vterini qui di
cunt^{ur} sp^{irit}uē tūc patruel^{is} qui d^{icitur} fadhēbrodher et a
uūcul^{us} qui d^{icitur} modherbrodher fili^{us} fratris et fili^{us}
soror^{is} oēs equalit^{er} debent p^{ri}ipe de hereditate q^{ui}
oēs eēnt de vno p^{re} & vna matre geniti.

Thore mōghz hwer tagher aff arff .c.v.

Man tagher e halfsue mere en kone i alle arff
vothū om hion skilles at for crishndōs logh
oc sculle erffue thet bōrn tha erffuer hwn om mō
ghz som hā oc wedh sōn oc wedh skipsōn thē the
kōme sāmēl til arfftha tagher kone iaffn lodh Er
ep spskēn til tha er fadhēbrodher til eller modher
brodher fadhē spskēn oc modher spskēn brodher
bōrn oc skōter bōrn alle om ner i mellom skiftes
arff so som the wore alle spskēn kone taghe tre
tingh oc man tho lodher.

**Mascul^{us} & c. cor. p. iura §. nouissima v. c. p. iō itē ibi Item si nō
p. isto. §. facit auct. post fratres §. de legitimis hereditibus.**

¶ Quomodo debet bona mobilia diuisi
bi ubi coniuges non hñt pueros. c. vi.

Si coniuges sunt steriles et alter eorū moriē
absqz liberis tunc diuidi debēt bona mobilia
vna cum domibus et terra empticia in duas ptes
nt ex viuum et heredes mortui.

¶ Alter eorū moritur absqz liberis vñ Nota fūeralia et lega
ta pmo soluantur qz qui iniuriatur fuēri cadit ab acciōe ⁊ in
tantūdem condemnat heredibus iniuriati et publicatur
tercia pars scz bonoz ei⁹ et ē infamis ff. de religio⁹ et sūptis
funer⁹ le let le ac si aliq⁹ s. i. pcor pisan⁹ restitutio ij. s. v. i fine

¶ Sed si habent pueros et mater moriē cūc here
ditat pñ in terra vxoris vnā ptem cum puero qui
plus recipit siue sit filius siue filia sic etiā recipiat
de oībus bonis qui dicunt boscap si pcellerit ad
diuisionē cū pueris suis qñ sepantur ab eo S; de
terra empticia nichil habebūt pueri añqz heredi
tant pñm suū S; si pater moriē ⁊ mater viuē cū
pueris tūc ipa nichil hereditabit in terra mariti
mortui sed in terra empticia recipit equalē ptem
sicut filius vel filia

¶ Nota mñ puerorū nichil hereditabit ī terra mariti vt hoc
nec hēat de terris puerorū vt infra. c. xxiij. s. iij. Item nota qz
mortuo patre mñ nichil plus recipiat qz vnus de pueris suis
vt hic infra. li. i. s. vltimo.

¶ Si filius non sit et ita de oīb⁹ qz dicūt boscap.

Si sed coniuges resident simul in communita
te que dicitur fellegh non habentes pueros e
merit terram et alter eorum moriē tunc diuiditur
terra empticia sicut alia bona Sed si maritus ha
bet puerum qui est preuingu⁹ vxoris cuius bona
posita sunt in communitate scilicet fellegh cū eis

16
 si postea aliquā terram emerint et alter coram post
 morit terra illa empticia sicut reliqua bona diui-
 datur Tamen si nouerca prius moriatur terram
 illā empticiā quā pater tali mō acq̃rit cū pueris suis
 qui secū fuerunt in cōmunitate tenere potest quaz
 diu uiuit post mortē eius inter pueros quot quot
 habet p̃portionaliter diuidatur sicut reliqua terra
 patrimonialis. Sed si pater prius moritur et no-
 uerca cū p̃uēgnis remanet tūc recipit p̃uēgn²
 p̃rio de terra ēpticia secūdu q̃ fuit in cōmunitate
 et postea oēs heredes mortui recipiāt dimidieta-
 tem et relictā mortui q̃ dicitur hūffue reliquam
 dimidiētatē Tamen illa p̃s terre p̃rimonialis
 quā recipit p̃uēgnus diuidatur sicut altera terra
 p̃rimonialis quia oīs terra quā emit hō siue in cō-
 munitate cū pueris suis siue extra vocatur terra
 p̃rimonialis excepta illa terra quaz habebat domes-
 tica q̃ vocatur hūffue lodh.

Thore boscap scal skp̃tes th̃ ep̃ ere bōrn til. c. vi.
Mannes hion oc fa the ep̃ bōrn oc dōp̃ an-
 th̃n th̃m fithēn tha sk̃f̃tes hus oc bosca oc
 kōbe iordh i th̃w mellom h̃in ther lewer oc
 h̃in dōdes arwinge. En haffue the bōrn oc dōp̃
 modher tha erfue fadh̃ i kone iordh en lodh
 wedh th̃z barn th̃ nēsth tagh̃ sōn lodh om sōn
 er til ell̃ iēfn lodh wedh dather om sōn er ep̃ til
 fa tagher han i alle boscap om han sk̃f̃th̃ we-
 dh sine aghne bōrn ther the fare fra hannū. En
 kōpe iordh fange bōrn icke aʃf̃ fōr en the erfue
 there fað En dōd̃ fader oc lewer modher efth̃
 met bōrn tha erfue h̃wn icke i hans iordh men i

kope iordh tagher hwan iaffn loth medh son om
 son til er oc so i all boscap En siðhe bonde oc hus
 scuesammel i fellegh oc kope iordh oc haffue ep
 bren sammel oc dōð anthn thm fithn tha skiffes
 there bōne iordh all som annē boscap . En haf
 fuer bōde barn ther er husfueris stipbarn oc er thz
 laugt i felligh meth thm haffue the kope noghere
 iord fithn there fellegh worde laugt dōð anthn
 thm siðhū tha skiffes thū kope iordh oc som anē
 boscap Tho om stipmodher dōð fōrer thn kope
 iord thē fad fāghē thūlle lwaude m3 sine bōrn thē
 i fellegh ware meth hannū holdhere faderher me
 dhū hā lewer fithn skiffes thz mellom hans bō
 rn ther i fellegh more m3 hānū hwre māge kolle
 som han haffuer so som anen there faderherne iord
 En dōð faderher fōre oc er stipmodher oc stip
 bōrn effther tha tagher stipbarn fōst aff kope
 iordh e effther at thz worde i fellegh oc siðhū alle
 hans arminghe halft medh husfue tho legges
 thn loth ther stipbarn togh til faderherne iordh
 fōrti at al iordh ther bonde kōber hwat heller i
 fellegh m3 bōrn othn thz herder alt faderherne
 othn thn loth ther haffue fangher.

¶ Si coninges pro pma parte facit. §. Si vir et uxor per to
 tum ibi ēpticia rō quia pater habet usufructū institū p q̄s
 personas non acquiritur §. i. et eadem ratio ibi quam diu
 uiuit nota in libro Baldemari li. i. c. de federis iordh. Itē qd
 sic vir emit et emit ante matrimoniū et habuit scutatioē
 post de hoc in libro erici li. i. c. xvi. §. Item de redditibus emp̄
 ad vitam patris et matris uxor pueri capiant medietatē cū
 matre post mortem patris sicut hic in terra empticia uidet
 q̄ non quia hic persona est electa. secus si emeretur simplicit̄

donec reemerentur Alia ratio. quia textus hic non loquitur
de rebus sed solummodo de terra empticia.

Pater non potest tenere secum puer. c. viij.

Mortua matre pater non potest tenere secum
pueros suos cum eorum matrimonio si sint pro a
norum si voluerint ab eo seperari Sed filia nequa
quam potest se eximere a tuitione patris antequam tradi
derit eam legitimo tutori nisi aliquo circumuentus
infortunio sed si grauatus fuerit senectute l' amē
tia l' si se tradiderit tuitioni alteri? quod bene fletus gretus
quod non potest seipsum tueri nec alium. sed quando hoc
contingit ille qui proximus est ei in cognatione de
bet eam tueri et bona eius nisi coeptum fuerit quod
dissipauerit bona eius Tamen sunt propinquiores
cognati ex parte patris quam ex parte matris ut sint tuto
res. At fadher mo ep holle sonne m3 ther
re modherne Capiculum. viij.

Aldre sonner m3 fadher fithn there modher
ter dōdō oc are til alder kōme ro vinther tha
mo fadher ep holle thm om te ville fra hannū fā
m3 ther modherne En datther ma engelwōde
seie sigh aff fadhers wārie sō en han giffuer hen
ne annen reth wārie vthn hānū kōmer so meen
til anthn oldher eller wuidh eller at han flethfō
sigh. Forti at nar han kan ep wāre hn eghn wārie
tha mo han ep wāre annēs wārie en nar som so
timer tha scal han wārie wāre thē nest er i bprō
vthn han er affhariet Wāre togh fadherns fren
der nermere wārie at wāre en mōdhēns frēdhē
Mortua matre. Nota prognati prius debent vocari ad tu
telas quam cognati concor. in litem de legitima cognatorum tutela

S. i. & isti. de capitis diminutione. S. si & non pōt alium ratio
assignat istu. de excusatione tutorum. S. minores pōt hic
etas xv ānoz & legitia & etas xvij. ānoz ē legitia i filio ad
subleuāda; sed etiā ad exponēdu; requirūt. xvij. anni.

Pater nō pōt tenere sororē secū nō mari. c. viij.

Fater nō potest tenere secum sororē non ma
ritata; quā diu vult Vel aliquis alius. et si tes
timonium fuerit a cognatis q; possent eam xvij.
ānos habentem pgrue locare & distulerūt ppter
vsu; fructuū quem habuerunt de bonis suis pūt
alij cognati ppinguiore; cōqueri corā rege & rep
pōt cū cōsilio eorū desponsare eā q; sicut amittit
primoniū si diuertit a cōsilio pris ita nō pūt eam
cognati diutius tenere q; cū venerit ad ānos dis
cretiones Item si aliqua ugo vel vidua. xvij an
norū rānabilit; petierit a suo tutore q; eā despon
set & ille distulerit si postea a se viro pmissit ppter
hec nō amittet bona sua cū pūt tutores earū con
uenire tales viros cōcubenarios pro leet wīdhe.

At brodher mo ep holle spsther
mz figh vgi; fcmethn han vil c. viij.

Brodher mo ep holle spsther mz figh vgi; f
cmethn han wil En om brodher wil holde
spsther mz figh for hennes penninge ower atten
vinther eller annē frende ther quinne vāre haffue
om so er wīthne til aff frēdher at the matthe hē
ne quemelige wāde tha sculle andre frēdher nest
ere kare thz for kōninghū thamo kōninghū mz
there raad giffte henne essther at hēne bōp. Forti
at so som hwon taber sūth sadherne thū time hon
giffter fig selff or gāgher aff frēder there raad so

mwe frēdhē ep holde hēne lenger en hwn kōmer
 til laghe aldre h̄afuer āthn mōð thē attē vinthere
 er gāmel eller noghē encke lāglig a thinge krasst
 there wārie til at giffte thm̄ oc ville there wārie
 thm̄ ep giffte oc lade the tha ligge hos thm̄ tha
 haffue the ep thet meth forgiorth there godz En
 tho mo thet wārie sōge thē esthē m̄z leghet wīde

¶ Frater nō pōt De legali exhibitōe puellē l' vidue ut pp̄ius
 q̄ores cognati eas maritēt patz p̄ thord. in cor. 5. lxxxv. Frac
 rege q̄liter regis ē facere iustū. xxiij. q. v. regū Rō amittit p̄i
 moniū hoc fm̄ leges. 5. de nuptijs. l. fi. ut pponis iustū. et i.
 i p̄ncipio sec? fm̄ canones ut i. c. tuo 4. c. cū ap̄b de spon. 2. ma
 h̄ est etas. xviij. ānoꝝ legittā infilia Si aliq̄ v̄ cōcor. 5. causas
 in auct. ut cū de appellatōe agnosce coll'vni. 3. glo. c. q̄nte
 vall de iurifuris Nota de pena mulieris seipsum desponsan
 tis habet li. i. cxxxiij. 3. de lege vide ifra li. ij. c. xviij. ifra e. pxxij
 3. de hoc. c. xviij. ij. li. Nota q̄ i caulat? p̄ illicito concubitu pōt se
 defendere cū iuramēto agnatorū ut infra li. ij. c. xviij.

¶ Octaa ep bōzn sammel Nota circa capi. p̄cedē
 te Si piuges So scriff landz domer afflanoh thm̄
 get oc andre gude mē m̄z hānū oc wor fithn̄ stat
 fest aff righn̄s raad Om hion kōme sammel i bō
 oc dōðz anthn̄ ther tha scal al vitthēlig gialoh aff
 felletz bōv oeh vthfred oc bōrne pēninge so sō thē
 indhē ere oc fithn̄ h̄wat ighn̄ er Skiffte tha thz i
 to dele i mellō thn̄ thē lewē oc dōðes thn̄ armighe

¶ Si puer morit̄ in cōmunitate. c. iij.

¶ Si puer morit̄ i cōmunitate p̄rē 3 m̄rē cū rema
 net q̄si nūq̄z fuit nat? Si puer moritur mater
 p̄rē mortua tūc p̄r totū hereditabit q̄zuis plures
 h̄z pueros siue a p̄rē sepatos siue nō Sed si pater
 prius morit̄ 3 m̄rē viuit tūc m̄rē nō plus recepit q̄z
 onū de pueris suis si sint l' quātū p̄uignus si sit

Om barn dōðz i felliegh .c. ix.

Om barn dōðz i felliegh m̃z fadher oc modher
tha er thz so som thz wot aldrigh fōðd dōðz
barn oc er modher fōre dōðd h̃wat heller skpft
fra fadher eller ep̃ th̃o at thz haffuer sp̃ken tha
erffuer fadher alt ene En ere fadher fōre dōðd
oc leuēt modher oc er sp̃ken til tha tagher mo-
dher icke mere en eth aff h̃ene barn eller stipbarn
om til er.

Si puer &c pro isto facit q̃ nota. iacobus de bel. vi in auct.
de terrente et semite in. iij. q. ep̃atos. i. em̃ācipatos heredita-
bit. i. q̃ habeat usufructum et filij habent p̃prietatē insti. per
quas p̃sonas nō acquiruntur. §. xij. c. de bonis qui libertis in po-
testate constituunt. l. iij. l. quecunq; et. l. cum oportet.

Si heres extra cōmunitatē extitit Cap. x.

Si heres extra cōmunitatē extitit et aliq̃s eorū
qui sūt i cōmunitate moriūt tunc diuidāt om̃ia
bona ac si om̃s uiuerent in cōmunitate z postea p̃s
mortui eqliē diuidatur inter om̃es heredes.

Om vdarwinge Capitulū x.

Ertarwinge til oc dōðz annen there ther i
felliegh er tha skpftes ait godz so som alle
lewede i felliegh oc h̃dhñ skiffes hin dōðhes lod
mellom alle arwinge.

Si heres &c stud. c. ponit consilium iuris nisi enim fieret
plena diuisio inter om̃es tanquam uiuerent non bene scire-
tur pars que mortuum tangit qui iam uenit ad diuisionem

Quā unus p̃frater hereditat plus q̃z ali-
us confrater vel soror Capitulū xi.

Quando contingit q̃ puer p̃mogenit⁹ heredi-
tabit fratrē suū qui dicit haffsp̃ken cuz ma-
tre quotquot postea nascuntur cum debent proce-

dere ad diuisionē bonorū post patrē et matrem
Ille senior primo recipiat totūq; hereditabit post
fratrē suū qui fuit eius spsken.

Thwar eth ser spsken erffuz mere en annē.c.xi.

Nar som so time t at thz barn thē fōst er fōdhy
Derffuer sin halff spsken met sin modher hwar
manghe spsken fōdhy fōdes medh ther the sculle
skiffte anthū effther fadher eller modher tha tage
hin elste fōr fōdes op alt thz han erffuz effther sin
leer spsken

Quando igitur istud c. presupponit qd filius cū mre succedat frī
ex uno latere qd ē ptra leges ipiales ut pty i distinc. de succel
sionib? p casp de calō v i auct de hereditib? ab in testato s. hu?
mōi v s. sed v ipi Item ibi illo senior ratio istius ē quia qd
pus habuit non fuit de ista hereditate ideo nō est cōdiuident
dū nec defunct? potuit trāsuerttere ad inuoiatos sicut ecclē q
nō ē. Nota dat pūlegiū de ecclēijs edificandis c. ad audiētā

Filius patrifamilias in cōmunitatē nul
lam habet partem p rogatiuā.c.xij.

Si filius alicuius existens in cōmunitate cū pa
tre a cōmunitate pris nō diuis? lucratus fue
rit pecuniā mercando seu nauigādo intra terram
vel extra z post mortē patris sui pecierit heredita
tē post apportat totū quod lucratus fit vel care
at hereditate Sed si pporē duxerit extra cōmuni
tatē et ditatus fuerit nichilomin? obtinebit here
ditatem post patrem et matrem.

At bōde sōn i fellegh haffuer icke fōr lodes c.xij

Et bonde sōn kēpferdhy othū landz oc vindhē
pēninge i fellegh m3 sin fadher oc er wskiffte
fra sin fadher dōz fadher oc bedes han arff bære
alt til skiffte eller miste arff. En quenes hā oth aff

c iij

ſellig oc morðher ſithñ rýgh tha gar han togh til
erff bode effther ſaðhernes oc mōðernes dōðð.

¶ Si filius nota tex. iste hic loquitur de cōmunitate ſz nō facit
mentionē de tacita cōmunitate iſtud dubiū ⁊ defectus cor.
p thord. in cor. §. lñ. Dicendū qd lucrū de iure cōi diuidatur eq̃
liter inter patrē et filiū et reſidū vēiat diuiſionē ſed lucrū
filij nō vēiat ad collatōz. ubi grā pater dedit filio centū ex quī
bus lucratur? ē fili? centū ex illo lucro fili? hēbit quāginta ſz
pē hēbit centū et quāginta et illa centū et quāginta veniant
ad diuiſionē inter iſtū filiū et alios fratres et nō illa quinquā
ginta q̃ filius p̃us habuit q̃ illa habuit ex ſuo labore et indus
tria ita nō. inſti p̃ q̃s p̃ſonas nobis acq̃ratur. Nota etiā qd tex.
di. hōpferdh hoc in peculio p̃fectio ſecus in aduentitio vel
caſtrēñ vñ q̃ñ caſtrēñ ſō armiger dicit? nō cōportabit q̃ñ lu
cratus ē i vita honaliū nec cleric? q̃ lucr? eſt ex clericatu vel
ſtudio nec filius cōportabit illa quā lucratus eſt i peculio ad
uēritia ſz per donatiōez ſen ſubſidiū aliorū amicorū.

¶ Si filius p̃ſamilas fert vxorē ſuā. r. xiij.

Si filius alicuius in cōmunitate duxerit vxorē
z eā induxerit in domum patris z matris ſi
bona vxoris non fuerint poſita z in cōmunitate
et ipſe moriatur ſine puerum reliquerit ſiue nō ip
ſa nichil amplius recipiat q̃z intulit quia maritus
ei? nullam p̃tem habuerit viuente patre et matre
niſi aliquid ſpecialiter fuerit ei cōmiſſum z ſi pue
ros reliq̃ret remaneāt cū auo et aua et expectēt he
reditatē poſt mortem eorū Si dubitatur quantū
ipſa intulit pater mortui exponat quantum vult
cū iuramento rñ. cognatorū ſuorū nominatoz

¶ Om bonde ſøn fōr ſin hone indh til ſaðher
oc modher Capitulū xiij.

Ovenes bonde ſøn i ſellegh oc fōre ſin hone in
til ſin ſaðher oc modher hans hone godz et

laugh i selleggh oc dōðz han fithn hwat hā haffoe
bōn eiler ep tha tagher hwn icke mere en hwn
fōrde til selleggh farti at henne bonde haffoe ep
loðh methn hans fader oc modher leffoe om
hānum wor icke serlige i hand solth En haffuer
han bōn wīth henne tha w. re the meth oldefa
dher oc oldemodher oc stande there arff effther
thn dōðe.

En wordher skelnet a hwore mōgz hwn fōrde
indh tha meth neffn i kyn gōre hans fader thet
so mōghet som han wil.

¶ Si filius & nullā ptem cōcor. insti. de hered q̄litate & detā.
Speciale sicut est donatio ppter nuptias et i peculio aduen/
tito et castrensi vel q̄si castrensi ut s. c. c. proximo in glo. quā
in fine Cū iuramento melius esset q̄ index alicui precii de/
ferret cū iuramēto attentis circūstantiis causarū psonarū
ut notatur in c. si de iurifuris. et ideo melius et cautius esset
q̄ in illa ratione conscriberetur singula sub publico testimo/
nio & iuxta eius conscientiam restituantur Nota hīc in textu
bz q̄ maritus eius nullā ptem habuerit vīnēte prē et matre
et simile habetur infra li. ij. c. xviij. si reperta in textu et in
glo. et infra c. proximo quā diu in textu et in glo.

¶ Quid pater potest cōmittere pue/
ris suis ad possidendū Capitulū xiiij.

Quam diu pater et mater viuunt nichil opor/
tet eos committere pueris suis et si aliquis
dederit oni negare non potest alteri Item si pa/
ter commiserit puero suo & ille puer genuerit aliū
et postea moriū prior puer et puer pueri uiuit nec
auus nec aua potest ei auferre quid auus dedit
filio suo.

Thwat fadher tōzff selie sūth barn
i hand Capitulum xiiij.

Endher tōz ep selie sūth barn i hendher medhā
han lewer oc modher En om han sālter eeth
barn noghz i hēde tha mo han ep lithn vedre hīn
andre En sel fadher sūth barn noghz i hendher
oc fangher thz annet barn dōz barn oc lewer bar
ne barn hwerkhū oldesadher eller annē mā mo
fra hānū tage thz ther oldesadher gaff sūth barn

Quā diu pater &c nichil rō quia p̄sentes sunt dñi in corū
vita negare vmmo bñ ar. l. gñalē. §. de secundis nuptiis Nec
cor. p̄ auct. lucrum ibid quia loquitur in alio casu et ratio est
quia sunt veri dñi et quilibet est moderator in re sua §. mandati
hoc in re mandata aufertur in oppositum ar. quia si erat pa
tre potestatis donatio non tenuit insti per quas personas in
principio sed potest dici q̄ confirmatur per mortem sicut do
natio inter coniuges ar. C de dona inter virum & uxorem li.
i. & li. donationes si pater Item nota hic simile in c. proximo
si filius in vbo nullam habuerit partē viuente p̄re et simile
infra li. ij. c. xviij. si reperta in textu et in glo.

Quā diu p̄ pueris suis. supple qui sunt in eius potestate
ip̄is donare nō pōt eo q̄ pater et filius quasi vna p̄sona sunt
C de impuberibus et alijs substituciōibus in vltima fallit tñ
in dote et in dona propter nuptias q̄ pater filio et filie dona
re potest Item fallit tñ filio familias emerito in castra pater
donat mobilia Item fallit si pater remittat filio usufructu
quem habet in reb⁹ illius aduenticijs Item fallit si fiat ob ali
menta hec hosti concor. p̄santis in sūma in d. donatio primo
§. ix. in fine Quā diu pater & mater viuunt nichil oportet eos
committere pueris &c. Hoc verum nisi parentum inopia vel
inevitabile cogente necessitate numerata cum pecunia et
placito precedente cum exhibitione legitima quia tunc in
honorum alienatione vel scotatione pueri propinquiōres
iudicantur alijs cognatis patris et matris fraude nō inter
ueniente ut hic in ar infra li. i. c. xxviij.

15
De dotalitio quod dicitur
hiemfredh Capitulum xv.

Si pater desponsauerit filiam suam et ei assignauerit dotalitium quod dicitur hiemfredh vel filio suo aliquid commiserit quando uxorem duxerit et pater et mater postea moriuntur quod prius receperunt pro plena hereditatis parte computabitur et si hoc noluerint referant totum quod receperunt et postea predant ad diuisionem sed si noluerint careant hereditate Sed si dubitatur utrum totum reportatum fuerit an non accusatus se defendet iuramento cognatorum scilicet huiusmodi neffn. Et si ille inferre nolunt quod pater eorum dederat eis sed potius volunt per hoc esse contenti alij heredes non possunt eos cogere ad reportandum nec ad equalitatem cum eis faciendam excepta sola terra de qua debet omnes equaliter participari. Pater potius debet ad iudicare se ad hereditatem et communitatem quam non quia potior est vox adiudicantis quam abiudicantis.

Omni hiemfredh Capitulum xv.

Giffther fader fin datther with mzhhiemfred
Geller la-lie fin son noghz i henderther haque
nes ther there fader oc modher dōd tha stan-
dher thet thm forfulle i retthe lodh hwat som
the haffue taghz. En om the wille ep orwes at
tha sōre ighn thet the haffue sanghen oc skp-
fte hithn som reth er. En om the wille ep eff-
ther sōre miste arff. Skpl a ath ep kommer
alt igheen giffue a lodh thn ther for saagh er
meth huiusmodi neffne. En om hin there wode er wil

omnes at fin loch ther fadhē gaff hānū tha mme
andze arwige ep nōde hannūtil esther at fōre el-
ler at ieffne medh thm aff thet ther han haffuer
fānghet fōr uthū iordh ene Barn er nermer at mī
de fig til felligh oc arff en the hanū wale mīde fra

Nota q̄ antiquus rit⁹ erat ut maritus ⁊ uxor inuicē se eme-
rent ⁊ dotarēt ne uxor uideret ancilla ppter dāpnabilē p̄sūp-
tionē prime mulieris cōtra deū ⁊ p̄p̄iū virū quia occasio ex-
pulsionis de paradiso fuit generis humani ⁊ ideo debet dici
dos q̄ dotare q̄ p̄cedere in nuptiis viri donatione sequatur
dos uxoris Nota dotaliū. i. dos uel dotis p̄ciū et dos dicitur
illud quod datur uxorī a marito quando nubit.

Si noluerint careāt hereditate ⁊c Nota si unus referat totū
q̄d recepit cū iuramēto cōgnatorū et alij referre nolunt care-
ant illi hereditate q̄ referre nolunt sed illi qui totū retulit cū
iuramēto cōgnatorū possideat hereditatē omnium mobiliū ut h̄
⁊ ifra li. i. c. xviij. Hec rex ⁊ cōsiliarij regni Si pater cōcor. l. filie
C de collationib⁹ et l. ut liberis e ti sed fallit quando filia pe-
tit solum relictum ex codicill⁹ quia tunc nō tenetur conferre
ut C de collationibus l. filiam contenti concor. l. post humano
et filie h̄. C de collatōnibus excepta terra Hoc locale est p̄uer-
stat in voluntate an uelit esse contentus an nō per dictam le.
post humano et legem filie h̄.

Nota codicillus parvus codex uel scriptura vlla indigena
solempnitate sed solummodo sigillo testatorum volunta-
tem significans loco testamenti habetur. Nota in glo. qua n-
do filia petit solum scilicet peculium relictū ex codicillis pu-
to hoc est quando petit hereditatem sibi extra scilicet et late-
re deuolutam alijs confatribus et sororibus de iure exclus-
us. c. p̄ximo quam diu in glo et. s. eodem. c. h̄. quando con-
git per textum Item quādo filia petit peculū aduenticiū uel
castrense uel quāsi castrense ut s. c. xij. si filius in glo. in fine
in b. subtratto hiobofcedh. Ista p̄scripta filius uel filia ad-
uisionem conferre uel referre non debent ratio est quia su-
per talia peculia non habet p̄tatem pater familias sed tā-
tum ille cuius est et adeo propriū est qualiter filio de eo fa-
cere quidquid uult p̄ter uoluntatem patris q̄ secundū ca-

eholicon peculium est parvus census extra corpus patrimo-
nii positus in potestate filii vel serui. et ideo in glo. dicitur
ex codicillis .i. ex parua scriptura sine solemnitate scilicet
plurimum testimonium sed salummodo patris sigillo sigillata
quia secundum papiam

Codicillus est parvus codex vel scriptura nulla indigens solem-
nitate sed solummodo testatorum voluntatem significans
loco testamenti habetur. Item est et aliud peculium extra
corpus primonii et tantummodo sub proprietate filii vel fi-
lie nec sub potestate patris ut hereditas materna scilicet
terra ut infra e. c. xxx. vitricus. §. ultimo Item usufructus
puerorum et bonis mobilibus et immobilibus ex parte ma-
tris mortuo vrs. e. c. xiiij. quam diu in glo. Item dos vel do-
natio quando matrimonium ut infra l. i. ij. c. xliij. quan-
tum in glo.

¶ Si unus confratrum impe- **tit alium Capitulum xvi.**

Si omnes pueri qui dicuntur spskem viuunt &
si omnes partes eorum sunt indiuisae potest
tamen unus eorum plus impetere si vult et at e-
qualitatem cum alijs inter eos debent iudicari pñ
cognati eorum cum eorum iuramento qd non sci-
rent melius Item inter pueros qui vocant serhol
debent consanguinei id est compromissarii ex
utraq; parte illud iudicare patrimonium et illud
matrimonium et terram empticiam et hoc quod
volunt Item si mater et pueri discordant et du-
bitatoz quid sit patrimonium et quid matrimo-
nium ipsa debet scire cum cognatis suis et tunc nō
preiudicatur pueris si superuixerint matrem suaz
et idem est de patre si cum pueris suis contena-
derit.

Om eth spskē kaller a annetath
thz h. Capitulūm xxi.

Alle spskē lewende oc om alle lode w dlassoe
tha mo om hwer spskē wil kalle a annen til
iassneth tho so at hwer medh hwar sin lodh fals
dher oc til iassnz medh andre thz sculle gðre rñ.
there samfrendher m3 there eedh at the kwanne
ep retther gðre Mellom serkollē om thm skplo at
sculle samfrendher gðre thz faderne oc thz mð
dherne oc thm kðbe iord ther the wille. Skpl bðrn
medh modher hwilkthz faderne er oc hwilkhet
mðhern er tha withne hwn m3 henne frendher
Porti at tha withnes ep fra bðrn om the ower le
we there. modher Sligh samme er om fadhē m
ler sine bðrn ighn tha withne han m3 sine frēdhē

Si om̃s De ista materia i l. voldemari .c. xxij. v in. l. erici
.c. xxi. li. pmi ratio de sanguineis ē quia melius scire bona
psuemet quā alij ergo statn. corū iudicio ar. l. quisq3 de i. s.
de rescindenda venditione in. f. sed ipsis deficientib3 pnt ex
tranei discutere ut in .li. erici .c. xxi. li. pmi. Nota verū puer
potius debet iudicari ad cristianitatem hereditatē cōmunita
tem et etiā ad legitimatōz q3 in p̃trariū p̃z infra e. c. xxij. in
glo. Nota hic dubiū de arbitrijs cōpromissarijs p̃tū consensu
assumptis utrum eorum finē vel laudo eque vel iniq3 conue
nit stare de isto quere infra .li. ij. c. lxxi. in margine. Inter pue
ros Nota arbitror cōpromissarius cōtra ius vel iusticiā non
potest ferre snā vel laudū et snā iniuste per cū lata non
valet sed est corrigenda et hoc etiā ubicunq3 continet mani
festam iniquitatē pro isto de iurifuris. c. quinta vall p̃ inuoc
d arbi. c. ij. p̃ inuoc3 hosti. et io. in no. et hoc verū quamuis p̃
instandū laudo sit adiuvata ar. notato ij. q. vi. c. a iudicibus i
addi adde dicas et in addi adde dicit inuoc3 per ar. concor cū
istis de arbitrijs s. i. in d. si f quid si fuerit p̃ spe iūctis notat
e. ti. c. ij. p̃ hosti infra de iud. c. i. p̃ io. in no. de iud. c. pastoralis

in b. nota per paulū in cle et ibi dixi de v. sig. e. sepe in v. defen-
siones per io infra re iuris c. scienti p diuū & io. in no. Item
exmissis cōcluditur qd h. a sua arbitriū cōmissariū directe
non licet appellare tū ptra ipsius suam pmittitur supplica-
re de isto est ar ad finē pme glo. cōcor. io in no & h. q. vi. §. a
iudicibus p iohēm et pōt haberi recursus ad ordinariū hec ar
in c. ab arbitrijs in v. cōcor. are ti de offi. de lega in vi

¶ Quid una hereditas lucratur aliā c. xviij.

¶ Una hereditas lucratur aliā in omni diuisione si
hereditas occurrit alteri quātūcūqz sit mag-
na seu pua sed si nō inuenitur occurrisse tūc quilibz
tātū recipiat quātū intulit cū testimoniis noiatorum
cognatorū si nō sint posita in cōmunitate

¶ Om arff bedher arff Capitulū xviij.

¶ Arff bedher arff i alle skpfft om arff er hōmē
Arff ighn hware mōghet som hron er annen
wegne oc hware lūth som hun er annen wegne en
spnnes ep arff ighn tha a hwarer sin arff fōrft me
thz scal wīthnes m3 neffn i kpn ther indh koni-
mer om thz wor ep i felligh laugt.

¶ Una hereditas lucratur aliā & plana est vide c. i in legib?
erici q̄liter vxor et maritus cōuenientes et erūt eq̄ diuites i
mobilib? non in terris Sciendū qd arff bedher arff in mobili-
bus ex utraqz pte vel in terris utriusqz s3 non mixtīm sed in
mobilibus quā ad immobilia et ip̄m quosdā hec expositio p
thorō. legise aliter expōit ut p3 hic Arff bedher arff Illud non
est seruandū in terris nec in bonis mobilib? q̄ plus patrem
mrem auū & auā hereditario iure p̄cipiunt sed in hereditate
honorū mobiliū q̄ a latere accidens cōtingit iure hereditario
post auūculū vel nepotē vel in consimilibus vsqz ad quartaz
ineam thorō. §. xliij.

¶ Si stipulskien discordat de mobilib? c. xviij.

¶ Si puer qui vocant stipulskien discordant de
mobilibus qui vocantur boscap exponant ex

d

utraqz pte cū iuramēto pgnatorū nominatorum
qz q ncausa recessit a qrimonio puerorū qui vocā-
tur splken postea non possunt cognati accedere

COm stip splken skilie om boscap c. xviij.

Sipl stip splken om boscap lade mō begghe
Swegne m3 kpnō nēffn forti at fōrste th3 gan-
gher aff splken dele fithen kōmer frēdher ep til.

Si pueri v̄t ratio prime partis est quia qui tacet consenti-
re videtur per regulam iuris qui tacit. de regulis iuris in
vi. v. q. quis sua culpa sentitei debet imputari ff. de separati-
onibz l. i. §. quecum ratio secunde partis quia nō debet ali-
cui imputari si nō fecit qz facere nō potest etiam si vellet ar.
ff. de arbitrys l. arbit ff. de negotijs gestz l. si pupilli §. videā-
mus nec ē imputandū nobis qz preter volūtatē nostram
contingit xxiij. q. v. de occidendō hec quo ad infāntem s3 prece-
dens §. quo ad puellam Nota q̄uis textus ille loquitur de cō-
munitate tamen non facit plenā mentiōē de tacita com-
munitate et igitur huius capituli dubiū sine defectu cor. per
thorō. in cor. §. lñ. Si pueri. est eā cōstitutio.

Si senior frater duxerit uxore in cōmunita-
te cū fratribz suis qui eorū tutor est c. xix.

Si puer qui vocantur splken in vna sint com-
munitate et senior frater qui eorum est tutor
uxorem duxerit et eam duxerit ad eorum com-
munitatem scilicet fellegh et prolem ex ea genuerit
et si fratres sint loquentes et conqueri noluerint
pueri ei? capiāt plenā portionē in eorū com-
munitate et si sint infātes vel etiā puelle que non
pnt cōqueri nec debēt nullū dāpnū de pueris fra-
tris sui qui in cōmunitate nascūtur soriantur.

COm elste broder quenes meth andre
splken i fellegh Capitulum xix.

More spskien are mange i fellegh oc hin elste
 ther there mærie er quenes han oc fære sin ko
 ne i fellegh til sine spskien fanghe the barn sam
 mel oc are hans spskien mælendh oc wille the ep
 kære taghe hans bøn fullodh i felligh. En are
 hās spskien wamelande eller mō bøn thē ep kwn
 ne kære oc ep nime haffue enghen skade aff the
 re brōdre bøn ther i fellegh ere fōde.

¶ Si aliquis matrimonio vidue fuerit
 copulatus Capitulum xx.

Si aliquis matrimonio vidue fuerit copula
 tus qui non habet specialem portionem si ip
 sa habet pueros et maritus eius in communitate
 non fuerit positus vel si non fuerit publicatum
 in placito ipsum cum bonis suis in communitate
 positum quando debent procedere ad diuisionem
 bonorum scire debent pueri cum eorum neffn in
 kpn quantum vitricus eorum intulerit et tantum
 recipiat ⁊ postea diuidatur reliqua bona inter eos
 sicut fuerunt in communitate simul ante qz eoruz
 factus fuit vitricus et ipse nichil amplius recipiat
 nisi portionem vxoris sue.

¶ Om man quenes i encki ba c.xx.

Quenes man i encki ba ther ep haffuer selff
 howet lodh haffuē hā bōn oc wordhē hā ep
 laut i felleg ellē liuāt a thigi thn time te sculle skiff
 the tha sculle bōn wide m3 neffn i kpn hwer mō
 gh3 there skiffadē fōde indh oc so mōgh3 tagher
 han fōst wā oc fithn skiffes boscap thm i mella

ſom the more i ſellegh ſporen han worde thet ſlip
ſadher or ſāgher han ep mere en ſyn kone lodh

¶ Si aliquis. c. cor. l. generalis §. hys autē casibus §. de ſecun-
dis nuptiis. Quis non habet ſpeciale portionē Sed ſecus
eſt ſi habeat et ſi maritus eius in cōmunitate nō fuerit poſi-
tus hoc verū ſi puerum patrimoniū fuerit in placito publicū
per cognatos ſed ſi mulier virū accipit et puerū patrimoniū
non fuerit publicatū in placito tunc omnes ſint in ſacra cō-
munitate ut ptz in cor §. l. ij. et ſic potius poteſt ⁊ debet ſe ad
iudicare ad cōmunitatem q̄ntū in contrariū quia potior
eſt vox ad iudicantis q̄ abiudicantis ut ſ. c. xv. Si pater §.
ultimo et idem ē ſi mortua mulier eſt ⁊ vir recipit uxorem
ut ptz in preallegato §. in cor. Pater concor c. per tuas §. Si
vero qui filij ſunt legitimi quō pōt pater legitimare per io-
ſa. in ſti de nuptiis §. ſi et q̄ ſuccedunt no. calpar de cald. in ti.
de ſucceſſionibus circa arborem conſanguinitatis v. ſz ter-
cio caſu et intelligitur de filio nato non ex dampnato coitu. p.
l. legem §. de naturalibus.

¶ De pueris illegitimis Capitulum xxi.

Pater filios cōcubenarios in placito legitima-
re debz ⁊ quātuz vult ſcotari et ſi aliquid ſco-
tauerit et nihil dederit dimidietatem porcionis re-
cipiat cum filio legitimo et ſi puer legitimus nō re-
manſerit puer qui legitimatus eſt in placito ple-
nam recipiat hereditatē poſt prēm Et ſi aliquid
recepit de hereditate prius tūc hereditabit poſt frēs q̄
vocātur ſpſaen tantū quātū puer legitimus Niſi
p̄t ſpecificaſſet i placito q̄ deberet eē p̄tent? hys
q̄ hbi dedit pat̄ et nichil amplius obtinere ne poſt
patrem nec poſt fratres .i. ſpſken.

¶ Om ſlegfredh barn Capitulum xxi.

Slegfredh barn ſcal ſadher til thingi ſøre at
ſlimſe at thz er hans barn oc ſapde thz hmat

19
som han wil thz giffue Oc so möghet som sköth
wardher thet beholler han oc ep mere En lissat
han thet i hönd oc i koldh oc sköther icke tha ta-
gher thet halff lodh medh atelkone barn En oc
atelkone barn ep til tha tagher Negefredh barn fa-
dheris erff thet ching lissat er En fāgher han na-
ghz aff fadheris arff tha erffuē han effther spskē
i affn lodh med atelkone barn Ochñ at fadhē mal-
te a thingi so at han sculle athorwes mzhz fadhē
solde hannū i hendher oc sanghe ep mere oc ta-
ghe effther spskē icke.

Solus pater pōt puez in filiū recipe c.xxij.

Quicunqz pater recipit in filiū nullus pōt eum
negare z null? pōt adiudicare puerū nisi veri
heredes Quicunqz legitimauerit sibi aliquē pue-
rū in placito si impetitus fuerit p aliqua crimine
rñdeat pro eo sicut p legitimo Item si aliquis ha-
bens puerū concubinariū et ipsum in placito non
legitimauerit nec pater nec pgnati patris aliquid
recipiāt de emēda si fuerit occisus sed cognati ex
parte matris totū Sed si naturali morte moriē
mater hereditabit vel cognati matris si ipsa non
vixerit sed pater nichil

Fadher ene mo sig barn gōre c.xxij.

Wem som fadher gōr sig til barn thñ mo en-
ghen man werki Oc enghen man mo gōre
thñ mā barn ther sig gōr ep selff barn othñ rette
arwinge Thwilken mā sig gōr meth alle log Ne-
gefredh barn a thingi sware for thz som for atel-
kone barn hmar ther abedes En haffuer man
d iij

*in flag
nd barn
de it f
offin fful*
Degefredh barn oc liws thz epa tingi worder thz
drabet tha tagher modherns frendher alle both
oc fadherns frendher icke oc ep fad En wordher
thz Grogdth tha erffuer modher alt oc ep fadhē
eller modherns frendher om modher er dōd.

¶ Quando hereditas vel debitū
erigi debeat Capitulū xxiij.

Quicunq; hereditatē vel debitū post mortem
alicuius voluerit erigere veniat vel nuncius
eius in die tricesima si sit infra puinciā q̄ vocatur
bpgd̄h vel in placito qđ primo sequatur Sed si
sit extra puinciā infra sex septimanas Sed si ex
tra terrā est remaneat debitū incōcūsum p̄ diem
et annū sed si est i regis expeditiōe vel sāmewth p̄
q̄z redierit erigat debitū vel hereditatem infra tri
nū Sed si in nullo iuste sit impeditus et sciuit he
reditatē vel debitū ita esse ⁊ non exegit in recto ter
mino qui hereditatē recipit defendet se legibus q̄
recte recipit Item si veri heredes non sunt infra
septimā generationē vel si nō venerit infra annū
⁊ diē tollat rex hereditatē Itē si i die trecesima nō i
ueniūt v̄ri heredes estimari d̄z hereditas q̄zti sit p̄cū
⁊ seruet p̄ diē ⁊ annū ⁊ si nō cōget ver? heres rex
tollat. dies et annus sunt sex septimani et annus

¶ Hwen arff skal kreffues eller giald c. xxiij.

Hwo som wil arff kreffue eller giald effthē an
nens dōd kōmer han eller hans budh at tre
tiughe dagh om the are indhñ bpgd̄ ellē thz thigh
ther nest effther er En er han vthñ bpgd̄h stan
de sex vgher En er han vthñ landz stāde dag oc

samlingh En er hā i kōmghn̄s late both effther
 han hiem kōmer kalle a arff eller gialde indhen
 tredie fem En er hā i eghn̄ laghe forfal ther fleste
 mē wide at laghe forfald or oc wiste at thn̄ arff
 wor til oc talz ep a som sauth er i rette time ware
 han wedh logh ther arff togh at han togh rette
 lige Enere ep rette arwinghe indh̄n fawēde mā
 ne oc kome ep indh̄n aar oc dag tha tage kōmghn̄
 arff En om enghn̄ rette arwinghe hittes a tretiu
 ge dagh tha skal arff wprthes oc settes at gōme
 iamlingh oc dag kommer ta enghn̄ tage kōmgh
 arff oc gōmel e til rette arwinghe kōme en kōmer
 enghn̄ rette arwinghe effther tha haffue kōmghn̄
 Aar oc dag thz er iameligh oc sex vgher.

¶ Quicumq; ēc Nota qd puer potius debet se adiudicare
 ad xpianitatē et hereditatē q̄ in contrariū vrs̄ e.c. 5. i. Item
 puer potius debet adiudicare se ad hereditatē et cōmunita
 tem q̄ nō vrs̄ eodem c. xv. 5. ultimo Item potest elici ex textu
 in primo 5. huius c. qd etiam puer poti⁹ potest se adiudicare
 ad legitimatōnē q̄ in contrarium. si dubiū sit utrum legit
 timus sit Ratio est quia potior est vox adiudicantis q̄ ab
 iudicantis vrs̄ e.c. xv. 5. ultimo in fine Nota qd filij sunt legit
 mi et p̄tinas p̄ textū ⁊ doc dicit qd pl⁹ valet qz in veritate agi
 tur q̄ qd familiare cōcipit et dicit hosti ibi qd i re fauora. vide
 licz pro legitimatōne prefertur veritas op̄inioni sed si op̄i
 nio facit pro legitimatōne tūc prefertur veritati extra quē
 si sunt le. c. ex tenore et debiga c. nuper d̄ hac materia quere 5.
 c. ij. Si mulier in glo. quasi in principio Quicumq; pater he
 redes quia vertitur in eorum p̄iudiciū de secunde parte
 concol insti. ad senatus consultum circulanum 5. fi. Nota p̄
 er concubinariū qui filius naturalis dicitur non in placito
 legitimatus non habet cognatus ut infra li. ij. c. xx. in glo.
¶ Quicumq; ēc Nota hic qualiter perditur ius non vancet

for tag
 som tag
 arff 20

5
 13

debito tempore ad exigendum debitum vel hereditatem ut
hic in §. Sed si in nullo et simile infra li. ij. c. x. Si rex §. ultimo
et extra descriptis c. si aut et c. plerumque quia si impedimen-
tum legitimam non habuerit et in debito tempore ad exigendum debi-
tum vel hereditatem non venerit perdatius suum ut hic et
similiter si non probauerit cum legitimis probationibus ut
infra e. li. c. xij. si aliquis §. hen. ultimo et infra e. c. quia et si
mile infra li. ij. c. xxxij. qui voluerit §. et si testimonium.

¶ Nota prescriptionem xxx dierum al. de iure communi req-
ritur longius tempus scilicet xxx. annorum in istis personalibus
de quo infra de perpetuis et temporalibus actionibus et §. de
prescriptionibus xxx. annorum cum notissimi extra prouin-
ciam sic distinguit hoc i. §. de dilationibus septimam genera-
tionem simile de iure communi in feudo quia successio feudi non
admitteatur ultra septimum gradum ut de successu feudi §. hoc iō.
coll. x. de iure tñ communi et bonis hereditariis succeditur
ad x gradum et post hoc vir et uxor post hoc fiscus infra. de
successu cognatorum §. si. et per casper de cald. circa arborem
cōsanguinitatis de successu §. in ij. casu ubi sed nūcqd eodē mō.

¶ Si aliquis receperit adulterā scienter c. xxiij.

Si aliquis recipere adulterā sciēter et genuerit
ex ea siue sit manifestū ecclie siue non filiū
sic geniti remanēt legitimū et si postea p iudiciū
ecclie seperantur ambo tñdem recipiāt de boscap
quia ambo scierunt nequitia suā Itē si ipsa sciuit
talē nequitia et nō ipse et postea cōpertū fuerit ab
ecclia et sepanē si pueros hñt portiones eoz ppu-
tē et deponēt apud prēm et postea moriunt pater
solus hereditabit eos et nō mñ sic ē etiā de patre
si sciuit adulteriū esse reuertit hereditas puerorū ad
mrem et ad alios uterinos qui dicunt spskē si mori-
unt Itē si nō hñt pueros tñc qūqz eoz adulteriū
sciuit si minus intulit qz alius habuit et continge

rit eos Em iudiciū ecclē supari nichil ampli? recipi
at qz quot intulit Itē si ille qui adulteriū sciuit p?
habuit recipiat tñ ille qui nesciuit dimidietatem.

Om man tagher horkone withñde c.xxiij.

Agher man horkone vithñde oc wies meth
Oc fāgher bōn meth hwat hellē shz wordhē
apenbart for then hellige kirke eller ep tha ere the
re bōne atelkone bōn oc skilies the at for cristhū
dome log tha tage the bode lige mōghū i boscop
forti the wiste bode there onscap En wiste hwn
oc ep han at thz wor hooz oc wordher thet tha
apenbart oc skilies at. oc ha fuer the bōn sam-
mel tha geres bōnes ho v3 lodh oc ware meth
there fader oc om the de o tha erfuer there fad-
thm ene oc ep there modher So er thet oc om fa-
ther wiste hooz oc ep modhē tha fare bōn til the
re modher oc hwn erfuer thm all ene m3 spken
om the de o oc ep fader En hafue the ep bōn
sammel tha hwilken there hooz wiste om then
fōrde mpyne til en hīn annen en hindh haffde fōr-
re oc skilies the at som sauth er taghe ickē mere
en hā fōrde til En haffde hīn mere thē hooz wiste
taghe hīn to ther hooz ep wiste alt halffe

Si aliquis æc Itē distingēdū ē an ambo sciūt impedimentū oc
sic pueri sūt illegitimi ut in c cū inhibitiō de clādestina des-
pōsatiōe aut un? tm sciūt et sunt tūc legitimi ut ibi i glo m
ū ābo & fa c in pñcia despon. & c ex tenore qui fi sunt legitimi
sed separato matrimonio in facie ecclēie contracto filij gen-
ti vel concepti ante sententiam legitimi sunt ut in c.ij. scilicet
cum inter qui filij sunt legitimi.

De filijs adulterinis Capitulum xxi.

Eilij adulterini nichil recipiant post mortē pā-
tris etiam si legitimauerit eos in placito et
scotauerit quātum nisi añ mortem suā assignaue-
rit eis aliquid Item si aliquis desponsauerit muli-
erē p verba de p̄senti et p̄traxit de facto filij quos
prius ex ea genuit erunt legitimi Itē seruus na-
turaliter z fletfōringh z claustral nō pnt hereditare
Om hoor bōen Capitulum p̄o.

Hoor bōen taghe effcher fader iche tho at
hā lims oc skōdher alt thz han mo mest for-
othn at om han solde thm noghz i hendher fōr en
han dōde En haffuer man legefredh bōen oc tig-
gher han thet modher fithn the bōen ere alle atell
kone bōen tho at the ere fōre fōde Trel oc flet-
fōrth man oc clōsther man mwe iche effue.

Silij adulterini pro primo §. Nota glosam magnam in .c.
cū haberet de eo qui dux in ma. Item pro secundo §. ē c. tāta
qui filij sunt legitimi Item contra tertiū §. de suo fa. iust.
de heredibus instituendis §. xij. de claustralibus fa. contra .c.
in presentia de proba exceptis minoribus ut notatur in .c. le-
gari iust. de legatis sz rñdetur q̄ contraria loquuntur de iu-
re communi. sed illi iuri communi derogatur in datia per
consensum episcoporum et prelatorū atqz nobilium nec va-
lent preuilegia in oppositum impetrata nisi post istas leges
fuerint impetrata et sic mentio de istis legibus danicis q̄
eis non obstantibus filij adulterini Nota propter delictum
patris punitur filius hoc verū temporaliter sed non perpe-
tuo Mode de hys qui fi. a. maio. parte .c. quesuit per hosti.
xliij. q. iij. in summa per io. et ar. i. q. iij. Notandum de
usu c. xviij. terre per cord.

Si quis moritur multis in c. xxi.

SI quis moritur multis inuolutus debitis et
exponit omnia bona in testamento suo ut ex
inde soluantur debita sua si heredes sui in die tri-
cesima post obitum suum recognouerit se esse he-
redes soluant totum quod exigitur. Sed si non re-
cognoscunt se heredes tunc soluant illi quibus bona
sunt commissa quod diu dicta bona sufficiantur.

Com man dōd meth c. xxi.

Oskplough oc setther sin eghen al til wisse for
hu giald anthn closther men eller andre men
kennes hans rette arffuinge weth hās arff a ret-
te tretiughe dag gialde al giald ther kreffues ellē
giffue logh aff hins hēde ther dōd er En kēnes
the ep weth arff tha gialde the gialdhn thē gootz
haffue til wisse taghet so frammeligh som hans
gootz reckcr.

Si quis moritur &c Sciendum quod de iure communis heres-
des habent tempus deliberandi scilicet annum de iure sed ab
homine non minus quam ix. menses et si fecerint inventarium
tenentur iuxta quantitatem bonorum non ultra sed istud
inventarium faciant infra tres menses si bona sunt presentia
si absentia infra annum ut in l. facimus §. secundum autem dubi-
us §. de iure deliberandi in l. de heredes qualitate et de iura §.
extraneis et §. sciens quod ibi notatis Item si non recognoscunt
se heredes xvij. iij. vel the. ep. kennes weth arff tunc debita
soluere non tenentur ut infra li. iij. c. xxiij. in glo. in fine Quā-
diu dicta bona sufficiantur Nota quod quando debita tota her-
editatem exhauriunt heres esse immunis a lucro sic & a gra-
uamine pisanus in d. hereditas §. vi. in fine allegans. C. de
iure liberandi l. facimus §. et li. perfectam Item tutores
parvulorum pauperum non tenentur pro eis soluere ul-
tra quam extendit se hereditas hec rap. et hen. de mersebur-
gen. ti. de rap. et incens et utrum tenentur pauperes soluere

querite infra li. ij. c. xliij. in margine Item l3 obligatio testa-
torū transeat ad heredes nō tñ pñliū pñrj et li. quiq non
possunt excedere singularē personam hec pñlanus in v. here-
ditas §. vi in si concor. . xl et hosti.

Quā diu potest aliquis secum ha-
bere concubinam Capitulū xxvj.

Quicunqz habuerit secum concubinā in curia et
oadit cū ea manifeste ad dormitum ⁊ h3 ipsa
teras et claues et comed it cū eo et bibit manifeste
in tribus annis h3s elapsis ipsa debet esse legit-
tima vxor eius

Thur lenghe man mo haffue flegetredh
meth figh Capitulū xxvj.

Hwo som haffuer flegetredh m3 figh oc gan-
ghere apēbarlige m3 atlowe oc hwn haffuer
laas oc lucke oc sōgher ⁊ de oc dricke m3 hannuz
apēbarlige i tre vinther hwn scal ware atelkone
oc rette huffrume.

Quicunqz habuerit ⁊ facit l in concubinato ff de cōcubinīs
quia l presumit q sic vxor dūmō sit in genua et uon uiuit in
honeste ut in l in libris ff de ritu nuptiar sed non ponit certū
tēpus pro illa psumptiōe sicut hic fm canones cessat illa pre-
sūptio nisi matrimoniū fuerit publice contractum ut xxx. q.
v. c. ij. in. fi. vide ibi glo. et dī clandest despon c. cū inhibicio.

Quis potest esse tutor c. xxvj.

Autores puulox post mortem patris pñt esse
fratre adult? qui deuētus ē ad legitimā eta-
tē si hic nō est tūc pñt esse auus si hic nō ē tūc erit
frat pñs et si hic nō est tūc erit auūculus ⁊ si null?
eorz ē tūc debet esse qui ppinquior ē in cognatiōe
Item nota q cognati ex parte pñs s3 sunt pferē
di in tuitione cognatis matris et sint beniuoli .

Item si maliuoli volūt esse et male tueri tunc re-
gis est istis deputare tutores quos voluerit quia
ipse tenetur omnes tueri qui non hñt fauorabiles
tutores quia nō dñ vocari tutor qui est dissipator.

Thmo marie mo ware c. xxiij.

SMa bōrne marie effther fadhers dōd er
brodher fulworen oc til lame aloher er kom-
men En er ep brodher fulworen tha er oldefadē
er ep han tha er fadher brodher er ep han tha er
modher brodher Er enghñ there til ta sculle nest
ther mme mari ware fadherns frendher er ner-
mer mari at ware en mōdherns frendher om te
ere omskylough oc wille wel mari En wilde the
ilde mari tha scal kōmng sette thñ til at marie ther
han wil forti kōmnghe er marie at alle thm ther
ep haffue selfue rette marie Hm mo aldrī marie
ware ther harier or.

Tutores vñ Nota cognati ex parte patris i tutela pferan-
tur nisi fuerint dissipatores ut hic vñ. e. c. viij. mortua s iet vl-
timo Nota hic in textu. q nullus potest esse puerorum tutor
nisi habuerit legitimā etatem ut hic Item nota hic in fine
textus hñus capituli qui male voluerit tueri debet a tutela
deponi q nō debet vocare tutor qui est dissipator vñ. e. c. viij. s
primo Tutores vñ de fratre facit insti de fiduciaria tutela in
principio secūdi p alio ibi de legitima cognatorum tutela
Itē q cognati pferunt insti de capitis diminutione s si mali-
uoli insti despectis tutoribus s nouissime Regis supplē vel
eius aduocati seu officialis insti de actiliano tutore circa me-
diūm Sic ut pater potest dare tutorē in testamento q est tu-
tela hereditaria seu legitima ut hic tutela datia ut patet
de rege tutela testamentaria ut patet de prē ut notatur insti
e ti. Nota q mulier pōt esse tutrix pñ extra de appel. ex par-
te s. Nota hic qui deb et esse puerorū tutor debet esse sapiēs
et eloquens ut hic in textu dicit q tutor debet defendere pueros

e

et eorum bona per legem patrie quod alias non fieri possunt nisi tutor esset
sapiens et eloquens Item qui debet esse puerorum tutor debet
esse in eorum cognatione primus ut li. i. c. xxviii. Item cognati
patris sunt preferendi ut eodem c. ii. §. Item debet tutor esse in bonis
habundans et dives ut li. i. c. xxx. §. i. Item debet tutor puerorum pro
bonis ne fraudentur ponere sufficientem cautionem sed si non ha-
buerit bona immobilia tunc nichilominus maneat tutor dum
modo pro bonis puerorum fecerit cautionem hec tord. §. li. Item que
sit sufficiens cautio li. ii. c. xxi. et li. ii. c. ix.

¶ Nota quod mulier potest rehidere cum pueris
et eorum bonis communibus non maritata c. xxi.

Quam diu mulier voluerit rehidere cum pueris
suis non maritata post obitum viri sui nec de-
bet pueri nec possunt ab ea seperari sed terra eorum
tutorem habere debet et conservatorem qui eas possit
defendere per legem patrie si fuerit necesse sed tamen mater
exinde recipiat omnem fructum et disponat pro velle
suo Sed si mater eorum maritata fuerit tunc pueri
recedant ad tutores nisi sint adeo parvi quod non pos-
sunt carere auxilio matris hoc est si non sunt septem
annorum tamen postquam maritata est tutores conservant bona
puerorum quod cum matre remanent et solvunt ei expensas pro pu-
eris quod vocant collegialia Item si mater propter aliquam
necessitatem sederit cum pueris suis et vendiderit terram
suam et pretium terre ad usum omnium eorum pervenerit et ipsa
postea nupserit et pueri ab ea separentur tunc ipsa tenetur
recipere de bonis eorum id quod fuit pretium ter-
re sue Sed hoc nota quod de terra eorum nichil ha-
bet nisi aliqua terra sit emptum de qua potest reci-
pere recompensationem plenam pro terra quam vendidit

¶ Et hanc non sine bonis et
gootz gome c. xxi.

BOne methū hwan wil fide m3 henne fadher
 lōs bōn wōmānet oc wāgiffē tha mme men
 bōn ep fra hēne taghe en there iord sculle tog la
 ghe wārie hālfue at gāme oc wāre oc til spns mē
 oc wārie thm m3 loghū om noghē kaller a Mo
 dher tragher tho alle npte there affgar oc skiffte
 efther hēne wille En mannes modher tha sculle
 bōn til laghe wārie for othn om the are so smaa
 at the mme ep modhēs hiehp mpte thet er til vū.
 pinther tha effther hwan mānes tha gōme laghe
 wārie th3 bōne goot3 ther m3 henne er oc giffue
 hēne fōstherlōn oc collegiald En sel modher fir
 eghn iordh for trang thn stand hwan fither met
 henne bōn oc ganger iorde wert thm alle til terf
 fue mānes hwan fithn eller the fare fra henne tha
 ma hwan tage af bōfā wskiffē somōgh3 som hēne
 iordh werth woz En aff there iord for hwan icke
 othn aff kōbe iord er til tha tagher hwan there fpl
 lingham for henne iordh.

Quam diu mulier fa § qñ mulier tutoris officio fungitur
 Item quia per se pōt esse tutrix sed cessat tutela qñ volat ad
 secūdas nupcias fructū qđ habeat usufructū sicut pater istī
 per quas psonas § rñ. qđ dī de terra eorum voluntaria de ter
 ra aut sua equum est qđ precīū cūputetur ut de ducta parte
 matris residuū scilicet partes puerorū soluatur ut sicut ipsa
 sentit emolumentum pro parte ita et ouis ar in regulis iur
 qui sentit de regulis iuris in vi.

De vitrico et preuignis et utrum
 vitricus potest esse tutor eorum c. xxx.

Vitricus non potest esse tutor pvingnorū suo
 rum nisi propinquiores cognati consentiant
 tamen cū eorū tutor est vel debet eos ad plenam

ator effe
 tor debet
 n cognat
 te in bonis
 puerorū
 si non ha
 tutor dū
 lū. Itē que

ria
 cip.
 euz pueris
 sui nec de
 terra eoz
 i eaz possit
 e sed tñ mē
 it pro velle
 t tunc pueri
 malop nō pol
 o sunt septē
 eruāt bona
 expēsa p pu
 ppter aliq3
 liberit terrā
 merit z ipsa
 ic ipa tenet
 t precius ter
 m nichil ha
 potest reci
 ā pendit

5
 13

cōmunitatē hoc est felligh recipere secuz cū bonis
 suis vel ad estimationē bonorū que dī wprthpen-
 ninge tñ nō potest alienare terrā eorū nec domos
 Item nota qđ quicūq; tutor debet esse aliorū tñ
 debet habere in bonis qđ si bona illorū quorū est
 tutor ppter eius negligentiam dissipantur possit
 omnia dampna refundere & si plus dissipauit q̄
 possit de ppria refundere iā nō potest esse tutor.
 Item qui verus tutor est debet cōputare expensā
 quā sustinēz pro pueris & si aliquid superest de bonorū
 puentibz reseruetur ad vsus eorū Sed si fuerit
 publicatū in placito quantū de bonis eorū pueni-
 re possit annuatim tunc pōt qñ venerint ad ānos
 discretionis totū erigere qđ inde poterat puenire
 ad ultimā quadrantē cū cōputabit tūc tertia pars
 que poterat puenire de puentibz et assignabitur
 tutori p labore suo & expensa Nullus tutor est et
 postq; mater eorū mortua est nec pater nec auus.

Omטיפאדher ocטיפפון en om
 טיפאדher mo mare marie zc cxxx.

Sטיפאדher mo ep mare טיפפון marie
 Bothn at nelt frendher wille en tog scal hā an-
 thn tage thm i fellig m3 figh ellē til wprthings pē-
 ninge medhñ han er there marie tho mo han ep
 aff henda there iordh oc ep there hws hwillkhen
 som annēs marie scal mare han scal so mōghet
 haffue weth at thette som hā tagher vnder fin
 marie met fuleghen to so at pder han ther marie
 er lūth eghet gooz so at haffuer to lēke aff lūth
 eghz gootz so mōghz at giald effther aff som hā

haffuer vnder fine marie En oer han mer en
han haffuer self tha mo hā ep mari ware Hwo
som marie er han scal acte thn cost hā haffuer for
the bōrn oc huat som ower er thz scal gāge bōrn
til frāmeterff En wordher ep neffnd a thingi m3
frendhers raadh hwore mōghz there gootz ma
skilde hwert aar thm til fram terff tha haffue the
loff thē the kāmē til olders at kreffue alth thz thē
aff the eghn matthe gange i oterff To actes tha
marie triti ngh aff thz ther gozet matthe skilde
for hans arbeide oc hans cost Enghn marie mo
aff hende the bōrne iordh ther the ore ware ath
hwerkhn fadher eller oldefadher ma aff hende
bōrne iordh fithen there modher er dōdd.

¶ Virricus non potest esse tutor: & Nota uer sponfus potest
esse tutor spōse vel bonoy sponse ante matrimoniū per copu
latu carnis cōsummatū ratio est Nota.

So scriff landz domer oc andre gode mē aff lād3
thinghz oc laude sofor rettcjat man mo refise fin
fellebūdhn spsther m3 kep oc vando thn stundh the
ere i felligh sāmēl so lenge til henne byllop word
giord oc indfōrdh til hēnes husbondhe oc hwere
enghn mā plectugh ther fore scrti at han er hēne
retthe marie so lenghe byn effther hēne byllop
blissfuer vnder hennes husbondhes wern

¶ Hec scripta sūt Anno dñi M.c.lv. a placito rocius terre v
cōcordat text? & glo. ifra l.ij. c. lxxi. q. cūq3 sñ. & l.ij. c. pxxij. pen
sionē glosa. Virricus cōsentiat qd suspect? ē ar isti. de auc. tuto
ris et curator? p totū et de suspectis tutoribus per totū Item
nota fa in l. i. de excusatōe tutor? & sed & paupratē et qñ d: de
tercia pte danda tutori cōcor de q̄ta legis falcidie et de q̄ta
tribellata ut isti. ad legē falcidiā et de fidei cōmissarijs here

e ij

dib? i de iurē tū cōmuni nō habet ut notatur insti qui tutores
 dari tūt in testamēto § Si qd nullus fallit in casu necessita
 tis ut insti. qb? alienare licet vel nō § admonēdi et infra e.c.
 xxxvi. puer § i. Nota text? hui? capituli nō loquit de tutore pu
 erorū q nō est sufficiens in bonis et isti defect? cor. p thord i cor
 § xlvj. Nota si tutores de iniuria vel fraude sunt suspecti tunc
 puerorum bona debent ad cōmunitatem vel estimatōē ut
 insti de suspectis tutoribus per totū.

Qui nō pnt esse tutores puerorū c. xxxi.

Claustales sacerdotes opaconi subopaconi
 non possunt esse tutores in placito lapcorum
 Item villici serui et qui alteri? iugo sunt dediti q
 vocant fletfōringhe nullius possūt esse tutores q
 seipsos non possunt tueri.

Thmo ep mo marie mare c. xxxi.

Bosher men oc lorde men ther er presther oc
 melledeghne oc subdeghne mme ep marie
 mare a legmēs tingh Bypdi oc trel oc then there
 fletfōring er the mme enghū māz marie mare for
 thi at the ere ep there eghen marie.

Claustales v? De hoc insti. qui tutores dari pnt insti/
 monio exceptis monachis alij clerici de iure cōmuni pnt
 esse tutores sed non debet compelli Sed ratio istius capituli
 quia uon debent apparere veredici in causis forensiū ut in c.
 i. de postula per glo. de hoc xxi. q. iij. c. molestus Item fletfō/
 ring sicut est arrogatus vel qui facit se emi pro pecunijs v per
 hoc efficitur seruus de arrogato insti. de adoptionibus §.
 cum aut impubes sed de illo empto insti. de iure personarū
 §. serui

Nota q clerici possunt esse tutores orphanorum v viduarū
 et etiam defensores ecclesiarū de licentia epōrū lxxxvi. disti. p.
 uenit Item pnt agere in iudicio seculari p se et miserabilib?
 personis c. an dicit peruenit et etiā si suā vel suorū psequuntur
 iniuriā e. q. vi. omib? et cōcor. io. l. xxxvi. dist. c. fi. hec pisan? in d
 tutela § ij. et in d. cleric? ij. § i. Eughū marie Nota i alienatōe

rei pupillaris requiratur cause cognitio & decreti iuter positio
& iuste cause substantia alias non dominiū non transferet coram
iunocem & hosti. Itē ista causa alienationis cessante cōperit
miōri rei venditio cōtra possidentē et actio psonalis ptra tu
torē & procuratorē concor. io. in nouella et hosti. hec cardinalis
de reb? et nō alie c. dudū in v. alienatiōe de hmoi alienatiōe scz
ecclē qz ecclesia fungit iure minor quare infra hoc l. c. xliij. in
margine Claustrales et sacerdotes & Nota istud capitulu
intelligendū est de sacerdotib? qui instituunt tucōres in testa
mēto. i. de testamētaria tutela sine datina de sepul. c. ex parte
q. in glo et cui cōmunicat secus vero in legitima tutela v
lxxvi. dist. c. puenit et in summa pisanī in v. tutela §. ij. et c.

De illis qui dicunt fletfōringe c. xxxij.

Quicunqz semel subdiderit se iugo alterius qd
bz fletfōrer nunqz potest amodo reclamare
sed in placito debet se homo fletfōre. Itē quicunqz
qz receperit aliquē seruū vel aliquē fletfōringh? de
bet respondere p delictis suis. Itē Nota quicunqz
voluerit se fletfōre debet se cuz suis denarijs sine
bonis exhibere illis qui ipsum debēt hereditare et
hoc in placito si at hoc nō fecerit ipsi pnt rōnabili
ter reuocare eū ad libertatem ppriam vel ad cui
cionē eorū excepta omni lege. Itē nota qz qui vxo
ratus est nō potest se fletfōre nisi vxor similiter fe
cerit secum vel si sint adeo decrepiti qz seperantur
ab inuicem iudicio epī.

Om fletfōringh c. xxxij.

Hwo som figh wil fletfōre han mo fithn alori
wether seie thz En a tingi scal mā fletfōre fig
Hwo som trel haffuer eller fletfōring tagher swa
re there gerningher. Slaer fletfōringh hn eghen
husbunde tha gialo husbunde ther laar worde
blot w ide En hwo som figh wil fletfōre han scal

5
13

qui tutor
necessita
infra e.c.
e tutor pu
rhorb i co
ispecti tunc
maronē ut

ci.
obparoni
o laproum
nt debiti q
tutores q

prester oc
e ep marie
then there
rie mare for

ei pnt iustit
communi pnt
istius capituli
iorenū ut in t.
Item fletfō
pecunijs & per
ptionibus §.
are personarū

num & viduay
lxxvi. dist. p
miserabilib?
p sequitur
pisan? in d
a i alienatiō

fôr st lauge biva de sig oc sine pennige thm ther hā
 nū sculle arffue. en forglømer hā thz tha mwe the
 dele hānum til hans eghen frelle eller til thm fletf
 Kaller annē man a fletfōring oc ēr thz ep giort a
 thingi tha er han frels for vthn al logh Chn ther
 quent er han mo fig ep fletfōre for vthen at hwn
 fletfōrer fig m3 hannum eller the ere so gamle at
 biscop lomer thm seer at wære

¶ Quicūq; semel vide iura s. proximo c. allegata semel qđ se
 mel placuit amplius displicare nō potest ut in regulis iuris
 qđ semel Item quicūq; isti de moralibus actionibus § i. Itē
 nota quia p̄p̄inquoiores debent esse potiores ad emendandū
 q̄ alij sicut in alijs rebus ut infra e. l. c. xxiiij. in nota funda
 tur ex c. p̄posuit de cōingio sermoñ Nota non receditur a iurē
 communi nisi ex cā. Card in primo glo in c. in fidei de hereticis
 li. vi. concordio. de elec licet canon in v. carere per ar. Qui ipm
 dñc hereditatē Nota si aliquis redditur nlmis decrepitus vel
 ex toto inculpatus tunc habeant heredes ipsum cum omni b?
 bonis suis thord. § xv. Nota qđ ius textus iste scilicet quicūq;
 semel loquitur de fletfōringe cū nou plene loquitur de decrepi
 tis et iō. corrigitur per thord. hic in glo. et in cor thord xv.
 Nota furiosi excusantur a culpa in dementia commissa xv. q
 i. aliquos xxij. q. vñ. quēadmodū Item secundū iohēm et pau.
 de homicidio super vbo furiosus ab omni actu in quo requirū
 tur animus excluditur et excusatur ratio est quia iudicium
 animi instante tempore dementiae non hēbat et iō. excusa
 tur de tor vinatis. c. ex parte ber. circa finem in v. iudicium
 am Itē nota secundū iō. an de homicidio c. si furiosus in
 cle. qđ furiosus pro delicto accusari non potest Nota ulterius
 Si pater fuerit incensatus vel furiosus de hoc require s. li.
 l. c. vñ. § i.

¶ Quā vir accipiat uxore z a quo patre c. xxij.
Qui uxori voluerit recipere debet despōsatio
 nem a parte mulieris si vixerit vel a filio si

fit adult? vñ a fratre et si nullus eorū sit qui pri-
mus est in cognatione qui desponsat eā requisito
prius eius cōsensu Sed si mulier nō habuerit cog-
natos pōt mādare cui voluerit ut eam desponsat
Item nota si mulier habet cognatos adeo ppin-
quos q̄ pnt et debent eius tutores esse sicut sunt
pater frater filius auus patruelus et auūculus et
noluerit eorū parere cōsilio et desponsat seipsam
absqz eorū cōsilio ipi bona eius cōseruant ad vsus
eorū qz diu ipsa vixerit nisi aliter cōcordati fuerit
Sed si p vim fuit oppressa ppter hoc non amit-
tet bona sua.

Chwre man skal quenes Caplm xxxij.

Hwo som wil kone taghe bede aff fader el-
ler sōn om han er fulworen eller brodher en
er thūste enghū til tha tygghe han aff then ther
nest er i mwe oc tho m̄z hēne ia oc willie En hass
uer hwn ep so ncer frendher at the ere hēne rette
warie so som er fader eller brodher eller sōn ellē
oldesader faderbroder modherbroder oc giffē
fig self vthū the raad tha holde the hēne gootz
e methen hwn lewer vthū the wurdhe ādrelon-
de til synne En gangher kone wold ower hassue
tke forti tabet sūth gootz.

Quī vxorari vñ Scieudū q̄ cōsiliū hic statuit alias de iure
cōmuni nō esset necessariū dñmodo alias bene nubit ut §. de
nuptijs l. si ut pponis et l. in cōuentione et xxx. q. v. c. i. vñ si ma-
le vixerit nō tenetur eam dotare de quo i. auct. ut de appella-
cognoscatur §. cās vñ §. si. et in glo in c. quīute vall de iureiurā
et isti cognati sunt quasi plocutores mulieris ppter vere-
cundia eius ad instar tutoris ut s. e. l. c. xxviij. vide etiaz §. viij.
c. q̄liter q̄nqz efficitur penalis si nupserit sine cōsilio eorū.

Quis terram pōt vendere c. xxxiiij.

Olibet potest terrā p̄p̄iam vendere si eam
vendentā exhibuerat suis p̄p̄iniorib⁹ cog
natis in tribus placitis Terram patrimonialis de
bet exhibere p̄gnatis ex pte matris, si prius scota
ueris et hoc nō fecerit tunc p̄nt p̄p̄iniores cog
nati reuocare scotatiōem factā et ipse soluet tres
marcas regi ⁊ tres bondoni Sed si ille dixerit qui
vendidit qd dicta terra rationabiliter fuit in placito
exhibita defendet se p̄ hominibus.

Eymo iord mo aff hende c. xxxiiij.

Bonde ma fin eghn iord selie hmem som han
wail om hā lagh bōdd a tredie thingh oc fine
nelle frēdher fādherne scalbimdes fādherne frē
dher oc mōdherne mōdherne frēdher en skōdhē
han fōr en han laugbimōdher tha mme hās nelle
frendher thz affcher kalle oc han haffuer forgiort
fine tre mark bōdē medh hōmng oc so medh bōdē
En seier hīn ther solde at thz woz lagbōdhs giffue
p̄j. menz eedh.

De terra uxoris c. xxxv.

Mritus non pōt alienare terrā uxoris sue nisi
tantū habeat terre quantū ip̄a ⁊ adeo bona ⁊
insup puerū cū ea Itē si marit⁹ uēdiderit terram
uxoris sue ⁊ emerit aliā ip̄a recipiat plenū restaurū
de terra empticia q̄z diu terra illa suffecerit s; si plus
remanet de terra empticia q̄z illa terra fuit q̄ ven
dita est diuidatur inter omnes heredes Sed si
terra empticia nō sit sufficiens recipiat plenū res
taurum de patrimonio mariti.

Om bonde iordh c. xxx.

Bonde mo ep selie sin kone iord vtheti at han
 Bhaffuer om goot iord medh a thette En sel bō
 de sin kone iordh oc kisher annen iord tage hwan
 spillingh aff kōbe iord e methū til er En er meē kō
 be iord til en soldh mō skiffte alle arwinge i mel
 lom En er ep kōbe iord til tha tage hwan spillingh
 aff bondens frendher.

Quilibet potest & utrum qui bona sua alienauerit et ea
 postea quiete tenuerit per annū potest ea postea defendere.
 declaratur per thord c. lxxi. Quilibet potest simile de aliena
 tione faudi pater col. x. ubi cognatorū consensus requiritur
 secus de iure cōmuni in re non faudali ut insti quibus alie
 nare licet vel non pet totū Quilibet potest terras & iō. qui dix
 erit q̄ terram venalē exhibuit in placito utrū docere debet
 cū test. o. placi. vel se defendere cor in cor thord § iij. Itē si alī
 quis impignorauerit terras quas in proprietate nō possi
 det similiter notatur in cor thord § xxxvi. Nota in textu quilibet
 potest terram p̄p̄iam vendere qd̄ regula a contrario sē
 lu nemo potest terram alienam vendere infra li. i. c. xli. § ij. in
 principio et ultimo et terra per secundū thomam sc̄ba ij. c. q.
 lxxvj. qui dicit q̄ nullus debet vendere alteri quod non est suū
 concordat bar. in p̄is sub vocabulo emptio § ij. quasi in me
 dio et nullus tutor potest alienare terram puerorū quorum
 tutor est postq̄ mater eorum mortua est nec pater nec auus
 li. i. c. xxx. § ultimo Item thord § iij. et non potest aliquis ali
 cui terras illas impignorari quas non potest secundū leges
 alienando scotare v̄l scotando alienare Nota uō potest aliq̄s
 vendere terram alterius ut infra li. i. c. xliij. in principio et §
 ultimo Item nec potest aliquis diminuerē terram alterius
 ut infra li. i. c. xlix. quā in principio Itē nullus p̄t occupare quīs
 mō terrā alteri? ut infra li. i. c. lvi. q̄ si per totū Itē nullus p̄t
 arā terrā alteri? violenter ut infra li. i. c. lxxij. Si vero bona al
 teri? aliq̄s v̄dere p̄miserit & nō impleuerit soluat bōdoni tres
 marcas & regi tātū thord § ij. & li. i. c. xli. i principio & i ultimo.

Nota q̄ p̄tra iura sit p̄ infecto debet habere p̄ d̄ vides nec
valet iuramentū cōtra hoc factū **E**t de legibus nō dubiū sibi
de sn. cōpe c. si diligēti hēc henricus de boic de iurēiurā c. cum
contingat d̄ unica. Item alienatio q̄ sit cōtra formā iuris nul
la est ipso iure de iurēiurā c. institutus de hys que fiūt a ma
per ca. c. xij. q̄ sine exceptione ac contrarij q. ij. si qua de rebus
hoc soluitur ne se vacan. c. i. hēc ber. de re. c. non alie. si quis
presbiterorū d̄ ab initio nullas.

Maritus non potest **V**ide insti quilibet alienare licet vel non
in glo. Nota **E**redo q̄ alienatio siue venditio terre uxoris te
net et legitima manebit si habuerit puerū cum ea plenum
restaurum de terra empticia vel de patrimonio mariti ut
hic in c. maritus et quasi simile infra li. iij. xliij. c. mulier et
hoc verum intelligitur sed mulier sciens et sustinens consilio
et opere hoc idem fecerit ut ibi.

Quante etatis sit masculus quando
potest terram alienare c. xxxvi.

Puer masculus non potest alienare terram su
am nec vendere anteq̄ fuerit xvij annorum
Sed puelle nunq̄ pnt terrā suam vendere nisi a
deo pauperes efficiantur q̄ oporteat eas p̄ sustē
tatione vite vendere tūc debet vendi cum consilio
cognatorū p̄pinq̄uorū tamē non amplius nisi p̄
dimidia marra argenti vno anno Vidua pnt ter
ram suā cū consilio cognatorum p̄pinq̄uorū ven
dere et mutare Item si aliquis vendiderit terram
p̄p̄iam et eam in cōmunitate consumpserit ux
oris eius exinde nichil soluat Sed si vendiderit utrāq̄
et suā terram et terrā uxoris p̄pter paupertatem
ambo dampnū sustineant quia tenentur viuere
de p̄p̄ijs et utriusq̄ bonis.

Symon gammele barn gootz
nūc aff hende c. xxxvi.

SWenbarn ma ep selie fin iordh oc ep andher
 Iwande affhendhe foz en han wordhē attheu
 winther gammel En mōbarn mo alori fin iordh
 selie vthn hwn wordher so fatugh ath hwn sel foz
 lifs fōtzel tha scal selies m3 neste frendher raadh
 oc ep mere sammel en foz halfmark sōlffeeth aar
 Enke mo fin iord m3 neste frendere raad boode
 selie oc skiffte Sel bonde fin eghn iord oc goer hē
 ne i fellegh thz gialoher hulfue ep effther En sel
 han boode fin iord oc fin hulfues iordh foz vsel-
 hedh haffue hiemgiald forthi at the are skplouge
 ath fōdes aff there beggis.

Puer masculus xvij. De iure cōmuni requiritur q̄ puer
 talis sit xxv. annorū & de maiorib⁹ xxv. annis per totū xvij.
 hec etas requiritur ad alienandū sed etas xv annorū ad suble-
 uandū ē .e.c.vij. Item nota q̄ bona immobilia puerorū puel-
 larū possunt in casu necessitatis p vite sustentatione caruz
 vendi ut hic ē .e.c.xxx. vitricus in glo ultima in dōo nullus.

Quō debet terra emi vel scotari c. xxxij.

In placito debet terra scotari & non in alio loco
 hoc est in placito In cuus hōreth illa terra
 tacet in placito Sp̄sel vel in placito totius ter-
 re vel corā rege quia testimoniū placiti adeo vali-
 dum est q̄ contra illud nulla lex p̄ualebit.

Hwn iord scal kōbes c. xxxij.

Attingi scal man iord skōde oc ep andhē foz
 athz er a thz hōretzthingh ther iordh ligghe s
 eller sp̄sel thingh eller lantzthing eller foz kōmghn
 forti at things withne er so fteret at imod things
 withne scal engn logh giffues.

In placito tē hoc est speciale quia de iure cōmuni pōt quis
 in quocūq; loco alienare dū mō p̄videret sibi de p̄bationibus

F

sufficientibus sed ratio istius ē ab tollendū querelas et lites
ppter testimoniū placiti ut infra c. proximo.

De testimonio placiti Capitulum xxxviij.

Hoc est testimoniū placiti qd boni et iusti qui
tunc tps fuerūt in placito testificāt se uidisse
z audiuisse quod factū ē Placitū nō pōt teneri si
ue haberi cū pauciorib? qz cū septē hominib? qz
tot hoīm testimoniū de placito est plenū testimoniū
Terra que legat eccle si vendi debet pōt emi aqcu
qz quia oēs xpiani debent esse fratres.

Om things withne c. xxxviij.

Things withne er thz at the gode mē a thingi
woore withnet thz ther the soe or hore Myn
ne en vū mē mwe ey thing holle so mange men
ere oc things withne Thn iord ther man giffuer
til godz hws scal hwn selies thn mo kōbe i hwa
som wil forti at alle cristne mē sculle brōdre wāt.

Hoc est testimoniū septē sic septē testes requirūt ad testa
mentū iusti de testamēto ordinandū sed cō paulatim ⁊ uide
glo in l. testi § de testibus et infra c. c. xli. terra concoz in auct
hoc ius porrectū C de sacrosctis ecclesijs et x. q. i. hoc ius sic tñ
q ille preferat qui plus dat ut dicit auct hoc ius ⁊ facit glo in l
C de iureficti ⁊ has f. l. i. x. Nota fm canones testib? nō testi
monijs ē credendū vel iudi. extra de cohabi cle. c. tua. Nulla
lex preualebit Hoc uox si testes i testimonio placiti nō sunt
suspecti sed si sunt suspecti tūc secus Item de re sine cā. extra
placitum acta sine discussa testimonium placiti non ualec
quia contra illud pualebit lex scilicet iuramentum hominū
Item pro falso testimonio in placito prestito soluat falsus tes
tis ad minus tres marcas bondoni et regi tantum § i. et i.
Itē si aliquis aliquem in placito pro aliqua causa incusauit

rit pro qua non est citatus ad placitum habeat spacium deli-
berandi qd respondeat ad proximū placitum thord. Si. xxij.
¶ Item homo citandus ad placitū citari debet apud ecclesiā
suam coram parrochianis dominica proxima ante placitū
per duos testes thord. Item quicumqz ad placitum accessit et
in via aliquis contra eum deliquerit ad distantiā a loco placi-
ti quo a placito videri potest illud delictū scilicet rhingfredh
brode similiter si contingat in placito similiter sit delictū chin-
gfredh per totum diem integrū quo placitum hereth v. solst
tenetur si aliquis contra aliquem in recessu a placito deli-
querit.

¶ Si vero in recessu a placito generali tū par illa per totū
diem et sequentem durabit ¶ Si in placito contingat tū co-
dem placito premulget delictū et illud in secundo placito ad
discernendum super hoc xij. fidedignos nominari & tertio pla-
cito discernant et in recessu a placito si letus fuerit tū sequē-
ti placito promulget delictū thord. c. lxxxviij.

¶ Item si aliquis sine quacūqz causa testimonium habet et
aduersarius suus similiter habet tunc illud testimonium te-
nendū est pro firmo in quo epus et octo meliores illi? hereth
testimonio suo consenserūt thord. § xxv.

¶ Nota quilibet falsus testis septenni pnia puniatur primo
ppter dei offensionem xij. q. v. si quis.

¶ Item infamis est et a testimonio repellitur propter iudi-
cij illusionem e. q. si quis conuictus. ¶ Item verberibus ca-
stigetur propter inuestigationem veritatis quinta q. v.
illi qui.

¶ Item rebus spoliatur propter dampni qd intulit restaura-
tionem xxij. q. v. hec imago in fine.

¶ Item excommunicetur. ¶ Item nota inducens ad fal-
sum testimonium grauiter peccat et similiter pena punia-
tur xxij. q. ij. si quis conuictus.

¶ Nota falsus testis excommunicetur auctoritate statuti-
rum prouincialium.

¶ Nota quantum vir et mulier possunt legare pro ani-
ma sua et quibus quere infra linia tertia Capitulum xlv. in
margine.

Nota hnat hussene oc beru oc hion maa aff hendhe li ij. c. xliij. § ij. et hic in parte in c. vxoꝝ habens maritum & supra li. c. ij. § ultimo Et utrum voluntas defuncti sit adimplenda quere infra li. ij. c. xlv. in margine.

Hoc est testimoniū placiti & Nota hic oritur dubiū si discordauerint testes per quos comunicatur. rñdetur ut in cor per thord. § ij. & hic i glo. Itē aliq̃s ifra l. ij. c. vñ. Si discordauerit in glo.

De legato a muliere nupta vel innupta Capitulum xxxix.

Vxor habens maritum et puerum cū eo nō potest plus dare pro anima sua q̃z maritus voluerit sed si querimonia exorta fuerit de legatis p̃aia vel de uno vl' de reliquo maritus mortue exponat q̃d fateat et pro reliqua pte defendet se lege. Itē si nō habuerit puerū cū eo tūc bene pñt legare dimidietatem portionis per oia sua.

Dom selie giffit Capitulū xxxix.

Hussue ther hassuer husbonde oc b̃r̃n weth mo ep giffue ath selie giffit mere en bondhen giffuer ia weth En wordher ther hare a siele giffit anthñ aff closter eller ander man tha ware bondhñ weth log at han iette ep mere en han gā gher weth En hassuer hwn ep barn weth hānuz tha mo hwn giffue halff fin howz lodh bort for henne siel.

Vxor hñs Istud caplm restringit libertatē testandi contra l. i. § de sacrosctis eccl̃sijs Nota etiā q̃ mulier hñs puerū mortuo marito si testamētum fecerit debet dimittere puero q̃rā nature & querela de inofficioso testamēto locū habebit in dī de inofficioso testamento § rñ. ibi per glo.

Si aliq̃s ṽdiderit terrā suā p denarijs suis et alia terra nō fuerit emptā p illis denarijs c. xl.

Si vendiderit aliquis terrā suā pro denarijs &
alia terra nō fuerit emptā cū denarijs ill' hoc
qđ interim in terra ponitur et remaneat terra qđ
in pecunia repertū fuerit remaneat bōfā

Item si maritus primo emerit terrā cū denarijs
qui vocantur bōfā & postea vēdiderit terrā ppriā
p expēsa sua & sue uxoris primo soluat ei p matri
monio suo ois terra qua emit si maior terra emp
ticia sit qđ vēdita hoc diuidatur totū inter omnes
heredes Si minor fuerit terra emptā qđ vendita
recipiat plenā recōpensationē de denarijs qui vi
cunt bōfā qđ si nō inueniatur sustineatur.

Om man sel fin iord oc wordher ep
laugt iord Caplm pl.

Sel man fin iord oc wordher ep laugt i iordh
thz ther i peninge wordher fōwnet wāre bō
fā En bonde om ijan kōber fōrste iord met bōfā
oc sel fine eghen iordh fōr fin cost oc hans hnsfrū
es so mōghz som kiōpt er gialdes husbunde fōr
hans fā dherne om kōbe iordh, er til er kōbe iordh
mere en bondhñ solde skiffes mellom arwinghe
er kōbe iordh mpyne til tagespilling aff bōfā oc
ep bōfā til haffue hiem giald.

Si vendiderit v̄ Si vendiderit maritus terram et emerit
terram pro illa pecunia terra emptā veniat indiuisiōe iter
maritum et heredes uxoris sed si solum pecunia suspectū ve
niat inter bōfā Item de alio articulo ratio dictat qđ heredes
de bonis uxoris refundat marito restantā pro sua re vendi
ta si bona post uxorem supersint alias habeat maritus dāp
nū qui sibi melius nō prouidit fortassis prima ps loquitur cū
siquis a nō dño insti de rerū diuisione.

Si quis vēdiderit terrā nō appropriatā c. pl.

f 19

Quicumq; terrā vendiderit et eam appropriatā
nō poterit et illa legaliter reuocata fuerit per
contentionē q̄ dī dele & ille qui vendidit debet expo
nere preciū integraliter et soluere regi tres mar
cas et bondoni tres quia non potest appropriare
Sed quicumq; vendiderit alteri terram tenet eaz
appropriare et tueri per cognatus suos infra tri
ennium quia legitima prescriptio nō currit prius
que dicit laugheudh nec minus currit q̄z trib⁹ an
nis Postea ille qui emit defendat se per cognat⁹
suos nisi aliquis impetierit qui tūc nō erat infra ā
nos discretionis vel mulieres nō hātes tūc tuto
res vel si illi quorū intereat erant tuncp̄is extra
patriam quando terra vendebatur.

Thwa som sel whiemelt c.xli.

Hwa som whiemelt iord seel oc deles hwa eff
ther lade wādh wērdh hin ther solde oc bōde
lī mark bōde oc so kōmng forti at hā solde whie
melt En ha som seel annen iordh han bōz athi
emle hannū thn iord oc wārie hannū thn m̄z fine
frendher e til thisse ath hin haffuer trpghi wīnthē
laugheud a ther han kōpte forti ath laugheud er
ep m̄pne en tre wīnther Sīthn a hin ther kōpte
at wārie m̄z fine egne frendher vthn at the halle
a ther ep wōre kommen til olders eller quinne
ther ep haffohe retthe wāria eller the men ther
wōre vthn lantz thn tīth ther iorden soldes.

Quicumq; terram vendiderit &c De venditore rei aliene
qualiter puniatur de emptione & de emptionibus per totūz
Itēz hec prescriptio currit tribus annis hoc de iure cōmū
verum est in vsucapiōe qui habet tres annos prescriptio ta

men habet et amplius ut insitu de usucapionibus et lon
gi temporis prescriptionibus per totum si quando terra ven
debatne quia contra tales personas non currit prescriptio
ut de integrum restitue requisit et c. beneficio.

Nota langheudh kan enghen mā fo pa nogher iordh ut hñ
logligh skode oc enghen man kan fo logligh skodhe vthen aff
retthe egher man ut hic et q̄ toto titulo de scutacione vendi
tione et alienatione terrarum vnder taghñ arff.

Si contentio oritur vtrum plus vendi
tum erat vel minus Caplm xliij.

Si aliquis vendiderit terram et oriatur cōten
tio inter eos vtrum plus emerit vel minus si
ille qui emit poterit allegare legitimā prescriptiōz
trium annorū q̄ tanto tempore fuerat in plena
possessione absq; q̄rela obtinebit in causa Sed si
contentio sit inter eos de dicta terra infra tres ā
nos tunc requirendum est testimoniū de placito et
si testimoniū placiti non affuerit tunc perior est
causa vende ntis.

Om trette wordher a huat solth
wor mere eller mynne c. xliij.

Sel man annen iordh oc skapl thm om huat
heller han kopte mere eller mynne haffuer
then ther kopte langheud a wkerth tha ma han
withne hin ighen thē solde En skapl thm a indhñ
tre winther tha staar thz til things withne En er
ep things withne til tha wordhē hin nermere thē
solde at winne.

Si aliquis dixerit se emisse
Capitulum xliij.

Si aliquis dixerit se emisse tam terram sororis quam fratris et ipsa est non maritata et in consanguinitate cum fratre et si testimonium pro tacito non assuerit quod terra utriusque fuerit nominata tunc ille qui vendidit defendat se lege quod non vendidit nisi partem suam Sed si convictus fuerit soluat tres marcas et soror utatur terra nisi tutor eius vel ipsa personaliter alienauerit eam.

Om man kaller figh athaffue kopt bode
spethers iord oc brodthers c. lliij.

Aller nogher man figh athaffue kopt bodhe
spethers iordh oc brodthers oc er hwan 'woma-
net oc m3 brodher i fellegh oc er ep things witne
til at neffnd wor bode serlige tha ware hin wed
logh ther solde at han solde icke mere en fin eghn
lodh En brodther hannum logh bode ij mark.

Oc spether holler fin iord vthn at henne retthe
marie eller hwan selff haffuer thn aff hendeth.

Si aliquis vñ Nota de prescriptione vñ. e. s. proximo vñ de
testio plac. vñ. c. c. xviij.

Si aliquis vñ Nota quicumque promiserit alicui bona sua
vendere ad impleendum tenetur obligatus **S**i vero bo-
na alterius vendere promiserit et non impleuerit quid soluat
regi et bondoni patet per thord. in cor. §. lxxi.

Si aliquis vñ Facit § nunc ad manendum insti quib? alie-
nare licet vel non.

Qui non debet terra defendi c. lliij.

Terra d3 fendi per noiatos de consanguinitate
q3 d3 kpn3 neffnd Si eccl3a 'contenderit cum
aliquo bondone de terra et illa pl? valet secundū
consuetudinem ville q3 marcā argenti dñt veredici
suo discernet iuramēto S3 si terra valet marcā ar

genti vel minus et bondo retinet eam in sua possessione tunc ipse defendat p̄ k̄pns neffnd. Sed si terra sit in possessione ecclesie et alterius nō tunc sūt tutores ecclesie et alij meliores prochiani cū suo iuramēto ad iudicari eā ecclesie l' alteri alicui. Si aliquis habuerat terrā xl annis in queta possessione debet eam absqz omni lege tanqz iusto titulo possidere. Sed si ecclesia xxx annis fuerat i possessione absqz q̄rela obtinebit terrā absqz omni lege.

¶ Hwar mien sculle iordh warie c. xliij.

Iord m̄z at warie k̄amer ickē ānet til en k̄pns neffnd. Skapl bonde wedh kirke om iordh oc gialdher iord mere en mark s̄lff aff rette by wpr thing tha sculle sandmēther om skplie. En gialder iord mark s̄lff eller m̄inne oc haffuer bondhen i hefft tha worde han wedh k̄pns neffnd. En om iord er i kerkens heffth tha sculle kirke warie oc andre kirke mē the beste so at the are cū swarie henne iordhū anthū til eller fra haffue bōde haffe iord fprthiwege vinther i heffth warie loglōps for kirken. En haffuer kirken hafft iordh tretiwge winther heffth warie loglōps for bondhen om thet stodd wkerth.

¶ Terra debet defendi &c. De possessore q̄ teneat defendere possessionē suā et q̄ dicit de xl annis verū ē de iure cōmuni etiā sine titulo s̄m leges p̄ l. cum notissimū. Et de prescriptionibus xxx annorū sed secus s̄m canones ut in c. Si diligenti et c. fi. de prescrip. Item contra eccliam requiritur prescriptio xl. annorū sed p̄ ecclia sicut pro alijs de iure cōmuni ut in c. iij. et c. ad aures de prescrip. ex quo patet q̄ ecclesia citius prescribit q̄ priuat⁹ oppositū deberet esse quia a puato sepatur reuertē nou ab ecclesia et ea rōe prohibetur alienatio feudi in eccliaz

non in priuatū ut in l feudoꝝ de alienatione feudi sed ratio
istius decisionis est fauor ecclesie Tutores ecclesie non ex facto
defuncti conueniunt heredes ¶ de emptionib? si putes xij.
q. ij. eꝑs qui filius ber. de pigno c. ex pꝛsentū v̄ ex successionē.

¶ Si ecclesia Nota qd est in optōe eccle vtrū velit alienantez
res eccle vel recipientē puenire xij. q. ij. si q̄ de reb? et c. si quis
q̄ licz alan? § si tu vel curali. et l. vlti. ad iustar minorū et ibi
dicit ber de pignobus c. ex pꝛtū in v̄ sua necessitate Item
cōcor henric? in sūma in hec vba in re male alienata ecc'a hz
acciōem personaliter in alienationem vel acciōem in rem
contra possessorē xij. q. ij. apostolicos

¶ Itē decretalis hec pꝛsultimo de re v̄ nō alie i vī dicit v̄ pꝛhi
bet alienatiōes rerū ecclesiasticarū nisi i forma iuris cōmunis
io. in no. vū dicit ar. Itē dicit innocē qd pꝛpositus abbas et rec
tores vniuersitatis et hmoi poterint pꝛare auctoritatē in iu
dicijs et cōtractib? alenationi rerū ecclesiasticarū seruata
forma iuris pꝛmunij hec io. mo. i. c. dudū de re eccle. nō alie i vī.

¶ Item Nota qd ecc'a fungitur iure minor et io. de hmoi ali
enatione require § li. i. c. xxx. in fine.

¶ Om bp eller bool skil a c. plo.

Ovi dixerit se minus habere de terra q̄ dicitur
bool q̄z deberet debet totū bool p̄ legez prie
ae equalitatem ⁊ equitatem funiculi reducere Sed
si vnum bool discordauerit cū reliqua tota villa re
ducenda est ad equalitatem funiculi.

¶ Om bp eller bool skil a c. plo.

Man ther seier at han haffuer nypne aff bool
Men hannum hører hā kōmer alt bool til rebs.
En skil bool wed annet tha kommer han al bp
til rebs.

¶ Si villa v̄ bool discordauerit tūc q̄ facit sz v̄ si § si dicat §. fi.
mū regūdoꝝ de mō diuidēdi per funiculū soli vide ifra c. c. lv.

¶ Si aliqua terra hic ponit vnū speciale locale statutum.

¶ Om ornum er i bp Caplm plo.

Si aliqua terra q̄ vocat̄ ornū fita sit i villa dz
 eē ex ātīquo z spālīter signata cū lapidib? vel
 fossis v? statuis q̄ dicūt stabel nō mensurat̄ ad eq̄
 litatē ville qz dīminuit de tota villa S3 si cōtentia
 fit vtz illd ornū vel vna ps q̄ dz deel si iacet i vil-
 la illa dz scire p noīatos i pgnatōe qui dicūt kpn-
 nessnd qui ē i possēssīōe qz ei? sit ornū et nō tene-
 mutari ad villā S3 si nō sit spālīter signatū cū la-
 pidib? fossis et stabel distribuatur per funiculum.

Com ornū er i bp Capitulū ploī.

Eo ornū i bp tha scal hwn mare aff areld oc
 so seer merckt m3 steen oc m3 stabel oc meth
 gryfft hwn rebes wed bp ep forthi ac hwn sker-
 ther al bp En word skelnz a huat hellē thz er or-
 nū ellē en deel om thz ligghē obpgo wide hin thē
 i hēde haffuer m3 neffn i kpn at thz er hans ornū
 oc a ep atskiffes tīl bp En er thz ep merckt meth
 steen oc m3 stabel gange m3 reeb.

Si pua villa cōtendit cū maiori c. ploī.

Si aliq̄ pua villa edificata sit in mark et vna
 sit distributio agroꝝ z pratorꝝ z cadit ad ma-
 iorē villā que vocat̄ atelbp z si post cōtētio oritur
 quid prinet ad villā q̄ dz torp quid ad maiorē vil-
 lam q̄ dz atelbp hoc dnt scire qui morant̄ i maiori
 villa z si videt̄ ill q̄ aliq̄ dāpnū incurrit ppter il-
 lam parua villā que dicitur torp pnt eos reuoca-
 re ad commune villam si dampnū illud sit intol-
 lerabile z si noluerit redire presigi debet eis termi-
 nus de placito qz redeant z si ultra id resideāt sol-
 uat̄ tgi ius suū Tn si habitauerit ibi trib? ānis si
 ne q̄ela i placito pñūciata nō pnt de iur reuocari

Om tozp skpl med atelbp c. ploij.

Ek tozp giorth vth a mark oc er alle agher
skifft oc engh oc skpl thm at hwar til tozp hē
rer oc hwar til atelbp tha sculle the widge ther i
atelbp bo Tycker thm oc ther i atelbp bo aly thet
tozp standher thm til skadhe tha mme the kal-
le thm effther ighen om then skade er thm otol-
ligh Wille the ep effther fare tha sculle men legge
thm lagdag aff thingi thm effther atfare Sioe te
effther oc the are loglige upkrassde ligge konin-
ghns ret med **T**a om the haffue tpygge vinthrs
heudh a thet bygge wkert a thingi tha mme mē
thm ep updele.

Si aliq parua villa vñ notādūz est q̄ edificari cōcedit sine
dampno alteri? etiā in loco publico ffne q̄s in loco publico l.
ff q̄s a p̄ncipe facit c. ad audiētiā i v̄ in curia i glo de ecclē edi-
ficandis tribz annis Nota hic p̄scriptionē triennalem.

Quicunqz habitauerit i wongh c. ploij.

Quicunqz extra cōmunē villam habitauerit in
wongh licet in terra ppria habitauerit debz
in terra ppria habere introitū et exitū ad forta oc
fagangh absqz omni dispendio vel redire ad vil-
lam comunem.

Om man sectes i wongh c. ploij.

Hwa som sectes i wongh fra atelbp dogh at
han liggher a hans eghz tha scal han anthen
a lqth eghz hāme sig til forta oc fagangh alle eghē
skadelhs eller flppte op til by effther ighen.

Quicunqz facit vñ et c. primo de hoc insti de seruicurius
rusticorū prediorū S̄ ideo aut̄ hec seruicures.

Om reeb oc iordh Capitulum plix.

25
Nullus pōt negare alteri distributionē funicu-
li nec renūciare si aliquis petierit et voluerit
scire suū stuff et suā specialē emptionem in aliqua
parte que dōr deel vel villa tūc pōt et debet admit-
ti funicul? z hēat quilibet quantū tenetur vel quā-
tū habuerat antecessor su? z in nullo diminuat ter-
ram alterius nisi illius qui tenetur habere dimi-
nutionē q̄ dicit skerth hoc est ille qui vendidit Wop-
cuiuslibet ad iudicātis se ad distributionē funiculi
potior est q̄ illius qui eum voluerit adiudicare.

Com reeb oc iordh Caplm xlix.

Reb mo enghn mā forhe a by ho som a kal
ler hmo som wil wide figh til stuff eller til
serkōb i nogher deel eller by lade tha reeb ganghe
oc haffue tho so mōghz som han haffde ther han
seck aff anthn kigh eller stuff eller hans for eldher
oc skierte enghn man ythn hin ther skploug er ski-
ert at haffue thz er then ther solde Man er e ner-
mer at wide figh til reeb en hin ther hannum wil
wide fra.

Nullus pōt negare z hīc admittitur mēsuratio p̄ funicu-
lum de hoc notatur institū de actionibus § preterea.

Chwar man scal dele fig til rebs c. l

Ovicunqz voluerit se reduci per legē et conten-
tionez ad equalitatem funiculi hoc ē ho som
figh vil dele til rebs Primo debet cōqueri in pla-
cito q̄ i equalitatē habet de suis compossessorib?
et minus de terra q̄ tenetur et petat equalitatem
cū funiculo tūc prenomīnabit sibi z aduersario suo
primū placitū qd sequitur si aduersarius su? ha-
bitauerit intra hareth Sed si habitauerit extra

g

hareth tūc p̄nominabit̄ ei placitū ad dimidiū mē
 sem ⁊ alter faciat eū citari ad domiciliū suū cū duo
 b? viris quinqz dieb? an placitū ⁊ illi hoc dnt testi
 ficari i placito qd fuit legitime citatus Sed si ap
 paruerit q citari fuerat p̄figet̄ eis termin? dies qn
 tus de placito vt terra illa de qualis orta est p̄ fu
 niculū distribuāt Insuper nominētur de placito bo
 niet veraces qui in die illo p̄ntiaz suā adhibebūt ⁊
 sciāt si re? ⁊ causatus iusticiā adhibeat et illi dnt
 p̄nunciare in placito qd factū fuit in die illo et l̄m
 testimoniū eoz debet p̄mulgari iudiciū ad distribu
 tionē funiculī si necesse fuerit vl? hoc iudicare ratū
 ⁊ firmū de quo noiati in placito p̄cordabāt Si im
 pedimētū rei venerit i placito qd b? wīther maale
 thing ⁊ ipe nō p̄sonaliter cōparuerit tūc p̄noiat̄ lei
 aliud placitū Sz ultra t̄ciū placitū nō pōt aliquis
 excusari iq̄ pedimētū nisi sit adeo infirmus qd nō
 possit venire vel in negotio regis vel in s̄aneth qd
 dicitur forboðh vel in pegrinatione extra terram
 vel si vocatus sit ad superius iudiciū vel si deberz
 tueri terrā si dies ille esset certus terminus suus
 qui vocantur laugdagh ista sunt impedimēta legit
 tima Sed si aliquis dixerit se velle comperare illo
 die tunc nullū impedimētum pōt eū excusare nisi
 infirmitas ⁊ pegrinatio Si oēs p̄p̄tēssores accep
 tauerit funiculū i placito nec vn? nec duo pōt ipe
 dire

Þhwor man scal dele sig til rebs c.l.
 Wo som figh wil dele til rebs han scal fōr
 h̄are a thingi at h̄a haffuer wīassnz aff h̄as
 egher oc m̄p̄ne en ham b̄or oc bedes iassnz met

reeb tha neffnes hānū thing for oc hans dele mā
 thz thing ther nest effther er om han fider indhū
 hareth Sider mā vthū hareth tha legges hānū
 halfmonz thing fore him thē korer hā scal steffne
 thū ther for saghū er fem nather for thing m3 to
 mē at hans hws so sculle the oc withne a thingi
 at hau wor loglige steffnd kōme the til swar thē
 steffnde more tha legges thm fore rō daghe a thi
 gi at rebe thū iord ther thm skpl om gode thingh
 ringe oc sande mē sculle neffnes til ower atware
 oc acwithne om oc se wat hū for saghū er bīas
 dher ret oc the sculle he athingi huat giord wor a
 lagdag effther the withne sculle men anthū mō
 le reeb til om behoffgiōres eller dōmo thz atstāde
 til thingringe worde samsette ther om kōmmer
 hinds forfald ther sechz er a withēmaals thig oc
 ep hā self tha neffnes hānū āneth thing fore En
 lengher en a credie thingh mō ep forfald mēdes
 vthā han er so i fwoege sēgh at han mō ep kōme
 Eller i kōmighrns spsel eller forboth Eller i pelle
 gris ferd vthū lād; Eller hā ar kallet til hōgre dā
 Eller for hōgre wōrneth Eller scal warie finior
 om hans rette lagdagh wor J thūste er lagh for
 fald i alle dele En om mā tagher wēdh geē maal
 a thingi tha mō hannū enghū forfald hielpe vthū
 pilgrims ferd ene Taghe alle eghē wēdh reeb
 a thingi sithū mō thz ep en man el er to formene.
 Quicūq; rē Nota q̄liter deueniē ad funiculi distribuciōem
 Nota hīc īpedimēta legitima et ē aduertēdū q̄p̄mo fiat q̄
 rela de īneq̄litate deinde aū citatōz nominēt thinghorige

5
 13
 1

verebici ad experiendū an sit necesse q̄ terra distribuūt funt/
culi iuxta eoz dicta fiat vel maneat in distributa si dixerit q̄
fiat tūc citatur aduersarius per duos ad domū et i tercio pla/
cito pceditur ad distributionē nisi occurratur legitimū im/
pedimētū ut hic Nota hic fit dubiū de piscatura quia de ea q̄
nō loquitur et ideo per thord § vi fit cor. Quicūq; rē Nota hic
in b faciat eū citari ad domiciliū rē. sed de meliori consilio et
iudicio videtur citari apud ecclesiā suam coram prochianis
ppter mains periculū euitandū concordat cor thord § viij
Faciat eū citari i Si pro causā triū marcarū cōuictus fuerit ali/
quis ex cepta executie manhelleth maal si appellare volue/
rit vel aliquis nomine eius iuditiū regis appellet i eodē die
in placito quo cōuictus fuit et inter recedendi arripiat ifra
quindenā si appellauerit et non fuerit persequutus tūc soluat
boudoni tres marcas et regi tantū si non appellauerit tunc
teneatur aduocatus sub pena triū marcarū assumptis secuz
quatuor fidedignis ad domiciliū cōuicti accedere et bondo/
ni iusticiā facere et regita tamen q̄ prius seruentur ibi tria
lagdaghe si aduocatus ad primam monicionē non fecerit
boudoni iusticiā soluat sibi ut dictū est pro contumacia tres
marcas et tantū pro secūda monicione et tantū p tertia mo/
nitione et tantū pro quarta et si tunc sibi non fecerit iusticiā
exinde possit eū cogere per litteras regis ad faciendum sibi
iusticiā et ad satis faciendū ei p contumacia aduocato autē
et sequacib; suis si bondoni iusticiā facerit non debet imponi
causa herrewerck vel rapine Thord § xij.

¶ Quicūq; voluerit se reduci rē Vtrū leges debent solum
festo vel profesto patet p thord in cor § lxxvi et infra li. ij
c. de nesciūgis in b debent iurare in glo.

¶ Item nota hic per argumentū in § sed si. q̄ leges solū debēt
quinta die post firmationem legis.

¶ Legitimū impedimentū Nota legitima sunt hec scilicet in/
firmitas impedimentū negotij regis Itē expeditio regis Itē
peregrinatio vel extra terram vocatū ad superius iudici/
um Item si deberet terram suam defendere in certo termi/
no ista omnia hic in textu continentur.

¶ Itē in captiuitate vel carcere detētus extra de pig e signi/
ficāte et de pcura c accedēs Itē capital' inimicitia ut extra de

purga e cū in inuēute Itē timor amissionis rez p̄babilis ar
q̄ me cā e abbas Itē etiā p̄babilis metus vel timor cruciat
corporis vel mortis ar q̄ me cā e cū dilectus filius Itē de peri
culo mortis l'capitali inuicicia q̄ locus nō tutus. vide textū
ut lice non cōcessē e accedens Itē exceptō formi est iustū impe
dimentū p̄ procuratorē vel alios legitimos in principio lit
iij. q. vi. c. Siquis. **H**ōmer hindz forfald Si iniuria passus in
firmatus nō valens venire ad placitū quo executio cause sue
p̄ veredicos v'neffninges seu denominatos aut quocūqz mo
do alius d̄z determinari cū restituit fuerit sanitati veniat
ad placitū et habeat per se vicinos suos sex testificantes q̄ in
infirmitate fuit impedit et tūc p̄ duos testes ex nouo citent
ad discernendū p̄rio placito subsequenti et idem possunt face
re heredes si infirmus moriatur thord s. xi.

Engheñ man mo bygge forte c. li.

Nullus pōt occupare fortā quia communis est
Nōm quicūqz possessorū est in villa q̄ntūcūqz
habet semp d̄z cōqueri de forte z potest se aliquis
eam diminuerit Omnes fundi qui in villa sunt tā
antiqui q̄z ex nouo iurati d̄nt habere fortā illi sūt
fundi iurati qui pri? fuerūt agherlandh z nūc per
iuramētū facti sūt fundi sic tñ qd de illa pte terre
iurata q̄ d̄z deel exponat forte Quicūqz habitaue
rit extra villā cōmunē d̄z in p̄p̄is venire ad forte
z si oēs trāstulerint se de cōmuni villa excepto uno
solo hoīe tūc ip̄e pōt eos cū maiori ratione reuoca
re ad villā cōmunē q̄z ip̄h eū ad se nisi ip̄e q̄rimoni
am de eis nō moueret infra tres ānos Si deuasta
ta fuerit villa cōmunis tūc diuidit illa terra q̄ pri?
fuit forte sicut alia terra tā ad villā q̄z ad bool.

Engheñ man mo bygge forte c. li.

Engheñ mā ma bygge a forte forti at forte are
alle mēz hmo sō er egheñ i by hmare mōghet

g iij

om han haffuer i by han mo e kalle a forte om a
 nen mā haffuē thz mynsketh eller røgt Alle toffte
 thet i by ære sculle haffue forte bode gamel toffte
 oc sworne toffte Thz er sworne toffte ther fære
 more agher landh delt oc gøres hēne til toffte tho
 so at om thn samme sworne delt gøres oc forthe
 hware som mā booz vthn atelby the sculle aff the
 re eghn selfue fange thm forte Ere alle mē flytte
 fra atelby oc fither en effther tha er hā nerner at
 kalle thm effther en the hannū borth vthn at han
 thier oc tool so lengi thz er iij vinther vkerth. φdes
 al by tha skiffes thz ther fære wor forthe so som
 annen iord til by oc til bool.

Nullus pōt deforta. i. via cōmuni qui nō pōt occupare vel
 inhabitari vici inſti de rex diuiſione ſ vniuerſitatis et p iſta
 facit c. lviij. §. e. in fine Itē terra vel bona cōmunitatis deſola
 ra ad quē ſpectat nō bar. de lux f. in li. ff. de collegijs illi itez
 hoc eſt etiam preſcriptio triennalis.

Hwar om rj egher sculle swarie c. liij.

Inter fundū z furtā inter fundū z agherlandh
 Inter filiaz et agherland et inter ptes q dicunt
 veld et oia principia et de ſtrata regis que vocant
 homghns herſtra de debēt rj compoſteſtores ſua
 ſcire iuramento et ſi in villa non ſunt rj recipiant
 tot de villa proxima donec rj fiant et quid ille rj
 legitime ad illud vocati iurauerint in recto termi
 no de placito ſūpto ratū erit et firmū et ſi diſcor
 dauert op a plurib? factū fuerit firmum erit Sz
 ſi ſex vnū iurauerit et alteri ſex aliud tūc tres de
 bent adnominari ad illos et quicunqz duo ex illis
 tribus ſuper premiſſis conſenſum prebuerint qd il

li iurauereint firmūerit Quilibet qui villam inha-
bitat mo wide figh til forthe oc fagangh. i. potest
et debet se adiudicare ad forte et ad pascua peco-
rum si per triennium ibi habitauerat sine querela.

Ihwor om rj egher sculle swarie c. l. p.

Mellom toffte oc forte mellō toffte oc ager lan-
ghs herstrade sculle rj egher m3 there eedh wi-
de En ere ep rj men i by tha scal man taghe aff
then by ther thm er nest til rj mē ere Ihwat som
the rj swarie loglighe til kraffde a retthe lagh-
dagh a thingi laught th3 scal stande En skpl thm
a tha stande thet ther flere giorde om thet ther
sauth er En swarie sex eet oc sex annet tha sculle
neffnes tre til oc hwilke the to splge thet stande
En om flere neffn komme til stande th3 the fōst-
giorde Iwær man ther i by boor scal widehe figh
til forte oc til wtgang om han haffuer tryggi
winthers heudh okerth a hans byggi.

Inter fundum &c. 20 pluribus notatur pro maiori parte su-
per e. c. l. in fine Item tunc tres notatur pro testimonio senten-
tiarum Item per ad iunctionem illorum trium efficitur maior
pars uide c. i. de arbitris in vi quilibet qui villam de iure cō-
muni presumitur q quis habeat forte et fegangh simile in
c. frequens de restitutiōe spoli in vi.

Om en man3 skow oc annen mān3
mark mōder Caplm liij.

Si terra unius et alterius filia concurrunt tūc
ille cuius est filia tantuz possideat terra quā-
tum frondes et radices extenduntur nisi terra sit

communis tunc rex possideat terram et bondones
filiam.

Om en mans skow oc annen manz
mark mōd Caplm liij.

Mōdes en manz skogh oc annen manz mark
tha a then ther skogh a so langht som greno
wther oc rood rindher othen thet er almpunigh
oc tha a hōmghn iord oc bondhñ skogh.

Si terra unius Silva semel diuisa nunq̃ pōt fūne solari
diuidi licet campus diuidatur § vi. Item facit § si cicius insti
de rerum diuisione istud caplm ibi si terra sit communis &c
Item si terra unius concurrat ad aquam communem tūc
aqua est regis et alter retinet terram ex quo sequitur q̃ pis
catura est regis sed terra illa nō seruat piscatoribus nec ad
intrandum nec ad rethia vel casulas sine licentia possessoris
de infra li. iij. c. lxi. wraagh in glo.

Si terre sit communis Nota hic ar. q̃ si aliqua aqua sit
communis et bondones terram possident tunc aqua est
regis et bondones possideant terram vthic in prima glo. et
infra li. iij. c. lxi. in glo.

Om mageskiff Caplm liij.

Nullus potest alium cogere ad diuisionem
que vocantur maghe skiffte sine voluntate
alterius.

Om maghe skiff Caplm liij.

Inghen man mo nōde annē til at maghe skiff
te othen hñ annens wilie.

Nullus pōt hic ponitur modus diuidendi p funiculum sed
si aliquis pro isto facit ritulus de noui operis nunciatione in
canonibus et in legibus.

Om sollskiff gangher i by c. lo.

Gangher sollskiffet a by hoc est si solaris dis-
tributio tradita fuerit velle tunc quilibet debet re-
signare suum heud in toto mark nisi sit ornū vel kirke
stuf vel alicuius spalis emptio de qua nescit cui-
noceat hoc est hwen thz skal skerte Jtey nulla po-
que de deel in qua iacet stuf pot diminui vel auge-
ri. Postea distribuunt primo fundi qui iacent in villa
per solarē distributionem ita quod nullus possit impe-
dire Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatio-
ne vel sub habitatione alicuius et ille qui ibi habitat
noluerit recedere ille qui impetat plenam habeat
potatem recipere de terra sua que in habitata est hoc
est de eius mark iordh ubicumque voluerit funiculū
per funiculo So hegner mā landbo tofft sicut fun-
dū illū in quo habitat et etiā garo sedhe et sic quē-
libet fundū in quo habitatio est qui prius fuit iha-
bitatus quod totū mark deles tū rebs Si sed aliqis
occupauerit. i. inuaserit terrā alicui? vel cū tugurio
quod de hielm vel cū aliquibus alijs domibus ille qui
terram possidet non pot destruere domos illas
sine vform iudicio placiti et cū tribus terminis qui
vocantur laugdæg Sed si ille qui occupauerit ter-
ram remouerit domos suas in primo laugdæg et le-
gē dederit quē putauit terrā esse suā excusat? erit
si in iudicium expectauerit soluit regi tres marcas
et bondoni tres Sicut fundi diuiduntur in villa sic
diuidendū est totū mark iord eadem est lex si se-
pes destruuntur. i. deles op.

Om sollskiffet gangher i by c. lo.

Gangher sollskiffet a bytha skal hwer mā giffue
sin heudh op om alle marke for vithn at thet

er omū eller liche kuffelele noghē māz serdeles
 kōb thet man wed ep hwem scal skerte Enghen
 deel ther kuffe ligghe i mwe men anthū øge eller
 mpske Si thū fōr toffte thē i by ligger so at en-
 ghū mā mo thz mene En faller nogher māz reeb
 vndhē ānen māz byggi oc wil hīn ep rymme thē a
 booz tha haffue hīn vol til thē a kaller attage aff
 hās wbygge iord a mark hwoze som hā wil reeb
 for reeb So hegner mā lābo toffte som thū toft
 hā booz self opa oc so gardelet tofft oc so hwiilkhū
 tofft thē noghz bygdh er a ther fōrte woz bygdh
 en mark deloes til reeb En bygghe mā a annē
 māz iord anthū miz hielm eller miz nogher andher
 hws tha mo hīn ep thē iordhū a the hws aff byp
 de vthū things doom oc miz rymme laugdage en
 rymmer hīn ther bygde aa fōrste laugdage oc giff
 uer logh aa at hā wenthe at thz woz hans eghz
 wze anghēlōs En tool hā dom byde iū mark bō
 de oc so kōmghū iū mark So som toffte skiffes
 i by so skiffes al marke iord Thz sammer er logh
 om garde deles up so som hwise deles up .

¶ Sangher solskiff in § Sed si aliquis v̄ Nota qui sic occu-
 paueit terrā alteri? iniurioſe ſolnac leſo tres marcas et regi
 tantū vt hic ſi fuerit laicus. ſed ſi fuerit cleric? ſatiffaciat le-
 ſo ne trahat ad iudiciū ſecularis et ibi ſtra e olim de iniurijs
 et dāp da cōuincat vt extra de iudicijs ar c q̄lir ⁊ qñ vbi dī q
 in defectu iuſtie iudic ſecularis ecclā pōt ſe intromittere vt
 extra de fore cōpe c licz et c ex tenore et ratio eſt qz neim iuſ-
 ticia eſt de neganda vt in c preallegato q̄liter. nec iuſticia
 eſt vendenda vt infra li. ij. c. l. Si exactor in glo. Nota hic fine
 iudicio placiti nullus pōt alterius domū q̄uis in terra alie.
 na edificatā diſtruxit vt hic ⁊ infra li. ij. c. xxxvj. Si q̄s habu

40
erit nota possides terrā nō domū edificatā in terra sua abs/
qz iudicio placiti remouere vel destruere pōt ut hic et li. ij. c.
xxxviij. et li. i. c. lv. §. vi. et c. xlvij. §. ij. et iij. et c. li. Item in fine
huius capituli ibi sicut fūdi eadē qz ē ratio de pte et de toto et
ecōuerso ff. de remend. iō. l. que de tota nota occupare. i. in
uadere quasi ex improuiso vel ante capere.

¶ Om marie Caplm lvi.

Ouilibet villa debet habere vias q̄ ex antiquo
fuerūt q̄s nullus pōt impedire nec dīminuere
Sed si quis impedierit soluat regi tres marcas et
recupet viā bene Stratam regis que dīr hōmghēs
herstra de debent facere cōpossessores in q̄libet vil
la sup quālibet mark Sz si t̄m sit thoos fōre i via
vl mirica q̄ dīr mole l magn? amnis vl aliq̄d taliū
tūc dīr toto prochia illos adiuuare ad edificatiōm
pōtis si necesse fuerit Null? p̄t vias ex antiquo iu
ratus impedire l claudere q̄ ducūt ad villas forēses
vl ad placitū vl ad siluas vl ad litt? maris Viā cō
munē tori? hareth dīr oēs ihabitatores illi? p̄uicte
facere et repare et repatā seruare Itē viā cōis dīr eē
piij vlnaz in latitudine sz forta dīr esse viā cōis p̄j.
fawna in latitudine vl adeo lata p̄ut sufficit om
nibus cōpossessoribus.

¶ Om marie Caplm lvi.

Al hwer by a rette fire waie affgange the the
ast areldh haffue til ganghz oc thm mo egh
nā formene eller spille En hwo som thm mener
ellē spillē gialde hōmghn iij. mark oc gōre thm mā
wel ferdi Ower hoer bymark scule the eghr the
a mark bo hōmgens herstra de gōre En er so mō
ghet thoosfōre a anthen mose eller shore aa tha

scal alt kirke soghū hielpē thm. til atgøre bro om
medh tōff En er thz alt haretz map tha scal alt
h. v. rech hielpē til at gøre bro oc at holde sithū En
ghū mā mo sworne marie lucke ellē mene ther til
købingh eller thingh eller Brand eller skog løber
At el m. v. rie sculle wære xiij alne brede Enforta
.i. via scal wære xij famna bredh eller so bredh
som alle engher wille at orwes.

Quilibet villa De hoc ff de via publica Item ff de locis et
itinerib? publicis et ff de dampno infecto l. qui vias publicas
Debet tota prochia iurare Delictū herrewerck sit illd si ali
quis comunē pontem vel stabella placiti fragerit et illi q
pontē reperare cōsueverunt cōstituant executorē huius can
se Si vō stabella placiti fracta fuerit cōstituitur executor ex
parte cōmunitatis q illud placitū tenet visitare thord § liij.

Thore man scal mølle bygge c. loij.

Nullus pōt de nouo edificare molendinuz nisi
possideat aggeres q dē damz locum aggeris
sic tū q p inundationē nō dampnificet aliquē nec
in agris nec i pratis nec etiā noceat molendinis ex
antiquo edificatis cū inundatione q dē bagflodh.
Itē si molēdinū fuerit edificatū nemini cōtradice
te et sine interdicto et si ille qui edificauit habuerit
legalem possessionem que dē laugheud tunc ipse
debet scire inundationem et locum inundationis
aggerem et locū aggeris et ligamen aggeris tuz
iuramento suozū cognatorū nominatorū qui vo
cantur kpnz neffn laugheudh ē tres inundatiōes
hoc est tryenne flodemaal sine querela Itē si quis
conquerat ante qz molendinū consummatū sit et
ante qz alius habuerit leugheudh tunc dnt illud des
tinare discreti viri qui diligenter videāt z pñderēt

fi inundatione sua terrā alicuius occupauerit p̄ter
suam q̄ nullus pōt terram alicuius p̄ inundatio
nē occupare sine volūtate sua nec fodere nec inha
bitare.

Chwere mā scal mōlle bygge c.lvi.

MAn mo ep gōre mōlle aff ny vthn han a dam
oc damstz tho so at ther flōdher ep a annen
māz agher eller engh oc spiller ep m̄z bagfold the
gamle mōller thē aff a relā mōlle ere Wordhē mōl
le giorz vthen forboth oc alle mientz a kallende oc
for hin ther giorde laugheud a tha a han atwīs
de flod oc flodstz dam oc dams bond meth hans
kpn̄s nēsn laugheud er trpn̄ne flode maal vthen
kare kalles a fōre en mōle werdhē giorz oc fōr
en hin fangher laugheud a ther giorde tha sculle
spns men til wīse oc wīde huat heldher han flō
dher a sūth eghet eller a annē mans forthi at en
ghen man mo flōde a annē mans iord vthn hās
willie oc ep grawe oc ep hws a setthe.

Nullus pōt de uono edificare molendinū Si vero possit
onez alicuius q̄ de mōlledam vel fiskedam destruxerit reddz
eū dampnē cum iure quadraginta marcar̄ et tantuz soluat
regi vel p̄ hyscausis debet se defendere suoz iuramento
cognatorum tho. d. Nullus pōt facit l. manifeste s̄ de serui
tutibz ⁊ aqua et ff de edēdo l. si quis ex argētarijs s̄ i imutio
Trinne flodemaal intelligitur spacium triū annoz tho. d.

Eadem lex est de sepibus que dicuntur fiskē
garde que est de molendino c.lviij.

Item nullus potest p̄ aque ductū reducere aquā
de alterius fiskē garde nec de antiquo cursu vel
terra alterius.

h

Sligh samme logh er om fiske garde
som om mølle c. lviij.

Man mo ep felle wand aff sin ar pltz reen fra an
nen manz fiske garde oc ep fra annē manz iordh

Ecadem lex Si contentio fi de piscatura tunc quilibet licen
cia piscandi habeat sicut habeat terram rebd:aghū in cam/
po suo thord. Nullus pōt per aque Quicūq; aquā deduxerit
extra antiquum cursum reper illud infra dies quindecim et
oib? possessorib? soluat tres marcas & regi tātū thord s vñ.

Finis Primi libri.

Registrum Primi libri

Hwilket barn erffue scal c i

Hwat sie scal thñ ther barn døber c ij

Om kone sier sigh atwære meth barne c iij

Hwonesth er at erffue c iiij

Hwære mōghz hwær tagher aff arff c v

Hwære boscap skiffes ther ep er barn til c vi

At fad ma ep holde sønner miz thet mōdherne c viij

Brodher ma ep holde splther meth sig ogiff men
han wil c viij

Om barn døffz vthi kelligh c ix

Om vt arffninghe c x

Hwære eth samspiken erffuer mere en annē c xi

At bonde søn i kelligh haffuer iche forlodes c xij

Om søn føre sin kone in til sin fadher oc modher
c xij

Hwat fadher tøff selie lūth barn i hendre c xiiij

Om hiemfredh c xō
 Om eth spsken kaller a anneth at thet haffuer
 wiakfneth c xōi
 At arff bedher arff c xōij
 Om slippsken skil om arff c xōiij
 Om elste brodher quenes met andre spsken i fel-
 ligh c xōiij
 Om man quenes i encke bo c xōiij
 Om llegefcedh barn c xōiij
 At fadher ene mo figh barn giðre c xōiij
 Hwem arff scal kreffues oc giald c xōiij
 Om man tagher hoor kone withnde c xōiij
 Om hoor bōn c xōiij
 Om man dōp metij mōgel giald c xōiij
 Hwar lēge mā mo haffue llegefced m3 fig c xōiij
 Hwar warie mo ware c xōiij
 Om kene ma sin bōn oc there gooz gōme c xōiij
 Om lifadher oc lipbōn c xōiij
 Hwar ep mo warie ware c xōiij
 Om fletfdringh c xōiij
 Hwar men sculle quenes c xōiij
 Hwar iordh maa affhende c xōiij
 Om kone iordh c xōiij
 Hwar gāملت barn goot3 ma affhende c xōiij
 Hwar iordh scal kōbes c xōiij
 Om things withne c xōiij
 Om fielegifft c xōiij
 Om mā seel sin iord oc wordhē ep laugt iord c xōiij
 Hwar som seel whiemelt c xōiij
 Om tratte word a hwat solt wor met ellē mōn

ne c xliij

Om man siet sich at haffue kopt bode spsthers
iord oc brodheres c xliij

Hwore men sculle iord wari c xliij

Om by eller booskyl at c xli

Om ornū i by c xli

Om torpe skyl wedh atelby c xliij

Om man sectes i wongh c xliij

Om reeb a iord c xli

Hwore men sculle dele sich til rebs c l

Enghen man ma forte bygge c li

Hwore om xij egher sculle swarie c liij

Om en māz skogh oc annē māz iord mōdes c liij

Om mage skift c liij

Om soiskift gangher i by c l

Om wari c l

Hwore men sculle mølle bygge c l

Concordantie Primi libri

Om arff in primis c xxiij

Om kyns neffn li i c i

Om xij egher eeth li i c liij

Om costebotz eeth li iij c xliij

Om sam frendher eeth li i c xxiij et xx

Om xij men edher eeth li i c xxiij c li iij c ar li iij c
liij et lxiij

Om horetz neffn li iij c lxiij

Om hion skielnet li i c xxiij et c vi

Om kobe iord i i c vi et c xxiij

Om faderher mā holde fine sønner li i c xxiij

Om brodher mo holde spsther li i c viij
Om gifsthe maal oc hienfredh li i c xij z c xvi et c
xxij

Om leer wide oc vo'dtect li i c xxij z c viij et li ij
et xvi z duobus capitul' sequetibus

Om Alegefced oc hene boren li i c xxi z c xxij et xxi
z c xxij z li ij c xviij

At quinne ma forgoze syth gooz li i c xxij z c viij

Om aar oc dagh li i c xij

Om giordh li i c xij z c xvi

Om trel eller closter me eller fletfpring ma erkue
li i c xvi

Om marie c viij z c xviij z tribus capitulis sequen-
tibus z c xxij

Om Alegefced boren worde etthe om there fader
thigher there modher fithn c xvi li i Si

Om fletfpring li i c xxij z c viij z li ij c xix

Om iord li i c xxij z c xxi et ad finem primi libri
tere per totum z li ij c xxi

Om hie giste li i c xxi z li ij c xxi in textu et in
margine

Om heud li i c xliij z xvi

Om thing Alefue oc lagdage oc geen' maal li i c l

Om forfalo li i c viij z c l Si ij z li ij c xviij z xviij vi
c Si eps nota ibi

Om forte oc tofte li i c liij

Om mageskifte li i c liij

om solskifte li i c lo

om marie li i c loi

om malle oc fiske garde li i c ultimo

h ij

om things withne li i c xxxviij z c xxxviij
om kirke iord li i c xliij z lo c
om kone ma barn dōbe oc huat sie scal ther barn
dōbes li i c ij
om oldarff oc om arff gangher ighn til oldefad
oc oldemodhē oc om brodhē erffue spāher oc spā
ther brodher oc brodher tagher to dele oc spāher
en deel li i c liij
om bonde erffuer i kone iordh li i c vi § i
om kone mo erffue i bonde iordh li i c vi § ij
om stiffbarn scal haffue sin arff forst li ij goltima
om mā ma marie ware ther haffuer meen for an
thū older eller wuith eller fletfōring li i c viij § i
om mō eller encke ma sorgfōre sūth gotz li i c viij
z c xxxij
om modher ma thage lige lodh wed stipbarn li i
c ix
om warie eller faderher eller oldefaderher mme selie
eller affhende bōrne iordh li i c xxx § vi
om modher ma fange bōrne iord til wethē giald
forti hmon fortharet henne iord m3 thm i felligh li
i c xxx § ij
De cōsuetudine qñ cōtrariaf legi utruz v3 li i c i in
margine z in plogo in danico c i quasi in fine
Utrum voluntas defuncti sit adimplenda li iij c
plo in margine.

44
Incipit liber Secundus.

Om sandmen Capitulū primū.

In quolibet hareth debent esse octo veridici duo in quolibet fierthingh sed de nulla cōmunitate q̄ d̄z fellegh z de nulla prochia plures q̄z vnus quilibet illoz debet habere possessionē i illa fierthingh in qua ipse est veridicus ad minus villicationē hoc est fellegh bryde z nā colonū Itē nullus pōt eos destruere v̄ distituere nisi ipsi demerauerit suū boos loth p̄iurando vel si receperint maiorē p̄ductionē q̄z deberēt qd̄ d̄z hestelie tñ nullus pōt vtrumqz habere exactiōnē et veridicam in vno hareth.

Om sandmen Caplm primū.

Sandmen sculle wære otte i hwert hareth tho si hwert fierthing aff enghn felleth aff enghen kirke soghn tog mere en een hwer ther scal haffue enghn i thn fierthingh ther han er sandmen i ath mynste felles bryde oc ey landebo Enghn mā mo thn oc afftaghe vthn at the forswarie the boos loth ellē tage mere hesteleie en the sculle Tho mo enghn mā i eeth hareth haffue bode leen oc sandmenz eedh.

In quolibet hareth 7. Simile de testibus sinodalibz de qbz xxxv. q. v. epūs vel sunt sicut publici notarij iurati et hic in fine q̄ idem non potest esse aduocatus et veridicus ratio qz idem non pōt esse iudex et testis cū diuersa officia sint diuersis distribuenda p. c. Singla de prebend in vi et nemo potest habere duo officia in eadez causa de testi. insup p̄ber in almania dicunt bedelli iudicij tales dictāt snias et a vincunt sunt

Non pot
esse mō
8 testis

Callarij v infamea simile i l ff ad legē cor de fal l luci? ff de hys
q̄ vocantur in famia Nota hō legaliter conuict? non pōt re-
cipi i neffningh vñ veridicū vñ denoia tū vt cor p thord § lxxvi
et infra e.c.lxxv q̄ conuictus in glo et in textu Itēz frēs bona
mobilia bondonū in cōmunitate habentes nō pnt cōpelli ad
hoc vt accipiant veridicā et fiant veridici vt hic et simile in-
fra li.ii.c.xix. Si puer in primo.

¶ Hwore om sandmen sculle swarie c.ij.

Ueridici dnt iurare de homicidijs de violētia
mulierib? facta de markeskel de possessioni-
bus eccliaz si plus sit q̄z marca argēti de mutilati-
one que dñ affhogh de quadā iniuria que dñ herre-
werk de vulnerib? de ligatiōe q̄ dicunt bandh.

¶ Om sandmen Caplin ij

Sandmen sculle swarie om man drab om aff-
hog om quinne tect om herrewerk om mar-
keskel om saar om gudzhwys enghū om thet er-
mere en mark sōlff om bandh.

¶ Hwore sandmen sculle swarie c.ij.

Ueridici debēt iurare in placito totius terre q̄
dñ landzthing de homicidio de violentia mu-
lierib? facta de herrewerk de affhog z si quis fue-
rit delatus de ppria libertate per vim alterius.
Sed in placito cuiuslibet hareth debent iurare de
bonis ecclesie si aliquis bondo cōtenderit cōtra eā
z de vulneribus de markeskel in illo hareth ubi ter-
ra illa icet de qua contenditur.

¶ Hwore sandman sculle swarie c.ij.

Sandmē sculle swarie a landzthingh om mā-
drab om quinne tect om herrewerk om aff-
hog oc om nran vordher fōrth meth wold aff fin

eghē frelsc En a haretzthing om gudz hwas eghū
wedh bonde oc om saar Om markeskel i thz sam
me hareth thet dele iordh liggher.

Veredici de quibus debent iurare simile in l cognitō ff de
officio eius cui mandata est iurisdictō et ff de iurisdictione oim
iudicū li ij et ij q uon omnia sunt cōmittenda in floribus
ut ibidem Nota hic dubitatur per quos veredici citātur ad
placitum generale. respondetur ut in cor istorū primorū duorū
capitulorū per thord § ij. Nota q violentia vna distinctioe fit
tribus modis scilicet captiuitate dilatione et ligatione pmo
captiuitate ut infra c c lxxix Siquis § ultimo et in glo. Itē
dilatione infra eodē c lxx Siquis § ultimo v i cor § xci v § xcij.
Item de legatione ut hic c. ij. in fine et hic c. ij. et infra c. xxx
§ ultimo et in cor § lxxix. Veredici debent iurare Nota clericus
ordines habens et coronoam Si vulnerauerit vel occiderit lau
cum vel econuerso super hoc non debet veredici discernere.
Thord § ij. Nota quatuorplex est violentia notatur infra li. ij. c.
xlvij. Veredici Markeskel scilicet in loco rei simile c statutu
de rescriptis in vi et c. sanc de foro competentī Si quis fuerit
delatus de ppria libertate vim et qualiter ista vis legit
time habet fieri declarat in cor thord § ij. q. ij. et infra c. c. xxx.
Siquis iuraucrit § ultimo Veredici debent iurare in placito
cuiuslibet hereth de vulneribus et intellige de vulneribus ante
mortem vulnerato inflicis sed post mortē debent iurare
de morte et non de vulneribus ut infra c xij in glo.

Chwre sandmen sculle i kalles c. iij.

Per litteras regis debz quilibet veredicus in
statui et in placito illius hareth in quo debet
esse veredicus z exactor regis debet eos cum iura
mento assumere Itēz sic iurabunt qui instituuntur
sic deus iuuat eos q nec ptece nec pteio nec ppter
amiciciam alicuius nec ppter fauorē cognatorū
aliud faciunt qz qd iustū sit in suo iuramento.

Chwre sandmen sculle i kalles c. iij.

Romghns breff scal liose sandmen i oc a thz
hæretzingh ther the sculle ware sandmenz i
oc romghns ombosmā scal thm i edhe. oc so scul
le the swarie ther the edes i so hielpe hannū gud
at han scal ep gðre for game eller for frenscap el
ler for nogher wild annet en thz reteste oc thz san
nelle ther han wed i hans sandmāz eedh.

Per litteras ꝛc Tangit de iuramēto veridicoꝝ simile est de
testibus de quoz iuramento in glo c. fraternitatis de testi. ꝛ
c. i. l. testimoniu ꝛ l. eos sic etiā iurat notarius de q̄ notat in
c. clericꝝ ne de. vel monachi Per litteras ꝛc Nota q̄ priores
Itē valent nisi qui primas litteras impetrauit eis illegitime
vlus fuerit aut ex malicia aut ex negligētia de rescrip. plex
et infra c. x. Si rex ꝛ ultimo Itē littere secūdo impetrare prio
ribus p̄iudicant si de eis mētionē faciant de rescrip. c. ceterum
Item si expresse nō continet nomē eiꝝ q̄ impetrauit vl̄ impe
trare facit ꝛ de pba l. ad p̄bationē non valet Item nō valet
si expresse non cōtinet nomen eius quē vult cōuenire scz reruz
ꝛ. q. iij. c. quisqz. Item Nota q̄ ultimū testamentū iudicatur
firmus alijs quia testamentū cuiuslibet hoīs post mortē con
firmatur et nouissimū hoīs testamētū immobile perseverat
de cele missay c. martha Itē Nota q̄ rex extra p̄uincias suā
nullum citet sed aduocatus regis infra p̄uincia ex pte regis
impetat et conuincat Thord ꝛ p̄ix.

Om sandmen tage mere en rette heste
leie Caplm v.

Si pbatū fuerit p̄tra veridicos q̄ recepit vl
tra dimidiā marcā argēti pro eoz hesteleie q̄
quidē dimidiā marca argēti diuidatur inter illos
omnes octo licet vnus eoz recepit amittent primo
suū boolloth ꝛ postea suā veridicam Item qui vo
cauerit auxiliū veridicoꝝ hoc ē hin thē sandmē kat
ler op siue iurauerit cū eo siue contra eū l. omnino

*Ultimo
testamentum*

nichil tñ debet eis dare hesteleie Item in eodē pla
cito ubi debent iurare dñt recipere suum hesteleie
cū testimonio placiti tunc postea nō oritur inde cō
tentio Sz si detentū fuerit eorū hesteleie ultra tha
ma thz deles meth raan.

Om sandmen tage mere en rette hesteleie c.v.

Unde sandmen ther i p̄wōz at the tage mer
re hesteleie en thet reth er tha haffue the sōst
forgiort there boolloth or sithen there sandmēz
eedh There retthe hesteleie er alle otte en half
mark sōlff togh at en tagher then halfsue mark
sōlff tha scal han tog skiffte thm e mellom alle an
dre sandmen Hin ther sandmē kreffuer op hwaet
heller the swarie meth hannum eller a modh ellē
icke meth alle the scal han togh giffue hesteleie.

Athz samme thing ther the sculle swarie ther scul
le the ther hesteleie tage meth things withne tha
kommer ep sithen dele **A** En holles hesteleie
ther ower tha mo ther deles meth raans dele
elsther.

Si probatum De solario veridicorum simile de solario ad
vocatorum & de suffra. lista et de sumptib⁹ testiu⁹ ut § de tes
ribus lq̄m sed alia posita sunt specialia Item licet marca ar
genti sit multiplex tñ hic in legibus et in communi loquela
danica atq; litteris intelligitur ut hic de quinq; solidis gros
sorum nisi adiectio alia fuerit apposita ut quia marca argen
ti colomensis vel aliter Item hic est defectus in isto capitulo
q̄ nō loquē de veridicit in villis forensib⁹ q̄ntū soluāt p suo
boolloth iste defectus corrigitur per thord § xi Nota Secula
ris prās que suicerit clericū in iudicio seculari secundū est
mationem iniurie condemnabitur in expensis et dampnis
p iudicē ecclesiasticū de iniur⁹ & dāp da c olim Itē Nota sua

contra clericum in iudicē seculari sic lata per iudicem secula/
 rem et nulla quia nullam habuit iurisdictionē in ipm. lanco
 em non licet de clerico legem dare xvi. dist. bñ quidem xvi. q.
 vij. non placuit immo tanqz sacrilegis fuerit puniendus eadē
 cā & q eadem Siquis principū et quia in hoc offendit ecclesiā
 ticam libertatem et ppter hanc iniuriam punitur in expē
 sis quas ppter hoc fecit dāpna que pertulit tali occasione re
 sarciat ut patet in textu c olim ubi d: q taxatione x. debz iu
 dex taxare pmo de expē et dāpnis in iudicio petetis ij. q. ij.
 offeratur v qd fieri et postea debet iurare et tali iuramento
 stabitur tanqz legitime pbatam C vñ vi. l. Si qñ ij. q. i. In
 pms & vñ de hys q vi metus de cā fi. c. vlti ubi de hoc ber
 in predicto c. olim et concor pisa. in v libellus § ij. Item seu et
¶ Nar sandmen sculle swarie c. vi. (re indi. c. cū te.
Intra minus qz sex septimanas non perficitur
 loghmaal cū verediciis quia ad hoc debent esse
 tria placita & inter qdlibet eoz dimidi? mēsis. In
 pmo placito debz publicari causa id ē limse lych
 loghmaal tunc prefigendū est eis placitum ad di
 midium mensem et veredici citentur ad placitum
 tunc in tercio placito unus conqueritur et alter res
 pondet et tūc testimonium proferetur qd veredici
 sunt rationabiliter euorati hoc ē loglige til kraff
 de vt de causa illa iurare et sine iudicio nō tenen
 tur et postqz iudiciū prolaturum fuerit tūc nō possūt
 dimittere quin oportet eos iurāt de causa illa sub
 periculo suoz boosloch Sandmē oc raās neffing
 pnt de omnib? suo iuramēto iudicare ad que fue
 rint loglige til kraffoe. i. citati in oī tēpore āni quā
 do tenetur placitum quia latrones qui dicuntur
 mordher et fures et predones nunqz debēt pace
 perfcui quia nulli dant pacem.

Mar sandmen sculle swarie c vi.

In thet mynne en sex ogheer sulkommes logh
maal m3 sandmen forti at thet scal tryp thingh
til halfue monz mellom hwerth & thet fōste scal
man liuse lūth loghmaal oc thet thet mā thadhē
tha legge men thm halff monz thing fore oc stess
ne sandmen til thingi tha a thet tredie thing sec
ther en oc annē swarer oc lade withne thiwoghe
at sandmē ere loglige tilkrafte om atswarie tha
scal dom til ganghe ath thm bō om atswarie.
Sithn dom er tha mwe the ep forlade thz othn
the sculle swarie oc there booslooth liggher there
wedh Sandmen oc raans neskigh mwe skille
om alt thz ther the ere logeliche tilkrafte alle ti
me o3s ther thin 3 holdes forti at mordhē oc thpff
oc raans men sculle aldrig fred haffue thi ath thi
frede enghen man.

Infra minus statio est quia cum matura deliberatione de
bet sententia simile in § curare de accusationibus insti et c. i.
de dilationibus Non possunt dimittere simile de notario pub/
lico quicūq; fuerit requisitus tenetur facere instrumentū re/
quirenti et etiā omni tempe omni tempore quia latrones
fures &c Non debent gauderi feriis quia periculū est in mo/
ra ut notatur in c primo de feri de immunitate eccle c inter.
Item qd iuramētū veridicorū et neskūgoz et denominatoz
sit stabile Si infra sex septimanas non impetitur super suo iu/
ramento Thord § xviii. Possunt de omnibus suo iuramēto
iudicare &c Nota in dieb; feriatis iudicia liberalia que ad pie/
tatem pertinent possunt tractari sicut p insignes latrones et
fures puniuntur § c. l. ij. Hec henricus in summa ti. de fe. Itē
ubi actio uel res sit tempe peritura puta actio furti iniurie
dampni et alijs ut s de iudi. c. significauerūt ut ff e li § excipi/
untur et l. ij. et in cā. vero que pertinet ad pacem et concor

i. 3. 5. 11. 18.

mord
thpff or
hang m
stille a
dng fnd
stille

5
13

diam quolibet die feriato possunt expediri § c.l. vlti. transa-
ctiones pacta ut ibi dicitur. Hec faciunt causas vestris tractare
diebus. Pax celus admissum manumisso res peritura Ter-
minus aspirans mora testis abesse volentis. Cuiusque potestas
patrie ius filius exire. Hec ver de feriis et conquestus in magna
glosa in fi. 2 de ista materia que infra eodem c. lxxij. Sabba-
to in glo. Iudicium proferretur quod tenetur de causa illa iurare et
Nota non debet veridici discernere admonitione illorum sylling
qui ipsos ad discernendum inuocant sine consensu executoris can-
se et talium sylling quilibet soluat bondoni tres marcas et re-
gi tantum thord § xxij. Nota exequi. i. aliquid perficere ad ef-
fectum ducere. i. ad finem rei ducere c. infra minus vce De illis
sylling qui infra c. c. ij. q. nesthingi Steffnes sandmen til things
et Item non debet aliquis ad placitum generale veridicus ci-
tare nisi executor cause vel aliquis alius ex parte sua ad hoc
in placito constitutus vel aliquis qui veridicorum hestelegh
exsoluere sufficit cum emenda si conuincatur quia suus hestes-
leghs non exposuit legitimo tempe thord § iij.
Nota hic scilicet in capitulo Infra minus. corrigitur dubium
de Stockenesth quod prosecutio causarum que fit per Stockenesth
fieri debet per quindecim dies per tria placita et non per sex
septimanas hec thord. § viij.

Schpl sandmen at Caplin vij.

Si discordauerint veridici tunc ratum erit quod plu-
res faciunt nisi ita sit quod octo meliores de pro-
uincia et episcopus testificati fuerit vel quod fecerint
vlogh vel vreth vel utrumque Sed si omnes iura-
uerint unum et tamen manifeste periurant ut si iura-
rent aliquem occidisse alium qui illa die non fuit in pro-
uincia illa que dicitur bygd tamen bene possunt
demereri suum hoodloth quia veritas semper de-
bet periuicare legi Sed si omnes unum iura-
uerint et meliores illius provincie ipsos non incu-

lauerint ratum erit qđ iurabant Si quidam uerl
dici iurauerint in placito uno et alij nō sint in pla
cito tunc debet eorum impedimentum pronūcia
ri ut qđ uel nesciebant uel fuerunt legitime impe
diti tunc debent ipsi iurare in proximo placito se
quenti uel iterū suum pronūciare impedimentū z
h in tercio placito non iurauerint amittent suum
boos loth si essent in terra illa et extra lectum egi
tudinis.

Skpl sandmen at Caplin vñ.

Skpl sandmen at tha scal thz stande ther flek
giorde for othñ ene thet ath the besthe bpgd
men oc the sanneste otte oc biscops withne ath
the haffne enthñ giorth walogh eller wareth eller
bōdhe.

En swarie the oc alle eth oc tho so apenbarlige
a meen ath hwet man wedh ath the swarie me
en so som ath the swore annen man til annes ba
ne ther ep wor i the bpgd ther hin worde drapē
i ellē a thet landh tha mwe the tha wel thet boos
sloth forgiðre forti at sandmē sculle ep ware riger
eller koret en lo ghen.

Om the fleste gode men i bpghen setthe them
ep oc swarie the alle eth tha scal thz standhe.

Swarie somme sandmen a eth thingh oc ere
the andre ep a thingi tha sculle men there forfald
gore enthen ath the ep wilthe thet thingh eller
the more i laghe forfaldh so som fōre er melth.

En swarie the ep a thet thredie thingh eff
ther ath the andre swarie thaba there boos

loth om the wore innen landes eller vthen hwi-
ghe lengh.

Octo meliores de puintia et Episcopos testificati fuerit &
Nota pōt aliquis pace priuari in testimoniū eorū dē h̄ veridici
iurauerint q̄ pacē hēat et emendat et illud tenendū ē in oib;
causis p̄ q̄bus aliquis conuincit vel dēfendit per placiti veri-
dicos nescūgos et denominatos thord̄ xix. Itē Si aliquis su-
per quacūq; causa testimoniū habet et aduersarius su; simi-
liter habz tūc illud testimoniū tenendū est p̄ firmo in q̄ epūs
et oc to meliores illius hāreth testimoniū suo cōsenserit thord̄
§ xx. Itē quidq̄ iudex ligauerit iuste et non errantib; clauis
bus scilicet faciat extra cōscientiā p̄tra iusticiā in grauiamē p̄-
tis et in iudicio & per grām ligauerit erit ligatū celis dist. de
pe. c. qd̄ peniteat per io. xxiij. q. v. remittitur et per archid̄ hec
ar. in c. ad aplice in v̄ ligaueris de se et re iudi. in vi. Et epūs
testificati fuerit Si aliquis epūs vel ei; officialis leges firma-
uerit et eas solueret fit ip̄e excusatus et leges date cessari nō
debeant thord̄ § x. Si discordauerint Qualiter meliorib; cre-
ditur simile l̄ in iurē iudi § i. de testi. et s. c. l̄ij. li. primo Item
pōt reprobari per alios ples et meliores sicut notarius pub-
licus reprobat per testes ut in c. iij. de pba § et si oīs con-
cor l̄ placuit § de iudicijs et c. fi de trāfac § Si quidā simile de
testi q̄ extōice n̄ si scdo vocati nō cōparuerint et de alijs cōtu-
macibus nisi fuerint vna pemptoria pro oib; ut in c. i. de di-
lationibus Nota hic dubitatur Si discordauerint testes per
quos falsi testes conuincantur r̄ndetur ut in cor thord̄ § ij. &
s. li. i. c. xxxviij. in glo. Item nota q̄ crimina dñt aptissimis p-
bationibus pbari § de p̄bationib; l̄ sciant et infra c. c. xv. Si
aliquis in glo et infra li. iij. c. lxxij. Si imputatū in glo Nota
hic est defectus quia in isto § Sed si oīs textus nō loquit̄ q̄
pace priuatus debet restituī pace sua veridicis legitime pro-
p̄prio cōuictis et talis defectus corri per thord̄ in cor § xviij.
Item in isto eodē c̄ est alius defectus quia textus iste nō loquit̄
tur si aliquis pōt nichilomin; pace priuari si testimoniū ep̄i &
aliorū fidedignorū veridici fuerint p̄ p̄iuris legitime conuicti
licet veridici iurauerint q̄ pacem habeat & emēdat et iste de-
fectus similiter corrigitur per thord̄ in cor § xix. et utrum ista

correctio tenenda ē in alijs caus de neffuings ⁊ denoiatis ibi/
 de patebit Nota in isto c Si discordauerint ⁊ ē ad huc alius
 defectus qz textus iste nō loquitur qd agendū sit Si executor
 cause fuerit pūctus in alijs ptibus ⁊ hoc nō fuerit notorium
 utrū discernāt veridici neffuingsi vel noiati iste defectus cor p
 Thord in cor § xxxij. Itē nota qz hic est defectus in isto c Si
 discordauerint de homicidio q defectus cor p thord § lxiij Per
 lrās regis Quartū caplm secūdi libri Nota quō debeat puni
 ri qui lrās regis illegalit ꝑtra aliquē impetraverit declarat
 in cor thord § xxxv. Si discordauerit § iij. Si quidam veridici
 Nota qz is iste textus loquitur de veridicis legitime impe
 ditis tū hic subintelligitur de veridicis neffuings et denoi
 tis violent impeditis qui defectus corrigitur p thord in cor §
 lxiij. Nota in c vñ. scz Si discordauerit i § Sed si omis in fine
 di qz veritas sit p octo meliores de puincia ⁊ ipm i iudicio dis
 cussa ⁊ in iustitia p eodē finita ⁊ simile de p iurio in lege xij.
 hoim ꝑpetrato qui quidē lex rata maneat ⁊ firma donec per
 octo meliores de puincia et epm cōvincatur sed alio modo
 manifestatur ut ꝑiudicat legi scz p evidentiā facti in aliquo
 crimine ut extra ar de co. ha. cle. ⁊ mul. c. tua ⁊ c. fi. ⁊ infra
 li. ij. c. lxxxv. Si quis imputaverit et alio modo si sit de hoc iu
 placito confessus ut infra e. c. lxxxix. Si quis captiuatū vel le
 gitime conuictus ut infra eodem c. vi. Si quis iuratus in
 fine Biscops vithne Nota Si pace ꝑuatus pōt testimonio epī
 et aliorū fidedignorū veridicos convincere debet pace sua re
 stitui Thord § xxiij.

Om man drab Caplm viij.

Si occisus quis fuerit quinta feria post nonas
 vel aliquo dierū añ quintā feriam ⁊ placitum
 vniuersale qd vocatur landzthing sequitur in pri
 mo placito tunc tenentur cognati occisi illud pub
 licare qd dicitur litale in eodē placito ⁊ si occisus fuerit
 quinta feria post nonā tūc pnt expectare ad aliud
 placitū qd ꝑximo fuerit ꝑsecutū.

Om man drab Caplm viij.

i iij

5
13

then hui
 at fuerit ⁊
 de l; vñ. dicit
 nō ē in oib;
 placiti veri
 si aliquis su
 cus in q epns
 sōnterit thord
 transid; clau
 in grauamē p
 u celis distide
 per archid; he
 u vi. Et epns
 is leges firma
 re cellari nō
 e meliorib; cre
 li. primo Item
 notatus pub
 ⁊ et si omis con
 i quidā simile de
 et de alijs cōtū
 s ut in c. i. de di
 crime testes per
 cor thord § ij. ⁊
 apellimis p
 ifra e. c. xv. Si
 ā in glo Nota
 s uō loquit q
 legit me ꝑo
 d in cor § xviij.
 us iste nō loqui
 timonio epī ⁊
 rime conuicti
 ar et iste de
 vtrum Ma

Dræbes man a torisdagh for noen eller hwiil-
khñ dagh for torisdagh oc et landzthing a thñ
nelle lþwerdagh tha sculle frēdher thz liwse a thz
samme thingh En dræbes mā effther noen a tori-
dagh tha mwe the byde til annet thingh ther er
nest effther.

Si occisus q̄s x̄i. Nota Siquis in aliquē vindictā tulerit pro-
pter excessus cognati vel amici sui hic nō loquitur & ideo cor-
rigitur q̄d iuris sit per thord § lxi. Nota hic fit quedaz correc-
tio p̄ thord § iij. stra eos qui interfuerint mortī alicui⁹ quā-
ta fuerit emenda circa regē & cognatos interfecti Si occisus
infra quartū tēpus accusetur homicidiū et est locale Si occi-
sus quis fuerit x̄i. Itē Verherweds bood qui mortī alicui⁹
interfuerit soluat heredibus interfecti sex marcas & regi tres
marcas Thord § v. Item nota q̄nīs textus iste loquit de ho-
micidio generaliter tñ si vroz alicui⁹ occiditur opere vel mā-
dato vel consilio utrum veridici vel denominati de hareth dis-
cernant corrigitur per thord § xxi.

Om ep males loglige effther c ix.

Si legaliter non fuerit prosecutum .i. om logh-
lige males ep effther oc liwses ep som logh-
er et placitum q̄d dicitur landzthings preterierit
tunc nullus potest prosequi cām illam que dicitur
effther male sine licencia regis Et si rex non de-
derit licenciam prosequēdi causam que dicitur eff-
ther male tūc nichil amplius potest extorqueri q̄z
iusta emenda hoc est xviij mark ther hoc est trpne
ne atten mark penninge sufficiens valoris vel ar-
genti .i. cautio vel iuramentum quod dicitur kpn-
neffn si negauerit incausatus Et si ille qui causas
debet prosequi noluerit hoc est effther male in pla-
cito quod dicitur landzthingh et noluerit petere li

reñciam a rege infra diem et annum ut prosequi
possit causam tunc debet rex adiudicare eum ad
emendam si confessus fuerit et si negauerit defen
det se cum kyns neffnd Et si ille qui incausat no
luerit aliquid istarum acceptare tunc debet rex ip
sum iudicare excusatus pro causa illa quia nullus
debet contra alium aliqz fouere similitate qd dicit
bøle saagh.

Om ep males loglige effther c. ix.

Males ep loglige effther oc liwles ep som logh
er oc forgangher landzthingh3 tha mæ e mæ
ep effther male vithen komghens orloff En giff
uer komghen ep orloff til effther at mæle tha kan
han icke fanghe ther effther male mere en rettthe
manne bødher thet er tynne atten mark pennin
ghe eller ful sølft wprthingh for so manghe pen
ghe eller kyns neffnd om hin dpl ther for saagh
er En wil hin ther effthermaal skal haffue ep eff
ther male a rettthe lagthingh oc ep fanghe orlof
effther ath mæle aff koninghen indhen dagh oc
iamlingh tha skal koninghen mæle hin wedh bø
dher ther for saghen er om han gangher wedh
En dpl han tha wære wedh kyns neffnd. En
wil then ther secther wedh enghe thylle tage thē
sauth er tha er komghn skploug at mæle thn ther
secth3 wor oc hans frēdhē anghēlōs oc orsage for
the dele forthi ath bøle saag skal enghen wedh an
nen bare.

Sufficiens valoris vel argēti cautio 7ē pōra cautio est no
mē gūale oim securitatu cū quis securus redditur per ipsaz

de eo qđ sibi pmittitur Nota cautionū alia fideiussoria quia
fideiussor ē qui se p alio obligat ad satisfaciendū alia pignora
titia quia pignus. i. vadiū qđ p aliqua re datur ut postea re/
colligatur alia ppotecaria est cū res comedatur sine depōsi/
tiōe pignoris l' cautione sole interueniente alia iuratoria q̄ in/
telligit qñ vdoniā cautōem prāre nō pōt alia cyrographoria q̄
fit qñ scriptio manu ppria debitoris datur creditori Si lega/
liter v̄ Tractatur de in integrū restitutione infra annū v̄ di/
ez simile de restitutione minoris et simile de supplicatiōe pu/
cipi porrigenda C de precibus impatoris offerendū per totū ec
si ille fa l qui accusare C de edendo q: sine accusatore nullus
debet condemnari ut l iubemus C de pbatōib⁹ Nota q̄ta
fuerit emenda interfecti quere infra libro tercio c. xxi.

Sufficiens valoris vel argenti catuio v̄ Nota fm l'impe/
riales ff mād l si mādato qñ nomine sufficientis cautōis intel/
ligimus pignora vel fideiussores concordz in pre textus hic in
v̄ sufficiens valoris et infra li. iij. c. xxi. In principio etiam con/
cordet ver de conuersione coniugatorum c ex publico in v̄ suf/
ficienti.

Quoniam kominghū giffuer effther maal c. r.

Si rex dederit alicui effther maal tūc debet il/
le publicare illō qđ dī limse p lrās regis i pla/
cito qđ dī landzthing qñ ipse optinuerit effthēmaal
post pgnatum suum occisus et i placito debet pub/
licare occisorem illius quod dicit limse sicut fuisset
occisus i illa septimana ante proxima z postea p/
sequi cām suā quod dicit logmaal sicut p̄actū est
de homicidio S; si q̄s optinuerat lrās regis ad eff/
thē male z nō fuerit eis v̄lus in tribus placitis sed
celauerit in trything nichil valebunt.

Quoniam kominghū giffuer effther maal c. r.

Giffuer kominghū effther maal tha scal hin thē
effther mall limse m; kominghū bress a landz

thing at han hafuer fanghz effther maal effcher
fin dode frende oc a thet thing scal han liwse thn
dodes bane so som han wor dodd i then samme
oge ther nest fore oc fylge fithen lynth logmaal so
som spere er laut om man drab En ho som til eff
ther maal fangher komghns briff oc dipl thet try
thing tha er thz sayldough icke hannu atdwe.

¶ Si rex et Pota in si qualiter perditur ius ad qd quis resti-
tuitur per lapsum triu placitoz sicut rescriptu per lapsum uni
us anni p c. Si aut et c. clerumqz de rescrip. Itē qualiter p/
ditur ius nō inuenientis debito tempe ad exigendū debitū ul
hereditatē ut c. xxiiij. quicunqz li. primo et simile infra e. c.
xxiiij. qui voluerit qd si testimoniu et infra e. c. lviij. qui volue-
rit Si rex dederit et Pota quis textus ista loquitur de illo
qui obtinuerit effthermaal cū non facit mentionē de premio
laboris illius qui fuerit executor homicidij ideo defectus huius
c. cori p thord § lvi. Itē Pota utrū aduocatus regis pōt assu-
mere sibi excutionē causarū in illo hareth vel villa forē ubi
est aduocatus istud dubiū cor per thord § lvi.

¶ Thwilke sandmen til sculle Caplm xi.

¶ Sicunqz fuerit homo occisus siue in villis fo-
rensis siue alibi tunc debent illi veridici iu-
rare qui ibi sunt veridici ubi fuerit homicidiū ppe-
tratū ita etiā debet fieri de oibus de quibus veri-
dici tenentur iurare.

¶ Thwilke sandmē til sculle Caplm xi.

¶ Wore som mā wordher dra ben huat heller i
høbing eller a land hwedhū som han er hellē
tha sculle the sandmē e om swarie ther ther ere
sandmē som gerninghū worder giord Thz sam-
me er log om alt thz thē sandmē sculle om swarie
¶ Thw sandmen sculle swarie c xij.

5
13 14

Si veridici voluerint iurare aliquē ad emēdaz
hic iurabūt hic deus adiuet eos q̄ ille vindic-
cauit vel vulnus vel ictus vel coact? fuit ad defen-
sionē vite sue vel rerū suarū z tenet ppter hoc frui
pace S; si noluerint eū suo iuramēto pace priua-
re tunc debent iurare q̄ ip̄e interfecit hoīem inno-
centē z tenet ppter hoc pace priuari S; si cā mor-
tis q̄ d̄r bane saagh publicata fuerit i placito qd̄ d̄r
landzthingh tūc tenent veridici suo discutere iura-
mento quid fuit causa mortis que d̄r bane.

Thor sandmen sculle swarie c. xij.

Alle sandmen swarie man til bōdher tha be-
de the thm so gudh hielpe at thm mā haffuer
anthū saar eller hogh eller wor nōt til atwarie
sūth eghz lūff eller sūth eghz gootz oc bōr fin fred
forti at holde En wille the swarie hannū fredlōs
tha sculle the swarie at han drap saghelōs mā oc
bōr fin fred atmpste En om bane sagh wordher
līast a landzthingh; tha sculle sandmen fange hā
num bane man oc hwat hannum wordt til bane
oc lūffs lath.

Ubicunq; fuerit &c Nota hic ut uidetur corrigi error et re-
mouetur dubiū de arrestatione So scriff landzdomer oc andre
gode men meth hannū alllandzthing Thw so som besettis log
lighe i berck eller i hobingh oc mo thz deles meth hoingh om
thz forsome m; sandmen oc skal bodes ther fore i; mark hō
dhū oc so komghū at mynste Hec scripta sūt de placito 'coci'
terre Anno dñi M. c. lxx. Itē Nota homicida ex industria .i.
ex proposito innocentē per insidias occidit occidendus est secus
ex causa ar. rs. q. i. Si q̄s nō reatus et infra in plurib; capitul
p insidias si xliij. di S de hys ite q̄ p aggressionis insidias oc/
sidit ab ecclā emunitatē nō habeat de tali loq̄ hic sez i pmo

et de homici nec public? latro extra de immunitate ecclie c iter
alia et § qñdo liceat vnicuiq; sine se vindicare l.i. § ij. xviij. q.
iij. sicut antiquitus Item qui ea spe in ecclesijs vel cimiterijs
delinquunt ut ibi liberentur non defenduntur ibidē extra de
immunitate ecclie c ultimo.

¶ Om teghñ giald Capim rii.

Si emēda fuerit exhibita hoc ē om both festes
hiemme et non fuerit discultum de causa cum
iuramēto tunc tenetur rex habere teghñ giald hoc
est xij marcas denarioꝝ Sed si aliquis iurat? fu
erit ad emendam tunc rex nichil amplius pciat
q̃z tres marcas de curia sua pro blodwide siue fu
gam inierit siue moriatur.

¶ Om teghñ giald Capim rii.

Estes bood hiemme oc wordher ep sworen
om tha a kominghū tēgē giald thz ex xij mark
penninge En swaries man til bōdher tha tagher
koningh iche mere en blod wide En flpr hā fred
lōs eller dōd tha a koninghū aff hās bo iij mark
for blod wide so at han oc tho holler hn fredh.

¶ Si fuerit emenda statio istius est ut exemplū alijs pateat
ideo in publico fiat cōpositio et nō in secreto al pena cōmittit
publice em̃ utilitatis est ne crimina maneāt impunita de sen.
extōi c ut fame.

¶ Om affhogh Capim rii.

Si voluerint veridici suo iuramento aliquem
pace priuare pro affhogh tunc debent iurare
q̃ ipse recepit hominem innocentem et duxit euz
ad lignū quod dicit stock oc hamleth hanū z tene
tur ppter hoc priuari sua pace et q̃ posset eum
ita bene occidere sicut demēbrare ita Et voluerit

5
13 14

ipsum iurare ad emendā tunc dñt sic iurare qđ il-
la vice nec voluit ipm demēbrare nec occidere sed
qđ factū est ex improviso vēit ⁊ ppter hoc tenetur
frui pace sua.

Om affhogh Caplm xliij.

Alle sandmē swarie man fredlōs for affhog
tha sculle the swarie at han togh saghelōs
man oc ledde til stock oc hamlede hannū oc er for
thi skplough sin fredh atmpste oc matte om wel
tage aff hānū lōff som lymme En wille the swa-
rie hā til bōdher tha sculle the swarie ath i thn māi
ther the mōdes tha wille han ep lōff aff hannum
taghe oc ep lymme oc thet skede affwode oc er thi
skplough sin fredh atholde.

Si voluerit ⁊ melius est qđ iuret sup credulitatē qđ hic se-
quitur pplexitas sicut ē in c. xij. di. c. tū est.

For hwilketh affhogh sandmen sculle
swarie om Caplm xv.

Oe quolibet affhogh ita bene de oculo sicut de
alia mutilatione tenentur periodicū iurare **W**bi
cunq; et p quocunq; affhogh emēdarū fuerit fieri
thingh mā bōdher pōt pro illo affhogh homo p-
uari pace sua.

For hwilketh affhogh sandmē sculle
swarie om Caplm xv.

Om alhonne affhogh so wel om ome som an-
neth sculle sandmē om atswarie **H**wore sō
fierthing man bōdher bōdes for affhogh thet mo-
man swaries fredlōs fore.

De quolibet ⁊ nota hic in c. primū sup mutilationez quo

ad puaricationē pacis equipari homicidio sic alibi quo ad sui
regularitatē in clo unica de homici & in v mutilec in glo. Itē
ubi soluit quarta ps emēda homicidij vide infra i li. ii. c. xxxv
Item Si discordauerint veridici neffingī vel denomiātī qd
iure hic in isto c cor p thord in cor § lx.

Om quinne teckt Caplm xvi.

Siquis sup aliquē cōqueratur de muliere que
vim passa est q̄ d̄r woltaghū & si veridici volūt
ipm pace priuare cū suo iuramēto tūc dñt iurare
q̄ ipsa fuit opp̄ssa p vim contra voluntatē suaz &
tenetur ille qui eā opp̄ssit ppter hoc priuari pa-
ce sua Et si notoriū fuerit q̄ ipsa nō fuit per vim
opp̄ssa tūc debent iurare q̄ nō opp̄ssit eā per
vim & nō contra volūtātē suam et tenetur ppter
hoc frui pace sua.

Om quinne teckt Caplm xv.

Beret mā effthē kone ther m̄z wold er taghū
oc wille sandmē swarie hannum fredlōs tha
sculle the swarie at hwn wor taghen meth wold
imod hēne eghū willie oc hafft til haath kone oc
er thē thē hēne tog forti skploug fredlōs atware.
En er thz witterligt at hwn wor ep woltaghū
tha sculle the swarie at han togh hēne ep meth
woldh oc geen hennes eghū willie oc er forti skul
dugh sin fredh atholde.

Siquis sup aliquē cōqueratur & De materia istius capituli
& aliorū duorū capitulorū sequentiū notatur in l raptores c. de
ep̄s & clericis et l unica & de raptn ūginū isti de publicis iu-
dicij Itē lex iulia de adulter & extra de raptoribus c penl &
si in quib? etiā notat de pena vñ cōmicitie stuprum cū volē-
te etiā sine raptn datur dimidietas bonorū & hoc cognatis ut
hic per dictū Item lex si in volente sine raptn est pena capi-

k.

talis in § siu aut in dicta l unica a fortiore cū raptu ut dicit l
raptores et l unica sed fallit si meretrix esset ut p glo dicit §.
Item lex hic in fi ubi ppter hoc Item melius dicit et pōt illo
modo obstaure pace sua frui ⁊ idē supra c. xiiij.

Om kone wordher woldtaghen c. xvij.

Oecunqz mulier se dixerit p vim oppressam
cū primo possit euadere manus eius et in p
pria libertatem venire tunc debent cōqueri vim si
bi illatam coram villanis hoc ē for granner oc grā
nekoner oc a kirke steffne et postea in placito qd
si fecerit psumēdū ē qd sibi sit violentia illata ⁊ tūc
veridici tenent p illa causa iurare S; si tacuerit ⁊
sustinuerit postqz fuerit manifestū corā granner ⁊
grannerkoner qd ita fuit qd iste habuit et cōcubuit
cū ista muliere v; si ipa fuerit impgnata et prius
tūc psumendū ē qd ipsa nō fuit violēter oppressa ⁊
tūc nō erit necessariū iuramentū veridicor. Item
quicūqz incausatus fuerit pro oppressiōe violenta
et veridici iurauerint ipm excusatū tūc ille qui qri
monia mouet omī carebit emenda et lege pro illa
causa scz leet wīde quia maior iusticia semper pre
iudicabit minori.

Om kone wordher woldtaghen c. xvij.

Hwillkhn kone sigh kaller woldtaghn athwaē
forste synne hwn kōmē aff wold oc i sin eghn
frelle tha scal hwn kare woldh ther wedh henne
er giorth for granner oc grannekoner oc a kirke
steffne oc sithn a thingi tha er wel ventelicht ath
henne er wold gior oc ere sandmē forthi skplou
ghe om so wordher melch atswarie En tol kone
oc thier effcher at thz er apēbarec oc mā wedh ba

de grāner oc grānekoner at thū mā haſſuer haſſe
thū kone ellē om hwon haſſuer haſſe thū man eller
om hwon moꝛdher meth barne oc kærer ep ſøre
tha er venteligt at hwon woꝛ ep woltagghē tho thē
alligeuel woꝛ ilðhe mꝛ fareth oc thꝛeſſue ep ſand
men til gāge hwo ſom ſectes for woltecht oc ſwæ
rie the hannū angherlōs tha er hin ther a deler bo
de ſaplā medh bood oc medh annen logh for leer
wide forti at niere logh tagghē a thū mynne bort.

¶ Quæcunq; mulier se dixerit per vim oppressam & si aliq̃s
alicui abstulerit filiam sorore vel suā cognatā & ipsam carna
liter cognouerit per nuptias vel sine nuptiis distinguant ve
ridici suo iuramento utrum prima vice oppressa fuit vi vel nō
licet ip̃a postea consenserit & si iurauerint q̃ ip̃a oppressa fu
it vi sit ipse pace priuatus et nichilominus discernant veris
dici utrū fuit sibi ablata vel non sed si ad huc conuincitur sol
uat bondoni xl marcas et regi tantū et preter hoc potest can
sam hæreticā prosequi si sibi factū fuerit tempore quo abla
ta fuit cognata hec patent per thord in cor § xij.

¶ Nota quod triplex est violentia. nota infra libro tercio c. xliij.
Quæcunq; propriam libertatē. in c. veniens de sponsa tacu
erit. Nota q̃ prescriptio colligitur ex taciturnitate ff de inter
rogatorijs actionib⁹ l de etate § qui tacuit et cōsensu p̃sum
mitur ex ducturna taciturnitate ff de usucapionibus l cū qui
dam § diuus et supra libro primo c. xxiij. § ultimo de violen
tia ibi et infra c. c. xviij. in fine.

¶ Quæcunq; mulier etce. Nota hic oritur dubium.

¶ Si mulier facit se a viro clandestine et voluntarie cog
noscī sed postea consensum et voluntatem mulieris ad im
plere renuens ab ea recedit mulier in fraudem verse se p
vim oppressam coram villanis et mulieribus circa ecclesiam
et in placito horribiliter clamat utrum presumitur q̃ talis
mulier fuerit per vim oppressa istud dubium corrigitur per
thord. §. xxix. in cor et clarius in cor § xij.

5
13 14

Om lönligh Caplin xviij.

Si aliqua puella vel mulier admiserit virū clā-
destine cum volūtate sua et postea fuerit pub-
licatum licet ipsa tacuerit et nullum incausauerit
tūc possunt eius cōgnati impetere quēcunq; vola-
erint et ab eo recipere vel iuramentū cōgnatorum
suorū qđ dicit frendher eedh si negauerit vel emē-
dam ic marcarū si confessus fuerit vel bōde hās
māhelleth si noluerit stare iuri S; postquaz cong-
nati semel recipiūt emendā pro ea si postea nolu-
erint cessare tūc nō possunt amplius cognati p ea
emendā accipere nisi violentia fuerit facta Sed il-
li qui ppinguiores eius tutores sunt hoc ē the thē
hennes giffcher maal woldher debent illud pseq
et nō alij sed de illa emēda ipa nichil recipiat quia
vis non fuit ei illata sed cū voluntate sua fuit.

Om lönligh Caplin xviij.

Adher nogher mō eller kone ligghe hos figh
i lōn m; sin eghen willie oc wordher th; opē
baret tho at hwn thier oc sechther enghen man tha
mme tho frendher kalle a hwm the wille oc the
wilde the gerningh oc haffue aff hannum anthen
frendher eedh om han dpl eller ic mark boot om
han gangher wedh En faller han aff loghen tha
bōde hans māhelleth om han wil ep stande til ret-
te En fithū frendher haffue en spenne bood for hē
ne tagh; wil hwn ther effther gōre ilde oc lade en
oc taghe en annē tha mme frēdhē ep boot hwer
spenne for henne taghe vthen at hēne gōres wold
The ther neste marie ere sculle dele thūste dele oc

ey annen mā oc thū bood tagher hūm icke vp for
thi at thet woz meth hennes eghen willie oc en-
ghen frende vthen hennes rette marie ther hen-
nes giffther maal sculle wolle.

¶ Si aliquis puella vel mulier &c. Si confessus fuerit Nota
allegans turpitudinē suam non audiendus de re iudica c la-
tor In prima glosa per ber et de donationibus c inter dilecti
per textum.

¶ Item non est audiendus allegans turpitudinē suam quia
assimilatur convicto quia si medio tempore mota fuerit que-
rela per ipsum contra aliquē nō potest eū convincere ut infra
e c. lxvij. qui convictus Si aliqua puella &c. Nomen marcarū
aliqui textus habent tres marcas. Item pro isto c facit insti
de iniurijs § patitur sed cu voluntate quia volenti non fit
iniuria de sen. excommunicati c contingat in glosa et iniuria tol-
litur dissimilatione ff de iniurijs l non solum Si & ibi in glo.

¶ Nisi violentia sed leges quia tunc si meretrix esset falleret
ut in § Item lex in glosa insti de publicis iudicijs

Si aliqua puella &c. Nota de concubitu illicito supra li. primo c
viij & c. xxxij. et infra c. xxxij & in li. ij. c. xxxvj.

¶ Nota concumbens cum meretrice vel ancilla nisi comise-
rit furtum de iure non debet suspendi ff de furtis l furtū ubi
dicitur qd si quis meretricem vel ancillam aliam rapuerit vl
zalanerit non lucrificandi gratia sed libidinis exercende nō
committitur furtū licet alias peccat ff de furtis verum Item
de materia huius capituli **¶** Si aliqua quere in cor pthorā
§ reij.

¶ Si aliqua puella Ibi iuramentum cognatorum &c. Nota
iste textus non facit mentionem de thinghoringh et ideo fiat
hic correctio de thinghoringhe si lex firmata fuerit in placito
et quot illi thinghoringhe erunt et si se absentauerint cum
leges dantur legitime de placito nominati quantum soluat
conquerenti et regi.

¶ Item per quot horas ante meridiem illi qui leges firmanit
debent conquerentem expectare Item ille thinghoringh testi-
monium perhibere debeant utrum affuerit leges dando et

k ij

5
13 14

expectauerit quando conquerens illos petit et quod plures
testantur utrum sit ratū et quod pauciores testantur utrū sit
irritum et quod soluant pro falso testimonio et q̄ in illa con-
gregatione aliū vulnerauerit vel occiderit quid soluat ultra
ius commune iste defectus et ista dubia corrigantur et decla-
rantur p̄ Thord in cor § xv.

Om kone dōðz aff barne c. xix.

Si aliqua mulier mortua fuerit de partu siue
sit legitima siue concubina tunc non dñt ve-
ridici de morta sua iurare quia ipsa nō cōcepit pu-
erū sine voluntate sua.

Om kone dōðz aff barne c. xix.

Uððher anthū māz husfrue eller hā Ægefred
dōðd aff barne tha sculle sandmen om henne
dōðd ep om skille forti at barn amledes ep meðh
henne othen hennes eghen willie.

Si aliqua v̄ secus in casu c Si aliquis de homicidio Nota
purgato fornicare eo ipse purgetur fornicaria &c. ut infra li
ii. c. xxxv. in glo Nota non pōt denunciare de crimine de q̄
egit penitentiā xiiij. q. iiij. Secce in v̄ corrigi hui⁹ archi de offi
ordi in c quia plerum in v̄ ecclesiarū in vi.

Om Ægefred dather Caplm xx.

Si filia alicuius concubinaria fuerit clandesti-
ne deflorata et non fuerat prius in placito le-
gittimata tunc nullus qui pertinet ad eaz ex par-
te patris potest inde mouere querelam Sed ille q̄
sunt propinquiores ex parte matris Sed filius de
clandestine coitu et voluntarie nichil recipiat de
illa emenda quam pater suus emēdauit pro leet-
wide quā intulit matri sue.

Om Ægefred dather Caplm xx.

Uordher māz Negefred vather forligghen oc
 er ep thing liwst tha mo enghū ther til henne
 hōer a faderne dele thūde dele mē thi ther nest
 ere a mōdherne oc giffthermaal sculle woldhe
 Thū sōn ther kone fangher i lōpōn tagher icke aff
 then bood ther hans fader bōdher for leer wide
 for hans' modher.

Si filia &c Ratio prime ptis est quia filius naturalis nō
 dicē pprie filius nec habet agnatos ut in auct ex complexu
 § de in testis nuprijs et auct nec pū § de naturalibus liber;
 v insti de cognatorū successionē § vulgo per glo. sed succedū
 mri et ideo ppinquiores ex pte eius admittuntur ut hic sed
 filius non quia tempore delicti non erat filius in rerum nar
 tura ideo contra eum non est delictum sicut rei qui nō est nō
 datur privilegiū de ecclesijs edificandis c ad audientiam.
 Item de ratione prime ptis huius capituli Si filia s li primo
 c. xxij. § in p. textum quere.

Om markeskel Caplm xxi.

Si fuerit orta discordia de markeskel tunc dnt
 peridici de illo hareth ponere statuas vl lapī
 des hoc est stabel eller steen in loco quo volunt et
 ibi iurare q recte fecerunt markeskel Et si utrūqz
 fuerit diuisio ibi markeskel et tocius hareth tunc
 dnt quatuor de uno hareth et quatuor de alio p
 ut verius sciunt debent suo discernere iuramento
 diuisionē eoz hareth et postea publicare in placito
 qd factū ē S; si aliqs vixerit et recordat? fuerit q
 de illa diuisione pri? iuratū fuerit tūc āplius nō iu
 rabi? de eadē Itē si illius nulla sit memoria et rex
 voluerit equitando dirimere markeskel tūc ratus
 erit qd ipe fecerit Cauci? tū ē q iuretur qz rex eq
 tando dirimat qz maiorē hūt noticiā inde qui sunt

viciniores q̃ illi qui sunt remoti Itē si ita sit q̃ h̃y
qui moriant in una villa habent aliq̃d emptū i alia
villa tūc debent appetere in placito q̃ emerūt q̃d
d̃z wicthēmaals thing hoc ē uno placito priusq̃ iu
ratū fuerit de p̃missis vel priusq̃ reequitādo di
rimat markeskel oc kalle. **A**llwiffkiqb et fatentur
markeskel tha wārie the there kqb m̃z k̃pns neffa
Si hoc sit cū lapidib? vel stabel vel fossatis signa
tū tho at markeskel scal swāries aff āz Sz h nō
appreciet hoc est om the ep kalle a stuf kqb z nō
fatent markeskel anteq̃ fuerit iuratū tūc nichil p̃
ficiūt hec tha d̃wer thm icke fithn the a kallend.

Om markeskel Caplm xxi.

Supl mā om markeskel tha sculle sandmē aff
thz sāmē h̃areth stabelle anthn m̃z stock eller
meth steen oc swārie fithn i thn āz thē thn skelnet
er at the haffue giort reth En er thz bode markes
kel oc h̃aretzkel thē mā supl om tha sculle fire aff
eth h̃areth oc fire aff eth āneth h̃aret the thē nest
ere fithn skille om thz sannest the wide oc swārie
a at the giorde reth oc liwale fithn a thingi En er
nāgher m̃pne til at ther wor fōre sworē om oc le
wer nogē mā aff the thē sworē tha scal thē ep me
re om swāries. en er ep m̃pne til at fōre wor om
sworē oc vil kōmghn ride markeskel tha for thet
oc for fulle tha mo han ep kōme aff w ware til so
ath thz er lōnt for anthn there ther i the dele er
B̃dher er tho ath markeskel swāries en riches
forthi ath thet er thm mesth wicthēlicht thet nest

hæthe Er om markeskel so.ath the ther bo i en by
haffue kopt i annen by tha' sculle the kalle a there
kio be paa wethermaals thingh thet er eth thingh
for en swozen wordher om eller forre en komghn
ridher markeskel oc kalle a stufkiob oc ganghe
wed markeskel tha warie the thet kio b m3 kpn
neffnom thet er mercht meth steen ellc m3 grofft
togh at markeskel swaries aff st3 En kalle the ep
a stufkiob oc ganghe ep wedh markeskel forre en
swozet er tha dwer thm fithn icke there a kall.

¶ Si fuerit orta discordia de markeskel &c. Pro isto c. facit l.
in finalibus ff finium regundoz.

¶ Swaries man fredlps Caplm xxiij.

Si aliquis pace priuatus fuerit et aduersarij
sui emendam habere noluerint tunc fugiat de
terra infra mensem & die & si fugere noluerint tunc
pot rex confiscare bona sua & priusqz ipse composu
erat cu cognatis interfecti non tenetur rex eu recipe
re ad pacis securitate hoc est recipe ab eo fredkio
Et si fugerit de terra vel moriatur tunc debent p
pinquiores cognati sui emedare duo saal Ille qui
primus est ex pte patris sicut est pater vel senior
filius vel cognati recipiat stuth de cognatis pat
nis & emedet unu saal Sed illi qui propinquiores
sunt ex pte matris sicut frater vel ppinquiores cog
nati si frater non sit recipiat stuth de cognatis ma
ternis & emedet unu saal Itē si ille habuerit duos
fratres qui pace priuatus est qui p se hnt bona et
sue iurisdictionis sint hoc est the ther lage rpholds
men ere for thm tunc senior frater erit pncipalis in

5
13 14

illo saal qđ emendabit ex pte patris hoc est debet esse
forman z iunior frater dz esse principal hoc e for-
man in illo saal qđ emendabit ex pte matris Et si
nō rebus fuerit nisi vn? frater tunc ipse debet esse
forman in illo saal qđ emendabit ex pte patris dz
si ille pace priuatus habuerit duos filios tūc dnt ip-
si emendare illa duo saal tñ ille senior debet solue-
re illud saal qđ ex pte patris emendabit z si nō ha-
buerit nisi vnū filiū tunc ille soluat illd saal qđ emē-
dabitur ex pte patris et reliqui cognati soluant il-
lud saal qđ soluendū est ex pte matris.

¶ **S**maries man fredlōs Caplin xxij.

Smaries man fredlōs oc velle hās wedher sa-
ge ep baod tage tha flp hā land indhū dagh
oc monz flp han ep tha ma kōmghū skole ower
hannū oc ep a kōmghū fredhōb aff hannū at tage
for en hā erfōrligt wed hin dōdes kōn En flp hā
land eller dōd tha sculle hans neste frendher bōde
thwenne saal herdes han oc wōhi land tha bōde
frendher tha to saal thū ther nest er a frendher so
som er fader oc elste sōn eller andre frendher om
the ere ep til han tagher swath aff faderhernes fren-
dher oc bōder en saal a faderne En the ther nest
ere a mōdherne so som er brodher eller andher
nelle frendher a mōdher om brodher er ep til ta-
ge swath aff mōdherne frendher oc bōde en saal
En haffuer hīn ta brodher ther fredlōs er flp oc
selfue haffuer gooz oc lage opholdz men ere for
thm tha er hīn eldher forman i thū saal thē a fader-
ne bōdes oc thū onge forman i thū saal ther a mō-

dhetne bōdes En er ep mere til en en brøder tha
er hā formā i thñ saal thē a faderne bōdes En
haffuer hīn fredløse mā to sōnner tha ere the nest
op atholde the tho saal ther sauth er tho scal thñ el
dher then saal ther a frendherne bōdes opholde
En er ep mere en en sōn til tha holdher hā op thñ
saal ther a faderne scal bōdes oc thñ annen saal
giffue hīn ther neste er a mōdherne.

¶ Siquis pace priuatus &c. Istud capitulum est locale quia de
iure communi non datur emenda pro homicidio saltem pe
cuniaria sed si areptus fuerit morte puniatur diuersitate q
litas mortis secundum diuersitatem factiet iuxta consue
tudinē terrarū vt extra de homici p totuz ff et § ad cornelian
de sicarijs.

¶ Siquis pace priuatus Nota hic utrum quo die veridici vel
denominati discernere debeant quilibet pro quacūq; causa
pacem habeat. Si pace priuatus fuerit et ad tres dies et ad
tres noctes securitatē habeat pro cognatis interfecti & utrū
sint pace priuati qui talem pace priuatum vulnerauerint vt
occiderint in tali trenga a rege data et utrum veridici de ta
li pacis factura discernere dnt talia dubia & tales defectus
corriguntur et declarantur per thord § lxviij.

¶ Siquis pace priuatus Nota quacūq; causa aliquis pace
priuatus fuerit nō restituet enim rex paci anteq; satisfecerat
iniuriam passo concordat thord in cor § lxxx et hic in i et in fi
ne sed textus ille loquitur de cognatis sed thord de iniuriam
passo.

¶ Siquis pace priuatus &c. Si aliquis pace puetur per stocke
neffn et ipsi conuincant et conuictus pace restituitur tūc paci
restituens & iniuriā passus tenet medietatē cū rege pūpere de
iure qd stocke neffn persoluerunt p iuramēto suo Thord § xij
Siquis pace priuatus &c. Nota cognati interficiunt nō cōpel
lātur cōtribuire cū homicidi thord § viij. & iij. Si forte pace pri
uati fugerint tūc ppinguiōres soluāt duo ecce saal & tūc fm
antiquam terre cōsuetudinē recipiunt suam stuch de cog
nat vt hic c in § iij. & iij. & in cōstitutiōe Erici regis datie § viij

5
13 14

Nota textus huius capituli non loquitur de nominibus pace priuatis scribendis et ideo iste defectus corrigitur per choron S xxxviij.

At closter mo ep taghe fredolse me c. xxiij.

Clastrum non potest recipere pace priuatam sed quicumque legaliter conuictum claustrum receperit vel plenam emendam pro eo exhibeat vel expomat eum si nondum suscepit habitum.

At closter mo ep taghe fredols me c. xxiij.

Closter mo enghen fredols ma taghe en e huil khn lagfeld man ther closther tagher tha boud fult for hans brode om han er mwanck eller broder eller legge hannu oth om han er i wersens clader.

Clastrum non potest et ratio pme ptis quia pscriptus uilibi debet habere pacem quando priuatus est pace ff de interdicitis et relegatis Item ff de bonis dampnatorum et in l. faudoz de pa iura si C preterea Sed scda ps ptz quia quauis monasterium delet peccatum quo ad deum non tamen pena duplicem delicti in auct de monachis S si uero intra coll. hic tamen excipitur si habitum cepit quia summa est ratio que religionem fouet ff de religiosis et sumptibus fueris per totum.

Dom ozeget man Caplm xxiij.

Pauper qui vocatur ozeget man non potest cogi ad solutionem alicuius saal hoc est etteboot ut attholde Ille vocatur ozeghz man qui non hz domum nec terras et nichil soluat nec expeditiorem prie sue nec aduitiorem prie qd dicit landwern.

Dom ozeghz man Caplm xxiij.

Ozeghz man mo ma ep noode til ettebood op atholde Thn er ozeghz man ther ep haffuer selff hws oc iord oc ep redher lething oc landwern

Pauper qui vocatur ozeghz Ratio est quia talis paup non dicitur egere

simpliciter ar e odardus de solu C qui bonis cedere pnt p to
 tū Itē queritur utrū semp excusatur paup qz nichil habet et
 nou est in soluendo quere infra e c lxxix. Paup xē nota ma
 nis est actō qm excludit in opia debitoris Itē nichil pōt dare
 vel soluere qui nichil hz Itē qui nichil hz eius piculo nichil ē
 Item impossibiliū nulla est obligatio Itē obligatio paupris
 remanet in efficax ppter inopiam Itē paup ne egeat nō est
 fraudend? alimētis quotidianis habita ratōe hec ver i c odar
 dus Item pauperi pauniculario dimitti debēt qui dicent cō
 dēpnato ad mortē pānicularia dimittūt henric? i c odardus

¶ Hwo scal ettebooth vpholde c. xxv.

S Ad duo discordauerūt quis eorū ppinquior est
 ad solutionē ettebood tūc ille qui primo incau
 satur vel debet acceptare et soluere ettebood vel
 ostendere aliū ppinquiorē de cognatis illi? q pac e
 priuatus est cum suo kyns neffn.

¶ Hwo scal ettebood vpholde c. xxv.

E R skpl mā a huilke thet nermere ere ettebood
 op atholde tha scal hin ther sōst secthes athū
 taghe wedh thū a sal athbōde eller wīse annē thē
 nermere ar m3 kyns neffn aff hins neste frēdher
 ther frēdloes er.

¶ Hwo bōde scal m3 annen c. xxvi.

D e remotior est i cognitiōe qz ad quātum
 gradū illū nichil oportet contribuere ad emē
 dam nisi voluerit Et si cognati debēt recipe emen
 dā tales etiā nichil pnt recipe nisi qd sponte offerēt
 Itē clerici z meliores nō recipiūt emēdā nec emen
 dabunt quantūcūqz sūt ppinqui qz in nullū dnt
 vindicare nec aliquis in eos Sed si clerici z mulie
 res sunt ppinquiores heredes interfecti tūc recipi
 unt vnus p hereditate. i. gōsum si alij spshen non

sunt et reliqui cognati recipiant alia duo saal.

¶ Hmo bode saal m3 annē cxxi.

Hmo som pdermere er i byrd en at fierde mā
ne han tōff icke bode vthn at han wil Tha
ges oc bood indh tha tage the vthn fierde manne
togh tōffue the ep bode vthn the wille lerdhe
mē oc quinner the bode icke oc the tage oc ep bod
ind hwr ner som the are i byrd forti at the nwe
a enghn man haffne oc enghn man a thm Ere
lerde mē oc quinner hins neste armingh thē dra
pen wordher tha tage the en saal til arff, oc gdr
sum om ep ere andre splken til oc frendher taghe
the andre to saal.

¶ Qui remotior vcc. Nota q̄ta erit summa pecunie in q̄libet
saal p emenda interfecti et utrum cognati cōpelli pnt cōtri
buere cū homicidā declaratur in cor p thord et corrigat § lxxij.
et supra e c xxij. Siquis pace priuatus § iij. v iij. de cōtributio
ne Qui remotior Ad quartū gradū filis est de cōtractu mri
moniali in c nō debet de consang v affinita et q̄ excipit de cla
ricis v mulieribus ratio elicit ex sexu v statu ecclesiastico q̄
vterq̄ desiderat pacem Itē eadē ratione cōtractus hic claudi
cat q̄ recipe pnt emēdā v nō tenēt exponere de q̄ claudicat
one in c de illis qui infra annos de despō impnber in glo vel i
ē in iudicijs li vi. Terde mē oc quinne. Hmo dñi M cō lxxi
v regni cōsilia rñ p lege decreuerūt q̄ si clerici et mulieres sūt
heredes intersectoris nichil soluere dñt de emēdā interfecti. s3
solūmodo alij cōgnati ut hic ptz in § Itē clerici et mulieres.

¶ Hmo som huser fredlōs
man c xxij.

¶ Si pace priuatū hospitauerit sciēter post mē
sem z diē soluat regi tres marcas z si negaue
rit defendet se iuramēto rñ hoīm q̄ nesciuit ipsum
esse pace priuatū vel q̄ ipsum non hospitauerit.

Imo som huser fredlōs mā c. xxiij.

Hmo som huser fredlōs man oithēde effther
dag oc moneth bōde komghn iū march dyl
han warie figh m3 rj mēz eedh at han ep wiste
at han war fredlōs eller at han herbergar3 han
num ep meth alle.

Qui pace priuatum ꝛc. Post de materia huiꝫ c. De hys
qui latrones occultant Qui pace priuatu ꝛc Nota Anno dñi
M cō lxi sex et regni consiliarij decreuerunt ꝑ lege qꝫ pace
priuatus pōt capi et deprehendi ubicunqꝫ inuentus fuerit
saluis scē ecclesie preuilegijs nec i curia seu domo ꝑpria nec
etiā domibus aliorum pacem habebit et rō est qꝫ lex perhibet
ipsum hospitari ut hic c firmiter in glo. huius capituli et s.
eodem c. xxiij. clastrū in glo. in ꝑncipio.

Qui pace ꝑnatū hospitauerit soluat tres marcas regi ut s
Itē i ꝑstitutōe Erici regis dacie filij cristoferi regis s viij. soluat
leso tres marcas ꝛ eius hereditibꝫ ꝛ regitanti Itē i ꝑstitutōe
Erici regis ꝑoris erici filij soluat rj marcas lesa ꝛ regi s xvi.

Om man swaries til bōdher c xxiij.

Siquis iuratur ad emendā emēdet primo unū
saal de bonis ꝑopꝑijs ꝑostea erigat Ruth
de cognatis suis ad reliqua duo soluenda Sed
qñ aliquis iuratur ad emendam vel sic firmauerit
emendam si nichil habuerit de cognatis tñ soluat
quidquid ꝑromisit vꝫ ad quid fuit iuratus Si co
gnati noluerint eū iuuare qđ dicit Ruth tñ ꝑtest
eos cōuincere hoc ē sōghe tilnaams Pro nullo fo
refctō qꝫ fecerit homo ꝑtest recipere Ruth nisi ꝑ
solo homicidio.

Om man swaries til bōdher c xxiij.

Swaries mā til bōdher tha bōde han en saal
ast sōth egh3 goot3 oc kraffue fithn Ruth ast

*Om fred
lōs man
fredlōs*

5
13 14

fine frēdher til the andre to En e ther mā swart-
es til bōdher eller bood feltes sāgher hā icke stuth
aff frendher holle tho all bood op ther han felle
eller han wor sworen til forthi at hwat som man
feller thz scal man vt giffue En stpthe frendher ep
meth hannū tha mo han sōge thm til naanis for
enghū bēde ther man gōer tagher han stuth aff
frendher vthen for mandrab ene.

Siquis iuratur ad emēdā rē Nota qd aliqui dicūt qd i stud
capitulū nō est abrogatū nisi in pre sez qd qū homicidia defen-
dit se et sua et in defensione inuasorū occidit tūc licite vtatur
stuth sez inuamē cognatorū al' secus vt patet infra li. iij. c. iij.
in magna glosa Siquis iuratur ad emēdā Hoc est locale et
inuitat homines ad delinquendū.

Hwar man scal dele herrewerck c. xxix.

Dicunqz voluerit conqueri de herrewerck de-
bet sic conqueri oibus modis et citare et pro-
sequi causam suā sicut predictū est de homicidio.

Hwar mā scal dele herrewerck c. xxx.

Hwo som wil herrewerck dele hā scal alle the
samme londe kare a thinghi stessne oc sūth
logmaal fplge so som laut er om mandrab.

Hwilkz herrewerck er c. xxx.

Siquis intrauerit domū alterius z frēgerit do-
mū et diripuerit inde cū cōsilio prehabito et p-
uiso vel pecora vel vestimēta vel arma vel aliq-
alias res quas bondo possidet vel de ipso bondo
ne vel ei? familia ther a holdher hoc ē herrewerck
Itē si vulnerauerit domesticū vl' domesticā vl' vul-
nerauerit aliquē de familia eius qui in eius felleth
est in domo eius vel violauerit hoc est herrewerck

etiaꝫ Sed si in pace conueniūt hoc est om̃ the hit-
tes sothe i curia alicuiꝫ bondonis ⁊ postea discor-
dauerint hoc nō ē herrewerk Siquis ligauerit bō
donē in ppria domo sua sine demerito suo et rece-
perit filiam bondonis uxore eius et adduxerit per
vñm hoc est etiaꝫ herrewerk

¶ Hwilkꝫ herrewerk er c xxx

Gangher man mꝫ raathꝫ raath i annen manꝫ
hwas oc bꝛoher hwas oc tagher wth anthen
fa eller kladher eller vaben eller andher coste ther
bondhen han a fra bondhñ selff eller hās hion thē
a holdher, tha er thet herrewerk En'hitthes the
alle sothe i annen bondes gardh oc wordher fit-
then a atskilie thet er ep herrewerk forthi at thet
wor aff wodehe En bindher man bondhñ i sūth
eghñ hwas vthñ hās skplo eller tagher bondhens
dathē ellē bōdhñs kone oc fōpꝫ borth meth wo'd
thꝫ er oc herrewerk

¶ Siquis itraueat domū alterius ⁊c. Nota si aliquis aliqñ
de curia sua vñ ecclesia expulerit vñ fugauerit vel traxerit ex-
tra curiā suā vñ ecclesiā et postea cum in fuga existētē ex-
tra curiam leserit hoc delictū sit hūfredh brode coucor thord.
in cor § lxxxij. Si aliquis aliquem fugauerit vñ expulerit de
aratro suo hoc delictū sit herrewerk si ipsum leserit ꝑꝫ per
thord § lxxxij. **¶** Nota in capitulo Siquis iuratur ⁊c. quid
sit emenda pro homine occiso in primo saal ⁊ quid in secūdo
⁊ quid in tercio declaratur infra in tercio libro c xxi Siquis
ꝑ homicidio Nota pro hibitū est vindicare in aliqñ cōsāguis
neū interficientis qꝫ diu vixerit qui occidit ut patet in cōstitu-
tione Erici regis dacie § ix et simile infra li iij. c xxi. Siquis
pro homicidio in glo ⁊ de similibus fñe debet esse iudiciū de
baptismo et eius effectu c maiores.

I iij

Siquis intraverit &c Nota hic est defectus quia textus huius
capituli non loquitur de fractore pontis communis vel stabellorum
placiti ut talis fractura sit delictum harrewerch iste defectus cor-
rigitur in cor p thord § xlvij. Item Nota in v diripuerit pecora &c
q si prosecutio harrewerch pgressum non habuerit quia si
deficit testimonium sex viroꝝ nisi hilominus soluat incausat bono
doni tres marcas ut infra li iij. c. liij Siquis equitauerit vel
se defendat euz; notatis de consanguinitate ut infra c. xxxiiij
qui voluerit Quicunq; Nota de homicidio supra c. viij. Siquis
intrauerit Vide iusti de iniurijs § sed et lex cornelia euz glo.
sua et s. li. c. l. Ista Nota in iij. § istius capituli qualiter ista
violencia fiat Nota p thord in cor § lxxvij. & s. c. iij. Veridici
§ primo Nota quoniam plex est violencia notatur li. iij. c. xlvij.
Meth raadh; &c. Nota pro quacunq; causa aliquis imperit
q ad illam causam consilium dederit vel mandauerit p qua cau-
sa aliquis priuari potest pace si iuramento cognatorum qd dicit
neffn i kyn se non defenderit soluat bondoni xl marcas & regi
tantum Si autem imperitur q consilium vel mandatum dederit
q aliquis vulneratus fuerit si cognati ipsi non defenderint
soluat bondoni xij marcas et regi tantum thord § xiiij. Si autem
accusatur q ppter consilium eius et mandatum fracta sunt bra-
chia vel tybie et cognati eum non defenderint soluat bondoni
xl marcas et regi tantum. pro hys causis debet accusatus ci-
tari ad placitum tempestive thord § xiiij. Siquis intrauerit.
utrum q interfecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquem
in domo siue curia alicuius cum consilio preuiso et prehabito
postq; conuictus est utrum liberabit per solutionem xl marca-
rum vel utrum ipso iure sit pace priuatus patz in constitucioe
Erici regis xpoferi regis filij. § i & v. Item Nota Siquis inter-
fecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquem in domo si-
ue curia alicuius cum consilio preuiso et prehabito vel in eccle-
sia si captiuatur operibus recentibus capite priuatur ita ptz
in constitucione Erici regis prioris erici filij.
Item Nota q quicquid deliquerit ut dictum est in cimiterio
ecclesie simili pena puniatur quasi in domo siue curia ppria
perpetrasset ut patz in cor § lxxxiij. et infra c. iij. et ubi-
cunq; in glo.

herrewerck so som i hans eghz hws So er oc om
man er a snipst. vdh ther bygdh er mz fare coste.
Hwilkz hws man leier thz er hans eghz hws til
leier maal er vthe.

Ubicumq; De domo ppria vide insti de iniurijs & sed & lex
cornelia Itēz quicūq; aliq; in taberna q̄ dī rñs booth loco ag/
gere circūdato vel in navi vel cimiterio p in sultū q̄ dī rathn
raadh lebit vel de hñs locis fugauerit vel tazerit et postea eū
i fuga existentē lebit hoc delictū sic hussredh brode ptz p thord
in cor § lxxxiij. Nota domus q̄ cōducitur & ce. et file ē de agro.
vel de terra ut infra e c lxxi § i c qñ aliq; Vbi dī q̄ qui semiat
& vult iurare q̄ habuit agrū cū voluntate et licentia cū cer/
nerit pōt segetes tollere sine q̄rela rapine Itē file infra e c nesc
ningi c lxxix § v i fine Itē file infra e in c lxi Si aliquis § i.
Itē etiā file ptz infra li iij. c liij. Siq; eq̄tauerit § ij. iij. iij. & v.

Om land bo er selff husbonde for sig c lxxxiij.

Olonus est domesticus p se hoc est selff hus
bonde p se & in eo pōt cōmitti herrewerck et
nō in villico qz quicquid reliqtur ptra curiā in qua
villicus morat hoc tenet pqueri qui curiā possidet
Sed si aliquis iniuria illatum fuerit villico & uxori
eius vel pueris eius in mēbris eoz tūc pōt p hoc
villicus cōqueri excepto domestico.

Om land bo er selff husbonde for sig c lxxxiij.

Wande bo er selff husbonde for sig oc pa hannū
Imme mē herrewerck bypde oc'ep a bypde for
thi at hwaat som gōres a then gardh ther bypde si
dhē i thz er bondhñs kare En gōres noghz a byp
dhñs lymme eller a hans kone eller a hans bōm
tha mō bypdi selff dele vthñ hans husbonde.

Colon? locale ē. s. rō pme partis pōt esse qz ibi est ius rega
le vl' reale & sic dñs teneat tuere ac c q̄ frequēt vclite ū p̄stia

Sex sculle withne om herrewerck c xxxiiij.

Qui voluerit herrewerck cōqueri debet habe
re testimoniū sex bonorū hoīm de illo hareth
ubi illud factū est in illo placito qđ dē landzthingh
et illi sex debent testificare qđ possit legaliter cōque
ri de herrewerck Et si testimoniū nō habuerit tūc
incausatus dē se defendere p̄ nescn i kpn.

Sex sculle withne om herrewerck c xxxiiij.

Hwa som herrewerck wil dele han scal haffue
sex gode mēz withne aff thz hareth ther the
gerningher ere i giorde opa thz thingh thē landz
thing er oc the sex sculle withne at so er wedh hā
nū brōd at han mo dele herrewerck loglighe En
om hannū bysther withne tha thn ther sechz er
scal figh warie nyz nescn i kpn

Qui voluerit &c Nota hic testimoniū sex viroꝝ quō p̄les te
stes requirunt qđ duo tractat glo in l. testium § de testibus et
de isto supra c. xv. Nota in § & si testimoniū &c q̄liter p̄dicur ius
cause herrewerck nō habēis testimoniū sex viroꝝ ut hic et
infra c. c. c. iij. Si aliquis & simile infra c. c. quod ad testimēta
et simile §. e. c. x. sed rex et supra libro primo c. xxiij. quicunqz
et extra de rescriptis c. si autē et c. plerumqz.

Om nogher māz fa dōra bez mā c. xxxv.

Si equus alicuius vel aliquod aliud animal qđ
homo pōt licenter habere hoēm p̄cusserit ad
mortē et si illud animal fuerit adiudicatū ad mor
tez illius tunc bondo qui illud aial possidet soluat
pro eo tres marcas & tñ se lege defēdat qđ nesciuit
qđ illud animal habuit illā p̄suetudinē Et si ter cō
tigerit illud idem de eodē animali dum ē in posses
sione bondonis soluat p̄ eo plenā emendā.

Om nogher māz f. draber man c xxxv.

Slaar māz heft man til døde eller nogher ānet
f. ther mā er loffuēde alhaffue so som er nōd
eller swijn eller hwan oc wordhē thz sworē til māz
bane bonde ther otte bōde fore iū mark pēninge
oc giffue ther til logh ath hā wjste thz ep ath thz
f. haffue thjste kpinne En timer thz trōster i bon-
dhns heffud om thz sāmē f. bōde fore fulbōdher
¶ Si equus alicui? v. ut inlti Si quadrupes Si similis pena
ix marcas supra e.c. xviij.

¶ Siquis educauerit. ut seqt inlti Si quadrupes Si ceterū.

Om mā fōdher wilt diwar op c xxxvi.

Siquis educauerit lupos vel eorūz catulos vt
orsos vel eorū catulos vel aliquid taliū quod
ē willediwar soluat p eis quicquid deliqrint z si so-
luti fuerit z si aliquis eos occiderit nichil p eis sol-
uat sed in possessione bondonis non pnt occidi.

Om mā fōdher wilt diwar op c xxxvi.

Fōdher man wilt dhwic op so som er vlsue
hwelpe eller biørne hwelpe huat som the bry-
de ther fōre bōdhe the fulbōdher ther thm op fōd-
dhe oc thm haffuer i heft En wordhē the løse oc
draber annē mā thm bōde icke fōre en i bondhns
heft mwe the icke drabes.

Om man fanghet dōdd aff thz ther ep
lewer Caplin xxxvij.

Siquis submersus fuerit in speciali fonte ali-
cui? tunc ille qui fontem possidet soluat tres
marcas et si erat p muis oibus villanis nichil sol-
uat p eo idem est de leergrassue Itē si aliqs sub-

67
merlus fuerit in aliqua mōle dam vñ fiske garde
fi reciderit de domo vel domus eū obruerit p eo
nichil emendabitur.

Om man fangher dōdd aff thet ther ep
lewer Caplm xxxvj.

Om noghē mā druckner i annē māz kelde thē
mā a serlige thē for bōdht hā iij mark En ot
te thū alle granner tha bōdes icke fore so er oc om
leergrawe En druckner man i mōlle dam eller i
fiske garde eller i andre giorth mā eller faller selff
aff hws eller hws fallē a hānū thē bōdes icke fore

Siquis submerlus fuerit in speciali fonte &c. ut ff ad legē
aquileam l qui foneas.

Om mā haffuer hws a ānē māz iord c xxxviij.

Siquis habuerit domū in terra aliena & ipse ē
possessor illi? dom? & si quis fregerit domum
sua sine voluntate sua tunc pōt possessor agere in
eū p herrewerk & nichil ad eū qui terrā possidet.

Om man haffuer hws a annon māz
iordh Caplm xxxviij.

Haffuer nogher man hws a annē māz iord so
at hā er lage egher at oc bypder nogher man
thz hws op othū hās willie tha mo hin ther hws
sech otthe dele thz til herrewerk oc kōnier icke hin
wed atdele ther iordhū otthe.

Si aliq̃s habuerit domū in terra &c ut iusti de iniurijs C l3
& lex cornelia & ff de hys qui effunderūt vñ eiecerūt l i § habita
re nota siq̃s fregerit domū alicuius licz edificatā i terrā al
teri? p̃t lesus agere i eū p herrewerk ut hic q: possessor terre
debi iudicio placiti violēter edificantē puincere & nō domū illi
us destruere l frāgere ut li. i. c. lv § vi. & c. xlvij § ij. & iij. c. l6

Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatione vel sub habitatione alicuius et ille qui ibi habitat noluerit recedere ille qui impetit potestatem habeat recipe de terra sua inhabitata ubicunque voluerit funiculus per funiculo utrumque l. c. lv. Baar solkuffe § ij. Sed si aliquis habitauerit ibi tribus annis sine quod rela in placito pronunciata non potest de iure remoueri vel renouari utrumque l. i. c. xlvij. Si aliqua in fine.

Om mā rōffues i annē māz hws c. xxxix.

Siquis fregerit domū hospitis et inde recepit vel equos hospitū suorum vel alias res ipis attinentes tunc potest bono queri de herremwerck per violatione domus et hospes potest conqueri rapinā quod dicitur raan. Itē si aliquis spoliauerit plaustrū alicuius in quo vxor sua sedet hoc ē etiā plenū herremwerck.

Om mā rōffues i annē māz hws c. xxxix.

Brogher mā bōdhūs hws up oc tagher thē vch
hans gesses heste eller andre coste ther gesse a
tha mo bondhū dele herremwerck for hws brod oc
geste raan for sine coste ther han tabz En rōwer
nogher mā bondhūs moghū ther hās hulftrūe hē
ther i tha er thz ful herremwerck.

Siquis fugerit. insti de iniurijs. Sed et lex cornelia et § patitur et insti vi bonorum raptorum § sane Nota hic intelligitur Si delictū hufstedh fiet in villa forē executio illius delicti habz fieri corripthorū in cor § lix.

Om neffningh Caplm xl.

Neffningi debent iurare de handhraan et bo-
raan et hiorthraan quod quidam vocant march-
raan de improuilio fecit quod bi modes gerning
et de furtu De quo seruati debet placitū ita quod i p-
mo placito debet hō publicare hoc est liose suum
raan Tūc pfigitur aduersario suo placitū videlicet

inogin
Anno
indom
057

aliud placitū si primū fuerit utile hoc est si duo vel
tres hoc testificati fuerit qd illud sit illorū mether
maals thingh z qd reus fuit legaliter citatus hoc ē
tillkræft ut rīderet postea iuret ille qui causas mo
uet Sz i tercio placito dnt neffningi iurare aduer
sariū eius illud fecisse vel illuz defendere Itē Si i
causatus añ iuramētū fuerit cōfessus se ita fecisse
tūc nō tenētur neffningi hoc suo dicimere iuramē
to et rex tenetur inde nullā habere pecuniā sed tū
bondo recipiet inde suū reth Sed incausat? post
exponere quid vult z defendere se p legē videlicz qd
illud recipit ex improviso hoc ē aff wode ita qd pu
tauit istud suū esse ppiū vel qd illud habuit cum
voluntate illius et si defecerit in lege tūc exponat
quid alius impetit z soluat regi tres marcas et bō
doni tantū Et si nichil confessus fuerit anteqz iu
ratū sit cōtra eū tūc debēt neffningi inde iurare z
ille postea nulla alia lege defendatur.

Om neffningi Caplm xl.
Neffningi sculle swarie om handraan om bo
raan om hiorthraan ther somme kalle mark
raan om wodes gerning oc om thyffneth Ther
om scal gomes try thingh Thz første thing liwas
mā sūth raan tha neffnes thing for hans dele mā
a anneth thing gōres første thing nyth thz er ath
to mēz mithne ellē flere at thz er thē mithmaals
thig oc at hin ther secthz er worloglige tilkræft at
stande hin til retthe ther hannū secthede oc fithn
sware hin ther saagh giffuer X thz tredie thingh
sculle neffningi anthn swarie hin ther saagh wor
m

5
13 14

vel sub has
recedere il
inhabita
c. lo. Baat
annus sine q
vel reuota
xxix.
nde recipit
res ipis acci
reli p viola
apina qd vi
auctu alicu
herremereh
xxix.
gher thē vel
ether geste a
hms bod oc
by En rpwet
as hufstue li
romelia et q pa
intelligitur di
cua delicti habz
dhyraan z bo
ocant marks
des gerning
vū ita qd ip
uase suum
vū videlicz

dher giffuē til raan ellē fca En gangher hīn wēd
 ther sechthz er wēd hins colte ther hānū sechthz fōr
 re en sworet wordher om tha sculle neffning thē
 om ep atskillie oc ep a kōmghn hīn reth tog tagher
 bondhū hīn reth En alt mo hīn ther fōr saghener
 utlegge met loghū at han feck thet hā worde se
 thz fōre affwode so at han hougledē at thet wor
 hās eghz eller hā feck thz mē hās willie ther a kal
 ler en bypster hānū logh legge wdh thz ther hīn a
 kallede oc bōde a iij mark bōdhū oc so kōmghn .
 En gāgher hā wēd icke fōre en hānū wordher
 sworen a hand tha scu le neffning swarie om oc
 mo hīn kōme wēdh enghen annen logh.

Neffningi dūt Notatur c. xij s. c. ij de isto iuramento & p fine
 facit ff ad legē aquileāle interdū Item si rapina scz raan ple
 cutionem nō habuerit p neffningos nichilominus incausatus
 soluat iniuriā passō scz bondoni iij marcas ut hic in § Item
 Si incausatus an iuramentū et infra li iij c liiij. Siquis equi
 tauerit. velle defendat cum iuramento xij hominē ut infra c
 c. lxxij. Qñ aliquis. neffningi & c. Nota textus iste et filr c vi.
 Infra minus s. e nō faciunt mentionē de illis follingh qui ve
 ridicos et neffningos ad discernendū moneāt seu inuocant
 Hic defectus corrigitur p thord § xij et idem ius seu eadē ra
 tio est de denominatis pro quacūq; causa Nota hic in textu
 huius c c ultimo § iij intelligitur notabile qd si iniuriā pass
 centra iniuriante scz raans man iuramentū suūz non expo
 suerit neffningi non tenentur discernere ut infra codē c xli.

Qui iurauerit et simile infra li iij c lxxij. si imputatū per tex
 tum de nominatis in hareth siue stockneffndh. Nota hic de
 citatōne scz c xxxix § iij & s. li i. v. qñ in pncipio in li c xxxvij
 in glo § iij. Itē in cōstitutione cristoferi regis filij voldemari
 regis § xvi & ibidē § xxxij. et liij c lviij et ibidē de contuma
 cia Neffningi & c Queritur utrū res alienas occupare licz co
 ductiue siue cōcessiue acquisitas usq; ad explecionē termini si

ne pena legis p³ s e c xxxij. Vbi cumq³ Ultimo et infra e c lxxi
 Si & hic S u in fine & infra e c lxi Si aliquis S i & infra li iij c
 liij. Siquis equitauerit S ij.

Om raan liwles oc fplges ep c xli.

Ovi iurauerit raan contra aliquem in placito
 quod dicitur withermaals thingh et postea
 noluerit psequi cu neffningis tunc soluat regi tres
 marcas et bōdoni tres et neffningi nō accedāt.

Om raan liwles oc fplge ep c xli.

Ahū thē raan swarier a witthēmaals thingh
 oc wil ep fithen fplge neffningh tūl tha bōdhe
 han bondhen iij mark oc iij mark koninge oc gā
 ge ep neffningh tūl.

Qui iurauerit raan. ut ff ad l i turpillis S si quis Qñ aliq³
 fuerit de isto iuramēto vide s e c Nota hic corrigitur dubiū de
 stockneffn i isto c. q iurauerit p thord S vij de emēda bōdonis
 et regis qñ causam stockneffn non psequitur.

Naar neffningh sculle swarie c xlij.

Ouando aliquid fuerit publicatū cōtra aliquē
 de q neffningi debēt iurare tūc debēt in tercio
 placito ad iudicari ut rectū iurent tūc tenētur neff
 ningi requirere consiliū de meliorib³ illius hareth
 utrū dñt iurare aut non vel quid debēt iurare et li
 cet oēs vnū iurauerint vel fecerint si tñ iurauerint
 contra meliores & ples qui dicunt flette men illius
 hareth ipi pñt suo carere boolloth.

Naar neffningh sculle swarie c xlij.

IThz tredie thingh effther at mā liwles raan
 la handh eller mā secthes for noghz anneth thē
 neffningh sculle om skille tha sculle the dōmes
 tūl atswarie reth. Ther effther sculle the neff

ningh there raad rage aff the beste mēz raad ther
i hareth ere om the sculle tilgāge eller ep oc hwa
the sculle swarie forthi at tho the gōre alle eeth oc
swarie effther the beste oc the fleste haretz men
thamwe the togh there boosloth forgoze.

¶ Qñ aliquid fuerit In q̄cunq; hareth vel villa forensi facta
fuerit rapina i placito illius hareth dñt neffningi illi? hereth
discernere et qui accusatnr p̄ causa rapine debz in placito sui
hareth tēpestine citari ad illū placitū q̄ neffningi dñt discer
uere et si ille nō hz brofiel tunc debet citari in placito gñali.
Thord § xvij. Nota hic sez in isto c qñ aliquid corrigitur dubiū
p̄ thord § vij. utrū stockneffu tenētur iurare auteq; iniuriāz
passus inrauerit contra iniuriatē eodē placito et utrū tenē
tur stockneffu et neffningi iurare añq; monētur ad discernē
dum per duos fullingh.

¶ Hwore neffning sculle swarie c xliij.

Hic iurabūt neffningi Sic iuuēt me deus et li
ber quē teneo q̄ ille hō spoliāuit illū illa re p̄
q̄ fuit causat? z ideo tenet illud exponere z emēda
re regi iij marcas et bōdoni iij marcas.

¶ Hwore neffning sculle swarie c xliij.

So sculle neffning swarie So hielpe mig gud
oc thñ hellige bogh ther ieck holdher a ath
thñ man rōnthe annen at thz fa ther han worde
secthz fore oc er forti seplough vo atlade oc bōde a
iij mark bōdhñ oc iij mark komghen.

¶ Om hwor mōghz raan mo swaries c xliij.

Pro una ciroteca vel quātuz cirotheca ualet vñ
quacunq; re quā aliquis in manu sua habu
erit p̄t adiudicari raan quia maius dedecus est sic
spoliari q̄z alio modo Pro minori nō p̄t adiudica

ri raan ijs p re valente dimidiā marcā denarioꝝ

Om hwer mōghet raan mo swaries c pliij.

And raan mo wære hath ellē hanske eller so
mōghz som to hāske gialdher hwar som mā
haffuer i hende forti at thz er mere skam at wære
de so rōnth en andher lunde Enghn ādhn raan
mo wære mpne en halff marks cost ther neffning
sculle om swaries thz er halffmarks cost thē gialdher
halff mark penninghe.

Pro una cyrotheca Facit C galmar ff de rerū diuisione de
quo etiā i libro feudoz de pace tenēda § siqs qñq Nota hic est
defectus quia hic subintelligitur indiscrete hospitas expēsas
et pabulū inuito dño sue domestico violenter rapiēs qd iurē
et qd sit agendū corrigitur p thord in cor § lviij. Itē nota q
p modica re pōt aliqs p raan conuinci ut pro una cyrotheca
ut hic et etiā sile infra c c cy. Siqs seu furē in glo et ibi p fue
to Nota gūalit ad oīa delicta Siqs pmissit se conuinci emē
dabit pmo iust emendā p delicto et postea pecuniariā ut i
li iij c xxviij. Si quis pmissit.

Om boō raan Caplm flo.

Hec ē boō raan qñ aliquis intrauerit curiā al
teri? z inde diripuerit pecora ei? vestimēta v
arma vel aliqz aliam rem valentē dimidiā mar
cam denarioꝝ.

Om boō raan Caplm flo.

Athz er bo raan at mā gāghē i annē māz gard
oc taghē ther borth aff hās sē eller klader el
ler vaben eller nogher andher costē ther gialdher
halff mark penninghe.

Hec est boō raan Pro isto c v c sequenti ff § vi bonorum
raptorū v optime ff v C de abigeis.

Om hiorthe raan Caplm flo.

m iij

Hoc vocatur hiorth raan si aliquis intrauerit
i alteri? foldh in campo z in mark edificato z
inde recepit vel pecora vl aliqd aliud aial vl equ?
qui dicuntur hors vel anonā vel ligna q̄ dicuntur
timber vel aliā rem valentē dimidiā marcā.

Om hiorth raan Caplm floi.

Hiorth raan er thz om mā gāgher i annē māz
foldh vthe a mark oc taght hors eller nōdh
eller ānet fæ eller korn eller hōp eller timber ellc ā-
dher coste ther halff mark gieldher.

Hoc vocatur Vide supra c. primo:

Om man faller for raans dele c. floij.

Ouicunq; legaliter puic? fuerit p raans dele
teneſ totū exprimere p bōdone p quo ipm
puincerat z insup iij marcas ei z alias tres regi.

Om nian faller for raans dele c. xloij.

Hwilkhñ mā som faller for raans dele mz neff-
ningh hā er skplough at rette wæd bondhen
ther hannū feller til thz hā er feldh til oc iij mark
a oc so kōmghen.

Quicunq; et hic nota qualiter primo fiat resarcō dampni
z postea pena pecuniaria ut hic z ifra li iij c. xxiij z ifra e c
lvij S iij in fine Itē li iij c. xxij Siq; aliū occiderit z c. xxiij Si
quis prim o recipit z c. xxiij Quodcunq; cōcordat C de sepul-
chro violato auct Itē q dūm Itē e c. xxvij Siq; pmissit Itē e
c. xxix Pro vulnerib; Itē e c. xxvij q̄ habet S ij Itē e c. xlvij Si
quis venerit S ij Itē e c. xlix Duodecim pecora S ij in fine Itē
e c. li quicunq; Itē e c. li Si pecora quasi in fine et c. liij flicer
Itē e c. liij flicer Item e c. lxi minor S i z ij z e c. lxx S ij Itē e c
lxxi et c. lxxij et c. lxxij in pncipio Quicunq; p isto insti vi bona
rū raptor in pncipio et q̄liter ultra dampnū dat pena ut
z insti de obligationib; q̄ ex delicto nascūt C furtoz gñā.

Om mā Naar anneñ manz agher op eller
engh Capittulum xliij.

Siquis falcastraverit alterius pratus totaliter
qđ đz mellom egh oc ende vel agrū īpius mel
lom egh oc ende quātūcunqz fit puū vel maius se
mē vel fenū z illud deculerit licet min? valet qđ di
midia marcā tñ p̄t hoc p̄querēdo reduci ad raan.

Om mā Naar annē māz agher op z c xliij.

En Naar mā annē māz engh op mellom egh
oc ende eller sker agher op mellom egh oc en
de hure mōghz soni sa dhñ er eller engh oc tagher
thz bort tho ac thz gialdher mpyne en half mark
tho mo han to thz dele til raan.

Siquis falcastraverit Tñ p̄ necessitate qđ pōt ut ī § finali
auct de pace tenēda coll x Siquis falcastra Si semē z fenū de
culerit reduci p̄t ad raan ut hic z ifra e c lxxij qđcūqz semē. § ij.

Om wodes gerningh Caplin xlix.

Siquis incausatus fuerit p̄ violatōe fessi qđ đz
hellibrōde vel blodwide et si iuraverit qđ hoc
fecit ex improviso hoc ē aff wode et si neffningi qđ
dñt hoc scire iuraverit illū hoc fecisse ex improviso
satisfaciat lesa et nichil regi vel ep̄o.

Om wodes gerningh Caplin xlix.

Hectes mā for hellibrōde ellē blodwide oc swer
hā at han giorde thz aff wode oc swarie the
neffnige ther ther om sculle skille hās gerning til
wodes gerningh tha bōde han wed hin ther han
brōd wed oc hwerkn wed komgellē wed biscop.

Siquis incausatus fuerit p̄ violatōe De hoc in c i z ij de delictis
puerorū s; ubi culpa p̄cessit qđ teneat de causa quia dedit ope
rā rei illicite. nota in c Sicut dignū de homicid z p glo v i cul

pa in c i de homicid li vi & ar a contrario sensu in c Johānes
¶ Et idem dicit glo in c iij de delictis pu. & puer x annorū doli
capax ppter delictū excommunicatur et iure punitur tali pe
na spūali Itē Nota q puer minor x annis peccās extra homi
cidii solū emēdat ad lesū et nō ad episcopū vel regē idez si
neffningi iurauerint eū sic fecisse bene iurant si ita sit sed nō
emēdat nisi ut s. Neffningi debent Vide hic modū eligēdi iux
ta plicitatem modū Nota ex improviso facto require infra libro
iij c xxxvi § v. Et hoc fecit ex improviso. nota cū quis ex im
proviso delinqt vel etiā si occidit ibi voluntas adesse nō cēsetur
de homicid c Significasti sed q̄liter cōstabit hoc q̄ forsan sol
erat ob defectū pbatōis p ppiū iuramentū faciet fidez q
solum deū habet ultorē ¶ de rebus cred li ij et precipue cum
de conscia alicuius queritur statue soli iuramento ipsius in c
preallegato Significasti per ber in d si ita est Item Nota q
duo requiruntur ad hoc q̄ aliquid sit factum ex improviso p
mo q̄ ibi voluntas adesse nō cēsetur ut de homicid c Signi
ficasti. secūdo debēt opa rei licite adesse et si quis vult excusari
per opus ex improviso debz adhibere oēm diligentia quā po
tuit et debuit de homicid c. Johānes & c Quidā Item. nota
q si quis vult excusari p hoc q̄ fecit ex improviso debet excusa
ri per iuramentum neffningor ut s li ij c xxix fm le munici
pales intorū Nota q nullus puniatur bis in idipsum ut hic
et infra li ij c lxxxij in glo.

Nota barn inueniū aar ther tagher in techt fee aff annen
mans foldh eller gardh tha er thet herrewerck eller raan ut
li iij c lxx § iij et iij. Satisfaciat leso.

¶ Sed quid si sustinuerit penam corporalem nunquid satis
faciat leso distingue aut tenetur pro maleficio et tunc si su
stinuerit penam in corpore tunc collitur actio q̄ cum effectu
ita amplius non tenetur soluere licet proueniat ad pignos
rem fortunam ut notatur de homicid c. sicut dignum § eos
insuper i glo. mains quā approbat archid xiiij. q. vi. c. si res
glosa penl et io. au. de re. iuris c. p̄t̄m libro vi. et hen. de do
et contu. c. finem di. ij. aut pro debito tunc secus nisi fauen
te subire penam et ibidem.

Item non cū confurget duplex tribulatio sup vno et eodez
crimine quia nullus punitur bis in idēpm ver in c sicut dignū
in s maius vel si habeat x̄.

Thur gā melt barn hellet mo bryde c l.

Qui minor est quinderim annis satisfaciat lēso
z nichil regi vl episcopo nisi p solo homicidio

Thur gā melt barn hellet mo bryde c l.

Et barn mynne en xv winther gammel bōde
wed ther then hā bryd wedh oc ep wedh ho
ninghū oc ep wedh biscop vthen for mādrab ene

Qui minor ē xv annis Nota iste text? pōt intelligi de pma
parte puerilis etatis a septio anno cōpleto vsq; ad explecio
nez vndecimū anni q; puer in illa pte etatis d; s; vñ a purita
te q; purus ar et sic nullo mō ex leguz seueritate punitur de
delic pu.c. referende sed text? li. ij. c. xv. § vlti. in q d; si pueri
sunt adeo adulti in exerti vel dolica paces xcc. Potest intelli
gi de vltima parte etatis pueril in q aliquā malicia anticipat
pubtatem scz ab vndecimo anno completo vsq; ad xv annū i
qua malicia etiā supplet etatem q; tūc puer multoties d; do
licapax x sic aliquā punit vt ibi et de delic pu. ca. puri x sup c e
xlix Siqs icausat? i glo x filē ifra li. ij. c. l. § vlt. scz hoc tū pūit

Thore neffningi sculle i tages c li.

Neffningi debent esse octo in quolibet hareth
ita q; duo in qualibet fierthingh qui sunt ho
mines triū marcar et qui sunt bōdones hoc ē the
ther vp holle for thm ful landwern z bōdones de
bent venire cū eis ad placitū et in illo placito qd
primo sequit epiphaniā dñi et noiare eos corā ex
actore quos ad hoc decreuerint nominādos Exac
tor debet eos instruere in eed q; rogent deum ita
eos iuare q; qzdiu fuerit neffningi de oib; ad q
vocati fuerit iurabūt q; veri? didicerit hoc ē vthū

per bode
haring
ij bryd

5
13 14

milo Et si bondones neglexerint et noluerint eos
 noiare corā exactore tūc pōt ipe p se recipe neffnī-
 gos Et si aliqua fierthingh discordauerit tūc alia
 ita q quidā volunt habere istos z quidē alios tūc
 Rādū ē in iudicio pluriū hoc tñ sciendū ē q qz diu
 reptus fuerit aliquis qui pri? nō fuerat neffning?
 qui tñ ita cōpos ē sui q pōt seipm tueri z si adeo sit
 debil qd dī mfor q nō pōt esse tutor sui tūc qui p-
 us fuerat neffning? pōt ad iudicari ptra volūtate
 suā Et sciendū q si aliquis noiatus fuerit ad iura
 mētū neffnīgoz qui pri? fuerit neffning? exactor
 nō pōt eū āmonere dūmodo met voluerit Et si ra-
 tionabilē nō pōt oñdere q aliquis i sua fierthingh
 nō fuit neffning? postqz ipe fuit z ipe noluerit ac-
 ceptare in debito triū marcarū pcellatur.

Thore neffningi sculle i tages c li.

Neffningh sculle otte wære i hwert haret to i
 hwert firthing the ther tryggi marks men ere
 atelbōndher oc ep bypde eller lādēbo mē the ther
 upholdē for thm sul lādewern oc bōndhē sculle kō
 me til thigi m; thm a th; thing ther nest er effther
 tolte dag iuale oc neffne for ombolmā thm thē the
 haffue til neffnd. ombolmā scal thm i ethe. thūste
 lunde at the bede thm so gud hielpē at so lēge sō
 the ere neffning at om alle the maal thē the wor-
 de krafftē til om at swarie oc thm hōrer at swa-
 rie at the sculle swarie th; retelle oc othn wils. en
 forglōme bōndhē thm oc wille ep tage the til ther
 neffnig sculle wære oc ep up rethe for ombolmā
 tha ma ombolmā tage sig self neffnigh En supl

fierthing a innēbrothes oc somme wille haffue en
oc sōme annē tha sculle the wære neffning thē fl-
est haffue til taghz Tho scal thet gōmes at e me-
dhū annē er til ther ep haffuer neffningh waret
thē tho er so fōre at hā mo wære sin eghū warie
ta mo hin ep nōdes til thē fōre haffuer neffning
wareth Tho at nogher mā neffnes til ther fōre
haffuer neffning wareth oc wil hā selff wære ta
mo ombolmā hānū ep wrette En kan hā ep selff
skel a gōre at nogher mā er til i hās fierthing thē
ep wor neffning fithū han worde wil han ep i gā
ghe tha ligger hans tre mark ther wedh.

Om nogher mā wil ep neffning wære c lū.

Si exactor extorsit a bondone tres marcas
legaliter pro eo qd nō vult acceptare neffnin-
giāz recepit eas ab eo ppter hoc nō est bondo ex-
culatus sed quotiescunqz vocatus fuerit ad neffni-
giam z nō receptauerit soluat tā diu tres marcas
donec nō habeat tres marcas.

Om nogher mā wil ep neffning wære c lū.

Nogher ombolmā bondhēs tre mark loglighe
forti at hā ep wilde wære neffning oc taghē
thm aff hannū tho er hā ickē orsaghe ther m3 mē
eso offthe som hā kreffues loglige til neffning at
wære om hā ep i gangher gialde e tre mark so lē
ge ath han wordher so fatugh at han haffuer ep
tre mark.

Si exactor vtrū exactor potest iutimādo aliquā causaz
contra aliquē publicare in placito et postea per monitionez
duoz follingh cōtra iniuriantē exequi patet in constitutione
Erici regis prioris Erici regis filij § ultimo.

will naug
ij neffning
wære eodē
marc fū
nis, til so
fastur i
tre mark

5
13 14

Si exactor extorserit Vide penā uolēt fieri neffuing simile
in certis statutis comunicatū cōtra recusantes officia publica

Ath neffningh sculle ep swarie thn samme
dagh ther the i tages Caplm liij.

Neffningi nō debent de aliqua causa suo iura
mēto discutere illo die quo instituuntur quia
nō possunt habere min⁹ qz vñ dies ut veritas inq̄
rat in causa quā debent iurare.

Ath neffningh sculle ep swarie then sam
me dag ther the i tages Caplm liij.

Neffninge sculle ep swarie eller skille om no
gher maal a thn samme dag ther the ethes i
forti at the mme ep haffue nypne en vñ netthē rō
atlede sannē om thz ther the sculle skille om.

Neffningi nō debent Nota quō requirāt de veritate et quā
p̄iudicat veritas lege require s e c vij Si discordauerint i tex
tu & in glo et ulterius distinguūt sic quia aut veritas ē occul
ta aut dubia aut manifesta si occulta tunc veritas non p̄iudi
cat legi qz ecclesia non iudicat de occultis nec ullus iudex nī
si deus solus aut veritas dubia et tunc nisi veritas in iudicio
discussa legitime fuerit et iniusticia finita nō p̄iudicat legi ut
s e c vij Si discordauerint in textu ubi dī q octo meliores de p
rincia & epus &c. aut veritas fuerit manifesta et tūc aut in
causa civili aut criminali si in causa civili ut de emptione & vē
dictione vel locatione ul aliq̄ causa cōsimili Si q̄s cōfiteatur ex
tra ius. i. extra placitū si p̄bati legitime pōt tunc veritas p̄
iudicat legi ut § de non mērata pecunia l gñaliter & l aduer
sus & ff de p̄bationib⁹ l cū de indebito § ultio de fide instr
mētor & si cautio in q. ix § Si debitā aut in causa criminali &
tūc aut veritas pōt p̄bati p̄euidentiā fcti puta p̄euidentiā
p̄ateati sceleris & tunc veritas p̄iudicat legi ut infra e c lxxxi
Si q̄s imputauerit et extra de coha cleri. et mulie. c tna et c
Si aut veritas fuerit manifesta in causa criminali p̄ p̄fessioēz
& tūc aut illa cōfessio facta fuerit extra ius. i. extra placitū &

istis
et
h. su. no
dunt de
m. h. s.
c. v. l. h. y
dix. m. p.
no. solus

v. v. h. s.
v. v. h. s.
v. v. h. s.
v. v. h. s.

tunc illa confessio nō p̄iudicat nec veritas p̄iudicat legi ut
extra de iudi c ac si clerici et § l iij. aut veritas in causa cri
minali legitime facta fuerit manifesta et tūc veritas p̄iudi
cat legi ut infra e c coi. Si quis in reatus in fi Et q̄ aliquis sit
manifestus in crimine p̄ evidentiā facti vel p̄ conuictōz parz
infra e c lxxix. Si q̄s capti in fine ibidē p̄ glo hostis et de ista
materia etiā q̄re infra e c xciiij. Si q̄s amittit in glosa magna
Neffningi Simile de reo citato q̄ inde liberatus respōdere nō
teneatur ut in c p̄terea de dilationibz e p̄ auct offerat Et de
lite contestata Itē similiter si aliquē in placito aliquis p̄ aliq̄
cā p̄ q̄ nō ē citatus ad placitū habeat spaciū deliberandi quid
rūdeat ad p̄ximū placitū ptz p̄ thord in cor § ix.

Om ombolman wil ep kreffue neffning c liij.

Exactor noluerit infra tria placita q̄ erunt a
placito p̄ximo qd est post epiphaniā neffning
gos instituire z nullū legaliter cōvincere quia non
vult acceptari neffningeā Rex pōt euz priuare ex
actione sua quia nō vult iusticiā facere bondoni et
q̄ quicunqz incausatus fuerit p̄ raan ipe tenet p̄
legem p̄rie vel defendi vel conuinci.

Om ombolmā wil ep kreffue neffningh c liij.

Al ombolman hwerken ep neffningh fange
windhū credie thingh effcher thz thing thē nest
effcher tolte dag itale er oc enghen man laglōghe
forti at han wil ep ganghe i tha haffue komghū
goot reth til attage hans leen fra hannū forti han
gōz bondhen rethlōs forthi ath hwilkhen man for
raan secthes han er skplough m3 ful logh enthen
at waries eller at felles.

Si exactor et nota qd iuris sit si noiatus ad nominanduz
de noiatos uō inuocauerit Itē qd iuris si aduocatus illum
noiare noluerit q̄ denominādos debz noiare z tūc utrū iuriā
passus nomiet ad nominādū quē voluerit ista dubia corrigāt

5
13 14

ing simile
cia publica
imme
supiura
ntur quia
eritas inq
lam
lie om no
the ethe
y nethe
om.
eritate et q
uacine i rep
eritas i ocul
eritas non p̄iudi
uina mōre i
eritas in indur
p̄iudicat logi
mediores de p
et tūc aut in
mptione z v
cōfiteatur ex
me veritas p̄
iter z aduer
de fide in d r
la criminali
p̄ evidentiā
infra e c lxxi
me ena et c
p̄ affectōz
placitu

⁊ declarant in cor: p thord § lxix ⁊ hoc idē faciet si aduocat?
 ⁊ eius official nō sit i placito vel aliquis illorū impetitur p
 cā pli ut ibidē Si exactor sit supior nō faciēs iusticiā puniē ut
 ff de officio p̄dis p totū et spāliter in l illicitas ibidē. fier pōt
 cū puare exactione sua quia officiū suū nulli d; esse dampno
 suz ff de furtis l si finis cōmunis § q; vero iij q iij § ventur
 ber de fide c ij in v dispendiū Vnde nō d; p̄mū cōsequi unde pe
 nā meretur xvi q i legi ff de neg. l fine hereditaria ber e c ⁊
 Quia non vult iusticiā facere bondoni Nota in isto iudicio si
 causa de q iudicatur summā triū marcarū continet et non
 ultra emendet bondoni tres marcas pro iniusto iudicio et re
 gi tū si vō causa transcendit summā triū marcarū soluat bon/
 doni sex marcas et regitantū § xxij Thord Si exactor Nota
 rex pōt cū puare exactione sua q; nō vult iusticiā facere bon/
 doni ⁊ ratio est q; nullus pōt iusticiā vendere ut extra de pur
 gatōe c accepimus per textum et s li p̄mo c lu gaar solskiffe
 a by in glo.

¶ Om neffningi skille at Caplm lo.

Si quatuor vnū ⁊ reliqui quatuor aliud iura
 uerint tunc tres neffningi de primo hareth
 adducētur ⁊ quorūcunq; iudiciū duo ex illis trib?
 p sua iuramēta approbauerit ratū erit.

¶ Om neffningi skille at Caplm lo.

SMarie fire eth oc andre fire anneth tha sculle
 tre til aff neste hareth oc the ther nest ere fi
 thende oc huilke fire aff them the tho fplghe thet
 stande.

¶ Si quatuor vnū ⁊ Nota hic si discordauerint veridici neff/
 ningi et denomiati qd iuris corrigitur p thord in cor § lx Si
 quatuor vnū ⁊ co. file infra e c lxxix Si neffningi et idē ē si vn?
 illorū moritur vel pegere pficiscit vel recesserit de puincia ut
 de hareth vel factus fuerit villic? ar infra e c lviij Siqs neffni
 goz p textū ⁊ infra e c lxxix Si neffningi p glo.

¶ Man scal ey selie sin swen leen i hand c lvi.

Nullus debet famulo suo suā cōmittere exacti-
onē exequendā sed debet eā cōmittere alicui
bondoni qui poterit de bonis suis satisfacere hīs
quibus iniuriā fecerit ⁊ qui in illo hāreth habitaue-
rit et qui possit cuilibz exhibere iusticie cōplemētū.

Man skal ep selie sin swen leen i hand c loj.

Aghū mā ther leen haffuer skal thet sin swen
selie eller betale mē skal thz befale annē bonde
i hendher thē thz følge mo oc ithz leen booz oc pē-
nige haffuer medh a thette at gøre thm re th thē
the bypde medh.

Nullus debet scotio ponitur i textu qz debet eē possessiona-
tus ut emēdet si i iustū iudiciū fecerit de qua emēda in cor-
thorū § lxxix ⁊ v § rñj Itē incōstitutōe cristoferi § xxxi.

Qui neffnig dōpē eller far bort c loj.

Siquis neffningoz mortu? fuerit vel pegrina-
natōez inierit vel recesserit de puincia vel de
hāreth v? fact? fuerit villicus tūc illi qui i sua fier-
thingh morāt aliū dnt noiare et exactor debet eū
ficut prius dictū est instituere.

Qui neffning dōpē eller far bort c loj.

Qui neffnigh dōpē eller far pellegrims ferd el-
ler far aff spsel eller aff hāreth eller wordher
bypde tha sculle hans fierthings men tage annen
i oc ombolman hannuni i ethe sa som fōre ex-
sauth.

Sigs neffningoz. q̄liter in locū p̄decessoris eligat successor.

Man raan skal deles Caplm loj.

Qui voluerit raan cōqueri debet illō infra an-
nū cōqueri ⁊ si hoc non fecerit reus iuramēto

cij hoim se purgabit.

En dat raan scal deles Capl'm loij.

H Wilkhū som wil raan dele a nogher man tha
scal han dele thz indhū thū iamligh thē raan
er giorz deler han sichen tha for han iche mere en
tolft menz eedh.

Qui voluerit ut ff de vi & vi armata l i in principio § annus
E vide vi l ij & reus hic purget se est contra l q accusare E
de edendo quia accusatio est in tota extincta sicut in fili dicit
de accusa c iniuriar & de tali abusione q reus negas se pur
get et simil abusio de q in c ad nrām de pbationibus.

Om man wordher delth miz raan oc wil
ep sichen stande til retthe c lix.

Qui aliū conuincerit ad raan hoc ē hmo som
deler vel sōgher annē til raan & ipse noluerit
postea satisfacere tunc p̄figet ei dies quinqz de
placito ad domū rei ut exigat ablata et emendaz
triū marraz & si re? ptumar fuerit & noluerit emē
dare tūc iudiciū p̄mulgabit q ille qui eū conuin
cerit possit ab eo accipe naam extra curiā suā q di
citur gardzleed occulte & nō manifeste tamen ille
qui recipit naam debet iudicare vicinis suis vñ vñ
vel duob? q recepit sed nunqz recipi debet naam
fine iudicio placiti quia si prius recepit tūc pro eo
potest fieri raans man vel fur.

Om man wordher delth met raan oc wil
ep sichen stande til retthe c lix.

H Wilkhū mā annē sōgher fulkāmelige til raan
oc wil hin ep sette thē forlaghū er tha legges
hānū fem dage til hās hws attaghe wth hās oc
trpgi mark bood a Et hā qwerthore oc wil ep bpa

de tha dōmes hānū naam at tage elsthe lūth lōn
lige oc ep apēbarlige othn gardzleeth tho' scal hā
thē tagher seie til hās grāne en ellē tho' thz hā tog
En ep scal mā tage naam othn things dom forti
at tagher hā fōre en hā fangher dom til ta mahā
ther fore worde anthn rans mā eller thpff.

Ihwilke neffning sculle skyli om raan c lx.

Sille qui conqrit raan et ille qui eam intulit
ambo habuerūt terras in illo hareth ubi ille se
det cui imputatū ē crimē illud uidelicet raan tunc
illi neffningi dnt illud suo discernere iuramēto qui
in illo hareth habitāt licet ille qui aliū incausauerit
sederit in alio hareth ita tñ q illa terra sit inhabi-
tata p colonū vel p villicū vel si ipse eā p se arau-
erit in pximo autūpn uelo vere.

Ihwilke neffning sculle skylie om raan c lx.

Haffuer bodhe hin ther raner oc thn ther rent
wordher iord i thz hareth thē hin fiodhē i thē
raans sagh wordher giffuen tha sculle the neffni-
ge ther om skilie ther i thz hareth ere tho at hin fi-
dher i aneth hareth ther saag gaff om iordhen er
bygd m3 landbo eller m3 bypde eller hā pkeith hē
ne selff a then nest grēde.

Qui aliū cōuicerit ad raan pro isto faciūt iura de pignore
ptorio et melius de pignore iudiciali et esset meli' q iudex al-
signaret ei qd qd se caperet ut de bonis eius iudicis posside-
di p totū et qd dicit occulteideo forte ne ueniet ad arma p l cqs
simūff de usufructu etiā h tacite admittunt re pssalie de qb?
in c unico de iniuriis x vi et sine iudicio nō valet ut l hqsī tā/
tā unde vi x insti vi bonoz rap circa mediū xē Nota hic sit
quedā correctio hui' capi p thord S h ex grā reg' voldemari q

n iij

certius pōt cōmittere lanco cām rapine & harrewerck profe/
 quēdā in illis legibus regni dacio Nota si reus legaliter i pla/
 cito cōuictus contumax fuerit pōt punire per naam nō solū/
 mō p raau s; ut oīribus causis extentes in c lx li ij Itē. nota
 fm thordonē § xxxviij Si aliquis de aliquo ius qd naam dicit
 recepit cōtra leges q in libro legali continētur tūc habeat li/
 cenciā causā harrewerck vel rapine psequendi contra illū ita
 rū qd alijs pro quibus cōuictus erat prius satisfaciāt Itē qre
 ulterius de naam infra li ij c cjlz Qui aliū conuicerit ad naā
 Item querat ulterius de naam infra li ij c lxviij qd i principio
 Qui aliū cōuicerit ad raan Nota textus ille non loquitur
 utrū est causa harrewerck si aliquis receperit naam contra
 leges terre iste defectus corrigitur in cor thord § xxxij. Si
 aliquis queritur utrū res alienas occupare licet pz s c xxxij.
 Vbiunq; & hic in § i & xxxix neffningi et infra li ij c liij si
 quis equitauerit Sed ille statio quia actor debet sequi forum
 rei et forū capitur hic ex domicilio de quo in c cū sit gūale de
 foro competentī et e finali et non psumitur domiciliū nisi sic
 reus immobilis culta ut hic al psumit derelicta vel nō cura
 ta a dño ar iusti de rerū diuisione § quia ratione.

Quoniam felles fa oc om wedh oc om giald c lxi.
Si aliquis impetierit aliū in placito q concesserit
 ei denarios vel equum vel alias res vel in
 pignorauerit et tunc incausatus tenetur exponere
 tantum quantum fuerit concessus et insuper desē
 det se xij hominum iuramento & si conuictus fue
 rit totum exponat qd alius impetiuit Sed si nolu
 erit et iudiciū sustinuerit et efficiatur contumax et
 infra certū terminum qd dicitur lagdaghe nō satis
 fecerit tunc tenetur emendare bondoni tres mar
 cas supra id quod cōquerebatur et regi tres mar
 cas ac si esset p neffningos cōuictus & ita potest ali
 quis exercere naam si legaliter conquestum est
 in placito Et si lex firmata est et non in placito

tunc non est lagdeelth met lagdaghe Sed quid
quid in pignorat in placito in eodem placito oꝝ
solui et redimi.

Om selles fa oc om wedh oc om gialdh c xli.

Om selles fa oc om wedh oc om giald om no
gher man kaller a so a thingi at han haffuer
leeth annen fine penninge eller hesth elle nogher
adher thing hmat som thz er hesth ellē sath a wed
tha er hin ther sectes skplough oth atlege so mō
ghz som han gangher wed oc giffue ther a pū mē
eedh En faller han atloghen ladhe wdh thet ther
a er kerth En tol han dom oc wordher owerth
re oc rether ep indheu lagdaghe tha er han skpl
dough ath rettthe wedh bondhe ower thet ther a
er kerth iij mark oc iij march komghen so som hā
wore fallen for neffningh oc so mo ther effther
naam deles om thet er lagdeelt a thingi En wor
log fest oc ep a thigi tha er thz ep lagdeelt En alth
thz mā secthr a wed a thigi thz scal mā løse a thigi.

Si aliquis impetierit aliū ratio quia confessio pro iudicato
habetur ff de confessis qꝫ autem reus defendat se iuramento
p non pbato est contra leges qui accusare & de edendo et s e
c lviij Item congruum est qꝫ puniatur pro contumacia bon
doni et regi simile in c finez de dolo et contu sed qꝫ in pncipali
puniatur ac si confessus non placet Concesserit ei denarios
vel equū &c Nota qꝫ si aliquis alicui concesserit hoīem et ex in
curia morietur siue perierit homo ille quantū ad estimatiōez
nō teneatur reddere quia liberū corpus non recepit estimacio
nē ut de ord cogni c ij de iniuriis dāp da c i ber sꝫ operas amī
sas et īpensas in curatiōe prestabit ut de iniuriis & dam da
c i in v operas et īpensas et in medicos ff si quadri pau. fe
dicatur lex hac ff de rīcc et effn l vlti et ff ad legem aquile
am l qua actiōe in pncipio et ff ad l rodiani de iactu l i c cor

5
13 14

ports et ff de cicc et effu l i § sed cū homo tñ si homo perit l.
solidor sic cōdempnatio ut in § sed cum homo et illud fit pro
pena non pro estimatiōe nisi dederit occasiōē dampni tunc
qui occasiōem dampni dat videlicet p̄p̄inquam dampnū de
dedit videtur secus tamē est in illo qui non ut accideret de
contingentibus nichil omisit .i. omnem diligentiā quam po
tuit et debuit adhibuit de iniuris et dam da c si culpa sed si
p̄ns fuerit i dāpno dato scilicet maiori nō cōsiliū dans nec co
operans sed si necesse fuerit amminicū prestare proponens
soluat regi tres marcas et leso sex marcas thord § v sed si cō
siliū dederit vel mandatum in dampnis maioribus et hoc
conuictus soluat leso xl marcas et regi tantum thord § xiiij
Nota q̄ Henricus in summa dicit q̄ qui dicit se soluisse p̄ba
re tenet hoc ip̄m et allegat c hys qui de so.

¶ Om borghen Caplin lxij.

Si aliquis fideiusserit p̄ aliquo et postea vo
luerit soluere tunc ille qui fideiussioz recepit
agat i eo tan q̄z pro debito Itē nota q̄ nullus po
test se eximere de fideiussione nisi soluat quod pro
misit tamen nā debz aliquis aliud exequi per neff
ningos.

¶ Om borghen Caplin lxij.

Om nogher mā borgher for annen oc wil hin
ep gialde ther borge worth t̄ha scal dissighes
a hannū kalles som for annē giald forti at h̄uat
som mā wordher borghz fore t̄h̄z scal han gialde
oc enghā mā mo he hg aff borghū Tho scal t̄h̄
ep neffningh til ganghe oc ep om skille forti at t̄h̄z
et so som annē giald

¶ Soluerit soluere xē quia dicit se soluisse queritur qd iuris
respondetur per l ultimam C de solutionibus et liberationi
bus ubi d̄r q̄ notandū est illud q̄ qui dicit se soluisse probare
debet Itē dicit ber in glo. ultima quasi in fine de solutionibus

super ea ruij q q onus pbaudi reo incumbit ppter suuz de
 licu infra actōis ff ad le aquilia inde veratius § hec actio et
 alibi puit inficiator ¶ de nō munerata pe auct cōtra qui p
 priā Item onus probandi incumbit reo in multis alijs casib?
 ut patet in c ut nrū ut ecclesiastica beneficia siue dimis in d
 actore nō pbaute per ber Item nota si auctor non probat qz
 nullā habet presumptōem reus nichil prestabit et soluitur sic
 s de cā pos cū ecclia si vero auctor habet presumptōez pro se et
 contra reū tūc contra talē presumptionē defertur reo iura
 mentū et etiā qū actor habet unū bonū & honestū testem ver
 de iureiuran c vlti glosa vltima Queritur pene q aliquis te
 netur soluere pecunias infra certū tempus dedit fideiussorez
 non sine soluta pecunia infra illud tempus cōtigit q creditor
 relaxat debito rem nunquid fideiussor postea obligatur p il
 lo tpe dilationis videtur q non Item queritur iij § ij comple
 to ff locati et conducti contrariū arguitur in l sed si maneute
 ff de pretono Solūmodo dicitur hoc aut aliquis fideiussor fideiuf
 serat si simpliciter tūc p lōgato termino p dilationē ad huc
 tenebitur sic l pro ista parte alii si vsq ad certū tēpus tunc t
 mino elapso fideiussor non erit obligatus nisi nonus consens?
 intercedat ita l pro ista parte hec henricus de fideiuf c con
 stitutus Nota tres casus in quib? fideiussor agere potest con
 tra debitore primus si diu in debiti solutione & obligatione ste
 tit ut de fideiuf c si secundus si bona sua dilapidauerint i c lu
 cius § si ff mādati. tercius si fideiussor fuerit cōdempnatus
 in l pro ea ¶ mandati. quartus si commentū erat inter partes
 et tunc habet locū quia fideiussor agit cōtra debitore adhuc
 alius casus si fideiussor sit scolaris in l licet ff ex quibus caus
 maiores et in l licet ff de arbitris hic in c cū d fideiuf § Si ali
 quis pns tū fideiussor potest gaudere pūlegio fideiussorū ut
 bñficio diui adriani ff de fideiussoribns l fideiussor et beneficio
 noue constitutionis in auct de fideiussoribus coll i in aucte
 presente ¶ et ti et notatur in c peruenit e. ti. quia hic non
 prohibetur §. Item Nota quia per solutionem et condi
 cionalem nouationem expirat fideiussio ¶ de fideiussoribns
 cum similibus.

5
 13 14

Wm man gangher i borghen for then mā thet
lyft eller lpmme haffuer forgiort c lxiij.

Siquis fideiufferit pro fure vel aliquo qui vel
membra vel vitam demeruerat tunc debet il-
lum assignare coram iudice et nō illi a quo sumptus
fit Si autem fugerit per infortunium vel cum confi-
lio illius qui pro eo fideiuffit tenetur omnia debita
sua emendare z insup xl marcas regi z xl bondo-
ni.

Wm man gangher i borghen for then mā thet
lyft eller lpmmer haffuer forgiort c lxiij.

Gangher mā i borghn for thpff ellē annē man
thet lŷth lyft eller fine lpmmer haffuer forgiort
tha scal hā thn antworde for recther oc ep thn mā
hā togh hānū aff En wordher oc so at hā slipper
bort anthn mz wlicke ellē mz hins raad thē borge
wort bōde al thn bōde thē hin giorde the hā wor-
de borge fore oc thet xl mark bondhū oc so kom-
ghū forci at han antworde mānen icke indh.

Siquis fideiufferit pro fure vel aliquo &c Nota defectū istius
capituli pro fideiuffione supplet et corrigit correctio thordo-
nis § xli Siquis fideiufferit p fure facit l barlathanā ¶ De fi-
deiuffionib⁹ et l ad cōmentariū ¶ d custodia reorū ubi nota
diu? q tal fideiuffor nō emendet eadē pena saltē corpali qua
reus fuisset puniendus sed al corpali ter vel pecuniarie iuxta
arbitrium iudicantis sed secundum istas legas statuitur cor-
talpena.

Wm hin wil flp thet borghn setthe c lxiij.

Quicunq; posuerit fideiufforē p se nō tenetur
alicui p delicto suo rñdere nisi illi soli p quo
fideiuffit Itē si illo voluerit fugere qui fideiuffit

posuit p se z hoc illi innotuerit qui p eo fact? est
fideiussor tūc dz hoc iudicari iudici vel exactori z il
le dz eū detinere qz ipe nō pōt eū cape nisi eū rece
pit i carcere vel in stock qñ fideiussor ei? fact? fuit.

Oni hin wil flp ther borghñ setthe c lxiij.

Hilkhñ mā borghñ setther hā er skildough for
the gerníng enghñ mā atsmare vthñ thñene
thē hās borge wordhē En wil hā flp thē borghñ
setthē or wordher hín war med ther borge wort
tha scal hā he rethher til at hā scal hānū vpholde
forti at hā mo hānū ep selfe tage vthñ thz ene om
han togh hānū i stock eller i fiedher ther han wor
de hans borge.

Quicunq; rēprimū intelligitur si ad tēpus qz añ tēp nō te
neat alteri ff qui sac? dare cogūtur l si decesserit et ff si qz cau
tōib? l cū s homo itē ptra s itē si ille facit l ait precor s si qz
debitorē ff de hys qui in fraudē creditor facta sūt ubi pmiti
tur qz retineat debitor in fuga constitutus h in ponit distinc
tio an cepit eū de carcere an cippo vel nō.

Ihwo borge mo ware c lxx.

Clerici claustrales z mulieres qui nō sunt coniū
gati nō pnt fideiubere p hys qui vel debēt
carere vita vel mēbris S; clerici et vidue pnt fide
iubere p pecunia si ille qui fideiussorē debet acci
pere voluerit acceptare qz hnt vnde soluāt hoc est
the haffue fulth med a thette S; puellē z pueri et
proor alterius vñ claustralis excepto abbate nō pnt
fideiubere p denarijs et nec pro alia re nec filius
bondonis qz diu sit in cōmunitate cū patre suo li
cet sit adultus.

Thwa borge mo ware c lxx.

Ende me oc closther me oc quinner oc the ther
ep ere kane til lage oloher thz er attē winthē
the mme ep borge ware for the mē thē sculle mi-
ste anthen lyff eller spner En clerke oc encker om
him wil thē borge scal taghe the mme worde bor-
ge for penninge forti the haffue selfue there eghz
til at gialde aff En mōpē eller bōn ellē noghē māz
haffue el er closter mē othū abbet mme ep borge
ware for pēninge oc ep for annet for i ath enghū
mā ther ep haffuer eghz mo noghz aff hende Oc
ep bōdens sōn i selleg mē fin fader mo borge wa-
re tho ath han er fulworen.

Clerici de quo ff qui sat dare coguntur l de die § qui mulie-
rem et in glo et § minori sed mulier ad hec pōt gaudere sena-
tus cōsulto vel laicno ut C et ff ad senatus cōsultū velle pa-
nū et clericus si militer si monachus vel religiosus de seculari
dicendū ut in c puenit de fideiusoribus et in glo dicta § qui
mulierem Item an filius patrē patris constitutus possit fi-
deiubere vide l qui satis dare ff de fideiusoribz et mādatoribz.

Thwa mo eller scal raan swarie c lxxi.

Ona causa potest unus litare et alter iurare
et quicunqz fuerit spoliatus qd dicit rōnt ille de
bz iurare licet alius litaret thz si ipse est tutor sui qz
ipse scit quis eū spoliavit Sz si illi fuerint spoliati
qd dicit rōnt q nō sunt sui tutores et compotes tunc
debent eorū tutores hoc conqueri et publicare et iu-
rare et consequi causam illā Et si illi qui non sunt
sui tutores et compotes impetuntur ab aliquo p
raan tūc debent tutores eorū p eis rōdere.

Thwa mo eller scal raan swarie c lxxi.

O en saagh mo wel en liwse oc ane swarie
 en hmo som ront wordhe ha scal self swarie
 tha at ane liwse om ha er fin eghu warie forti at
 han wed beste wo hannu ronthe En wordhe the
 ront ther ep ere there egne warie tha sculle there
 warie bode liwse oc swarie oc folge ther tale til
 fulle so som adre En deles at raan med thm ther
 ep ere there egne warie tha sculle there warie oc
 for thm swarie.

De una ca. vce. si intelligit qd indistincte pot spoliari? iurare
 qd taleu spoliari it e ptra c si de iure iurando & l admonedi ff e
 ti & l i bone fide i C de rebns credit & iure iurando i qbus habe
 tur qd iuramentu uo debet deferri actori nisi sit psumptio p eo
 & semiplena pbatō ite qd pupilli & furiosi defendat p suos tu
 tores & curatores & etia agere insti de auct tutor & curator.

Chore bryde mo raan swarie c lxxij.

Allicus pot iurare raan p omibus attinēcīs
 ad curiaz illā in qua sedet sed domestic? eius
 debet ei illud officiū iniungere & publicare in placi
 to qd ipe e eius fellebryde et si ipe p se habuerit ali
 am curia & in ea villicū tunc ipse est ibi domestic?
 & tutor illius licet ipse sit villicus alibi et p curia il
 la pot conqri raan si fuerit ibi spoliatus.

Chore bryde mo raan swarie c lxxij.

Bryde mo wel raan swarie om alt thet ther til
 thn gard horet thn ha er bryde fore En tho scal
 bondhū hānū om biwde at dele the dele oc a thi
 gi liwse at hā er fellebryde oc retthe swen En hal
 fuer hā self annen gardh oc ther bryde i tha er hā
 thē husbōde oc warie fore tho at han er annē Itz

byrde oc mo han for then gardh dele raans dele
om han wordher ther ronth.

Villicus pot inrare raanratio qz villicus habet dominū utile
ff si ager verti l ij Domesticus fa l ij C ubi in rem actio exer
ceri debet & c qm frequenter ut lice non contesta.

Chwat feld mā mo aff hende c lxxij.

Si cōuictus erit p raans neffning ol' aldo mā
ol' ad iusticiā regis & bōdonis ita qz tenet sol
uere tres marcas tūc nō pnt bona eius alienari si
ue sint mobilia siue immobilia anteqz satisfecerat
tam regi qz bōdoni Et si medio tpe incurrerit ali
quā qrelā nō pōt aliquē cōuincere hoc ē nō pōt eū
psequi et null? pōt eū recipe i villicū nisi voluerit
p eo iuri stare & satisfacere qz postqz aliqs ē lega
liter cōuictus et incaulatus nō pōt se et suas res
transferre de illo loco anteqz satisfecerit.

Chwat feld mā mo aff hende c lxxij.

Chñ mā ther feld wordher m3 raans neffnig
eller nogher andhē lwonde anthñ til kōmghs
reth eller bōdhñs so at hā er skildug atgialde sine
ij march tho mo hās gooz ep aff hēdes hwerken
bo fa eller āneth fōr en hā haffuer reth giorb bode
bōdhñ oc so kōmghñ Oc hā mo enghñ mā sōge
om hā fangher nogher dele oc enghñ mā mo han
nū tage til byrde othñ at han wil sware oc retthe
for hānū forti at fithñ mā er anthñ feld eller seethz
tha mo han ep flytthe fare coste oc ep wopde sigh
annen stz borth.

Qui cōuictus ēce. Nota qui appellauerit ad iudiciū regis
et nō fuerit psecutus quid iuris Item si nō appellauerit utruq
aduocatus teneatur sub bonoz testimonio bōdoni iusticiaz

facere et regi de curia conuicti et si aduocatus non fecerit bō
doni et regi ius de curia conuicti quid soluat Item si aduoca
tus et sui sequaces fecerint bono doni et regi ius de curia con
uicti illis non debet imponi causa harrewerck vltapine hec
dubia corriguntur per thord in cor § lxxix Nota hic scilicet in
isto c Qui conuictus erit per thord § ix corriguntur aliqua du
bia scz si aliquis pace pincerur per stockneftu et ipsi conuin
catur et conuictus pace restituitur a quibus recipiat emendā
et restantur pro iniurijs et dampno patet per thord § quo
supra scz § ix Qui conuictus Nota qui legaliter conuictus
est erit postea in habilitate omnia legitima prosequenda ut hic
in cor thord § xxxviii et c c i in glo Nota homo legaliter con
uictus Item Nota si quis occiderit legaliter conuictum prop
hoc non priuabitur pace sua et si quis eum vulnerauerit vel
verberauerit nichil pro eo soluat ut infra li iij c xxviii si quis
per misit per textum hic in parte in § Et si medio tempore .
Qui conuictus istud est locale et ratio ē quia bona sua sunt
obligata tunc ibi et si facit c decreuimus de sen. ex in vi qualif
etiā excommunicati et interdicti nō admittunt ad agendū vel
procurandū defendendū et de pba post c cessioez.

Om man tagher feld mā til sig c lxxix.

Siquis receperit in curiā suā vel cōmunitatem
aliquē legaliter conuictū vel incausatū ille qui
eū incausauit agat in eū qui eū recepit primo in
vno placito secundo in alio et tercio in tercio et si
ille qui eū recepit in domū suam nec voluerit p eo
satisfacere nec eū dimittere cū rebus suis tūc debz
iudicari cum illo placito recipere naam de curia il
lius bondonis qui eum tenet Sed si ille fuerit in
causat? et nō legaliter cōuict? qñ venit in curiā illi?
debz se transferre cū bonis suis de curia illi? qñ nō
pōt euz recipe nec tenere anteqz se excusauerit pro
causa sibi imposita.

Om mā tagher feld mā til figh c lxx.

Agher annē mā i sin gard ellē i sin selleggh no
gher mā ther lagfeldh er eller setthet tha scal
hin ther hannū eccher kalle a bondhū ther hin er
tiffaren a eth thingh oc a anneth oc a tredie wil
hin ther hannū togh hwerkhū for hannū retthe el
ler lade hannū borth m3 sine cosse tha scal hannū
dōmes a thingi at tage aff thū bondhe gard ther
hānū holdher ful naam En er hā setthz oc ep feld
thū time hā kom i bondes heuth tha scal hā vtfare
effter m3 sine cosse forti at han mo hannū ephol
de oc ep taghe fōre en hā haffuer fig orlaghz for
thū saag hannū gaffs.

Siquis receperit & de receptis arbitrjs li ij ¶ De hys q la /
trones occultant l i Nec eā dimittere Nota q hic pōt elici de
textu q villic? seu inq̄linus sen colon? q̄rūdā si bona in q̄bus
residēt ulterius in habitare voluerint fm̄ leges terre dñs su
is p̄dicent et resignēt ⁊ satisfaciēt et liberi recedant fm̄ leges
terre ab eisdem vt notatur et plene declaratur in cōstitutōe
regine margarete filie regis voldemari § xij ⁊ eadem rō et
idem ius ē si dominus inq̄linū villicū seu colonū noluerit in
habitare p̄dicet sibi secūdū leges terre vt dictū est p̄cordat rex
⁊ cōsiliarij regni ⁊ gñalis cōsuetudo Siquis receperit hic orit̄
dubiū Si aliquis recepit legaliter conuictū in solutione legis
vlt̄i ramēto xij hoīm utrū t̄s leges liuraēmta infirmātur
vl̄ viciantur ad remoēndū t̄le dubiū So s̄c̄yfflandz dōmer oc
andre gode men m3 hānū aff landz thinghz Thwilken mā som i
logh er som fordeckt er thz bōi thū mā self arbetele meth iij
mark hōmighū oc bōi ep at fortkrenckes hīns logh ther han
swor meth Hec scripta sūt Anno dñi M co lxx de placito gene
rali iudic.

Om lagfeld mā haffuer annē māz fa c lxx.
Nullus d3 legalit̄ cōuicta cōcedere iumēta sua

vel pecora vel alias res nec conducenda tradere tã
din q̃ possit putari q̃ eius sit p̃p̃riũ et si illa supe
rius dicta fuerint recepta et capta in eius possesse
sione tunc ille qui cõcessit debet ab eo cui concessit
exigere ṽl cui vendidit ṽl cõducenda tradidit z nō
agere i eũ cui ille. i. cõuictus concessit vel qui ab eo
.i. cõuicto recepit.

¶ Om lagfeld mā haffuer annē māz fā c lxx.

¶ An scal ep lagfeld mā sine øgh lā eller at leie
sāle eller andher coste i hand sālre at hā for
ther a so laugheudh at mā wēthe at thz er hans
eghz Tho at thz er annē māz fā oc wordher thet
taghz i hās heuth tā scal hīn thē otte kalle a hīnd
ther han lāde eller soldre at leie oc ep dele med hīn
ther togh.

¶ Nullus debet Ratio quia faciēs cōtra legē nō defendat a le
ge ut de usu i qui fensit ff de minorib? l auxilium in § si quis
lus dz Rota hīc est defect? q̃ qui aliquē legitime cõuictũ i cu
ria sua recepit si p hoc incausat tũc aut iuramēto cognato
rũ nōmīator sed defendet aut exponat illũ aut satisfaciāt
p eo. et iste defectus corrigi per thord § xviii.

¶ At lagfeld mā mo ep øghe fig c lxxi.

¶ Si quis fuerit legaliter cõuict? in curia q̃ dicit
bypde felleth z si testimoniũ affuerit q̃ fuerit
posit? i cõmunitate tũc ipe nō pōt adiudicare bō
doni hoc est liose omnia pecora sua et seipsuz fa
cere paupem qđ dicit øreggz nisi hoc prius factuz
fuit q̃z ipe fuit incausat? Camē landbo pōt cõmī
tere villico suo quātũ vult qñ abinuicē dñt seprari
nisi ipoz p̃munitas publicata fuerit in placito tũc
nō pōt ei? min? assignare q̃z qđ placitũ testificatũ

o iij

fuerit ab eo Et si pcurator bōdōnis fuerit pūiet?
p raan qđ bōdōhūs rette smen vř p alia causa
l'atiffaciet p eo vel exponat eū cū denarijs suis z
si nō habeat exponat tamē eū.

¶ At lagslōct mā mo ep bōghe sig elxri.

Uo wordher mā lagslōgt i ānē māz gard i bōp
de felleth oc er mithne til at hā wor laugt i fel
leth tha ma hā ep liwse bōdhen alt fa til oc gōre
fig oreghz vthn at worth giorf fōre en han wor
sechz Tho haffuer bondhen mōld til fin bōpde i
hand atselie thn time the skilies at so mōghet som
hā wil for vthn at thef felleth wor liwst a thingi
tha mo hā ep selie hānū mpyne en things mithne
er til En wordher bōdōhūs relwē for raan feld el
ler for ānē saag tha scal anthn bōdhn bōde for hā
nū ellē leghe hānū wd wz hās pēninge om han
haffuer haffuē hā oc ep pēnige legge smennē tho
wth.

¶ Si quis fuerit rōne fiat fraus ipi iudicio ut in fili ff ne qđ
in frau patro l 3 § i z pprie infra annū ut ff qui i fraude cre
ditor l i § i § si pcurator cōcor iusti deno xalib? actōmb? § i.

¶ Thwilkz agher raan er c lxxij.

Quādo aliquis recipit anonā alterius quā ara
uit z semiauit absqz ptradōe aliqua et qrela
z ab eo nō fuit añ mediā estatē p iudiciū placiti ab
iudicata h vocat aghē raan licz ille possidet agrū
de q̄ recepit anonā z q̄ arauerit z semiauerit absqz
qrela z ille tacuerit q̄ terrā possidz tūc p̄t ip̄e semē
suū cū creuerit de ēra tollere cū iuramēto p̄ hoīm
q̄ agrū illū habuit cū volūtate z licēcia Et si dese

on S. S. For som S. S. S.
Jan den mandly Jov

cerit in illa lege amittet semē et laborē Et si dixerit
 qd seminauit ex improuisione qd dicitur wode et nō cū vo-
 lūtate tūc tenet habere tātū quātū ibi se mīauit qd
 dicitur fructus guald et nichil p labore Item oēs cāe iste q dicitur
 dele executōi mādanda sunt te termināde añ me-
 dia estatē et si prius nū fuerit psecute tūc debet il-
 le metere qui arauit et dare bōdoni plenā penhōz
 qd dicitur saploh de agro suo Et si quis recepit fruc-
 tus p ut superius dictū est añ mediam estatē lega-
 lit̃ executos hoc ē lagdeelt tūc erat ipse p co raas
 man tam ille qui seminauit qz alius Item si ille q
 terram alterius arauit et seminauit dicit q terra
 illa fit sua et hoc si fuerit discussum añ mediam esta-
 tē tunc semen illud debet reponi inter mediatores
 idest cōpromissarios hoc est gange til iassnetz hē-
 de et qui terrā obtinuerit obtinebit et semen Et si
 aliquis eorū semen illud receperit ante qz illud fu-
 erit laghdeelt uidelicet terra illa et alius obtinebit
 terrā tūc ille q recepit fructū erit raans man.

Om hwaikz agher raan er Cap lxxij.

Agher raan om mā taghē annen mans
 korn ther hin orde oc saade villketh oc wor-
 dhēp deelt aff hānū fore metlōmer m3 thins dā
 tho at hin otte thn agher selft ther han togh korn
 aff fori at hwo som erier oc soer othn kore oc thē
 hin ther iordhū a tha mo hā vinde sin seed aff m3
 rj mēz eedh at hā feck thn agher m3 loff oc willie
 b3p3her hānū log haffue thn seed forgiort oc s3th
 arbepde En hier han at han lodhe thn agher aff

wode oc ep m3 wille tha er han skaploug at haffue
 fin fructgiald effther ighn oc haffuer tabz syth ar
 beide Thysse dele sculle alle deles for mptlamer
 en deles the ep er fore mptlamer tha scal thn ska
 re the sode oc giffue bondhn ful skplo for fin aghe
 En allseed ther so er sooth oc the nia deeltch haff
 uer so op for mptlamer som fore er sauth tagher
 then ma sadhn ther sode tha mo ha worde raaf
 ma Sier hin ma oc the anne mas iord sode at ior
 dhen er has eghen oc deles th3 for mptlommer ta
 er then seed skaplough atgäge til iastnetz hende oc
 hwort som iordhen wihnes thhd gägher sadhn
 En tagher äthen there then seed fore en iordhen
 er lagh deelt oc winner hin anne then iord tha er
 hin raans ma ther saden togh.

Quando aliquis facit l hqs in tantā C uide vi 7 q amittet
 semē in tū de rerū diuisione S qua rō in S 7 si dixerit facit l h
 nus fūū S si oliuā ff ad legē aquileā an mediā estatē Vide
 aut hīc finit lex S hys psequēter coll 7 semianit facit glo isti
 de rerū diuisione S q rōe in S 7 itē si ille hic ponit ad sequestra
 tiō; ut C de sequestrationib; li ij de sequestratione fructuū l i i
 glo v sequestrari Qādo 7ē nota querit utrū res alienas oc
 eupare licet cōduciue siue cōcessiue acq̄sitas usq; ad expletio
 nē terminat siue pena legi ptz 7 ē c xxxij ubiq; S vl in textu
 7 in glo ut hīc i S pmo 7 7 ē c xl Restitui gi S v in fine 7 7 ē c
 lxi Si aliquis S i 7 li ij c liij Si q; eq̄tauerit De dubio utrū sep
 est standū dicit cōpmittor ul cōpromissarioz Semē illud debz
 reponi int mediatores. i. pmissarios. nota q̄ promissio ē tri
 plex fm Henricū boic una ē penal id ē ex p̄sensu p̄ciū apponit
 pena 7 tūc idē est q̄ arbitriū alia ē iudicial id ē ex p̄sensu 7 vo
 lūtate p̄ciū fm leges 7 iura int eos iudicat tertia ē p̄dicial
 ut ex p̄sensu p̄ciū vis causaz 7 potestas traufere penitus ad
 compromissarios et nō ad partes uidelicet p̄sones litigātes.

Nota hoc nomē arbitriū est equiuocū quāq; accipitur p̄ subdi-
ce de legato aliquā p̄ arbitrio iuris necessitate adito aliquā pro
eo in quē partes mera voluntate cōueniūt. aliquādo p̄ dispē-
satore vel ordinatore ar le ff vel C mandati l ve mandata hic
archid in c de arbitris de off de in vi Nota q̄ arbitri sunt illi q̄
de consensu partium eliguntur et in eos sub pene stipulatōe
cōpromittitur ut pene metu ipsorū sententia actur aliter em̄
non valet arbitriū nisi pena valetur C de arbitris l i et i hoc
cōcordet henricus boic qui dicit q̄ promissio si sit penalis tunc
idem est q̄ arbitriū Itē effectus arbitriū est ut ei actur nisi
p̄petuo et male arbitrātū est extra de arbitris c non sine et
ibidem concordet iohānes andree dicens Non valet arbitriū
symoniacū vel dolosum et ber in c non sine super dōo fauē-
tes infra et ita per grām arbitrati sunt unde cōpetebat excep-
tō doli si ageret ex illo arbitrio S iij l arbitrorū non absente
iuramento quia iuramentū ad hoc non extenditur nisi ad ea
que legitime arbitrentur vel illicitū esset et nō seruandū ex-
tra de iureiurāc quinta vall De compromissione conditiona-
li dicit cardinalis in glo ordina in c contingit in b vinculū de
iureiuran l i vi q̄ sicut promissio illicita nō obligat sic nec iu-
ramentū illicitū super hoc impositum concoz io et ar ibidem
Item promissio etiā si iuramento vallata fuerit non obligat
ad illicita vel impossibilia vl saluti animarū obuiantia sed ad
licita et honesta debet intelligi et reuerit io hic in no textu c
cōtingit l i vi Nam impia est promissio que scelere adimplet
xij q iij c in mal et nota q̄ contra promissionē conditiona-
lē excipitur si hmoi cōpromissarij dixerint contra leges vel iu-
ra in criminibus excepte actionis secundū henricū boic in b
cōpromissionis et hic potest etiā allegari c non sine de arbitris
et similiter dicta io an et ber in dicto c nō sine de i reque sup
li p̄mo cxi in glo Itē nota q̄ in causa sua iudex aliq̄s eē nō
debet de app c dilecti filij.

Com afferrie Caplm lxxij.

Quicumq; semē alterius arando radicauerit
hoc est eriet annē manz sedh op tenet emē

6

Dare regi tres marcas & bādoni tres licet terra illa
 fit sua Quia quilibz debet ius suū in placito pro-
 sequi hoc est dele figh til rette & per se iusticiā, non
 sumere Simile modo de illo est qui pratum alte-
 rius falcastrauerit Sed si quis falcastrauerit alte-
 rius pratus totaliter quod dicitur in melleom egh
 oc ende et dixerit esse suum et postea per iudiciū
 amiserit terram tūc efficitur pro eo raans mā Ta-
 men pro afferrie et pro aff leth & qui falcastraue-
 rit quod dicit laer omer reen dare debet iuramē-
 tū duodecim hominū q̄ putauit eē suū & exponat
 anonā v̄l quod de terra alterius receperit & nichil
 emēdet & si defecerit in lege exponat totū et emen-
 det regi tres marcas & bādoni tres.

Om aff errie Caplin lxxij.

E Om aff errie wordher mā epraans mā withā
 lag heftz reeb togh thz aff hānū En hwo sō
 errier annē māz seed op tha haffuer han brōth iū
 mark wedh bondhū oc tre mark wedh komghen
 tho at iordhū er hans eghū forthi at mā scal tele
 figh til rette oc eptage figh selff reth So er thet oc
 om mā laer annē māz engh op En laer man all
 engh op melleom egh oc ende oc seier at thz er hās
 eghz oc gaugher iordhū hannū fithū aff hēde tha
 er han ther fore raans mā Tho scal bōdes for aff
 errie oc fore om mā wides at hā laer omer reen
 oc for aff leth gissue rj mēz eedh hin ther a hallē
 at hā tencthe at thz wor hās eghz o lade tog vdh
 koen eller hōp ther a bīas iord stood oc bōde iche

and f. 9
 f. 9
 or in to
 f. 9

a En brøsther hannum log lade wdh oc bōde iū
mark bōdhñ oc so komghñ En sithñ log er gíftuē
wil han ep lade wd agróde mē holler on er trpn
ne lag dage bōde, oc fore som sauth er.

¶ Quicumq; semen alterius Nota nullus potest pro quocūq;
crimine in famatus corā non suo iudice vel corā nullo iudice
et extra placitū siue iudiciū sibiip̄i indicere purgatōem ut ex
tra de pur c cū dilectus filius per textum Itēz nec pro qua
cūq; causa incausat? potest coram nullo iudice & extra pla
citum siue extra iudiciū indicere sibiip̄i defensionē legis scilicet
iuramentū xj hominū vel alio quocūq; modo ut hic in § q
libet debet ius suum &c et ratio est quia nullus potest esse ius
dex in ppria causa & de iudicis et celicolis l null? et hic i glo et
infra li iij c l Si aliquis in glo? Quicumq; C ne quis ius sibi
di l vnica et ff ad legem aquileā l si fern? § si oliuam & Nota
q cū § Sed si quis concor s e c xlvij Si quis falcastrauerit.
Nota hic incausatur aliq; p in iusta dilatione feni defēdat se
iuramento xj hominū ut hic sed si aliquis incausatur p de
uastatione prati per vim cum pecoribus suis defendat se cū
neffn i hōn ut infra li iij c xlvij Si q; venerit § vlti.

¶ Om mā hugher i annē māz skogh c lxxij.

Si quis intrauerit hluam alterius in qua nullā
habet partem & ibidem succiderit ligna et one
rauerit plaustrum suum et si aliquis de compos
sessoribus inuenerit eum in loco qui dicitur skobe'ol
anteq; venerit ad cōmunē viā & abstulerit res que
vocāt farecoste q; secū habet ppter hoc non erit
raans man Sed si venerit ad cōmunē viā & onde
rit de quo illud habuit tūc nō p̄t detineri sed res il
le dñt oñdi cū testimōio bonoz & si nō habuerit ali
quē cui dictās res appiari sibi poterit tūc agat in
eū vel pro raan vel p furto simile quāto ē de ano
na et de feno.

Om mā huggher i annē māz skogh c lxxiiij.

Gæt mā i annē māz skom oc huggher ther hān
aa selst ep lodh i oc legghet a sin vaghū oc kō-
mer nogher egghet medh ther rethe egghet er oc fī-
ner hannū hos stobe eller fōre en hā kommer til
atelwā ie oc tagghet han fra hīn the fare coste thē
han farer m; tha wordher han ther fōre ep rāns
man En kōmer han til atelwā ie oc sier aff hwē
han feck th; met retthe skell tha mwe mē hannū
ep opholde mē sculle fare til hws meth hannū oc
lade til sine m; mithns byrdh the coste oc kan hā
ep la reth hiemel til tha dele medh hannū so som
logh er til anthen raan eller tpffneth so er oc om
korn eller hōp.

*in naa
i. and
ind. h
v. fob*

Siquis intrauerit q non erit raans man rō quia vim vi
repellere licet in continenti secus ex intervallo sicut in simili
dicunt de adulterio ut infra c xxxv li ij Siquis intrauerit fil
uam Si aliquis succiderit filiā alicuius et succisam detulerit
tunc possit iniuriā passus p illa psequi causam herrewerck
vel rapine si vero filiā succisam iacere pmittit tunc psequat
causa herrewerck tū debet filia succisa valere ij marcas de
uatioz et succisor debet possessorē in dampnē reddere et sibi
emēdare xl marcas et regi tantū Veridici debent suo iuramē
to pscribere dampni sui quantitātē sed si filia min⁹ valuerit
q ij marcas tūc defendat se iuramēto cognatoz vel soluat
tres marcas thoib § xviij Si nō habuerit aliqū cui dictas
res appropriare poterit tunc agat in eū p raan vel p furto
hoc verū nisi agens receperit res suas tūc nō poterit i eū age
re p raan p hīs qnī in possessione sua habet liij c lxxv § i

Om mā aghē ommer ānē māz agē ellē eng c lxxv
Siquis plaustrū suū duxerit sup agrū alicuius p
pratum indebite z remotus fuerit ab illo qui

agrum possidet & amiserit ibi plastrū v^l alias res
tunc ille qui eū impediuit ne iter faceret sup pra-
tum suū vel anonā nō efficitur raans man.

¶ Om man agher ower annen māz agher
eller engh Capitulū lxxo.

¶ Al man enthen aghe ower manz enghe eller
agher thē ep'er skplough mā i atligge or woe-
gher hin hannū borth ther agher a oc lader han-
tha vognē eller andher colte effther stande tha er
bin ther ep fore raans mā ther hānū meenthe at-
fare ower hans engh eller korn.

¶ Siquis plastrū facit li i **¶** vide vi Item Nota hic in isto c
datur intelligi q^d qui plastrando violenter vastauerit agrū
vel pratū alterius resarciat dampnū cū iure bondonis et re-
gis ne iter faceret super pratū vel anonā indebite et simile
S e c xxxi si quis anonā et etiā quasi sile infra li iij c xlvij Si
quis venerit S ij q^d ibi loquitur de pecoribus sed a foriori de
plastro q^d maius dāpnū fiat in agro v^l in prato plastran-
do q^m pecora pascēdo et rō quilibz q^d quis i terra ppria ha-
bitat habeat tū introitū et exitū ad forte et scegangh siue
omni dispendio ut s li c xlvij Quicunq.

¶ Om mā v^l p^lmer annē a farne wāie c lxxvi.

¶ Si aliū in via sua que dicit farne wāie viola-
uerit id ē v^l p^lmer v^l tollendo ab eo iumenta
sua que dicuntur pōgh vel plastrū suū euerterit v^l
ita impederit q^d nō pōt abire cū rebus suis & eas
ibi dimiserit et siue eas detulerit siue ibi remāserit
tūc ille qui eū sic impediuit efficit^r raans mā **¶** Ca-
mē si ille iterū recepit res suas tūc nō pōt i eū age-
re praan p hys q^d in possessione sua habz Sed si
ille qui eū ita spoliavit res ablatas secū domū de-
tulerit zali? eas i curia sua cū bonorū testimonio

p

inuenēit vel si eas curere dimisit ⁊ ita inuenēit
tūc pōt in eū agere pro raan.

Om mā ofprimer annē a farne waie c lxxij.

Einner mā annā a farne waie oc gōr hannuz
ofprimd anthen at hā tagher hās pōg aff han
nū eller welther hās voghen om eller tōuer hānū
so at hā mo epbort fare mʒ hās costc mē forladhē
ihm ther then ther hānū rōnthe hwat hellthē hā
fordethe costc bort eller hā lod thm effther ligge
tha er hā e hās raans man at the costc en kennes
hā med the costc oc tagher thm effther i sin heud
so som fōre tha mo hā ep sōghe hannū mʒ raans
dele for thet hā hafuer self i heft .en om hin thē
rōnthe fōre thm til hws anthen heft eller andher
costc thē hā rōnthe oc for hin ther rōnt wordhē oc
kēner sūch i hās gard mʒ gode mēz wīthne tho at
hin ther rōnte fōrer anthn hiem eller lade lōbe oc
spner hin ther otte effther gode mēz wīthne ther
wiste at hā wōr rōnt tha ma han mʒ raan dele thʒ

Qui aliū in uia sū q̄ habēt nō datur interdīctū uide vī in
si de accionibʒ p̄ncipio Itē circa istud c corrigant aliq̄ dubia
sue defectʒ p̄chordonē § lxxij ⁊ infra c lxxvij si ille in glo.

Om kōmghns māz bypde oc bīscops c lxxvij.

Sī uillici hoīm regis et epōz delīqrīnt ad tres
marcas debent cōponere cū domesticis suis ⁊
nō cū aduocato.

Om kōmghn māz bypde oc bīscops c lxxvij.

Alle kōmghns mēz bypde om the bypde til tre
mark tha sculle the retthe wēd thet eghn huf
bōde oc ep wēd ombosmā so sculle oc bīscops mēz

byrde.

¶ Si villici hoiez regis pūilegiū ē qm̄ ad istas psonas scz ep̄os
ad villicos hoim regis .i. nobiliū armatorū q̄ dicūt hoīes regis
i. valalli regis ⁊ hnt tres marcas cū suis sicut ep̄s cū suis vt h̄

¶ Om bilsops neffning c lxxviij.

Neffningi ep̄i dnt esse duo i q̄libz quarterio et
duo in qualibet prochia ⁊ prochiani dnt insti
tuere ⁊ exactor debz eos ad iurandū assumere isti
nā dnt esse hl̄ nisi i vno āno post ntitatē dñi dnt
ip̄i institui sicut alij neffningi ⁊ illo nō iurabūt nisi
de de hellibzðde.

¶ Om bilsops neffning c lxxviij.

Bilsops neffninge sculle to wære i hwer fiertig
ellc to i wær kirke soghñ oc thm̄ sculle sogne mē
til tage oc ombosmā scal thm̄ i ethe The sculle icke
sāmel wære i mere en een iāling Effthē iwal sculle
the oc skiffthes so som andre neffninge oc the scul
e ep̄ swarie vthen om hellebðde thz 'er om man
baries om hellegdagh.

¶ Neffningi isti deputat ad certas causas ⁊ assimilāt testibz
h̄ nodalibz seu publicis de q̄bus in c p̄teca de testis cogenō ⁊
xxxv q̄ vi c ep̄os sinodo ⁊ vocāt hellibrotz neffning.

¶ Om neffningh skpl at c lxxix.

Si neffningh discordauerint i vna prochia tūc
accedant illi de alia quarterio tamē poti⁹ qui
vicinior ē Itē nota q̄ neffningi ep̄i nō possūt pl⁹ de
merere suo iuramēto q̄z tres mar. ⁊ si p̄ iurauerit
⁊ in lege defecerit satisfaciāt regi sicut alij neffningi.

¶ Om neffningi skpl at c lxxix.

Skpl neffning a i kirke soghñ tha sculle neffni
ge til aff annē fierthing om atskilie tho e thm̄

ther nest er fiden Biscops neffnige mme ep for
swarie mere en iij mark En swarie the vranght
oc falle the tha sculle the secche wed homghen so
som andre neffningh.

Si neffningi discordauerint Idē est si vnus illoꝝ morientur vel
peregre mierit extra regnū ac s̄ e c lv Si quatuor vnū. et etiā
s̄ e c lvj Si q̄s neffningoꝝ p̄ argumētū et etiā idē est si recel
lerit de puincia vel de hereth vt in eodem capitulo Si neffnin
gi q̄ viciniores req̄runt sic i cōsecrationib⁹ ep̄oꝝ vt notat i c
si archieps de tēpo ordinā et tres marcas sile s̄ e c liij.

Hore sectes forhellibꝛde Cap lxxx.

Exactor ep̄i voluerit de aliquo cōqueri debz
in placito q̄relā mouere ⁊ citare eū ad placitū
et noiare hoīem quē verberauit et diē festū in quo
hoc fecit et in quito diē post placitū dñt neffningi
apud ecclāz eoꝝ iurare ⁊ nō in placito Ceterū q̄ p
hellebꝛde impetitur potest vti omib⁹ impedimē
tis supra dictis.

Hore sectes for hellibꝛde c lxxx.

Al biscops ombosmā giffue annen mās saag
tha scal hā kare a tigi ower thñ ther han wil
saag giffue oc lade hānū. steffne thing oc neffne a
thingi thñ mā ther hin borde oc then hellegdagh
ther hā bordes oc a femte dag effther thing sculle
neffning om skilie mꝝ there eedh hēme hos kirke
oc ep a thingi hwiłkhe til males som han ther sec
ther tagher a thingi the sanime scal hā haffue at
kirke hwo som sectes for hilligbꝛde hā monpde
alle the forfald ther op fōre er sauth.

Si exactor ep̄i Istud caplm ē locale et ponit modū p̄cedēdi
p̄tra violatores testoz At c̄ circūstācie loci et tyis debent poni

patz ij q viij libelloz et infra e c lxxij Nota qta die post pla
citū dñe leges dari vel solui ptz infra li ij c liij § ij.

¶ At neffningi sculle ep thiende fra kirke
ganghe Capitulum lxxi.

¶ Effningi debēt iurare de illo lagdag qd eis
pfixū fuit de placito de causa ad quaz vocati
sunt licet exactor nec causat? cōparuerit z si sub fi
lētio recesserit amittent tres marcas z si sint sine i
pedimēto z nō venerint puniant etia in trib? mar
cis sed si ipediti fuerint tūc debent iurare quinto
die post placitū ad qd veniūt.

¶ At neffningi sculle ep thiende fra kirke
ganghe Capitulum lxxi.

¶ Effninge a then lagdagh thm wordher lagh
a thingi tho at ep kōmer ombolmā oc ep han
ther for saag er tha sculle the skilie om thz thē the
more til melte aff thingi forti at gange the thiēde
fra kirke tha haffue the forgiort there iij mark. En
ere neffning vthen forfalde oc kōme ep a lagdagh
til kirke tha take the oc there iij mark. En ere the
i forfald tha sculle the om skilie semthe dagh eff
ther thet neste thing ther the kōme til.

¶ Neffningi Nota modū iurādi p neffningos p hellibrode et
si iuratur per verbū scio sup scām alienū tūc est illicitū ut dic
tū est sup e c xij in glo Itē nota qd is ille textus loquit solū
modo de neffningis tū etia de verediciis et denoiatis si sub filē
tio recesserint et ideo defectus iste corrigitur in cor p thord §
lxij Debēt iurare qnto die xce. Nota leges q debent solui qn
ta die vel decima die s li c l. Quicūq in glo et illa dies fuerit
festiua tunc soluant in pfecto pfecti si pfectū fuerit festiua m
cūt soluant in pfecto pfecti z plane intelligendū ē q sēp sol

¶ ij.

uant leges p q̄cūq; cā excepto manhelleth maali p̄ria die añ
festūz dīesq; leges firmant nō debz cōputari thordz lxxviij.

A h̄wem hellibr̄ðde mo ḡores c lxxij.

Quicūq; vberauerit vxorē suā vl' pueros suos
qui secū sūt in cōmunitate ppter hoc nō vio-
lat festū nisi ip̄os vulnerauerit cū armis l' etiā fre-
gerit eoz mēbra qz tenet eos si deliqr̄it corripe cū
bga z baculo z nō cū armis filē ē etiā de mercena-
rijs Sed vxor pōt violare festū vulnerādo maritū
suū filē ē de pueris vberātib? p̄rēni z matrē Et si
pueri qui dicunt lpsken pugnauerint adinuicem
dūmō nō sint in cōmunitate fil' et ambo sint cōcor-
des nichilomin? exactor p̄t ex agere in eis.

A h̄wem hellibr̄ðde mo ḡores c lxxij.

Man mo a fin hufstue oc fin bōrn ther i fellegh
ere meth hannū ep hellebr̄ðde a thm̄ bryde
vthn̄ at han ḡoz thm̄ saar m̄z od̄ eller m̄z egh eller
laar thm̄ lpm̄e sōndher forti at hā scal reffa thm̄
om te bryde m̄z staff eller m̄z wondh oc ep m̄z va-
ben so er thz oc om leiehion En a husbondhe mo
hufstue wel hellebr̄ðde bryde oc bōz a there for el-
dern m̄we alle tide aar hellebryde Ea oc lpsken a
annē om the er skplde at felleg Shie the bode thē
hellibr̄ðde giorde oc ere lotte tha mo ombolman
tha giffue thē saag ther han wil.

Quicūq; verberauerit *Nota* q̄uis iste terens in fine huius
capituli solummodo loquitur de hellebr̄ðde tū in omnib? cau-
sis sz pro vulneribus et alijs potest exactor agere i eos et nō
iniuriā passum et hic defectus corrigitur per tordz lxxij nisi
vulnus fuerit promulgatum in placito et infra li iij t xxix
in glo Qui verberauerit *Nota* de correctione domesticorum z

est simile S. de emendatione seruoꝝ l. unica et C. de emēdatio
ue propinquoꝝ l. unica Item de uxore nota qd uxori non debz
virum offendere insti de iniuriis ergo a fortiori non debet euz
corrigere ratio est de germanis quia unus nō ē in p̄tate al-
terius et ita nō habet cū corrigere ac p̄dictoꝝ inriū.

Wilke thide hellibꝛðe bypdes c. lxxxiij.

Oe sabbato qñ aduent? domini inchoatur vsqz
ad octauas epiphanie in occasu solis festum
est et qui in hys diebus pugnaverit violat festū.
Sile aut de septuagesima vsqz ad octauas pasche
et tota septimana pentecostes z oēs dies quos sa-
cerdotes plene festos pronunciant seruandī sūt fe-
sti ab occusu solis vsqz ad occasum Sed p̄ labore
in diebus festis nō debet aliquis incausari nisi p̄
illis festis quos sacerdotes p̄nunciant z hoc ab oc-
casu solis vsqz ad occasum p̄pter qd impetit? de-
fendi pōt r̄j hoīm.

Wilke thide hellibꝛðe bypdes c. lxxxiij.

Eka then lōwerdagh at aff th. n̄ ther aduēt gā
gher ind hoc til otthen dag effther tolte dagh
imle til sol er sath hwa som er ther bares i mel-
lom han bypðer helleth So er oc fra ni vge fa-
ste oc til otthen dagh poske oc alle pinzewghe oc
alle the daghe ther presther bimðe fulhellith at-
holde fra om aff then sol setthes oc til annē dage
aff then ther sol er sath En for hellidaghs arbep-
dhe mwe nien'ep setthes wthen the daghe ther
priſt bimðer fulth helleth thet er oc mellō thwīg-
ghe sool marke th̄ fore sculle mē wa ries meth r̄j
mēz eedh oc ep hange neffning til.

De sabbato festū violat dupliciter uno mō p delictū obervatio-
nis et hmoi alio modo per delictū laboris primo modo loquitur
pū. ps et concol cū ma c capellanus de ferijs et c sequ. se-
cundo modo loquitur scda ps qñ dicit de vespere in vespere
et concol cī et h cū glo de ferijs Item quando tutor cōfratru
vel sororū eos corripit pro hoc nichil soluat ut hic in capitulo
Quicumq; § 4 si sint in cōmunitate et ifra liij c xxx h in glo.
et sup l i c xxx i glo.

De sabbato aduentus domini Nota q̄ q̄uis phibitū est i
diebus feriatis iurare vel leges solvere tam secundū canones
et iura in aliquibus causis est licitū primo p pace seruanda
extra de ferijs c oēs dies dominicos Item iurare licite p pa-
ce seruanda p̄q̄ q v iuratur Item pro fama h q̄iij presbiter
Item pro fidelitate h q iij nullam Item pro reuerentia subice-
tionis d̄ xiiij q̄m qm Item pro cautione dampni dist p̄iij de
iuracōsana Item p veri defectu xiiij q̄i qm qm Hec omnia
habes per v Pax et fama fides reuerēcia cautio dampni De-
fectus veri sibi querunt magna tueri Item licitū est veridicū
et neffningis in diebus feriatis de omnib; suo iuramēto iu-
dicare ad que legitime fuerit vocati omi tpe ani ut sup liij c vi.

Et omnes dies quo sacerdotes festos pronunciant Nota
si dubitatur de festo translato a pristino die in aliaz feriam
vtrum pro festo celebrabitur tunc si festum transfertur cum
officio et hoc a sacerdote parrochiali pronunciatum fuerit
festinandum tūc ille dies cū officio et festo translatus ab oib;
festinus celebrabitur.

Dagh scal neffnes ther hellibzōth scal
bydher Capitulum lxxiiij.

Quando aliquis incausatur p hellibzō de tunc
deb; dies noiari qñ hoc fecit et q̄liter deliquit
et modum illū qd dicitur m̄andheuth quem tunc
arripet in placito prosequetur.

Dagh scal neffnes ther hellibzōdhe scal
bydher Capitulum lxxiiij.

Quer mā sectes for hellibꝛðe tha scal neffnes
thē dag ther hā bꝛð a oc hꝛe hā bꝛð oc
thē mwondheffth hā taghē a thigi thz scal hā splge.

Quādo. q. dies uominatur cū alijs circūstancijs ē sile. sicut
in libello accusatorio ut notat glo in l i causis. S de accusatio
nibus et e. Et libelloꝝ sile ē c lxxix. Item actō expirat per
annū simile de actis iniuriar. Nota duplici pena non pōt qd
effici dūmundo solū vira accō et hoc delicto oratur alias sec?
de isto s li ij e iij c. Pro isto dic q. ubi in aliquo canone vel le
ge transgressor certa pena spālis est apposita gñal pena trāf
gressionis canonis vel legis non habz ibi locū ar. promissor
notatur de isto de elec. c. cupiētes. S ad hoc vñ si vñ in v. pūctē
p. card. et io in no et ista notari pnt sem c. infra. Siquis vulne
rauerit. Hec archid. de hereticis in clup. eo in v. peniteat i. vi.
Nota si aliquis in anglans vim vñ cū moderamine inculpa
re tutele repellando defendet se nō tenetur de delicto hellibꝛo/
de q. quilibz omī iure licet defendere se ipsum li iij c. Siquis aliū
occiderit. S iij in fine sed si in vadēdo verberat tunc secus ut l
iij c. de sabbato. Itē si duo cōtenderint et alter alterum fello
verberat nunquid verberatus nō reperiens tenetur rñdet
q. non q. nō ē transgressor legis sed magis q. cū percussit ut
li iij c. pro percussōe baculi et in capitul. de vulneribus li iij p. to
tū. Itē oppressus ē sed nō opprimit et ideo rex tenetur eū lege
defendere ut in prohemio huius libri. S iij. Itē regis et pncipis
ibi iniuste oppressus defendere. Itē apparet ex iuramento
neffnigorū qui sic iurabūt sic me adiūet deus q. ille verbera
uit hoim illū demonstrando aliquem die festo et verberans re
uetur et nō verberatus nisi reperiens. Item afflictio non
datur afflictio de tali ergo c. ex pte. Et si vulnerauerit aliquē
ordinatū. Nota si laicus clericū lesit et cōuictus fuerit soluat
regiū suū pro blodwide licet epō soluat ius suū. clericus
autē si laicū lesit satisfaciāt epō et non regi. Thord. S xxi.

Com ombolman Caplm lxxv.

Si exact. incausauerit hominē z noiauerit diez
in quo deliquit ante diez illum si aliquid deli
quid pro eo non agat in enm. Nulla hellibꝛðe

pōt durare ultra annū.

Om ombolman c lxxv.

Heffner ombolmā dag thē hā sechē mā huat
som han halsuer brōt for thē dag thē neffnō
er thet gangher ep fithn saag effchē En enghn hel
lebrōde saag mo ltande omē iamlinge.

Si exactor ante diē scō ē q̄snā debet ferre s̄m allegata et
pbata sed de tali nichil est dictū ergo x̄ ibi ultra annū p̄o-
ta p̄scriptōez annalē s̄le ff q̄ in fraudē creditorū lī s̄ i c lxxv.

At for en saag gialoher flere iij mark c lxxvi.

Siquis vulnecauerit aliquē in ecclā vel cimiterio
in die scō tūc spāliter emēdabit p̄ ecclā z ci-
miterio z p̄ vello z p̄ violētia q̄d b̄ blodwīde Et
si vulnecauerit aliquē ordinatū tāro pl? emēdabit
At for en saag gialoher flere iij mark c lxxvi.

Hogghē mā annē i kirke eller a kirke gard om
helig dag tha bōdes serlige for kirke oc kirke
gard oc for hellibrōde oc serdel for blodwīde En
hoggher mā w̄joh mā eller m̄w̄nck tha bōdher
han so mōghz mere.

Siquis vulnecauerit In ista pte aggrauat̄ pena ex circūstā-
cijs loci t̄pis z p̄sonaz s̄le iusti circa mediū z De furti z Euo-
corrupto l atrocē z prestat̄ emēda ecclē violatē p̄sone p̄cisse
z p̄ die violatō det̄ p̄ncipi quia contra statuta ac de in iuris
iusti v̄p̄.

Om thpffneth Caplm lxxvii.

Siquis iputauerit alicui furtū z dep̄hēderit cū
cū aliq̄ furto legit illud in dorso ei? z durat eū
ad placitū z assignet euz exactorū z exactor requat
iudiciū placiti quid p̄ tale furtū demeruerat.

Om thpffneth Caplm lxxvii.

On mā giffiuer ānē thpffs laag oc taghē hā hā
nū nogh3 i hēde binde th3 a hans bagh oc fō
re hānū tīl things oc anworde hānū i hēde kom
ghns ombosmā oc haffue things dom tīl huat hā
haffuer forgiort m3 sodan Aplōh.

Si quis iputauerit hic de pena furti criminali ser? de ciuili i
sti de obligationib? q ex delicto nascitur S pena aut? mod?
hic positus ē local et de beneplacito statuent?.

Hwor fore thpff mo henges c lxxxiij.

If fur furat? sit res valētes dimidiā marcā v
plus tūc pōt eū exactor licite absq3 iudicio sus
pendere z sine pctō z ppter hoc nō incurrit pctm
q culpa sua dampnat eū sed null? bōdonū pōt eū
suspendere ne videant? hoc causa vltionis fecisse z q
nō pōt hbiiph iusticiā summere de ipso.

Hwor fōre thpff mo henges c lxxxiij.

Haffuer thpff solet halff mark coste ellē mere
tha ma ombosmā henge hānū vhen dom oc
haffue ther iche sōnd fore thi hās gerning her haff
uer hānū sordomp? oc laohet hānū hēgi for retb
nes laag oc komghēs wold oc ep for heffn En bō
de mo ep hēgi sin thpff forthi argōret hanth3 for
heffn oc tho at ilde er wed hānū giort tha mo hā
ep tho ware sin eghn retther.

Potest eū exactor licite absq3 iudicio suspendere Nota suspēsi z
corpora dāpnator pnt sepeliri i cimiterio dū tamē penituerit
xiij q ij c si verūtāmē ad deponēdū eos de patibulis requirē licē
tia iudicis secularisue iusticie contēpni videat? ff de cadauerib?
punitoy li i z ij sed ipaz licentiā index denegare nō debz quia
corp? xpi si cōfessi fuerit et penitent nō debz eis denegari xiij.
q ij c filz raptori dāuato ad mortē denegat? pnia nisi restituat
ablata l plenā securit arē de redēdo faciat si hēat vñ possit

dux & arto

Si vero cū haberet unde possit distulit accipere pñiam usq̃
ad mortē et sic nō potest satisfacere si petit penitentiā dabit
ei et etiam viaticū et sepulturā si p̃pinq̃ voluit satisfacere
si vero decedit impenitens tūc viaticū et sepultura negabunt
ei extra et super eo et c in lris hec p̃san? Sepultura iij § iij.
et communicari § ultī et raptor § i Tha mo han en were sin
eghñ retcher Nota nullus flet sel potest esse index et actor
index et testis in eadē causa vel accusator et exactor ut hic i c
Si fur furatus fuerit res. quia nemo debet habere duplex of
ficiū in una et eadem causa iij q̃ rli et c ij quia singula offi
cia singulis personis sunt cōmittēda lxxix q̃ i bresbiteros ff
ad trebellianū ille a q̃ § rēpelliū ff de pacti si plures et vtp̃.
li ij ar c lvi scz nullus debet famulo suo suam cōmittere exac
tiōez Si fur furatus fuerit minus ṽ De q̃ta istius furti decla
ratur infra e c v siqs scit furē in glo.

Om vmbosman wil ey taghe thpff aff
bondhen Caplm lxxix

Si exactor nō uerit recipere furem de bondo
ne vel eius officialis amittet exactiōem suam
quia facit bondonē esse sine iusticia hoc est retthe
lōs et tenetur emendare regi xl marcas et xl cogna
tis suis Et si fur postea solutus fuerit qui eū liga
uit iudicatur excusatus.

Om vmbosman wil ey taghe thpff aff
bondhen Caplm lxxix.

O vmbosmā wil ey taghe thpff eller hās on
dherlaathe tha haffue forgiorit sūth leen for
thi at han gōz bondhñ rettelōse ac scal bōde hoim
ghen sprithwoege mark oc so tpsfnes frendher En
wordher thpff fichenlōs tha mare bondhen tha
angherlōs ther hannū bantth.

Si exactor Si aliquis aduocato furē suū tradiderit in placit
to et aduocatus ipm contra iudiciū placiti tm libez dimiserit

soluat bondoni xl marcas et regi tñ Thorð § xvi.

Quoniam thpff skiel mpnne en halffmarks coste t re.
Si fur furatus fuerit minus q̃z dimidiā mer-
 cā et deprehēsus fuerit et ad plicitū ductus te-
 neſ karaktere furis signari et dare regi tres mar-
 cas z bōdoni inultā qđ dicit̃ igiald et thwīgild. **S**i
 fur si venerit ad placitū ligatus cū furto quantū-
 cūqz sit parū et signū furis in se habuerit tūc p̃t
 suspēdi et bondo recipiat igildh z thwīgildh z rex
 portōnē eius totaliter.

Quoniam thpff skiel mpnne en halff marks coste t re.

Hoc mōghet som thpff skiel mpnne en halff
 markscoste oc wōrdhē hā taghū wēd oc fōrt
 til thiſngs tha er hā skploug athaffue thpffs mer-
 ke oc giffue bonthen igialdh oc thwīgiald oc ko-
 ninghū tre mark En kommer en thpff thil thiſngs
 brāndhū m̃z thpffnet hure lūth som thpffnet er oc
 haffuer hā fōrre thpffs merke tha mō hā hānges
 oc bonde tage igiald oc thwīgiald so som laut er
 oc kom̃ghūs hās hom̃z lodh all.

Si fur furatus sit res in fēudoꝝ de pace teuēda § si quis
 q̃qz habet de q̃qz solū et tān etiā fm̃ leges ſcelandie q̃ ibi
 marca facit x ſ deñ Sed in iucia facit vi ſ deñ ido in iucia
 dimidia marca facit iij ſ deñ ſine pctō contra glo ioh̃ vi ſ §.
 h̃s ita ibi dicit nō occidas niſi ſis iudex ſ nullus concor. **E**t ne
 q̃s ſibi ius in cauſa ſua dic̃ in rub et mag̃ xxiij q̃ v ſi homici-
 diū Si exactor concor̃ inſti de obligationibz q̃ ex quaſi delicto
 § i et ff de varijs et extra ordinarijs cogit̃is l ſi ſed de pena
 hic ſtatuta ſic placuit al̃ puniē ad arbitriū ſuperioris ut iuri-
 bz p̃allegat̃ vide ſ e lūj c̃dota q̃ aliq̃n liber hō licz bona nō h̃z
 p̃ debito ditineri nō d̃z d̃ pig e la cor. **E**t acti et obli l ob es ali-
 cū ſed fallit hoc in l aic p̃tor § ſi debitorē ff ſi in fraudē credi-

q

toꝝ d̄ debitor vbi dicit q̄ fugiens per creditore p̄t detineri
 Alius casus est in debitore fisci in l. ij. c. de exactoribus tribu/
 toꝝ li. p. tercius casus est q̄n aliquis nec vult soluere nec cedere
 q̄ hoc facit ex malicia in l. i. c. q̄ bonis cedere p̄nt cū ibi nota/
 ris Item qui ab hostibus detinet c. de captiuis et post l. vni/
 reuerē l. ob hostibus et l. vltima Itē p̄ etiā p̄t filiū obligare
 quem & vendere p̄t in mariā necessitate c. de p̄bns q̄ filios
 distraxerūt l. ij. Itē ex consensu libera p̄sona obligari p̄t si in
 obstagio de iurcūra c. ex rescripto al' ordinatū ē vt qui bonis
 cedit liber vadat q̄ vult S̄ qui bonis cedere p̄nt li. i. de so. odat/
 dus alia Nisi ipse confessus fuerit furtū in placito Nota s̄m
 constitutionē erici regis dacie quasi in principio null' p̄t cap/
 tiuari nisi sp̄te confessus iure. i. in iudicio aut legaliter cōvic/
 tus vel manifesto facinore dephensus pro quo secundū leges
 terre vita carere debeat vel mēbris Nota q̄ confessus in iure
 p̄ cōicto habetur c. de confessis l. vna ver d̄ fideiussor c. ij. d̄ ex
 confessione Itē sēper statur cōfessioi contra se fctē xij. q. ij. s̄ i
 ber d̄ fideiussor c. ij. i. d̄ ex cōfessioe Itē dicit hosti q̄ vno mō dicit
 aliquis manifestus in aliquo crimine per euidētiā facti ac
 extra de cohabi. cle et muli c. tua et c. fi. Alio modo si sit de hoc
 in iure confessus vel conuictus s̄ sola fama nō sufficit vt ma/
 nifestus dicatur conuictus p̄sa vsura iij. s̄ i Item de confessione
 q̄re infra c. xxxij. in glo. in d̄ confessus De solutione igildh et
 twigildh conuicti lex infra c. cxiij. Siquis iunene in glo. Nisi fur
 furatus hic dubitat quid sit igildh et twigilgh sed declarat
 in articulis thoꝝ s̄ p̄lo Item perdeus res suas p̄ furtum te/
 netur eas rehabere vt ff. et c. de cōditione furtiua q̄ aut rex
 habeat penam pecuniariā vel partem bonorū furentis ra/
 tio est quia publica vtilitas cui rex preest lesa est sed q̄ rex ca/
 piat om̄ia bona furentis est de beneplacito statuentis vide i/
 fra c. c. ij. c. Item dampnatur tacite consuetudo certarū cōmu/
 nitatū sed q̄ totū furtum adiudicatur iudici et nō p̄denti vt
 in cōmunitate erphordenfi.

Bonde mo ep lade thysf lōbe vthen
 things dom Capitulum xci.

Siquis captiuauerit furē l' aliū & eū ligauerit et
 ad placitū nō duxerit sed dimittit eū liberum

90
emēdabit ei xl marcas denariorū et xl regi tñ erat
tor non pōt eū impetere nisi ipse prius cōquest? fu
erat qd amisit res suas furtiue Sed postqz fur de
p̄henl? ē et ligatus cū furto cū testimoniō bonorū si
postea fugerit vel de domo alicui? vel i via placiti
vel in placito sine iudicō placiti tūc ubicunqz fuerit
dep̄henl? postea pōt fieri ei ius suū Tamen si ita
fuerit solut? qd in sua libertate est ⁊ venerit ad pla
citū nō ligat? tūc nō pōt capi in placito p̄ illa cālq
sibi imputabat? sz debz in placito accusari ⁊ postea
p̄cedēdū ē cōtra eū l̄m leges terre qz quilibz tene
tur habere pacē ad placitū ⁊ de placito p̄ omī cā
q̄ sibi iponiē nisi ipse p̄fessus fuerit furtū i placito
Bonde mo ep lade thpff lōbe othen
things dom Capitulum xci.

Agher man thpff eller annē mā oc bindher oc
fōrer ep hānū til things mē lader hānū fōrē
lōss tha bōdher hā hānū xl mark oc lo kōmghen
tho mo ombolmā hannū ep setthe othn at bonde
kerde thz fōre at hā er self for thpffnz wordhen
En sithen thpff er sanghen oc brondhen m̄z thpff
net m̄z gode mēz withne clipper hā wōd oc wor
dher lōss āthen aff bōdōns h̄ws eller a thige wō
ie ellē a thingi othn thigs dom tha m̄we mēl tage
hānū h̄wore som mā findher hānū oc gōre hannū
fm reth, Tho at hā wordher so lōss at hā far i fm
eghen fresse oc kōmer hā til things obrondhn tha
mo mā ep tage hannū a thinge for the sagher thē
hānū wīthes mē sculle mē hānū setthe a thinghi
oc lōge hānū m̄z landz logh forthi at h̄wat saagh

Som man gifuer annen tha er han e skplough at
haffue fred til things oc fra for othen hā gangher
selff wed skpld a thinge.

¶ Siquis captiuauerit primū ptz qz psumitur violentia & in
inria facta ipi captiuato ideo ei refundit et etiā regi quia tā
gitur publica utilitas secundū patet quia intelligitur cōuic/
tus pro dampnatis sunt habendi ff de confessis l i Siquis cap
Nota in isto c nō loquit de muliere cū furto dephensa utruq
debeat suspendi vel hūari et utrū impregnata debeat indica/
ri ut fur iste defect? corrigi per thord in cor § xxx Siquis cap.
In e ultimo c dicitur q quilibet tenetur habere parez ad pla/
citum et de placito pro quacūq causa Nota circa istū textū
oriunt multa dubia que corrigunt et declarant per thord in cor
§ lxx Pauper s c xliij Si queris utrū ille qui tenetur ad pe/
cuniā seu aliquit pecuniare et non potest soluere in pecuniā
debet luere in corpore. i. aut debitor fraudulenter et dolose dis/
sipant bona sua et factus est non soluendo & tūc istā fraudē
luet in corpore ppter istā in carcerē rapiatur nec eo minus
debitū soluere potest quia pecuniā illā non soluit pro debito s
per fraudem ut est casus ff de hys qui in fraudē creditor l fi
§ si cum suū glo in auct de fideiussoribus § q aut cum sua
glosa que incipit l eos credere coll et ar ff ad l iuliani repetū/
daz l sacrilegij aut non dissipant bona sua vel dissipauit nō
tamen fraudulenter et dolose & tūc aut queris de pecuniā de/
bita ex maleficio aut de pecuniā debita ex contractu vel quasi
in primo casu refert aut ista pecuniā debetur ex multa extra/
ordinarie imposita per officium iudicis et tūc qui nō pōt talē
soluere nō debet luere in corpore sed liberatur ex toto ut ff de
officio pcedis l illicitas § si de modo multay l frau. h m oī
pecuniā debetur ex mera pena ordinarie per legem vel cano/
nē imposita et tūc aut ille cui debetur non vult penā corpo/
ralē subrogari seu imponi loco debiti pecuniarij seu pene pe/
cuniarie sed vult potius sibi debitū seruari rehabendū tem/
pore pspersionis fortune et tūc qui nō potest soluere in pecu/
niā nō luet in corpore sic pōt intelligi de restitūspo c cuz olim
ubi forte zanioreū episcopus potius voluit expectare q onē

episcopus devenisset ad pignorem fortunā q̄ q̄ lueret in cor-
pore et et ratio quia alius pro alio innito creditori solui non
debet ut ff si certum petatur l cū quid et ff de solutionib? l pau-
lus est istam opinionē videtur tenere hosti de solu c odardus
ar de officio ord c dilectus licet innocen indicto c odardus et
archid xiiij q vi si res in glo adde ubi de hoc vce. et unice et io
an infra de institut c auct videantur dicere in distinte in pe-
nis ex maleficijs propter iopiā etiā inuitis creditorib? cōmu-
nē pene fieri debere p l i i fine ff de pen? x de seu ex c ut fame.

¶ Om ombosmāl adher thpff

lps Capitulum xcij.

Si exactor receperit furem ab aliquo ligatus x
postea dimiserit eum absqz signo furis nō po-
test agere in bōdonē qui eum ligauit.

¶ Om ombosmā lader thpff lps c xcij.

Lader ombosmā thpff bōndhen a thingi aff
bōndhen oc lader hānū fithū lōps vthū thpffs
merke tha mo hā ep kare ower bōndhū ther han-
nū bant othen thpffe ene at wor hā vrettelige ta-
ghen oc bōndhū oc for the bōnd aff dōmpt.

¶ Si exactor receperit furem ab aliquo l scito quia impntet
sibi ipsi exactor per se quia fuit in culpa non faciendo diligen-
tiā quam debuit ar ff ad legem aquileā l si putator.

¶ Nota hic dubitatur quantum debetur regi x bōdoni p omis-
sione rñdetur per thord in cor huius capuli § v.

¶ Om man tagher thpff noghz i hen

de Capitulum xcij.

Qui furem deprehendit cum furto et ipse non
potest ostendere illum a quo illud habuit tūc
potest ligari Si nominauerit aliquē a quo habuit
et ille negauerit tunc similiter ligabitur Item nota
q̄ ad tertium hominē potest extendi cōstia et il-

q iij

3 14

ugh at
ganger

olucia in
regi quia tā
pcur cōuic/
l Si quis cap
beria vtrū
ebat iudic/
l Si quis cap
l paret ad pla
tra istū tēp/
et thord mē/
enetur ad pe
re in pecunia
et dolose dif
c istā fraude
mor eomina
et pro debito
nde credito l si
q aut cum sua
l iudici repit/
vel dissipauit nō
e de pecunia de
tractu vel quā
x multa extra
qui nō pōt calē
re toto ut ff de
p l frau. h mē
igem vel cano
ule penā corpo
rā seu pene po
habendū tem/
lucem pecu
spocuz olim
tare q̄ onā

e semper debet exponere quidquid confessus fu-
erit cū testimoniis bonorū et nichil pro eo emenda-
re sed preciū suū amittet Item, si testimoniū ha-
buerit q̄ emit illud in foro tunc defēdet se lege rī
hoīm q̄ nec fur ē nec furī cōsenties z vēdicozē suū
neqz sic viuū neqz mortuū z amittet p̄ciū suū. Te-
stimoniū em̄ remouebit suspēdiū quod dicit balt
oc bondh et iusticiā regis.

Om mā taghē thpff noghz i hende c rciij.

Gagher mā thpff noghz i hende oc haffuer hā
ep skōde til hwate han terk thz tha mo han
bindes En neffner han skōde oc bypster hannū
skōde eller hemel tha er thz sāmē En tha mo mā
ep skōde lēghē en til tredie māne thū tredie mā
hā scal ep wretthe the coste ther hā wēd gaar hā
scal tha haffue withne til at vtlegge the coste ther
til hānū ere fulde m̄z skōde oc bōde ep a mē haff-
ue tabet s̄yth werth En haffuer han withne til at
hā tozff kōpre thz tha giffue tho logh at han er ep
thpff oc ep thpffs wīde oc wēd sin kōbe hwerkhū
lemēde eller dōde oc haffue tabet s̄yth wēd Om
ther er withne fori withne rindhē balt oc bondh
oc kōmghūs reth.

*idem m̄
- balt oc
- dā rē*

**Qui furē deprehēdit Sile de actōe publicata ff de publicis
iudicijs p totū insti de actionibus § alie aut.**

Thwor til mē sculle withne haffue c rciij.

Ad testimēta pata q̄ dicūt scabte kledher z in
strumēta pata q̄ dicūt giorde antbodh ad ar-
ma equos z uniuersa pecora emēda debz adhiberi
amicus Itē amic? ē testimoniū alicui? fide digni

qui affuit ⁊ vidit quando istud emebatur ad hoc
lufficiunt duo boni homines.

¶ Hwar til mē sculle withne haffue c rri.

¶ Il scabte kledher oc giorth antbोध oc til va-
ben oc til heft oc nōd oc til āneth fa oc til ale
thz ther serligt merke haffuer a fig tha sculle men
withne til haffue. Mē er thz withne ther wed woz
at kōb kōptes thz er ep nypne en to men.

¶ Ad vestimēta. qūo amici pntes debēt eē in cōtractib? istaz
rex ⁊ duo testes sufficiūt qz i ore dnoꝝ l' criū ⁊ de testib? c
licet et cin omī et utrū testimoniū suspectoz videlicet circa hoc
idem caplm in glosa. Vithne er nota qz pnuuciatiū fuit corā
rege a moderuis regni cōsiliarijs qz testes dicti lyghobz vith-
ne suspecti nō valent nisi ni casu qz quis nescit ēptorē l' vēditō
rē suū nota vocatur taliū testiū testimoniū al' magnū siue mer-
cipius.

¶ Om bondh Capitulum rro.

¶ Nullus pōt aliū ligare nisi dephēderit cū cum
furto vel iuenerit eū in domo sua sub nocte? si
lētio ⁊ certū iuenerit signū qz voluit furari.

¶ Om bondh Caplm rro.

¶ An mo enghū mā binde vthū at han tagher
hānū noghet i hende eller at han taghē hānū
i lūth hws om natthe thide mꝝ lantth merke at hā
wille stiele bondhens colte.

¶ Nullus concoꝝ c ij de furtis Et certum iuenerit signū qd
si non iuenerit certū signum qz voluit furare sed necessita
te famis cōpulsus cupiens saturari de cibo alieno in domo al
terius tunc non debet tanqꝫ fur ligari qꝫuis in nocte concoꝝ
lex imperialis ¶ de furtis l' siquis propter ubi dicit qz propē
necessitatem famis rem alienam occupare licet.

¶ Hwar mā scol lede effther sine stolne colte c rvi

Siquis amiserit res suas debet sequi ad villas
illa ad quā credit res suas aduenisse et ibi de
bet publicare corā oībus qui dicunt granner et si
aliquis cōfessus fuerit se habere res illas z dixerit
de quo habuerit tūc non efficitur inde fur si alter
cōfessus fuerit qd habuerit res illas ab eo Sed si
aliquis viator deposuit apud ipm res illas quē ipse
nō cognouit tūc pōt se defendere iuramēto pū ho
minū qd nō ē fur neqz furi cōsciū z nunqz zelauit
res illas tūc ille qui res illas hz tenet p eis fieri fide
iustor hoc ē taak ad prīmū placitū z inde noiabū
tur boni viri qui dicunt thinghþringe ut videāt qd
ille exposuit z qd ali? recepit qz tūc ille qui deposu
it res illas apud eū luandas nō pōt agere in euz
S; si ille venerit z depositū repetiuerit tūc debet
totū reportari sub iudicio illorū qui pntes aderāt
quādo ipse depositū exposuit z postea prout iustū
est procedatur.

Uow mā scal lede effchē fine stolne coste t pvi.
Aber nogher mā fine cost tha scal han, fplghe
til thū bp ther han wenther at hans coste ere
til kāmēn ot liwse for alle granner tōlig thpffneth
Gangher nogher man weoh the costhe ot seier
aff hwem han feck tha rindher han thpffs naffn
om hin ghangher weoh ther han feck aff En
ant wāifacēde mā thē hā kēde ep lassoe ellē lood
the coste i hana hwa eller solde hānū thm atgō
me tha er han skp'dough atwīde thet meth rū mēz
eedh at han er ep thpff eller thpffs wīdhe at han
lassohe alohi lōgn a the costhe.

Tho er han skylough ther colthen haffuer i hēde
 at worde taak for the colste t il thz neste thingh oc
 the ther neffnes gode thinghōringe ower atwa-
 re at han seel wt ther i hende haffuer om hin ta-
 gher medh ther otte forthi at tha mo hin man ep-
 setthe hannū ther colste lassde indh atgōme En kō-
 mer hin fithen ther the colste indh lassde oc haller
 a the colste tha sculle the samme thinghōringe thē
 thm togh wd antworde thm effther indh oc the
 dele fithen there dele so som reth er

¶ Siquis amiserit Vide que notantur infra de obligationib?
 que ex delicto nascuntur § cōceptū et § que de fullone Siquis i
 u confessus Nota ad hoc em vt cōfessio preiudicet alicui erigū-
 tur pla qd sit maior xxv annis qd minor possit restitui contra
 confessionē ff de minoribus xxv annis l nō omnia ff de confes-
 sis l certū § in pupillo Item spōte et non coactus xv q vic i §
 xxxi q ij c lotharius ff de questionib? l i i cū dicitur ij § diuus.
 Item qd ex certa scientia quia si errat in confitendo et potest
 probare se errasse non nocet ut hic et C de iuris et facto igno-
 rantia l error facti et ff de confessionib? l non fateri Itē qd contra se cō-
 fiteatur quia confessio p se nō pdest xliij q ij § i ff de interroga-
 torijs accionib? l de etate i sic Itē in iudicio et corā suo iudice
 al non p iudicat ut de iudicijs c ac clerici et C l iij qñq tamē
 confessio extra ius facta valet Siquis cōfiteatur se debere ex
 certa causa puta emptionis vel locationis vel aliqua causa
 cōsimili si probetur cōfessio ista per testes qui fuerunt pntes
 in confessione condemnabitur ex co C de non nuērata pecu-
 nia l generali et l aduersus et ff de pbatōib? l cū de indebi-
 to § ultimo de fide instrumētōz c si cautō et iij q ix § si debitū
 Item si aduersarius sit pns al non nocet ff de interrogatorijs
 accionib? l vlti. et ff e l certū § si quis Item requiritur qd sit
 contra rerū naturā ut si confiteor me interfecisse hominē qui
 viuit ff ad legem aquilā inde veratius § ultimo et hoc si p-
 bo illū esse filiū meū qui ē maioris etatis qd ego vel si quis cō-

fiat ut scilicet in eius nomine actio cum ab alio esse non potest de re
interrogantis actionibus? I si is cuius et confessionibus Item quod
non cum sit contra ius et de libero homine aliter non nocet sed de pactis in
ris gentium et stipulo et precedentem et de pactis et pactones
de conditio appo et si condiciones et xxxij. q. ij. c. solus queri Item
quod de religiosa et de interroga actio confessionibus Item in
confessionibus vel confitentibus nulle sunt preter iudicium in cog
noscendo sed insententiando sit quia debet ferre sententiam
ex illa confessione et ad legem aquileam l. pinde et de transac.
et preterea Item Siquis confiteatur se servum talis confessio
non nocet ei ut et de liberali causa interrogatio ubi maior spore
te sciens contra se ius sit et hosti certum his que facit ius nec na
tura repugnet hec verba de confessio et ult. glo. penultima et de
ista materia require s. c. c. in glo. in ubi ipse confessus Sed
si aliquis Nota quod in textu huius lex ista loquitur de purga
tione cum xij. hominibus pro furto et hoc secundum leges istas municipa
les et simpliciter municipalis sed in casibus criminalibus secun
dum leges spirituales siue canones tunc reus siue infamatus
se purgabit cum vicinis suis in parrochia vel in primis per
rochijs cum honestis viris bone opinionis qui habent causam illam
notam pro qua purgari debet infamatus de quibus etiam
verisimile sit eos nulle amoris odio et obtentu pecunie desera
re extra de purga canon. c. cum per manconella et simile con
cor. infra l. iij. c. lxij. § scilicet et minor piscis in quo quidem pa
grapho dicitur quod reus defendet se cum xij. hominibus illi pro
chie in qua habitat Item quidam libri tractant de sortilegio in
l. iij. c. ultimo ubi etiam dicitur quod incausatus defendat se cum
nominatis de parrochia in qua habitat idcirco constitutiones
et leges contra sanctam ecclesiam aut ecclesiasticas personas seu
eorum libertates et contra leges spirituales et canonicas sanc
tiones sunt revocanda pro hoc et de immunitate ecclesie l. vi.
et talis constitutio vel lex non meretur dici lex quia lex domini
dei est et de legibus? I lex est nec pro lege debet haberi ut iij. dist.
et leges instituantur per archidiaconum in rosario et talium constitutionum
fautores consilio ope vel auxilio auctoritate statutorum provincialium
sunt ipso facto excommunicati Item extra de proba et ad nostram dicit
pape in textu hec pestis omni iuri contraria. et hec lex daciana scilicet

si cōtra sanctam ecclesiam et cōtra leges spirituales et cano-
uicas sanctōes penitus a clero extirpetur. i. in iudicio ecclesi-
astico secūdm cam non iudicetur Item qd cōtra iura sit in-
profecto, debet haberi p dist e vides ucc, valet inramētuz ptra
hoc fctm ¶ De legibus l nou dubiū extra de foro cōpeten e si
diligenti, Her heuricus boic de iure iure au e cum contingat b
v iij e et etiā s li i c xxxiij Quilibet in glo qñ circa finē.

Om enghen man gangher wedh the coste
i by Capitulum pcoij.

Si oēs in villa habitātes negauerint se habere
res illas quas ille dicit a se furatas tunc pōt
ipse petere discussionē qd vocatur randsaghe in to-
ta villa et hoc non pnt ei negare Sed in curia vni-
us vel duorū non pōt aliquis facere discussionē qd
b randsaghe nisi sub piculo triū marcarū si ibi ni-
hil inuenerit quod furatū ē S3 si cū licētia fctā fu-
erit discussio per totā villā tūc debz exactor pns eē
si copia eius poterit haberi Sed si exactor plens
nō fuerit tūc pnt bōdones i villis suis scrutiniū fa-
cere et incipere ubi volūt et obicūqz inuenerint res
furatas quas prius publicauerat se amississe si inue-
nerit sub sera bōdonis vxor ei? tūc nō pnt dirige-
re cāz illā in aliū h ē skim de lūth skood qz p? oēs
negauerūt tūc ipe p reb? ill erit fur z dign? est sul-
pēdio si furtū sit valēs dimidiā marcam z amittet
portōz suā in bōla S3 vxor z ei? pueri nō amittēt
portionē suā nisi furtū iuentū fuerit sub se i eoz v
etiā si pueri adeo sūt adulti qd sciunt zelare z occul-
tāt furtū cū eis.

Om ēghn mā gāghē wed the coste i by c pcoij.

Alle the ther i by bo the coste ther mā lim-
ser at the mo han bedes at randsaghe ower

al bp oc thz more the hānū ep mene En een mās
 garo eller to serlighe mo man ep randlage vhen
 at han herther sine tre mark wed om han spnner
 ther ep thpffneth indhe En ther men loffue ath
 randlaghe ower albp tha scal ombolman ower
 more om hā er til er ep ombolmā til tha mo bōn
 ner selfue randlaghe oc tagher til i bp i hmore sō
 the wille Oc hmore som the spnne nogher the co
 ste ther hin haffuer athwāth oc er thz vnder bō
 dhns laas eller hufcrues tha ma han ep skindhe
 thet fithn annē man a hende forti at the alle opl
 the sōre oc tha er hā selfi thpff at the coste oc haff
 uer ther meth forgiort sin hals om thpffnet er so
 mōghet ochans gotz thz er hans homz lodh i bo
 fa En bōn eller hufcrue tabe ep there homz lodh
 vhen ath thpffnet spnnes vnder there laas el
 ler lucke eller bōn'ere so sterke oc stinne at the kū
 ne siele oc lōne.

¶ Si oēs in villa Vnde qđ notatur in dicto § conceptus insti
 de obligationibus que ex delicto nascuntur quia inquisitō nō
 facit nisi psumptio sit contra aliquē cū qđ fallit in rebus quī
 seipās dolo malo pnt occulta vclernus vroz vñ Sed vroz fa
 cit i hē p totū ¶ ne vroz pro marito vel econuerso vñ etiam
 pueri ar § impubēes ¶ de falsa moneta l i a contrario No
 ta adultus. i. exertus ab exercere qđ exercens a puritate pue
 rilī ad maliciā et est idē qđ dolicapax Nota qđ iste pagraphus
 etiā Si pueri adeo sunt adulti. i. dolicapaces pōt intelligi de
 maliciā in casibus cōsimilibus vt infra linia iij c l Etia h pue
 ri Nota qđ scientes zelare & furtū occultare pnt amittere po
 tionē suā in bofee vt hic in fine vltimi pagraphi et hoc intelli
 ge cū iam puer qđ cōpleuerat etatē puerilē et sit dolicapax
 quia in puero quasi adulto maliciā aliquādo supplz etatē vt

de delictis pue & pueris de ista materia quere infra li iij c l in tex
tu S vlti et in glo et s li ij c xlii et in glo Deletare. i. per iura
re Priuaricari. i. transgredi Infringere. i. priuaricator legis
vel transgressor legis.

Om noghet hetthes vnder bondhens
laas Capitulum xxiij.

Qui scrutiniū fecerit qđ dicitur randsagher et
inuenerit res furtiuas in horreo bondonis vñ
in domo qđ dicit laalhuus vel in alijs domibus q
per serā non claudunt tunc bondo debet defendi
cū iura mēto pñ hominū qđ non ē fur neqz furis cō
sciūs sed fuit et apportatū inuidie causa et p hoc
erit excusatus si fuerit defensus tñ qui impetit euz
pōt pcedere cōtra eū per nēfningos si voluerit et
si cōuictus fuerit iudicabitur reus quasi fur.

Om noghz hittes vnder bondhens
laas Capitulum xxiij.

In ther randsagher om hā hitther sine costis
anthen i bondens lade eller laalhuus eller an
dher huus ther ep er laas fore tha er bōdhen e skil
dugh atwære med laghen at hā er ep there thpff
eller thpffs wīde men woz born hānū a hende for
amendh oc er skplough atwære orlaghe vthen at
laghen feller hānū Tho wolde hin ther seether
hānū hwat han wil heloher se en tolff mēz eedh
eller sōghe effther mēz nēfningh En faller hā at lo
ghen tha er hā thpff for the dele.

Qui scrutiniū fec. in s si fuerit defensus et querit utrum
puegar? de crimine pōt iterato de eodem crim sine accusari dē
sit henric? boic qđ nūq̄ potest iterato accusari nisi in tribus
casibus pmo accusans psequat ppiā iniuriā et p hoc pbat

¶

q̄ ignorat inq̄sitionē et purgationē in dicta prius. secūdo si
 secūdos accusator vult probare q̄ p̄m̄s fuit p̄uariat? ut
 patz per io in c habz hoc h̄ q̄ v̄terio si iste vult probare q̄ il-
 le qui se purgaut deierauit ut iuli amonendū ff de iureiuran.
 Itē qui iurat aliter q̄ debet ex integro est iurandū ff de iurei-
 iuran non erit Qui scrutiniū fecerit bene distinguitur inter
 domos seratas et nō seratas et q̄ dicit in fi q̄ possit p̄cedi cō-
 tra eū si intelligatur post iuramentū prestitū tūc cōtra dicit
 glosa in c et si xpc super obo cōtrauerſie quia iuramēto dela-
 to et prestito ampli? nō pōt repeti ut ibidem et hoc iuramen-
 to ē maior auctoritat? q̄ res iudicata fm̄ io de cal ibi p̄ glo.
¶ Manghe men mwe bindhes for en
 laagh. Capitulum xcix.

Quotquot deprehensi fuerint in domo cum re
 furtiua omnes possunt adiudicari fures et o-
 nes demeruerant sua que dicuntur bosa Sed p̄
 rebus furatis que inuente fuerit in domo nullus
 potest negari nisi domesticus solus quia ip̄e solus
 est tutor domus sue nisi ita contingerit q̄ aliquid
 repertū fuerit sub sera illorū qui domū ab eo con-
 duxerāt qui dicunt inest men hoc est in cistis eorū
 vel in cameris q̄ dicuntur bode.

¶ Māge mē mwe bindes for en laag c xcix.

So māge som wed worde taghū eller fūdhū
 ther thpsfnet gōres i hws thm̄ mwe men alle
 for thpsfue haffue or the haffue alle ther bosa for
 gior En for the coste ther i hws wordher funnē
 mo'enghen mā bindhes fore othen husbōdhū ene
 forti at han er warie athws Wthen at so saeer at
 mā findher noghz vnder hans inesth māz laas
 eller lucke eller inesth kone anthen so som i ther hys
 the eller there bood.

Quotquot qualiter pena debet reuere suos actores & nō de
bet egredi & de penis l scimus & ibi p glo.

Om noghz hittes vndhē bōdens sōns hefft c c.

Si reperta fuerit res fortia in cista filij bōdo
nis cui? clauē idē filij? portat vñ in camera sua
ad quā spālez hz clausurā q̄ dē lucke tūc iudicabit
tanqz fur suspēdio si fuerit cōuict? vñ si cū aliq̄ fur
to fuerit deprehensus et de porciōne filij soluet re
gi ius suū et bōdoni ius suū.

Om noghz hittes vndhē bōdens sōns hefft c c.

Hether mā oc noghet i bōdhūs sōns kūtthe
there hā ber selft nōgei til eller i hans herbari
ther hā haffuer serlie lucke at tha er hā thpff for si
ne gernigher oc gangher a hās hals om hā word
feld eller i hēde tagū tha gōres sōns howz lod at
gialde bōdhū sin reth oc kōmgen sin reth.

Si reperta fuerit intellige si fuerit dolicapax ut notat s e c
pxv et dē de portōne filij Si intelligitur de portōe peculiari te
net caren? q̄ntū ē in peculio insti q̄ cū eo qui i aliena prāte
p̄erca iterdicta si intelligit de portōne hereditaria et tūc aut
ptes viuūt & tūc ē contra nota in § in insti de heredib? q̄li
tate et differencia itē nota q̄tuplex est peculū notat s li i c
xij in glo itē nota q̄ hiciu textu dicitur q̄ de portōe filij sol
uet regi ius suū et bōdoni ius suū hoc non intelligit de por
tione hereditaria et ratio patet vñ li i c xij Si filius in tex
tu vbi dē maritus eius nullā partē habuerit viuente p̄re et
mrē nisi aliquid specialit̄ fuerit ei cōmissum et simile vñ li i
c xij Si fili? i ceptu & i glo & ibi i c p̄rio q̄ diu p̄ i tex. & i glo.

Hoc mōghz mā mo forgoze m3 apld c ci.

Null? incōmūitate existēs nec domestic? nec do
mestica p̄t pl? p furtū demerer vitā suaz
& portōez substācie sue nisi ita sit q̄ vñ curat & alē

occultat scienter vel si ples dephenfi fuerint cum
furto Nullus pōt p furtū plus demereri q̄z portio
nē suā S; si domestic? puic? fuerit ad pl marcas
liij marcas z portio sua nō p̄t tāta fieri tūc soluat
de reb? oīm i cōmūitate existētū Sed si aliq̄s ali?
in p̄munitate existēs cōuictus fuerat soluat portio
nē suā z nichil amplius.

Chwar mōghet man mo forghere meth
Aplō Capitulum ci.

Husbonde eller husfrue eller annē man i selleg
mo ep forstige mere en sin eghen hals oc sin
eghē loth howz vthū at en stiel oc anē fiel vthū el
lē at flere worde taghen meth gerig Enghē mā
mo oc forstiele mere en sin eghē howz lodhū mor
dher husbundenen sēkt anthū til pl mark eller iij.
mark oc er hans howz lodh ep so mōghz tha gial
dhe aff alle theres ther i selleghe ere meth hannum
En hwilkhū annē aff selleghe ther feldh wordher
gialde sin howz lodh oc ep mere.

Nullus &c. in § Si domesticus &c hoc intellige de cōmunita
te innata et tacita ut hic et etiā intelligi debet ut quidā vo
lunt de cōmunitate peculij pfectū et s h i c rj Si filius i glo.
Sed nullus alius preter domesticus cōuictus soluat plus q̄
porciōnē ppriā ut in § vlti huius capituli Item ad § Si do
mesticus habetur simile et ar s e c lxx Nullus in com
munitate. i. in bonis indiuis et rō istius est qz pena debet res
nere suos actores et nō debet egredi C de penis l scimus de
hijs que fiunt a maio per ca c quesitū C ne vxor p marito
vel ecōuerso l ab maritorū vi qm c illud et fallit regula qz q̄s
nō cōdēpnetur ut egeat ratio quia dignū est ut mali meriti
egestate laborant ff de positi l bona fides lxxij d non sat? Itē
qñ d: q domestic? puniat etiā in portiōe alioz rō quia fami

Ha ppter delictum dñi qñq ponit sicut qñq excomunicat pñ.
q. inqñ multos in penul. glo.

Om naam Capiculum cñ.

Ovi alium cōuicerit ad naam qđ dicit sōgher z
postea recepit ab eo cōposicionē p illa causa
tūc nunqz p̄t ampli? aliquid ab eo extorqre qđ dē
mere tage licet minus recepit qz tenebitur.

Om naam Capiculum cñ.

Hwilkhñ man ther sōge annen til naam oc ta
gher en sinne aff hannuz for then saagh tha
mo hā alori mere tage tha at han haffuer taghz
mynore en til hōzer oc for enghñ saag thē hā wor
fōre feld fore forthi at thz pōherste fōrtagher alle
the ther fore aff neffnde word her.

Qui aliūcōuicerit ad naam ratio est qui talis tacite renū
ciat iuri ad plus petendū.

Thwo i taag mo ganghe Cap cñ.

Siquis iputauerit alicui furtū qui p se terrā ha
bz tūc ipse p̄t p se fideiubere qđ dē gāghe i ra
gh for sigh Sed si alicui colono imputat furtū tūc
ille qui terrā quā colit possidet debz p eo prestare
caucionem q dē taagh z bōdo p villico simili mo
do Itē si mercenario alicui iputat crimē istū tūc dē
p eo domesticus suus fideiubere z p̄stare tagh
si voluerit Sed si noluerit qrat sibi aliū obicunqz
poterit Sed si nullū habere poterit qui pro eo vo
luerit gange i taagh tūc pōt eū exactor seruare ad
ratōem sile qđ ē de inest mā z inest kone.

Thwo i taag mo ganghe Cap cñ.

Omnogher mā giffuer annē thysf saagh ther
selff haffuer iordh tha mo hā selff gange i tag
r iij

for sig En om landbo giffues tpyff saag tha scal
hin ganghe i tagh ther iordhen a for hannū oc so
bonde for sin byrde En giffues leie drenghe tpyff
ue saagh tha scalhās husbonde gange i taag for
hānū om hā wil en wil han ep tha fange figh an
nē mā hmoor hā kan En kan hā inghen man fan
ge ther i taag gangher for hānū tha mo ombol
mā tage hānū til skiels Thet sanime er om inest
man oc inest kone.

Siquis imputauerit Pro pma pte facit l sciend supncipio
ff qui satis dare cogunt Pro scda pte facit dicta l sciend S cū
vero ff et ti h si nullū concor l i S si C de exhibend & introdu
cend reis et C de exhi reo l i.

Om landbo wordher tpyff c ciiij.

Si colon? alicui? cōuict? fuerit p furto tūc ille
qui cū incausauit dz prio habere ius suū hoc ē
igild et thwīgildh z exactor tenet habere oīa aiālia
sua q dicunt queghfā q pnt transire limē z bondo
cui? terrā coluit debz habere oīa alia q p se domū
nō pnt transire et si nichil ibi reptū fuerit nisi ea q
p se nō mouent tūc diuidant equalit iter exactorē
et bondonē Sed si aliquid sit ibi de queghfā licz nō
pl? ibi qz vna quis vel onus procius nichil ampli?
habebit exactor p iure suo.

Om bondēs lādbo wordher seld for tpyffnet
eller i hende taghen tha scal bōdhen ther han
nū gaff saag fōrff haffue sin reth thz er igildh oc
thwīgild oc ombolmā alt hās queghfā ther omer
dōrther skel kan gāge oc atelbōde a øtelbūth Thz
er øtelbūth ther ep kan self gange wth atdpp En

er icke annēz til en østelbøth tha skpftes thz i tha
 deele mellō ombosmā oc atelbonde naar hīn ther
 laag gaff feck sin ret En er nogbz quegfa til tha
 ath thet er ep mere en eth foor eller edh swin icke
 hā ombosmā mere for sin reth fange.

¶ Si colon? qd dñs rehabeat rē suā concoi instide obliga q̄ ex
 delicto nascūt s̄ manifestus fuit est ⁊ s̄ si s̄ exactor qd capiat
 nescitur q̄ iure p̄mo qd pena furis ē suspendiū l' alia pena cor
 poralis ut s̄ e clxxviij. et clxxxv et ex actor dicit se metriū ex
 alijs rebus rei publice qd at̄ possessor t̄re vel bondo capiat nes
 citur etiā qui iure rū ei solū census deat solui nec furtuz est
 tale crimē ppter qd fm̄ leges cōmunes fiat cōstatō bonoz
 De bonis dāpnatoz auct̄ bona secus dei heredi ⁊ simile ut
 de hereticis auct̄ gazaros de q̄ dictū ē s̄ e clxxviij.

¶ Om mā tagsethē fine colte i ānē māz hefft e co
S aliquis occupauerit iumēta sua vel pecora i
 alterius posselliōe ⁊ dixerit ea sua esse siue sit
 exactor siue ali? si ille negat qui ea hz in suo hefft ⁊
 dixerit ea sua eē ⁊ q̄ in curia sua sūt nutrita dz ea
 defendere p̄ iuramētū r̄j hoīm ⁊ p̄ testimoniū duoz
 vicinorū qd in curia sua fuerunt ei nutrita S̄ si di
 xerit se emisse illa dz oñdere vēditore suū et ipe te
 net ei app̄ria ea Si neminē habuerit q̄ ea volu
 erit app̄ria ⁊ ille q̄ impetit dixerit qd i domo sua
 fuerūt enutrita tūc dz oñdere p̄ signum qd d̄ sp̄s
 merke qd ita sit Testiōniū qd d̄ hiemfōtz wāhne
 ē iuramētū r̄j hoīm l' testiōniū duoz nescningoz.

¶ Om mā kēner sūth hōrs ellē nēdh i annē māz
 hefft oc kaller sūth wāre oc dpl hīn thē i hefft
 haffuer oc keller sūth wāre oc fier at thet er hans
 hiemfōdh tha scal hā wārie thz met r̄j mēz eedh
 l' triū ⁊ postea inuenerit furē suū cū equo suo ⁊ fur

oc thwige granne mithne ath thz er hās hiemfōð
 En hier han at hā kōpte thz tha bōr hānū at hōme
 fin kōbe wedh thz er thū mā thē han kōpte aff oc
 hā er skplouh a hiemle hānū thz En haffuē hā en
 ghū hiemel til oc wil hīn he thē a kaller ath thz er
 hans hiemfōð tha at hā ath bōre fpls merketil at
 thz er hās hiemfōð. Hiemfōð mithne thz er rī
 mēz eed eller thwige neffnings mithne.

Si aliquis hic habet qd reus pber pecora esse suo pmmo
 scro: haberet pbare de pbationib? l actor in hoc finis ca.
 bene loquitur pōt tū saluari qd re? pber ppter istā q̄litate sez
 qd sicut nutrita in domo sua ar e dndū in delec i in glo v elcō
 nīs q̄fīnitiū spectandū est et notaē in l ex psona C de pbatio
 nibus e ad nrām cū glo extra de proba rī Ibi ponitur nuēr?
 testiū de beneplacito statuatis Itē si in fine duoz neffningo/
 rū hic tollitur qd dno neffningi equalent testimonio rī hoīm
 q̄t aut testes equalent notario notaē in c cū ioh de fide instru
 vel finis loquitur de duplici testimonio ueffningoz s3 primus
 intellectus est melior Si aliquis scit furē suū rēe. Hic q̄rit p
 q̄nto vel verū p minori q̄ p dimidia marca vel p modica re
 p̄t aliquis p furto p ueffningos iurando convinci sūdet qd p
 pua re sicut ē galma pūt iurādo p furto neffningi cū cōuin/
 cere et rīq̄ disti vi e ul. isti. de rex diuifiōe § galmar et cōcor
 ber dere iudicata e cum e in v iniuria et hoc idē cōsor infra e
 e sez si q̄s scit furē in glo et concor in pte s e c lxxviij si fur fue
 ratus fuerit min? rē et simile s e c lxiij pro uua cyrotheca.
 Item in lege et iure curie regis regni dacie titulo de furto
 dicitur qd pro quatuor denarijs debet legitime cōuictus puniri
 ut fur pro furto.

Hicther mā annē a sin hest Cap̄ xvi.

Siquis furat? fuerit alicui? equū i cāpo vel in
 stabulo z qui equū possidz statim sequit furez
 suū z ubicūqz poterit eū app̄hendere licite p̄t eū de
 tinere sed si interuallū aliq̄d fuerit sez duoz diez

99
suum voluerit exhibere skøde vel ad vnā villā an
vel duas retro tūc tenetur bondo sequi eū ad villā
quam petiuit sed si defecerit ertaagh vel skøde tūc
puet furem suum.

Hitther mā annē a sin hest Capi cxi.

Agher thpff annē māz hest anthen inne wed
stool eller a mark oc sagner bonde sin hest at
gensthen oc wordher hwar wedh oc splgher sin
thpff atgensthen hwar som han naar hannū tha
ma han taghe hannū En wordher ther nogher
dwelie i mellō anthen tho dage eller mere oc fin
ner han tha hans thpff a sin hest oc biwordher hin
skøde anthū til en bp fram eller to effther tha scal
bondhen til then bp splghe hānū ther han bedes
til taag eller skøde En bpslther hannū taag eller
skøde tha gōme bondhen thpff.

Siquis furatus fuerit alicuius equū. pma pars loquitur de
fure manifesto et secunda de non manifesto de quo iusti de
obligationib⁹ que ex delicto nascuntur § manifest⁹ fur et rō
differētie hic capitur quia ppter uō notorietatē fcti perēs se
ad micti ad pbandū est mictēdus qui si in pbatōne defecerit
cōdempnabitur ut tacite conuictus et cōfessus ar l gūaliter §
sed iuramēto C si certū putatur.

Hwar mā scal sōghe effther vandne saag c cxij.

Si aliquis scit furē suū et res sibi furatas non
pōt inuenire debet ipm in placito impetere et
citare eū ad placitū sicut prius dictū est de qrela
que b⁹ raans dele z in secūdo placito iurare ipsum
hoc furtū fecisse z i tercio placito dñc accedere neff
ningi z illū suo iuramēto vel conuincere l excusare.

Hwar mā scal sōge effthē vandne saag c cxij.

Si aliquis scit furē suū et res sibi furatas non
pōt inuenire debz ipm ī placito impetere et ci
tare eū ad placitū sicut pri⁹ dictū est de qrela que
de raans dele z in scdo placito iurare ipm hoc fru
ctū fecisse z in tercio placito dnt accedere neffnigi
z illū suo iuramēto vel cōuincere vel excusare.

Thur mā scal sōghe effther vandre saag c coij.

A Eoh mā fin thpff oc mo tho ex homine ī fine
medh fine coste tha scal han sethe then mā a
thingi ther hā menthet thū saag a handh oc lade
hānū steffne thing so som fōre en sauth om raas
dele oc a thz anneth thing swarie hānū a hand til
so mōghet som han tōff fin eedh medh hette &
thz tredie thing sculle neffningi til oc swarie hānū
anthen orsage for the coste eller thpff.

Si aliq⁹ scit furē suū placet qd citetur ad placitū sz qd tunc
ste iuramēto illius accusant⁹ nō placet qd cōmīa dnt pbari
apristimis pbarionib⁹. S de pbarionib⁹ l sciāt et vrpē c vij Si
disorda ī glo et infra li iij c lxiij Si imputatū ī glo scdo quia
iuramentū nō pstandū per actorē p qd nō est psumptio nec se
miplena pbatō ut C de rebus creditis et iureiurā l in bone fi
dei qd nō est in pposito. scio qd talis nō ignorat scdm alteri⁹ &
sic subiret anceps p iuriū cōtra l videam⁹ ff de in lite iurādo
si etiaz dicat qd hic nō stat iuramēto accusatoris sz potius neff
ningoz ad hoc rñdet qd tūc accusator videtur supflue iurare
nisi fierz iuramētū calump de qd de iura calūp p totū sz veri⁹
dicatur qd hic ē iuramētū in lite qd vocatur bog⁹ eedh qd iu
rat quātū valet qd alter abstulit.

Quoniam mā wordher sworen til thpff c coij.

Si quis iurat⁹ fuerit ad furē hoc est sworen til
thpff pmo exponat totū p quo cōuict⁹ est et
insup thwīgilo et regi tres marcas Sed si cōfess⁹

fuerit furtū in placito vel repertū fuerit i ei? helle
iudicabit de eo tanq̃ de alijs furib? et rex p̃cipiat
portōne suā s; si postq̃ iuratū ē de eo noluerit ex
ponere tūc d; aduersari? su? accedere ad placitū
vniuersale q; b; landzthing cum testimonio de suo
haretzthingh z ibidē testificari q; illa ita legaliter
sit conuictus vmb? ilup i curia sua lagdagh Eua
tis z ipi nichilomin? rēnuīt stare iuri tūc p̃figet ei
placitū vniuersalez si tūc nō venerit z p se r̃nderit
et destando iuri se obtulerit tunc adiudicabit sus
pendio tanquā si fuisset deprehensus cū furto.

¶ Om man wordher swozen til thpf c wiij.

En wordher mā sworē til thpf tha lade wth
fōrē so mōghz som hā feldē hānū til oc ther a
thwīgild oc kōmghn iij mark vthn han gangher
wedh thiffneth a thingi eller hittes i hās hefft tha
fare hā som andre thpfue oc kōmghn tage hans
homz lodh En herdes hā wedh oc wil ep wtlade
effther at sozet er tha scal hin ther a k̃rer meth
withne aff hās haretzthingh fare til landzthingh
oc withne ther a then mā er so laglōkt oc wil ep
lāde til rette so at gōmt warē i hans gardh alle
trypne lagdage tha scal neffnes for hannū landz
thing kōmmer hāep tha til geen swar oc stoz ep
hin til rette tha formaler hās hals so som hā wo
re taghen wedh thpfknz.

¶ Siqs In pte tangit pena furti nō manifesti s; pena dupli
et p hoc pōt intelligi expositio igildh et thwīgildh scilicet dus
plū illius confessis quia in cōfessum nō datur aliud iudiciū ff
de confessis li i si postq̃ hic uidet p̃cedi p̃tra p̃tūacē in cā cri
miali ad suāz diffinitūā p̃tra glo c vritat; de do z p̃tūa sup m

phatum sed potest dici qd dictū neffnūgoz precedens fuit lo-
co fute et iam pceditur ad executionē Nota Merito furti p mo-
dico datur xij q vijc vlti institū de recti diuisione § galmar
ber de re indi t cum c v iniuria.

Om man kaller annen thpff ower thwer
thingh Capitulum cix.

Si quis aliū vocauerit furem in audientia placiti
hoc est owerthwerthingh z pbare hoc con-
tra eū per leges prie dissimulat emendabit ei tres
marcas z regi tres marcas.

Om man kaller annen thpff ower thwer
thingh Capitulum cix.

Aller man annē thpff ower thwerthingh or
pgher thz ep fichen hannū a hand meth las-
ghen bōde hannū ther han kallede thpff tre mark
or iij mark komghen.

Si quis alium vocauerit furem quia magna iniuria
ex hmoi vbiis inferē vt si non cōuicij C de iniurijs z istie ri.
Vocauerit eū furē in audientia placiti Nota scdm aliquos
nō viciator actione ifamola si statū penitet quis repētiuo aio
hoc dixit i habet h q iij si quis iratus de pe b i § dino quia nec
lubricū lingue ad penā facile trahendū ē ff ad l i vt demal fa-
mosi § nec lubricū et insult calor iracundie vicio caret h q iij.
§ notandū Nota qui inerat uō deliberato animo sed calore ira-
cundie motus nō habet ultorē nisi deū vt ff de reg. iur sol q calo-
re et C de iureiurando l i iurandū Hec henricus boie de iu-
reiurac qeclam b vna Sed si dixerit tale cōuiciū vel cōsimile
ex animo deliberato tunc secus Hec ber desen z re fudi c euz
te in b minima .Nota qd iura preallegata et leges scdm doc-
tores nouo iure debēt sic intelligi qd calor iracundie vel lubri-
cū lingue capitur dupliciter Vno modo quando fit huc pre-
iudicio iniuriā passi et tūc est verū quod hic dicitur quia tunc
per penitentiā potest reuocari alio modo quādo fit cū preiu-
dicio in iniuriā passi et tūc secus vt in c si culpa de i iur et dāp

da p modernos doctores et credendū ē q lex ista municipalis
debet intelligi ut dictū est Vnde canon qui non pbat q obicit
penā quā iutulit pari d3 xi q vltia qsq3 xxi q iij calupniator: &
c nō pbat q obicit Itē nota qualiter ex vbis iniuria irroga
tur dce gregori in moralib? in principio vbi dicit q plus tur/
bant verba q3 verbera in l si uō cōuicij & de in iurijs et colim
de in iuris & dāp da. Itē pferens contra aliquē verba crimi
nosa vel viciosa puniuntur pena magni supplicij ut in lege & iu
re curie regis regni datie titulo de vbis cōuicōs et spālir si in
lex casibus ē excoīcat? ipō fctō ut p3 i statuti pñcialibus.

¶ Om thpff er fhwgh eller ep hiemme c ex.

S Ille qui pro furto impetitur infirmus sit ita
q ad placitū venire nō poterit vel pegrinati
onē accipuerit tūc expectabit donec cōualuerit vl
redierit sed si infra regnū est et tñ extra terrā illaz
tūc pfigetur ei menh vnus Cetera omnia impedi
menta supra dicta locum hñt in ista causa Sed si
causaz suā audiuit & citatiōez et postea fugā inierit
tūc nō proderūt ei aliqua impedimēta nisi rex fece
rit eū vocari.

¶ Om thpff er fhwgh eller ep hiemme c ex.

¶ M hin er fhwg ther secches for thpffneth so
ath han kan ep konime til things tha sculle
mē bide til han wordher fōp. En er han faren i
pellegrims ferdh tha sculle mē oc bide til hā hiem
kōmer En er han indhen righz oc tha vthñ landz
tha legge hannum en monet fore Alle the forfaldh
ther fōre er sauth the mwe oc her ware om hā
wor ep hieme thñ time han wor sechz En hōrde
hā fin saag oc flyde hā fithñ tha hielper hānū en
ghñ forfald vthñ at hōmghñ lodh hānū kalle.

Si ille q̄ p furto p̄ma pte fa ff Si q̄s caucionibus l nō exigim⁹
 mus § si q̄s iudicō sed si infra maior simulatō datu iū l i C de
 dilationib⁹ nisi rex sit in p̄allegata l nō exigim⁹ § Simile mo/
 do ubi datur excep retēto a migrātū siue dolo malo ip̄s q̄
 auctoritas superioris intelligitur excepta de elec c significasti
 ff ad municipalco l impator̄s ff de regulis iuris l neminē Si
 ille qui p furto impetitur infirm⁹ sit p̄dota q̄uis text⁹ iste lo/
 q̄tur de fure infirmo tūc pōt intelligi de illo etiā q̄ iniuriā pas/
 sus ē et infirmatur nō valens venire ad placitū q̄ executio
 cause sue per neffingos veridicos aut denotatos aut q̄cunq;
 alio mō debeat determinari qd̄ intr̄s vel qd̄ agendū sit p̄z p
 thord § lxxvii § s e c lxxv qui aliū in glo.

Om randsages i bondhens hws oc bondhen
 er ep hiemme Cap̄ cxi.

Si scrutiniū factū fuerit in domo alicui⁹ qd̄ di/
 cit̄ randsages domestico nō existente domi et
 inuente fuerint res furtive tūc domestica ligari nō
 debet nec abduci ligata sed tenent̄ z debent vicini
 eoz fideiubere p̄ bonis illis hoc ē gange i taag do
 nec domesticus redierit ita qd̄ nec occultent̄ nec ab/
 ducant̄ sed cū domestic⁹ redierit agat in eū q̄ res
 illas occupauit.

Om ransage i bondhens hws oc bon
 dhen er ep hiemme Cap̄ lxxi

Om mā randsagher i bondhūs hws oc er hā
 ep selff hieme oc hitted ther stolne coste inne
 tha mme men ep hufscruen binde eller borth s̄p̄re
 bwndhen men sculle granner i tag gange for the
 coste oc i worthnet til bōdhen kōmer hiem at the
 s̄p̄res ep borth oc ep fieles En ther bondhen kom
 mer hiem tha dele hin ther the costhe taghsatthe
 losom s̄p̄re er sauch thz staar alch i bōdhūs swar

102
huore han mo effther bele.

Si scrutinium Vide s e c Si omnes et ratio quia psumit ignoras in domo non inuentus vicini ptra hoc facit q bona immobilia pnt pro eo fideiubere ut s e c si quis putauerit et hoc fuisset melius ita q iniungeretur vicinis ad pspiciendu ne huius res auferant.

Om mā sinner nogher thingh c xij.

Siquis inuenerit aliquas res et non publicaue rit in ecclā vel in placito hoc ē liwse ther op q tales res inuenit potest pro eis effici fur ac si fura tus fuisset illas.

Om mā findher nogher thingh c xij.

Om annē mā hitther nogher coste oc fier ep til *Om m*
oc lius ep thz at kirke oc ep a thigi at hā haff *fines no*
uer hēth sodane coste tha mo han ther fore wor
de thpffso som han haffde thz stolz Thā thē hitte
han scal seie huat han hitte en then then taber oc
at liws han scal seie ierteghen oc merke.

Om mā hitther guld eller sølff c xij.

Siquis inuenerit aux v argētū in campo vel
in collibus vel sub? aratrū suū hoc debet rex
habere et si negauerit inuenisse defendat se iura
mento cognatorū suorū.

Om mā hitter guld eller sølff c xij.

Hitther nogher man sølff eller guld anthen i
hōie eller effther plagh eller nogher andher
lwnde tha scal koninghen thz haffue En dplhan
at hā hitthe icke wærie sig m3 frendher eedh.

Siqs inuenerit intelligit qn qd p dēns nō psumit habuisse
animū dereliquēdi ut insti de rex diuisione s si si qd inuenerit
aurū em iura legalia medietas cedit ipi iuētori 3 alia medietas

etas ipso dño soli nisi inueneret in loco regis vel in loco publi-
co vel fiscali in sti de rerū dñificōe § thesaurus fa l in § penul-
tīo ff de iure fisci ubi dicitur qd medietas inuentori et medietas
fisco cedit et si negauerit fm hoc iniungitur inrauentū
sine p̄sumptione seu semiplena p̄batione et male quia cōtra
notata in c si de inre iurā et l admonēdi ff de iure inrando et
ibi per bar de sax ferre Siquis inuenerit p̄ota de re inuenta
et in ecclesia vel in placito nō publiata oriatur actō formosa scz
criminalis et intellige si rei huius inuentō nō fuerit notoria
p̄cedente mora tūc inuencor huius rei dignus est suspēdio qd
periculū in mora scz piculū suspēdi et hoc vix ubi snia homōi
p̄cesserit sine cōfessio in iure vel euidentia fieri ut extra de tē-
po ord c questū et hic scz c siquis inuenerit sup. li ij c lxxvi.
et idem est ius et eadem lex de illo qd acceperit rem alienā pu-
tans suā esse si criminaliter fuerit p̄cedente mora iuridice in-
causat? sz si civiliter fuerit in causat? tūc sec? ut s l ij c lxxix § v.

¶ Om māfor annē noghz at gōme c xliij.

Si aliquis deposuerit aliqd apud aliquem seruā
dū vel in pignora uerit et domus eius postea
distructa fuerit per incendiū z depositū cū alijs re-
bus domestici p̄ire cōtigerit si testimoniū bonorum
affuerit nō tenetur restituere Et si ille qui deposuit
res suas apud eū noluerit in hoc cōtentus esse tūc
defendet se p̄ neffn i hpn qd nō āmisit p̄pter eum
Sed si ipse ē mercator hoc est hōb mā defendet se
cū cōiuijs suis. i. meth thz hōgeste lagh et si defce-
rit in lege exponat depositū z emēdet ei tres mar-
cas et tres regi Et si cū deposito nichil āmisit de
rebus suis soluat depositū suū et remanet absqz
omī lege Sz res cōcesse qd dicuntur laan z bona esti-
mata que dicunt wirthings pēninge nō possunt
amitti.

¶ Om mā far annē noghz at gōme c xliij.

EAr annē mā annē nogher colthe atgōme eller
 setther a meth oc kōmer iloh i hwas oc brēd hē
 thz met andre bondhens colthe om withne er til at
 bōdhen tabet sine colthe m3 hās tha er hā skploug
 atwære anghēlōps En wil hā ep atormes effther
 withne tha wære hīn medh neffn aff hās hōgēste
 lagh bypſther hānū log lade wt colthen oc bōde a
 lū mark bōdhū oc iū mark kōmghū En worde ep
 hās egne colthe bort tagne m3 tha gialde hā effthē
 thz ther hānū worde i handh faed oc wārie figh
 m3 enghū log En laan oc wprthpēninge mwe ep
 fortabes.

¶ Si aliq̄s deposuerit Si aliq̄s depo fa c bona fides de depo
 q̄ p̄sumptō facit et sufficit in isto casu ad p̄dēpnatiōez p̄p̄ q̄
 v̄ dominū deinde c si & si depositū q̄ sic p̄sumit dol? p̄pter quē
 ide posito q̄s efficit infamias ff de hīs notant infamia l i circa
 p̄cipiū cōcor l si creditor ¶ de pignozancia actōne si res p̄ces
 sa rō q̄ dominiū eoz trāsferē i accipiē tē ido nō subiacēt p̄cul
 s̄ cap̄ estimatio l̄ equalēs reddat l ut nō om̄is s̄ si ff si certū pe
 cat Proca q̄uis cōmodatū dicit̄ res concessa cū in aliq̄bus cas
 ſibus fortuit̄ cū amittitur nō restituitur ut patz hic inferi?
¶ Si res concessa Proca res cōcessa q̄ nō potest amitti dicit̄
 mutuū & non cōmodatū et sic mutuū dicitur q̄ si meū sic tuū
 & sic om̄e p̄culū rei mutuate ad te trāsferē et sic res mutuata
 nuq̄ pōt amitti ut hic in § vlti. Itē nota differentia int̄ mu
 tuū et cōmodatū q̄ cōmodamus illas res que eodē l̄ essentia
 debēt reddi scz que nō trāsferunt in possessionē recipient̄ ut e
 quū manellū et h̄mōi sed mutuam? illas res que trāsferunt in
 possessionē recipient̄ ut denarios tibi mutuos. cū sint mei dā
 do fiunt tui Unde cōmodari? de casu fortuitu regulariter nō
 tenetur nisi in rebus scz interuenit culpa mora vel pactū Pro
 ca q̄ culpa dicit̄ tribus modis interuenire videlicet omittēdo
 abutēdo et delinquēdo omittēdo quia cōmodicarius nō ad
 hibuit oēm diligentia quam potuit & debuit ff de accionibus

l iij

Luam
 roijvthp
 dingi
 ij forto

disf
 inf
 m
 acco
 mod
 f

5
 12 13

et obligationibus l. i § xlvij quoq; abutendo pñ quia cōmo/
dicarius equū ad nundinas deberet ducere duxit tñ ad bellū
ff de positi l. i delinquēda quia rem cōmodatā cōmodarius ven/
didit ff e l. i et dicitur cōmodatū quasi utentis cōmodatū
aūc cōmodatū alicuius rei ad aliquē vsum gratuito factā con/
cessio et ad hīc hosti intempestive nō revocando Hec in c vni/
co de cōmodato per textū et doctores et nota ibidē qd culpa est
duplex una est que adhibet in custodia rei et de tali loquitur
principiā decretalis de cōmodato Sed alia est culpa in qua
casus fortuitus accidit et de illa culpa loquitur mediū textus
eiusdem decretalis. exemplū aliquis phitus est transire cum
equo cōmodato per locū ubi latrones erant et trāssedit et sic ē
in culpa hec iō an pte fm textum eiusdē decretalis dicitur cul/
pa lata que est non intelligere qd omnes intelligunt vel nesci/
re qd omnes sciunt. levis culpa est que desidīa vel negligētia
excludens sollicitudinē prudentialē qd diligens eiusdē pfectio/
nis adhiberet leuissimā culpa est que a diligentissimo hoīe po/
terat p̄caueri cōmodarius grava sui recipiēs tenetur de om/
nibus hīs hosti.

¶ Om mā Kiel i lethingh Caplin exo

Siquis impetitur in expeditione p furto a q
cunq; fuerit ipetitus et res ille nō fuerint inue/
te sub eo defendet se tñ duob? qui sibi sunt vicini/
ores in toffte in illa pte navis et cū alijs sex quos/
cunq; habere poterit de illis qui secū sunt in naui
et si tot non sunt in naui defenditur p illos qui in
ea sunt exceptis illis qui cū impetūt Si conuicerit
cū ad res valentes dimidiā marcā vl' plus fiat de
eo sicut de alijs furibus et amittat oīa q ibi habz et
insup portioz suā domi Sed si domū venerit non
causatus vel p se legē in expeditione firmaverit et
nō dederit eam anteq; domū venerit tūc defēdet
se iuramento xij hominū.

Om mā Aiel i lethingh Caplm xv.

Under mā sechthz i lethingh for thpffneth aff
 Apres mā eller aff nogher skipper oc taghes
 hānū icke i hende tha scal hā wārie sig mʒ to mē
 ther hānū ere nest om toffte a thʒ bord ther hā er
 a oc sex andre skipper hwilke hā kan til fo En ere
 ep so mange til tha wārie figh mʒ the ther til ere
 othen the mē ther hānū seche felle the hannū til
 halff markis coste ellē mere tha fare mʒ hānū som
 mʒ andre thpffue oc haffue bode forgiorth the co
 de ther han haffuer ther oc sin howʒ lodh hiēme
 En kommer han wsechthz hiem eller festher logh i
 lethingh oc gaff henne ep fōre en han kom hiem
 tha scal han wārie figh meth rʒ menʒ eedh.

Siquis imperitur stationabile est cum paucis propter ex
 peditionem sed q reus inuentus perdit portiouem suaz quā
 habet domi non placet secunduz leges imperiales dummodo
 alias res ablata restituantur dño quia solum tenetnr ad res
 restitutionem et ad penam criminaliter vel ad duplum seu
 quadruplū ciuilit̄ insti de obligationibus que ex delicto nas
 cuntur § manifestus et § finali.

Item de restitutione furti cū emenda dupli cōcord lex ur̄a
 § e c lxxviij si fur furatus intextu et in glo.

Finis Secundi libri.

Registrum Secundi libri.

Om landmen Cap i

Hwar om landmen sculle swarie c ij

Hware the sculle swarie c iij

Hware landmen sculle i tages or aff c iij

om landmen tage mere en rette heste leie c v

Nar landmen sculle swarie c vi

Skyl landmen ath c viij

om mandrab c viij

om ep moles loglige effther c ix

om komighn giffuer effther maal c x

Hwilke landmen til sculle c xi

Hware the sculle swarie c xij

om taghen gialdh c xij

Om aff hogh c xiiij

For huilke aff hogh landmē sculle swarie om c xvi

om quinne techt c xvi

om quinne wordher mostaghū c xvij

om longlige c xvij

om kone dōðr aff barn c xix

om legefiredh dather c xx

om markeskel c xxi

om man wordher fredlōs c xxij

om closther ma fredlōs mā tage c xxij

om oregeðh man c xxij

Hwa scal etthe booth opholde c xxv

Hwa bōde scal niz annen c xxvi

om man hufer fredlōs man c xxvii

om man swaries til bōdher c xxvii

Hwar man scal dele herremærck c xxix

Izwillichz hørrewerck er c xxx
 Om man ridhet annē māz horn op c xxxi
 Izwilket manz hws er c xxxij
 At landebo er selft husbōde for sigh c xxxiij
 Sex sculle wīthne om herrewerck c xxxiij
 Om noghet māz fa draper mā c xxxiv
 Om mā tōdhet wille diue op c xxxv
 Om mā fāghet dōp aff ihz thē ep lewet c xxxvi
 Om mā haffuet hws a annē māz iordh c xxxviij
 Om mā rēffues i annā māz hws c xxxviii
 Om neffningh c xli
 Om raan lins oc folges ep c xlii
 Raar neffningh sculle swarie c xliij
 Hwore the sculle swarie c xliij
 Om hwor mōghet raan ma swaries c xliij
 Om bo raan c xlii
 Om iord raan c xlii
 Om man faller for raans dele c xliij
 Om mā slaet anē māz aghet ellē engh op c xliij
 Om wodes gerningh c xliij
 Hwore gāmetlich barn hellich nro bryde c l
 Hwore neffningh sculle i tages c li
 Om noghet mā wil ep neffningh wære c liij
 Om neffningi sculle ep om skilie a thū sāmē dag
 ther the i tages c liij
 Om ombosmā wil ep kreffue neffning i c liij
 Om neffningh skilie ac c lo
 At mā scal ep selie sin swen leen i handh c loi
 Om neffningh dōp eller far borth c loi
 Raar raan scal deles c loiij

Om mā wordher deelth in raan oc wi pe fihem
 Rande til rettthe c lxx
 Hwilke neffningi sculle skille om raan c lxx
 om fellegh oc wedh oc giald c lxxi
 om borghe c lxxii
 om mā ganger i borghe for then man thē lūff el
 ler lymmer haffuer forgiort c lxxii
 om hin wil fly ther borghe setther c lxxiiij
 Hwa borghe scal warie c lxxv
 Hwa mo eller scal swarie c lxxvi
 Hwa bryde mo raan swarie c lxxvii
 Om feloh man at loghen c lxxviii
 om mā tagher feloh man til figh c lxxix
 om feloh man haffuer annē māz fa c lxxx
 Talsøgh mā mo ey orege figh c lxxxi
 Hwilket agher raan er c lxxxii
 Nota pactū legis cōmissarie fit hoc modo vōdo tē
 bi fundū certo p̄cio puta x lxx q pacto tali adiēto
 q si infra mēsem nō solueris decē fundū sic michi
 emt? ff l cōmissaria § de pactis pig legis cōmissa
 rie iij de pigno c significāte p̄ textū z her
 Om afferrē c lxxxiiij
 om mā hugghet i annē māz skow c lxxxiiij
 om mā aghē ower ānē māz aghē eller engh c lxxxv
 om mā ofpremer annē a farne warie c lxxxvi
 om kōmghn̄s men brydi oc biscops c lxxxvii
 om biscops neffningi c lxxxviii
 om neffningi sayl at c lxxxix
 Hwa sectes scal for helligbryde c lxxxix
 At neffningi sculle ey tiendē fra kirke gange c lxxxix

A hwem helligbrøde mo gøres c lxxij
 Hwilke tide hellig i brødes c lxxij
 Dag scal neffnes ther helleth brødes c lxxij
 Om ombolmā neffner dagh thē helligbrøde gior
 des c lxxij
 Nota mā mo ep ware foghz oc sād mā l ij c i i fi.
 Om for en saag gialdes flere tre mark c lxxvi
 Om thpffneth c lxxvi
 Hwar fore thpff mo henges c lxxvi
 om ombolmā wil eytage tpf aff bondhā c lxxix
 Om thpff stiel māne en halff mark c xc
 Ach bōde mo ey lade thpff løbe othn things dom
 c xc
 Om ombolmā ladher thpff løss c xc
 Om mā tagher thpff noghz i hende c xc
 Hwar til mā scal withne haffue c xc
 Om bandh c xc
 Hwar mā scal lede effther sine stolne coste c xc
 om nogher mā gāgher wedh the coste i bp c xc
 Om noghet hittes ondher bondhāns laas c xc
 Mange mē mwe bindes for en saagh c xc
 Om noghz hittes ondher bondhens sōns laas c
 Hwar mōghz mā mo forgøre m3 stp d c ci
 Om man c cū
 Hwar i taagh mo gange c cū
 Om landh wordher thpff cū
 om mā tagsethē sin coste i annē māz heft c cū
 Om mā hitther annē a sin heft c cū
 Hwar mē sculle søge effthē vandre saagh c cū
 Om mā wordher sworn til thpff c cū

Om mā kaller a annē tyff ower thwerthing c cix
om thpff ep hwa g eller ep hiemme c x
om candelages i hwas oc bōdhn er ep hieme c cxi
om spnd c cxij
om mā hit her solff eller gulv c cxij
om mā tangher annē noghet atgōme c cxij
om mā stiel i lethingh c cxv

Concordancie Secundi libri

Om landman li ij primis xij c z li iij c xlix
om effchēmaal li ij c ix et x
om bōpl saagh li ij c ix
om mādrab li ij c viij z xij z xix z cxi z sex sequētib?
z xxxij et duob? sequētib? et l et li iij c xij z xxxij
Notaheredes defuncti recipiāt onū saal p emē
da z gōrlom li ij c xxiij s ultimo
om herrewerck li ij c xxiij et quinqz proximis et
xxxiij z primo z li iij c xliij
om fā draber eller saer mā li ij c xxxij z c sequēti
z li iij c xxxij
om raan li ij c xxxij z decē primis z lviij et trib?
primis z lxi et primo z lxxij et quatuor primis
et li iij c l
Raan oc wptpēninge li ij c cxij s vlti. p reb? q̄s
h3 i possēsiōe nō p̄t agere p raan li ij c lxxv s i p
re valente dimidiā marcā potest ad iudicare raan
li ij c cxij s i
Om neffningh li ij c vi z xxiij z xliij z duob? pri
mis z li z quatuor primis z lx z lxxij z primo
et lxxi

Om hellibrode oc blodwode li ij c xlix et primo z
lxxviij et lxxx et sex primis

om wodes gerning li ij c xlix z liiij c xxxviij et lx

Om bood li ij c xliij et proximo et liiij c xxiij et
tribus proximis

Om laan oc giald oc wed oc felles fa li ij c xli z c
xliij z liiij c loij

Om logh festes vthen thingh li ij c xli

Om borge li ij c lxiij tribus primis

Om lage aloher li ij c lxx z li i c ix z viij quah con-
tra xxxviij

Om lagfeld mā li ij c xxiij z lxxviij et tribus primis

Om naam li ij c lxx z lxi z lxx z c ij

Om farne wāie li ij c lxxvi

om herremāz brydi li ij c lxxviij z liiij c viij et viij et
xx z xxiij z xix

Om brydi li ij c lxxviij

om thpffneth li ij c lxxxviij ad finēsecundi fere per
totum z liiij c l z lxiij

Om withne oc hiemel li ij c xliij z c primo

om taag li c xxx z c l z c lx

om umbosmā li ij c liiij z lxi z lxxxviij z primo z xxi
et xxiij et ciiij

Om randlaghā li ij c xxiij z quatuor primis z cxx

om fynd li ij c xxiij z primo

om gōmsel fa om wprithne'pēninge om kōbmīgh
logh li ij c xxiij

Om saar oc affhogh li ij c xliij z xx z liiij c xxi et
duobus primis z xxx z nouē primis

Om sannē oc at sannē scal ep wāre righer oc her

re in principio plogi z li ij c iij et vij
 Nota contra illos qui nolunt admittere testes li i
 c i z iij z viij bn z xvi z xviij z xxxix z xl z li z liij bene
 et secundo li c vi et xxi et xxxij bene et xxxix bene
 et lxxi z trib? sequentib? et lxxxv et xciij et duobus
 sequentibus et cv et cxliij et vij et iij li c vi et xxxix
 et lxxij et li et lxxvi et lxxvij.

Incipit liber Tercius.

Om lethingh Capitulum primum.

Quando expositio q̄ dicitur lethingh fuerit
 edicta quotquot fuerit i uno hafne vadat
 ita q̄ quilibet illorum suo anno sine om̄i
 nominatōe q̄ dicit̄ neffno nisi aliquis sit adeo se-
 nex vel iuuenis q̄ nō possit ppter hoc vel si muli-
 eres vl' clerici tñ oēs isti mittere dñt p se pdoneuz
 Itē nota q̄ gubernator qui dñt apres nā nullū p̄t
 cogere i expeditōz ire q̄z diu ali? inueniri pōt in illa
 hafn q̄ in expeditōe nō fuerat postq̄z ille fuit Sed
 si aliq̄s voluerit p aliquo p̄gere q̄ su? hafne bra-
 dher et hoc nō pōt gubernator impedire.

Om lethingh Caplm primum.

Alter lethingh bimdes wthe so māge som i en
 hafn ere tha fare hwaer lūth aar vchū neffno
 vthen at mē ere so gamle eller so vnghe at the ere

ep fore atfare eller quiner eller lorde mē alle thūste
 sculle fa mē fore thm̄ tho the ther fore er Styrer
 mā ma enghn̄ nōde til atfare i lethinge medhū an
 nē mā er til ther er i haffne lagh m̄z hānū ther ep
 haffuer faret sithn̄ hā for. En wil nogh̄r fōr mā
 fare for annē ther hās haffue brodh̄r er thz ma āp
 res mā ep formene.

Sciendū qd i ij iij et v sunt abrogata valet tñ corū scia
 qñ ex expeditō regis fieret p̄ naues vel p̄ terrā ad imponendā
 penam nō venientibus vel non p̄paratis Itē Nota qd textus
 huius nō loquitur de uonis theolonys & iō defectus iste cor
 rigitur p̄ thord in cor. § xlix.

Om leie d̄reng eller trel kōmer i lething c ij.

Nill? p̄t suū mercenariū quī leie d̄reng d̄r m̄t
 tere in expeditōz n̄si gubernator voluerit qd
 si venerit in expeditōez de haffne pro bondone d̄z
 carere cute sua S̄z si v̄uus venerit in expeditōez i
 domestici sui haffne tūc p̄t eū rex ad se recipere si vo
 luerit vel restituere eū libertati.

Om leie d̄reng eller trel kōmer i lething c ij.

Bondē ma ep fin leie d̄reng sende i lething for
 fig vthn̄ at āpres man wil forthi at kōmer leie
 d̄reng i lething aff haffne for bondhū tha scal hā
 misse fin h̄wōh En kōmer trel i lething a hans
 husbōde haffne tha ma kōmghn̄ tage hānū til fig
 om hā wil eller m̄le hānū frels h̄wer man.

Nullus pōt suū mercenariū & Itē c vi vñ & viij non obser
 uant & qd dicit de finis sc̄z trel de tali vide hic et specialit̄ in le
 ge exici regi c xvi & xvi Nota octo p̄ma capla tercij li. sunt ab
 rogata qd nō sunt nō in v̄su moderno Itē § p̄mi capli p̄mo
 libro sc̄z Romari de cōsanguinitate ē abrogatus vt p̄z p̄ thord
 in correctione § lxxvñ nec etiā pōt esse in v̄su moderno.

Item caplm xxxiij pmi li scilicet Quilibet bono pot ven
dere. est abrogatu ut per c ix claustrales li iij Itē Scapitt xxx
Vireicus scilicet Nota q quicunq tutor li i est abrogatus ut
patet p thord in cor S xvi Itē caplm xxviij Siquis iuratur li
ij est abrogatu ut ptz per cōstitutionē erici regis dacie S viij
et p thord in cōstitutione voldemari regis dacie in cor S lxxij
et est ratio iuristaz et iure diuino et in legibus imperialib?
qz excitat et inuitat hoies ad delinquēdū et occidendū et ideo
scludit in se mortale pctm et iō reuocanda quia manifeste
fit contra deū ut ptz in prologo huius legisli in ij S in fi et
hec lex pscripta c siquis iuratur pprie nō est lex vel cōstitutio
qz lex donū dei est ff de legibus l lex est s etiā facit p hoc c i de
immunitate ecclē li vi sed aliqui cōtra quasi homicidā excu
sare volentes qui se vel sua defendere cogatur et in defensioe
illa inuasore occidit et ista ratio est satis possibilis ut infra e
c xxij Siquis aliū occiderit S ultimo in fine Item capitulu lix
infra e Sepes est abrogatu ut ptz p thord in cor S xliij et ista
abrogatio fit in principio huius capi. Itē ij S c xxxviij pmi
libri scz placitū est abrogatus ut ptz per modernū et cōmūe
vsum qz nō admittunt pauciores in testionio placiti q̄ octo.

Om hesteleie oc bypnie Caplm iij.

Gubernator debet sibi met acquirere equū s lo
ricā et recipiat de quolibet haffne ix modios
filiginis p utroqz in festo sc̄i michaelis et tñ non
nisi illis ānis qñ expeditio exierit Quicunqz guber
nator qui non est exactor aliquid ampli? exigerit
cū violentia soluat regi tres marcas et si exactor ē
careat ex actione sua.

Om hesteleie oc bypnie Caplm iij.

Styres mā scal selft sanghe figh hest oc bypn
ni oc tage aff hmer haffne ix skeppe rogh for
bode at sc̄i mikels mptē oc tho ep andher aar en
ther lethingh gangher math lzwilkhū styres man

109
ther ep er ombosmā oc tagher mere meth nogher
thwangh holde komghen op iij march en er han
ombusmā milte lūth leen.

Om vaben Caplin iij.

Quilibet gubernator dz habeat integraliter oia
arma q̄ dicuntur fulmāz vaben et vnā balistā et
xij pila triducta hoc ē tre thplth pile et vnū qui scit
sagittare si ipse nescit Itē quilibet hafne bōde qui
i nauī ē dz hēre clipeū gladiū ferreū pileū z lanciaz.

Om vaben Caplin iij.

Hwer Apres mā scal hafue fulmāz vabē oc thē
til eth armbrōst oc tre thplth pile oc en mā ther
sawolde kā ther miz om hā kā ep selfi sawolde Oc
hwer hafue bōde ther a skib et scal hafue skiold
oc trp folke vabē Sward iernhath oc spiwad.

Hwo skib scal til redhe Cap v.

Nuez z oia vtēhlia q̄ dicuntur skib rede et clipeū
dnt oēs emere qui sunt in nauigio Sed guber
nator dz nauē edificare p pecunia tanta de quāta
oēs qui in nauī sunt cōcordauerit Sz si noluerit in
h p̄tent? eē tūc pnt ille qui in nauī sūt met edifica
re sibi nauī tñ nō pnt ei p̄iudiciū facere h ē forhopp
cū vna marca v̄ ouab? Itē fctā nauī om̄s illi qui
sunt in ea qui dicūt skipp dnt illā in die illo qui eis
p̄fic? fuerit ad aquā trahere Sed q̄ nō venerit pe
na puniat pecuniaria put arbitratū ē inter eos z si
aliquis diu tenuerit eā z exponere noluerit guber
nator p̄t agere in eū. i. extorq̄re illā ab eo cū tribus
marcis hoc dnt scire qui vocant Apres mā vel skib
neffning quos qdā for wīde neffning et illā q̄ dicit

t iij

wide nō debet sibi gubernator usurpare s; dñt p
uenire ad cōmunē utilitatē oīm in nauī exillenciū
Sed si extorbet eā cū trib; marcis tūc gubernator
debet habere tres marcas z ai; qui dicūt skippere
debēt tollere illā pecuniā qui dicūt wide.

¶ Hwō skib skal til redhe c. v.

S kib oc skib rede oc skiolde sculle alle the men
ther i skiben ere kōbe en styres mā er skipploug
skib atgiore for so māge pēninge som skipp wor-
de om satte En wil hā ep'atorwes at thz the haff
ue hannū bodh; tha mwe skipp giore thm selfue
skib; tho mwe the hannū ep forkiob giore meth en
mark eller to Ther skib ere gordhe tha sculle alle
skipp a thn dag ther thm wordh; forlamt skib ot
drage oc op drage ther thz hiem kōmer En hwō
som kōmer ep til gialde so wide; so wide; wordher
lauth oc skipp giffuer ia til En so lēge mā hā ther
wūth er holde the wide at styres mā mā thm de
le wt m; i; mark Thz sculle wide styres mē eller
skib neffnig thē same kalle fare wide neffnig The
wide sculle ep styres mā haffue mē sculle legges til
alle skippers therff En deel han thm wt meth i;
mark ta a skipp wide oc styres mā aa i; mark.

¶ Om nogher man feller odgerd c. vi.

S i; q; detinuerit pciū nauis ol' aliq; ius nauis
z pciū clipeoz qd; d; skioldekib ol' noluerit ci
baria ad nauē deferre die sibi pfixo l' alias res q; s;
secū tenet de iure ferre l' alicui alteri qui su; haffne
brodher ē pmittere z si ille qui vocāt skippere hoc
testant tūc p; gubernator tollere pecora sua ad na

uez q̄ dī stamēs hoc tñ pūiso q̄ n̄ p̄t hoc facere añ
q̄z nauis sit ad aquā ductā hoc ē vlsk̄th et res in
portate z die p̄firo p̄terito. s̄z si gubernator nō rece
pit pecora sua ad stamē añq̄z de portu nauigaue
rit tūc nō p̄nt ei? officiales postea recipeo absēte
nec ipe met postq̄z domū venerit añq̄z puicerit eū
p̄leges. S̄z si pecora alicui? fuerit ablata ad stamē
z ille noluerit ea redimere añquā nauis deducebat
postea redimet in duplo plus q̄z deberet prius.

Esther noghē mā skips wært eller skips rede
ellē skiolō kiōb ellē wil ep fine wiste fōre wth
til skips a rete lagdag eller ādher colte ther han er
skiloug vt atfōre anthū selft m̄z atfare i lethig ellē
fine haffne brōdre. i hād at sellis oc witne thz skip
per ta ma āpres mā tage hās fa til stamēs to ma
hā ep tage anē māz fa til stamēs fōr en skib er vt
flōth oc kost a fōrt oc thñ lagdag gāgher thē skip
per wor forlagt En tagher āpres mā ep fa til sta
mēs fōr en hā faar aff haffne ta ma hās woznet
ep sithn tage ther effcher methn han er borte oc ep
hā selft sithn hā hiem kōmer fōre en hā sōghē thz
wt m̄z loghū En ther bōdēs fa morder taghū til
stamēs oc wil hā ep lōse fōr en skib bort far ta lōse
m̄z haffne mere en han sculle fōre.

Dom̄ hōm̄ghn̄s mā oc bīscops mā c vñ
S̄i hoies regi vel ep̄oz habuerit māhiōz vnā l
p̄les tenēt esse armati qui dicunt fulwessnet z
pgere in expeditōe i expēsa p̄pria s̄z si domi sede
rit fine legitto ipedimēto v̄l licēcia soluat regi de q̄
libet curia terciā p̄tem vnus haffne vel remaneat

inde bonde si noluerit soluere qđ dictū est.

Ware thē kōmghns māere ellē bīscops hwat
heldher the haffue eth bo ellē flere tha ete the
skilduge athaffue fulwabē oc fare ilething a theē
eghñ colte oc tage there māle En fider hā hiem
me vthñ lage forfall eller orloff gialde kōmghñ af
wer gard hā haffuer en trithings haffne ellē mā
re indhe bonde om hā wil ep gialde som sauth et
Si homines & Rora qđ de textu istū c p̄t elici qđ si ēre bōdout
l regi p̄ inue suo fuerit estiatē qđ iuris l qđ agēdū fuerit p̄t
i cor p̄ chorō § lxxviij & i cōstitutōe regine margarete volde
marī filie § xxiij et i cōstitutōe erici regis dacie § iij.

Hwo man mo taghe Cap viij.

Rex pōt sumere sibi homines p̄ totū regnū suū
in quocūqz nauigio voluerit & dup in ducatu
suo & filiū regū & p̄gnati regū vñ conites nō recipi
unt hoies id ē fidelitatē ab aliquibz. Epī etiā nō re
cipiūt homines extra ep̄atum suū.

Hwo man mo taghe c viij.

Bōmghen mā figh mā tage ower alt hās ri
ghe i hwilke skiben som han wil oc hertugh
i hans hertughdom oc andre kōmghens bōrn ellē
frendher eller gramer tage i mā vthen there eghñ
leen Oc bīscopsculle ep̄menstage vthen there bī
scops dōme.

At mē mwe ep̄ skippē m̄pnske c ix.

Australia nō poterāt ērā de qua plenā land
uern soluebat emere post gñale cōhliū quod
innocēci? papa celebrauit Sz de terra quā postea
emerant faciāt expeditōnē vel cōponant h̄m volū

116
tatē regis simile est de omnibus monachis.

At mā mwe saippen mpske c ix.

Olostre mē mwe ep iord kiohe ther landwern
gick aff sithen ther general consili war ther
innocencius pawe haffde. Hwat som the haffue
sithen kiøpt ther aff sculle the anthen lethingh vt
giore eller fanghe a kominghen so som hans willie
er ther holdes bode om gramoncke oc. sozthe oc
om alle mwoncke.

Claustales Vegetur de c nuper de decimis quia de acqui
sitis pōijs post consiliū tenent dare decimas vt i dicto c nup
et vt ibi notatur istud cōsiliū fuit celebratū sub anno domini.
M c cxi pontificatus Innocenci Anno iij vt in speculo historia
li vi f m alios Anno dñi M c cxiij pontificatus Innocenci.
Anno xviij.

Om lerdē menz iordh Caplin x.

Sacerdotes caste viuentes in nullo seruiant re
gi hoc ē sculle enghen retzsel opholde hie mā
fionem habuerint in terra ecclesia sue hie i ppria.

Presther ther renlighe wille leue sculle aff eeth
bo enghen retzsel opholdhe hwat heller thet
bo er a kirkens iord eller a ther epghen iord om
the haffue.

Sacerdotes conco: e non minus in glo v tributo de immu
nitate ecclesie Nota q ordinatū et districte phibitū in consti
tutione regis voldemari § ix est ne quis cuiuscunq conditō
nis existat se de bonis sacerdotū seu clericorū decedentiu nū
veri heredes aliqualit intromittere psumat. Itē in cōstitutōe
cristoferi regis filij voldemari regis dacie § i dicit q epī et p
sone ecclesiastice iurib? iurisdictionib? ac libertatibus suis bo
noz v familie gaudere debeāt libere put ex antiq cōsueuerime
Siue māfionē habuerit in terra ecclesie Nunquid rectorie do
m? lez dos eccle gaudet immunitate ecclesie dicunt inno et io

an q sit q tales dom? sint fctā scōr dñs psecrate ut notat ex
tra de immūitate ecclē c xij c inter xvj q iij idem statuim?
vbi de hoc notatur s; alij hoc vbi intellgūt qñ dom? hmoi ec
clesie vltreoris sint infra passus xl ab ecclesia xvj q iij sicut
antiquit? et si sint infra fines designatos xli d epō s; certe vbi
nō denegatur immūitas licet vltre? distēt unde iuxta opi
nionē pma dicam hmoi dom? etiā vltreus distantes immūi
tatis pūilegio gaudere ac extra de psecra ecclē vel altaris li
vi c i Item cū pma opinione innocenti et io an conuoz statu
ta pūincialia d excommunicam? oēs qui de domib? maneris
vel grādis archiepōr epōr et aliar psonar ecclīasticar contra
ipsor voluntatē vel custodiā rex eorundē aliquid auferūt vel
cōsumūt aut iniuriose cōtractāt itē denūciam? excoīcatos oēs
illos qui ecclesias iure suo malicio se puare psumunt aut p
maliciā libertates earundē infringere vel pturbare cōtendūt
Item incōstitutione regine margarete regis voldemari filie
pripitur q quilibet pūbiter habeat vnā curiā pncipaliore in p
rochia sua p residentia sua liberā et exemptā de oib? onerib?
regis vna cū familia sua in decā curia morante.

Om landbo vðgerdij Caplin xi.

Oloni cuiuscunq; siue epī siue sacerdotis siue
clauſtri siue ecclē siue bōdonis siue militis qui
pri? nō fuerāt exēpti p pūilegia soluāt expeditō
nē p se plenū landwern si terrā arauerit que dici
tur rebdraghñ nisi rex dimiserit eos exemptos.

Landbo e hmes som the erebiscops presthers
closthers, kirkens bondhens eller herremanz
ther ep more fōre fcelse oc vndhertaghen m3 pū
uilegi holde vplethingh oc landwern om the errie
rebdraghñ iordh vthen at komighen ladher thm
fcelse.

Coloni statio q; occupant terrā in regno & sic res transit cū
onere suo ad eccliam lxvj c i de censibus vbi de hoc.

Nota

Aff hwar mōghz iord lithing gōres wth c xij.

Dicūqz habuerit terrā valentē marcā auri vñ
pl? faciat terciā pte vñ? haffne qz terciā ps
nā ichoat a miori ēra qz qvalz marcā auri Sz i ter
ra valēte qtuor marcas argēti inchoat h ē rīs sep
ta ps haffne sz de miori terra qz qvalz duas mar
cas argēti null? faciat expeditōz Sz si extētio orta
fuerit iter gubernatores z alios q vocāt vdgertz
mē tūc dñc scursmē hoc ē farwotthe neffnig hoc est
suo discernere iuramēto qd incausat? v3 exponere

Onde ther haffuē mark guld i iord eller mere
giōre wth trithings haffue sorti at trithigs haff
ne rīs ep a mpne en een mark guld en a fire mark
solf rīs rj thinghs haffne Aff mpnne en ij mark
solf giōres ep lething En wordher skelnet a mel
lō stpres mā oc vdgertz mā tha sculle scursmen oc
ships neffningh wthne m3 there eedh hwar hin
skal wth giōre ther seythz er.

Aff hwar mōghz felle landbo skal wthgōres c xij
Olon? qui soluit octo solidos argēti ad pēho
nē faciat septā ptem vñus haffne et si minus
soluerit ad pēhōnē qz quatuor solidos argēti hie
terra sit rebdraghñ eller kēnelandh soluat solidū
argenti ad mensam regis.

Aff hwar mōghet felle landbo skal
wthgōres Caplm xij.

Landbo thē redhē otte ørtug solff at skildh giō
re wth trethings haffne Thñ ther iij ørtugh re
dher gōre wth setthings haffne En redhē hā mpne
en iij ørtug solff wat hellē th3 er rebdraghen eller

kēneland rede en ørtugh solff til hōmghūs bōrdh.
EOm man booz a sin eghen iord oc tagher
annē māz fellet til figh Caplm riiij.

Qui habitat in terra p̄pria et recipit cōmuni-
tatē alterius ad se siue fit ille homo alicuius
dñi siue nō tantū soluat ad expeditiōē quantum
ipse prius soluit.

EOm man booz a sin eghen iord oc tagher;
annen māz fellet til figh Caplm riiij

HWillkhū mā booz o sin eghē iord oc taghē an
nē māz fellegh til fig h̄mat heller hīn er herre
mā ellē ep gīðre so wth som hā gīorde fōre.

Huore herremē m̄re felle iordh c̄ xi.

Quiūq; fit qui vocat herremā et nō habuerit
plenū ploḡs ari tūc pōt recipere terrā ad fir-
mā donec tantū habuerit quantū sibi sufficiat ad
vnū aratrū et inde nō facere expeditiōē.

Huore herremē m̄re felle iordh c̄ xi.

HWillhen herremā som haffuer m̄pne en ful
ploḡs ari tha mo hā felle til fig iord e til han
haffuer ful ploḡs ari oc gīðre tho ep lethingh aff
then iordh ther han felle.

Quiūq; v̄t q̄l it̄cunq; homīes dominor̄ possūt firmare ter-
rā v̄ nō soluere lethingh ē spāle p̄uilegiū nobiliū.

EOm mā haffuer iord i flere skiben c̄ xvi.

Siquis habuerit terrā in plurib; nauigūis v̄ illā
totā arauerit ad vnā curiā et fruct? illi? repo-
nit in vno horreo vnā soluat inde solutiōz hoc ē en
retfel S; si i diuerb; locis reposuerit fructus illos
soluat etiā inde p̄les solutiones Itē si quis sedecit

In quersede et arauerit terrā in nauigio et reposu-
erit fructū in horreo ubi sedet et nō in alio loco tūc
soluat quersede ubi sedet et nō alibi et nō expedici-
onē Item si quis sederit in nauigio z arauerit terrā
iacentē ad quersede z reposuerit fructus in horreo
in nauigio tūc faciat in expeditionē z nō quersede
Item notandū est qd expeditiō q̄ dicit lething
debet solui qd dicit rathes de fructibz pceptis de ter-
ra z nō de seminibz terra mādatis.

Quoniam mā haffuer iord i flere skiben c. vii.

Haffuer mā iord i flere skiben oc errier thet alt
thil en gardh oc leggher thet alt i en lade tha
rethes thet ep aff mere en en retsel En legger hā
thet i flere ladher tha redher han flere retsel Si-
dher man i quersede oc errier iord i skiben oc stan-
dher ladhe ther som han sidher oc ep andhersteth
tha redher han quersede oc ep lethingh Sidher
mā oc i skiben oc errier iord ther quersede liggher
oc leggher fruct i lade som i skiben er tha gōr han
lethingh oc ep quersede lethingh scal e rethes aff
then affgrōde ther taghen er oc ep aff thū ther lig-
gher i iordhen eller saa scal.

Quius habuerit sō qz occupat domicilia in diuersis locis
z ideo in diuersis locis soluat expeditionē sec? si occupat vnū
domiciliū hic dubitat quid sit quersede.

Man ep kōbe annen mānz skiben c. vii.

Si quedā pars domozū alicuius edificata fu-
erit in nauigio vnus z alia pars in nauigio al-
terius tūc ubicunqz fruct? exponitur in horreo ibi
faciat expeditionē Sed quersede z alie solutiones

5
12 13

soluantur ibi ubi dom? illa q̄ dicit̄ illo h̄m̄s est J̄tē
fiquis habuerit terrā in nauigio alio z illā arauerit
ad curiā in qua pri? sedit tūc nō soluat inde pl?
q̄z vnā solutionē.

Mā mo ep kōbe annē māz skibē op c rōij.

Stādher māz h̄m̄se somme i en mānz skibē oc
somme i annēs tha h̄m̄ore som lade standher
oc lade i legges ther skal lething utgōres ell̄ quer
sede redes oc andre retzle rethes th̄ som ilo h̄m̄s
stādher s̄aar mā iord i annē māz skiben oc errier
thz til th̄n samne gard th̄ han saath fōre i ta gial
dher h̄a ep ther fōre mere en een retsel.

Si quedā ratio p̄z ex p̄cedentib? q̄lit̄ aut̄ decime soluātur
eccl̄s de terr? fructib? p̄z extra de decimis.

At mē m̄ore ep skiben m̄pn̄ske c rōij.

Qui cūq; haffne bōde habuerit tantū de terra
q̄ntā sufficit ad vnū aratrū z postea pl? eme
rit soluat de terra quā emit tantū quantū in prius
soluebat ad exp̄dicionē et si minus habuerit tunc
p̄t emere tantū q̄ satis ē ad vnū aratrū Sed ho
mines dominoz p̄t emere quātū sufficiūt qz faci
unt quidquid d̄nt q̄n p̄ rege et terre defensiōe uite
piculū nō formidāt Sepe etiā p̄tingit q̄ terra quā
emerint hoies d̄noz z illa quā pri? habuerint trā
seat ad nauigiū post mortē illoz.

Capitulum rōij.

Hilke haffne bōde ther haffuer en plogs er
rie oc kōp sith̄n mere gaar aff then kōbe iord
so mōghz sō fōre aff hēne gick en haffuer h̄a m̄pn̄
ne ta mo h̄a kōbe til so at h̄a haffuer en plogs erie

En herremē mīwe kōbe so mōghz sō the kmon or
he forti at the gīore thē sulth aff at the hette the
hals for kōmghn vefor lādrens fredh Offte word
oc so at thn iord thē herremē kōber oc thn the haff
ne fōre gangher til skiben'effther there dōpōdh.

¶ Quicunq; habne bōde sō pma pīs q; res transit cū onere
suo ut s̄ es xi s; hoies spāle pūilegiū nobiliū ut vcl p̄e cxiij.

¶ At men mīwe ep tho trithings habne
samme legghē Capitulū xix.

Si pueri qui dicūt s̄p̄skē hī resident in cōmuni-
tate quotquot sint et quātūcunq; valet terra
quā hnt z eā arauerit ad vnā curiā nō soluāt de ea
nisi vnā solutiōz S; si sepanr tūt quilibz illoz p se
faciat expeditōz Itē nota q; postq; semel sepati sūt
nō pnt postea hī ponere terrā suā z inde dare vnā
solutiōez nisi aliquis eoz fletfōrer figh ad aliū.

Si the s̄p̄skē samme i selleg hwore māghe som
the are oc hwore goth iord som the haffue oc
errie the hēne alt til en gard ta redhe en retsel. En
skilles the at tha gōre hwore for figh effther ath the
are skplaug oc tha mīwe the ep fithn effther sāmē
legghē oc wāre vnder eth retsel othen at annen
fletfōrer figh til hin annē.

¶ Si pueri ratio prime partis quia sub vna familia et do-
mo totum intelligitur sed si separantur quia separatorū sepa-
ta est rō ¶ de donatōib; int̄ virū z vxorē l s; marit; ¶ de calū-
pniarōib; l i fa glo de decimis c ad audiētiā Itē nota q; sepa-
ta p dīstīcti q; pūicta nō valēt z ecōuerso ut notat xvi qij §
p̄scriptōnū s; cōtra sepaata p̄mā naturā cāssumat ¶ de cor le/
gīs illicit; l i ¶ de ope libertoꝝ l plane ¶ de adulter; l adult. no
ra q̄ntū soluāt ad expeditōz reg; de quolibz habne patet per
thorō. § lxxviij.

¶ Item nota fr̃es bona immobilia bondonũ i communitate habentes nõ soluāt nisi vnā solutionē ad ius regũ ut hic et filie s̃ h̃ c̃ i in quolibet. § primo.

¶ Hmo Apres haffne scal erffue c. xx.

Elius p̃ot hereditare nauigiũ q̃d dicitur Apres haffne post pr̃em z pat̃ post filiũ sed soror nũ quā nec mater nec fili? cōcubinarius licet pater ei scotauerit quidquid habet nec filia quia ubi nõ relinquitur filius legitim? post patrē tũc nauigium q̃d dicitur Apres haffn deuoluitur ad regē Item nota q̃ nauigia que p̃tinent ad ep̃m sequuntur iudiciũ ep̃i.

¶ Hmo Apres haffne scal erffue c. xx.

Son maa erffne Apres haffn effther fadher oc fadher effther son oc brodher effther annen en sp̃lther erffuer ep̃ Apres haffn eller modher oc ep̃ Negefredh son oc ep̃ dather Tho at mā sk̃dher fin Negefredh son alt thet han aa tha mo han ep̃ tho sk̃de hannũ Apres haffne forti ath hmo som ep̃ er atelkone son effther fadher eller fadher effther son tha erffuer kom̃ghn Apres haffn The Apres haffne som til b̃scops dom ligghe the sp̃lghe e b̃scops dom.

¶ Frater post frat̃ nauigiũ hereditare debet si est heres suus in alijs bonis et aliter nõ § p̃p̃ thord Filius p̃ot Quare filius et non filia vel mater quia tales p̃sone nõ sunt habiles ad seruendũ in exp̃ditiōe sicut in simili de feudo in ti de g̃b̃ Successione in feudo c. per successis § ad filias quia pot̃t ad illũ seruiciũ faciendũ est talis hereditas deuoluẽda ar de p̃thi in seu aliena per fredericũ § firmiter quāq̃ in feudũ deuoluitur ad filiã p̃pter pactũ vel quia talis cōditiōis est feudũ ut in ti de successis seu c. seq̃ § filia vero Item q̃ fili? illegit̃

mus uō succedat ar ex vñb? fendi ti si defendo fuerit p̄troner
 ha e uatnrales ubi filij naturales tñ nō succedūt i feudo neq
 soli neq cū legitim? Itē ibi stare haffu Itē. nota p̄uilegium
 ecclesie q̄ bona ecclesiaz non redeunt su? rege sicut bona no
 bilium ut sup e c xviij.

Om bothe maal Caplm xxi.

Siquis p̄ homicidio iustā firmaverit emendaz
 sine gōrlom tūc soluat xviij marcas denarioꝝ
 ter vel recōpensatōz plenariā q̄ d̄r ful wirting p̄
 tāta pecunia sed totū debz emēdari infra ānū S
 illud q̄ vocat̄ gōrlom tantū erit quantū fuerit p̄oi
 ctū qñ emēda fuit firmata q̄ quilibet tantū offert
 in gōrlom quantū timet in causa Sed si aliquis iu
 rat̄ ad emēdā tūc hoc ē etiā xviij marcas denario
 rū ter sicut dictū est.

Om bothe maal Caplm xxi.

Elther mā ful bōdher for mandrab vthñ gōrlom
 tha bōde hā trpñe xviij mark thz er, trpn
 ne atten mark pēninge eller ful wprthingh for so
 māge pēninge en alt scal bōdes indhen iamlinghe
 En gōrlō ere e som fōre wordher melt ther both
 felles fortia, awe woldher mēth gōrlom Swa
 ries mā oc til bōdher ta er thz oc trpñe xviij mark
 som sauth er.

Siquis pro homicidio Nota S in eodē c lēz awe woldher gōrlom
 est in pte abrogata ut ptz in cōstituciōe erici regis dacie
 S ix ubi d̄r q̄ prohibitū est vindicare i aliquē cōsanguineū in
 terficiēti q̄dū vixerit qui occidit et s li ij c lxxij quicūq̄ se
 mē ubi d̄r q̄ ath hwer man scal dele figh til rette oc eu tage
 figh self reth et ut sup li ij c xviij siquis iuratur in glo S Nota
 p̄hibitū est recōpensatiōe plenariā Nota fm leges impiales
 f̄ maud lfi mādato q̄ nomine sufficēt? cautiquis intelligit?

v lū

*ful. n
 ne bōd
 ar tr
 att ma*

5
 12 13

mus pignora vel fideiussores cōcorber de cōuerfōe cōiugato
rum ex publico super v̄ sufficienti et cōcorber textus sup̄ li .
ij cix § li v̄ sufficientis valoris Siquis pro homicidio Pena cri
minalis pro homicidio est in maioribus deportatō in minoribus
decapitatō vel bestijs subicijut ff ad l cornelia de sicarijs
l eiusdē § si et l penl et C et l is qui cū celo per glo hic tñ ciuī
liter puniatur homicida et licz quis per hoc cito inuitat ad
occidendū pōt tñ ista cōstitutō saluari atrētis circūstancijs ter
re et raritate hoīm ppter quas causas aliter pōt statui ac
c nou debet decoufanguī et affini quantitates autē emende
hic posite sunt arbitrarie seu voluntarie Itē in certis alijs le
gibus in Selandia habent de emēda ab hīs qui faciūt homi
cid cōsilio auxilio .i. inflor et folge oc eller m3 odh ellē egh qua
liter emendant ad amicos ad minus ix mark et ad regē ad
minus iij mark sic etiā tenētur recipere puīam iuxta c sicut
dignū de homicid vide in legibus Seland cxx i hli x c lx viij
iij li de hoc xxij q vlti c vlti qualiter peniteāt assistentes.

¶ Hwōr xl mark fplghe annē both c xxij.

Siquis aliū occiderit in expeditione vel cōcur
su qd dī samlet vel in placito vel in via placiti
vel domo p̄pria vel in curia sua vel in hāreth in q̄
ē rex vel in ecclesia vel cimiterio vel villa forenli vel
cum cultello vel aliqz tenentē suam in aratro suo
tūc soluae sp̄ p̄ter iustam emendā xl marcas heres
dib? interfecti z alias xl marcas regi si obtinuerit
pacē suā et iuratus fuerit ad emēdā S3 si fugerit
pace priuatus emēdāt cōgnati eius sicut pri? pre
tactū est Ceterū in oībus p̄dictis locis quicūqz vul
nerauerit aliquē vl p̄datus fuerit qd dicūt baries
soluat sp̄ ultra aliā iustā emēdā xl marcas bōdoni
z totidē regi Itē ubicūqz fuerit alicui i locis p̄dictis
in hōie posite et insult? tūc ille qui insult? vel infia
dias posuit sp̄ soluat ultra iustam emēdā xl mark

bondoni et xl mark regi et ille qui se defēdit iudi-
cabit excusat? qz qlibet licet dī iure defēdere seipm

Ihwar xl mark splge annē both c xxij.

ORa ber mā annē i lethinghellir samleth eller a
thingi eller a thing wāie eller i sith eghz hus
eller i thet hareth ther kōmghen er i eller i kirkī el
ler kirkegardh eller i kōbingh eller meth knūff el
ler bonde ther han holohet a fin eghen plogh tha
bōde ther drab othen rettthe mābōdher e xl mark
hins arffning ther dra ben worde oc so kōmghen
om han hulohet sin fredh oc kōmer weth bōdher
En flpe hā fredlōs tha bōdhe frendher som fōre
er sauth **I**alle thūste stadher ther nw er sauth
hwillken man som wedher annes saar ellē ba-
rier tha bōdhe hā e ower anē rette booth xl mark
bonde oc so kōmghen othen at annē wordher la-
ghe sauth oc areth weth **I** thūste stadhe thē sauth
er tha gilde hā ther areth wethe so som sauth er
oc hā were saghelōs thē figh worde forti athwer
mā er loffuet m3 all logh at wārie figh selff.

Siquis aliū occide Thette er thū reth som scriffuē oc statfe-
sther aff kōmghen oc righns raad som skalles gardz reth i kō-
minghū gard vpa huse oc pa feste oc then samme reth er vne
oc gifuē all righens raad som ere bisp ridder oc swene i hans
raad ere oc serdeles alle kōmghens umbolmen oc hoffnet
men oc then samme reth er hwar che helst ere **I**willken en
man laar i hiel bode liff for liff om han wordher sanghū m3
ferske gerningher En rymmer han vnden oc kennes hā wet
geruingher tha e hware han wordher grepen miste sith liff.
Nota quota fuerit emēda interfecti qre vsup li ij cix x l ij
c xxi signis p ho. Siquis aliū hic in isto c sic dubiū quid sol-
nat mandans scōsiliūdans hoc corrigē p thord **S**x pro delie-
tis in l c contentis **V**illa forenfi **I**n qualibet villa forenfi sine

veridici et nequingi et quilibet illor pro suo boosoc soluat sex
 marcas thord § xvi Nota de delicto in insultus et similiter de
 pena ut sup li ij c xxx si quis intrauerit Itē de pena insultus in
 cōstitutione erici regis dacie filij xpofoxi regis § i Item de pe
 na insultus in cōstitutione erici regis ponis filij erici filij § i
 iij et v Item de pena insultus hic in c xxx si quis aliū occiderit
 § iij Item de pena insultus in correccionē legum § lxxxiij et h
 militer § lxxxiij per thord Item in principio cōstitutionis
 erici regis filij cristofori An ecclesia etce. Nota hic nō loquit
 quantū soluat auferens violenter bona mobilia de eccla sed
 iste defectus corrigitur per cōstitutionē erici regis dacie filij
 ponis erici regis § v Nota insultus non iudicat pro delicto xl.
 march nisi precidentibz inchoijs ut hic in c si quis occiderit § vi.
 Nota una rō cor e q dicūt q aliquē vulnerās cū cultro l'culcel
 lo nō soluat ultra iustā emēdārl marcas qz in textu hui cap
 fit mōtio de locis et nō de cultello qz cultell nō ē loc? sic em scri
 bit in h § hui? c in oñibz pōit? locis quicūqz vulnerauerint
 aliquē nisi sit ibi mentio de cultello.

Ellē m3 kniff Nota. so scriff landz domer aff lād3
 thighz oc ādre gode mē m3 hannū. Som wor hec
 melo haas her erick biqz nē her iēs mattisē kioder
 iwer iwl mothn krabbe oloff mwnck laas daan
 ion olferē iep moghūē albert sheel erickowal mo
 ritz niefē oc las skate lād3 vefner oc flet gode mē
 sō ra opa lād3 thighz neruerēdes wor oc saude for
 rette efftē to mēz til tale oc swar sō hednis iepē aff
 norēlē i hardspēl oc en hed pethē kopmā aff lem
 wūgh at wor saar m3 kniff ep gior i re stedher sō
 logbadhū holohe sō er i lethig eller sālīg eller a thi
 gi eller a thig wēie ellē i sūt eghz hus eller i thz her
 ret thē kōmē hū er eller i kirkē ellē i kirkē gard ellē
 i kobig eller bōde ther hold a fin eghū plog tha er
 kniffs saar ep idhi mer brod effthē landz log en iū
 mark bōde bōde oc skadhū of iū mark kōgē Wa.

117
Anno dñi m̃ c lxi Sabbato primo ante festū beate marga-
rite. Siquis aliū occiderit notabile caplm ⁊ equissimū quia
circūstan. aggrauant delictū de quo per glo in c cū quidam
de iureiuran sicut p̃us s̃ li ij c xxij Siquis fuerit pace puatns
defendere seipm vim vi repellere licet ff de iusticia ⁊ iure l vim
vi et ibi per glo hic corrigitur dubiū quid soluat regi et bou
doni cōsiliū dans vel mādans delicta et hoc contenta per
choro § x qua mādēt tenet ut faciens quia idēz mādare q̃ fa-
cere de sen ex muliere et c tūc nup itez uota q̃ hec correctio p
choro intelligi debet de iure regis et bondonis quia nichomi-
nus satisfaciāt leso p dāpno et iniuria et idē ius ē de ratiha-
bitione quia eadē ratio in multis casibus. Sequitur verum
aliquis p conui delicti hūfredh oc gardfredh sit ipse iure pa-
ce puatns vl liberabit p solutionē xl marcap p̃tz s̃ li ij c xxx.
Siquis intrauerit in glo.

¶ Dra ber mā annē a bōth bōdher c xxiij.

Signis primo recepit emēdam et postea occi-
derit hominē vl vulnerauerit vel in ipso aliquo
modo vindicauerit p illa causa p qua prius emē-
dam suscepit si pacem obtinuerit et in terra iurat
remanserit ⁊ iuratus fuerit ad emēdam primo ex-
ponit totam emēdam quā recepit ⁊ postea soluat
iustā emēdam siue pro homicidio siue pro vulne-
re Sed si aliquis dephensus fuerit pro talibus fo-
refactis qualia dicta sunt i hys duobus capitulis
et rex animaduertit in illū tunc nichilominus sol-
uant cognati eius duo saal q̃ vocatur etteboth qz
hoc erit ei pro priuatione pacis hoc est for sul fred
lōps maal qn rex vl fecerit eum derapitari vel alio
modo in ipsum duxerit vindicandū.

¶ Dra ber man anuen a bōth bōdher
Capitulum xxiij.

Dreber mā ānē a bōth bōdher eller saarer ellē
 heffner a hannū nogher londe for thz maal
 ther fōre er aft ganghet holdher hā sin fred oc lā
 dūz oc kōmer meth bōdher tha lade with fōst alt
 thz ther taghz wor at boodh for the gerningher
 ther hin war fōre with oc bōde sithn retthe bōdē
 for mandrāb om drābz wordher oc for saar om
 sareth wordher En wordher nogher mā taghen
 for lodan gerningh som sauth er i tūstetho capitel
 oc retther kōmghn ower hās hals tha bōde hans
 frēdhē the to saal ther ettebooth hedher forti thz
 saar hin for ful fredlōss maal thee kōmghen la-
 der ower hans hals retthe.

Siquis pmo recepit Nota q hic est defectus qz text? iste nō
 loquitur de illis qui infra trengas occidit et vulnerat vel q
 pena tales puniantur et ideo iste defectus corrigi p thord. in
 cor § lxx. Prio occidet recepit emendā et postea occiderit ho-
 minē et vulneraverit Nota secūdu leges ff ad trebell l qui ita
 hosti fides seruanda ē xx q i noli ij q iij innocens s; in hoc ca-
 su sufficiens cautō pāri nō pōt ar de resti spo cl rās in fine &
 hoc ppter fragilitatē cautionis & iō testimoniū fideiūssomz
 p trenga vel pace vel inimicitia capitali vl p mortis insidijs
 vel membror vl quocūqz modo cōsimili adeo validū ē & eo fir-
 mū q cōtra illā nulla lex pualebit her accerh? i lege p allegata
 quis ita Dreber mā annen a bōth bōdher Eller i kirkē eller i
 māz eghz hus thz er orbothe maal sic itelligit q occisor ad e-
 mēdā vñre nō poterit nisi pus p eo intrecerint & sanguinei
 infecti in cō erire. Siqz pmo recipit hō i simili de rapina qz
 res ablata instituit & cū hoc triplū insti ut bonor raptor § i
 s; si aliqs opponit cōtra istud qz crimē p mortē extinguitur
 & si reus vel accusator mortu? fuerit l i & ij Itē exdelict? defūc-
 ti heredes uō sūt puniēdi & de delict? defūctor l vnica Rūdet
 q crimē extinguit q ad psonā uō at q ad bona ar l si isz l quis
 & si pendente appellations mors et quia presumit bona ad

heredes peruenire tenent etiam in solidum propter immunitatem
criminiis sicut plures exceptiones ponuntur in glo si dicte l
vnde a regula principali et per hoc respondetur ad secundum
arqua propter si cognati reuocauerunt hereditati et bonis
equum est eos in aliquo non teneri ar. l. ij. C. de iure de liberandi ut
velup li i cxxvi per textum in fi

¶ Hinc bodes for valroff c xliij.

Quodcumque spoliatum fuerit ab aliquo mortuo si
ue sint vestimenta siue arma aux vel argenti vel
denarii h vocat valroff et pro eo emendabitur xl mark
et si negauerit qui fecit defendat se p nesci in kpn.

¶ Hinc bodes for valroff c xliij.

Hat som man røwer aff then man ther dra
pen er æthen klædher ellæ wabæ eller solff eller
guld eller penninge om han hæfde a figh thet er
valroff oc bodes for xl mark eller maries meth
nesci in kpn

¶ Nota quod qui morientem molestant aut sepulture iniuste
impediunt aut funeri iniuriantur vel ad domum moribundi
accedunt ipsum vel alios molestant vel eius rebus signa im
ponant cadant ab actione et in tantumdem condempnantur
heredibus iniuriati et publicatur tertia pars scilicet bonorum
eorum et fiunt infames idem in eis qui circa funes peccant
C de sepulchro violato et publice auctor.

¶ Item qui dum nec debet impedire sepultura pretextu debiti
vel cuiuscunque obligationis C de sepul viola l cum sit. Nun
quid propter debitum sepultura alicuius poterit impediri di
cunt quidam quod nisi creditoribus de solutione debitorum ab
herede vel consanguineis defuncti sufficiens cautio det de soluendo
dum sufficiens sit corpus defuncti non tradet ecclesie sepulture in
pudicium creditor sed contra per regulam cui excommunicam?
vivo communicam? et mortuo xliij q ij c sane. Item nec dicitur sepul
tura defuncti impediri pretextu debiti vel cuiuscunque obligatiois

De sepul viola l cū sit ut s̄ hic in glo preterit alia sacra eis
sunt concessa ergo istud sacrale scilicet sepultura ecclesiasti-
ca non debz eis denegari p̄ c v s̄ c illico sed cōtra ifra e cxxvñ
in textu et in glo p̄ evidēcia istius q̄stionis distingue sic aut
talis et debitor ex cōtracta et sic nō impeditur aut ex malefi-
cio et tunc impediatur notatur per archib̄ i rosario q̄ q vi ab
executore in add in fi et hoc p̄nūciatū est in curia romana.
Quodcūqz v̄ce. Nota declaracionē et penā pro valroffa s̄ de
sepulchro violato aut Item qui dūm et de ista materia vide
isto e c in glo.

Thare ther bōdhes for affhogh aff
lemende man Caplm p̄ro.

Siquis amiserit linguam suā nasum oculos am-
bos vel ambas manus vel ambos pedes vel
instrumenta que pendent in bracciis emendabitur
p̄ hys omnibus sicut p̄ homicidio Sed si carue-
rit uno oculo vel una manu vel uno pede p̄ quolibet
istorum emendabitur tantum quātum p̄ homi-
cidio Sed si quis caruerit auricula sua emendabi-
tur quarta pars emēda vñ? hominis qz vulnus il-
lud regi pōt et occultari crinibus et mitra Item no-
ta qz p̄ pollice absciso emendabitur quarta ps vñus
hois Item nota qz ubicunqz unguis fuerit abscisa
sup̄mus articulus qui dicitur p̄herste leob tūc emen-
dabitur ac si totus digitus esset abscisus Item p̄ in-
dice et p̄ medio et p̄ quolibet eorū emendabitur oc-
tava pars emende vñus hominis Item p̄ alijs
duobus extremis et p̄ quolibet eorū p̄i ps emen-
de vñus hominis.

Mesthē nā fin tange ellē nā se eller bode p̄ghā
eller bode hēdher eller bode fēdher eller aut

bodh ther i broghen hengher tha bodes for tyste
 ful manz boder En nipscher mā eth owe eller en
 hand eller en food for hwet tyste bodes halff mā
 boder En nipscher man lūth ore tha forti at thet
 ma holes meth hwe oc met haat tha bodes ter so
 re fierthingh mā boder For tōmellingher bodes
 fierthing māboder oc for the ādre fire oc frettig
 manboder tho so at fore the tho nelle bodes for
 hwet there ortin lood aff en manboder Oc for
 the to pderste sette lood aff en māboder Oc wor
 som nagel wordher aff hoghen oc thz pderste let
 bode so fore som figher wor alt affwe.

Siquis amiserit Nota rextus huius capituli generalit loq
 tur de lesione cōmuni oīm hoīm sed spāliter nō loquit de ho
 minib? regis nec mentionē facit de insulcu qui defectus corrigi
 tur p thord in cor § lxxi. Itē utriū veridici discernedūt de in
 sulcu et vulnere feri cū cultello per thord § lxxij. Nota qñō p
 aff hogh aliquis pñabitur pace sua li hē xv § ij Siquis ami
 sio quia per hmoi mēbra depdica et homo dī morbosus ff de
 edilicō edictō. l si hoies et l sui at et l si cui lingua et q minus
 emendat p prefacit q: que rō de toto et de parte ff de merē
 di l que de tota.

Om lesth Capriulum xxi.

Si mēbra alicuius impedita q dīcūtur l pde līcz
 pñt extendi et recuruari p hys tñ emendabit
 sicut arbitratū fuerit a bonis oratorib? Sed si su
 erint mortua et penitus inutilia tunc emēdabit p
 eis ac si essent absisa.

Om lesth Capitulum xxi.

Uordher māz limer lpyth oc wordhē tog nōt
 telig so at hā ma thz krpmpē oc recke ta scal
 the fore bodes so sō ther wordher wpt aff gode

f

mē En wordher thz dōðth de aldels wnyttthe tha
bōde so fore som thz wore affwe meth alle.

¶ Si emēda alicuius fūo qz cōpollēt mortuū et arefciūt cū qz
in op? mēbri non possit ar l' idē ossibus ff de cōlitiō edictō.

¶ Om saar bood Caplin xxiij.

Siquis fuerit vulnerat? z agit in eū legalit? qui
eū vulneravit tūc dz emēdari p vulnere infra
quidenā postqz illū cōuicerat z illud qd vocat lesth
remaneat in tātū ad expletōz vni? āni z tūc emen
dabit p eo l'm qz fuerit arbitratū hoc tū puilo qz
pri? satisfactū sit p vulnere z si noluerit emendare
l'm qz dictū ē tūc pt eius māhelleth sōghes.

Uordher mā saar oc deel hīn thz miz loghen a
hānū thē hānū thz giorde ta scal saar bōdes i
de trpne fem effther at saar ex hānū lagdelt a hān
oc lesth stāde alt til iamling er wōhe so som ta wic
thes lesth so bōdes tha effther gode mē tho at fōr
re er bōðth for saar En wil han ep bōde som melt
er tha mā hans māhelleth sōghes.

¶ Siquis fuerit vulneratus fa l' Si vulnerato ff ad legē aquī
leam tūc petitur declaratiō qd sit māhelleth cōuiderur Ther er
māhelleth maal fori at han so fordeles at hā mo worde fred/
lōs om han en bodher.

¶ Om mā ladher sūth māhelleth sōges c xxiij.

Siquis pmittit se cōuinci p suo māhelleth hoc ē
ladher sūth māhelleth sōge tūc emēdabit pmo
lustā emēdā p delicto sibi imposito et postea tres
marcas regi z tres bondoni Itē si occiderit eū quē
pri? cōuicit hoc est ther hā sōge til māhelleth ppter
hoc nō priuabit pace sua et si vulnerauerit eū nihil
p eo soluat.

¶ Om man ladher lÿth manhelleth
soges Capitulum xxviij.

¶ Adher annē mā lÿth māhelleth soge tha bōder
hā sōst ful bōder for the gerninger ther han
worde lagsōgt fore oc hithen iij mark ower recthe
bōder oc iij mark komghn Draber annē then mā
ther hā sōgte til hās māhelleth tha holdher han sin
fred En bariet hā hannū bōde icke fore.

¶ Siq̃s p̃m̃is hic dat lex auctoritatē vindicādi idō fm̃ leges
nō peccat nec fm̃ eas p̃mit̃ **¶** de adulteris l̃gtus q̃uis cau-
tius et honestius esset talē cōtumaciē puniri p̃ indicē q̃ p̃ p̃tem
ne p̃s plus in vindictā q̃ in iusticiā videatur p̃cedere p̃ uota
ta sup̃ li ij c lxxvi et s li ij c lxxij in glo.

¶ Om saar i anleth Caplin xxix.

¶ Pro vulnerib? q̃ nō p̃nt regi nec occultari mitra
vestib? vel crinib? sicut sunt illa q̃ fiūt in facie
vel i manu duplo pl? emēdabit q̃s p̃ alijs vulneri-
b? S; si aliqd̃ l̃pde interuenerit velud si os in ali-
qua p̃te cōtractū fuerit vel ocul? vel nasus tūc d; illō
a bonis oratorib? estimari et fm̃ hoc emēdari

¶ Om saar i anleth Caplin xxix.

¶ Om mā saar i anleth oc alle the saar ther mā
mo ep̃ hpli m; klādher eller met haar so som
er saar i anlath oc a hand tha bōdes e halfsue me-
re fore en for ander saar En wordē l̃pde a so sō er
at m̃andh saar vrāg eller q̃we ellē nase tha wpr
des th; aff gode mē oc bōdes ther esther.

¶ Pro vulnerib? Et emēda estimet iuxta q̃litarē vulner? seu
dāpnū dari isti de iniur? s; pena Pro vulnerib? Nota qd̃ soluat
regi p̃mulgās vuln? in placito et cū veridic? nō fuerit p̃secut?
declarat p̃ thord i cor s lxxiiij S; si vuln? nō fuerit p̃mulgatū

In placito tunc exactor pro iure regio agat contra iniuriantem et iniuriam passum non impetrat quocumque modo ut in cor per chorod eodem scilicet lxxiiij et super li ij c lxxij Quicunque in glo.

¶ Hwar bōdes for saar c xxx.

Pro omni vulnere quod non est been hogghen nec perforatum quod dicitur gōmenstwanghez emendabuntur tres marce denarioꝝ Sed si illud sit hulsaar vel beenhogghz ita quod ossa eruantur vel citatrix in ipso osse remanserit et fluit supra et inferius vel si duo habuerit foramina quod vocatur thwimont saar sicut aliquis perforatus esset in crure coram brachio vel manu vel ubicunque perforatum fuerit in corpore hominis sex pro eo emendabuntur sex marce denarioꝝ Item nota quod veridici possunt iurare unum hominem ad quinque vulnera et non ad plura pro uno delicto.

¶ Hwar bōdes for saar Cap xxx.

Ette saar bōther ther ep er been hogghen oc ep er gōmenstwanghet tha bōdhes ther fore iij mark pēninge En er thz hulsaar eller benhogghz so at been tages aff eller aaer er i thz self been oc flpōher op eller nedher ellē thwimont saar so som at mā wordher stwanghē i gōmē saar eller legh eller arm eller hād eller hware som gōmē stwanghē wordher māz lōff ta bōdes e sex mark pēninge fore En til sem saar miwe sandmē en mā swarie at en gerning oc ep til flere.

¶ Pro omni vulnere Iste quantitates emenday sunt arbitrarie et quod pro uno quod pro alio emendetur per ratio ex precedentibus Item de iuramento medicorum super li ij c xij et quod reus purget se iuramento vis de illi ij capitulum c

¶ Om saar lūw oc splges ep c xxxi.

Si vuln? fuerit publicatū z postea p veridicos
mīme psecutū quotquot pfect? fuerit incausa
tus tot emēdet put dictū ē S; si plura iputata
fuerit negat ille p neffn i kpn Jte nota q; si ossa fu
erit eruta et incausat? pfectus fuerit se hoc fecisse
emēdet p quolibz illoz tres marcas denarioz et si
negauerit expurgabit se p kpn neffnd.

Om saar lims oc splges ep Cap pxi

Lims mā sūth saar oc gāgher wet ther sechz
er bōde so som sauth er en wīdes hannū ftere
dple m; neffn i kpn En er been afftaghz oc gāghē
hā wet thz giorde ellr scal wīt gāge bōde for htwē
thet iij mark pēninge en gāgher hā ep hūmeth op
le meth kpn neffn.

Si vulnus Qualit loqntur de cōfess placz pl ff de cōfess q; lī
bro reus negāda pbet ē cōtra notata s li c c v optime facit
c ad nrām de pba cū sua glo q; de tli scribit cōtra abusiōz da
cor i hoc q; rel negans dz pbari Si ossa fuerit Nota q; h mōt
ossa pbari dnt testimonio medici z duoz testiū fidedignoz
uec lex pualetur ptra illud et hoc ex cōsuetudine q; cōsuetudo
est ius morib; institutū q; p lege accipit l d cōsuetudo.

Om bardagh Caplin pxiij.

Pro punctione baculi vel lapidis vel ossis vel
pugni vel areptōe triniū vl p detruhiōe ad ē
ram emendabunt sex marce denarioz vel incausa
tus expurgabit cū neffn i kpn Sed si aliquis fuerit
ignominiose lesus qd dicitur trelbordh ita q; de d
beribus illis iacet et est in otillis qd dicitur wsf
ille qui hoc fecit tenetur sibi preuidere expensam z
expensam medicorū et postea emēda er ei xij mar
cas denarioz.

Om bardagh c pxiij.
f iij

5
12 13

En statis hogh oc steens hogh oc beens hog
oc nawe hogh oc haar grūb oc iord skuff scal
hā giffue ther secth; er anthū sex mark bood eller
neffn i kpn En wordher mā trelbordh so at han
mo ep bare figh selff aff thet steth men aghes the
dhen eller bares oc er been brodhen so at han lig-
gher ther aff oc er wfe; tha han ther giorde ger-
ningher er skplough ath holdhe hans colth up oc
giffue leghe lōpn oc bōdhe fithen a xij march pē-
ninghe.

Pro percussioe baculi Nota qd̄ lesus aut hēbit sex marcas
p̄ delicto et insuper resactionem dampni aut defendat se cū
neffnd i kpn sed exactor ex parte regis fiat iuramentum xij
hominū pro defensione si incausat? negant aut satisfiat re-
gi pro emēda delicti secundum legem quia non putandum est
q̄ in tali excessu sit immimis vel exps ab emēda delicti quia
regi fiet pena pecuniaria pro delicto aut iuramentum xij ho-
minū ut li ij c lxxij. Sed lesio emēdam pro dampno et delicto
ut hic in ij li quasi per totum et etiam ex constitutione impe-
ratoris et xij cōsiliarioum regni ut in prologo Expensam me-
dicorum Nota expēse medicorum probantur testimonio me-
dici et duorum testiū fidedignorum similiter ex consuetudine
ut s̄ c. primo Pro percussioe baculi Iste emēde sunt volūtaris
s; p̄ salario medici ē lex q̄ actōe ff ad legē aq̄leā Itē p̄ percussioe
baculi aut tutori cōfratp̄ & soroz i cōmūitate nichil soluit ut
sup̄ li i c xxx Vitric? i glo & s̄ li ij c lxxij quicūq; S̄ ij p̄ textum.
Com mā for saar aff annē māz fa c xxxij.

Si q̄s vulnerat? fuerit de aīalī alteri? qd̄ d̄r fa-
hue de eq̄s hue de pecorib? hue de cane hue
de aliq̄ alio aīalī tūc possessor aīalī debz solvere im-
pēlas medicoz & si viciū aliq̄d incurrerit qd̄ d̄r l̄p̄de
tūc emēdabit p̄ eo tres marcas denarioz & si ne-
gauerit defendat se xij hoīm iuramēto.

Wom mā for saar aff annē māz fa c xxxij.

Engher mā saar aff annē māz fa athū hors el
 let nōd eller hōnd eller nogher anneh fa tha
 scal bōdhū ther fa otte giffue leghe iōn En sāghē
 hā ther aff lode tha bōde hā lode ther fa otte tho
 wordher thz lode ep mere en iū mark En dpl han
 wrie sgh m3 rj. menz eeth.

Siqs vuluerat? Itā lex hac lege ff si qdrupes paupiem fecit
 se dr tre qdrupes emēde hic posita ē voluntaria sz iuramētū rei
 an sic licitū ptz ex pmissē sup li ij c cii z li ij c xix.

Wom mā hoggher annē māz hest c xxxij.

Siquis voluerit vulnerare aliquē in equo et ca
 tres hoīe vulnerauerit equū tūc emēdabit pro
 vulnere equo inflicto pciū triū marcarū ac si hoīm
 vulneraret z insup equū vulneratū ad se recipiat z
 faciat eū adeo bonū sicut ne fuit vulnerat? Sz si
 equ? fuerit mortu? ol debilitat? qd dr lpth soluat
 ei tantū pciū p quanto fuerit p? estimatus an
 qz fuit vulneratus z insup emēdet ei iū marcas Sz
 si quis secando tetigerit veltimentū alteri? cum ar
 mis qd dicit hoggher soluat tres marcas vel dese
 det se cū neffn i kpn.

Wom mā hoggher annē māz hest c xxxij.

Al mā hogghe annē a hest oc milt her mā oc
 hogger hest tha bōde for thz saar hesthū seck
 tre mark so sō hā hade hoghz manne oc then hest
 ther hā hogh tage thū til fig i sin hest oc gōre hā
 nū so got som hā wor fōre en hā wor hoggen en
 wordē hesthū dōd ellē lpth gialde hesthū effthē
 so som wor wprth fōr en hā wor hogghū oc bō

de tho iij mark En hoggher hā many kla dher oc
gandher weth bōde for iij march Wpl han giffue
fore neffn i kpn.

Si quis voluerit nota hic puniē affect? q̄uis nō sequit effect?
iurēt? fa c nup de biga q̄ immalesichs spectat volūtas nō ex
it? ff ad legē corneliā de sicarijs l diu? Wāp fuit vulnear? ali
bi d: q̄ videat ad p̄ciū maximū infra xxx dies p̄teritas iā ad
logē aquileā s hoc tū capite p̄cē si aliquis volūtariū cō.

Qui mā læt annē sine vaben c xxx.

Si quis cōcesserit alicui arma sua et nescit quid in
creoit cū eis facere qui ea i p̄cessu habuerit et si
postea interfecerit aliquē v̄ vulnerauerit l etiā ali
quā aliā stulticiā pegerit z imputatū fuit ei qui si
bi p̄cessit arma defendat se cū iuramento p̄ hōm
q̄ nō p̄cessit ei ad dampnū suū Et si p̄uict? fu
erit emēdet tres marcas Sz si cōcesserit ea alicui
manifeste q̄n duo p̄cederit ad inuicē p̄ f̄p̄cthe ord
z ille postea cū eis vulnerauerit aliquē tūc l soluat
iij marcas denarioz v̄ defendat se per neffn i kpn.

Qui mā læt annē sine vaben c xxx.

Læter mā annē sine vaben oc weth ep hmat hā
wil m̄z thm̄ ther at lone tagher gōrer hin fithū
nogher skade m̄z anthen dræber eller saarer Woz
thz hānū wūth ther lade vaben tha w̄rie lig m̄z
p̄ m̄z eeth at han lade thm̄ ep til hās skade thē
skade feck En faller han atloghen bōde fore tre
mark En leer han thm̄ openbarlige ther tho mē
deles weth m̄z f̄p̄cthe ordz oc gōrer hin skade m̄z
ther at lone togh tha w̄rie han figh anthen met
neffn i kpn eller bōde iij march.

Siquis concesserit hie statuitur idem qñ arma cōcedūt in
conflictu et qñ extra conflictu qđ videtur iniquū quia primo
casu nō est p̄sumptio sed secūdo sic iō in secundo casu iuste de/
fertur ei iuramentū et primo casu non deberet saltē ita graui
ter iurare per notata in cfi de iureiuran et ff e ti l admonēdi
Nota hic fit quedā correctio huius capituli p̄ chord S iij cōtra
eos qui interfuerint mortī alicui? quia fuerit eoz emēda cir/
ca regē et cognatos interfecti.

Om man sangher saar aff annen manz
vaben Capitulum xxxvi.

Quocūq; modo quis vulnerat? fuerit de armis
alterius qui concessit arma vel soluat iij mar/
cas vel defendat se p̄ neffnd i kpn Sed si quis p̄
se habuerit arma et cū eis vulnerauit aliquem ex
improviso qđ dicitur wode emēdat leso et nō regi
nec ep̄o.

Om man sangher saar aff annen manz
vaben Capitulum xxxvi.

Hwilkelwode man for saar aff annen māz va/
ben bōde anthen for saar iij mark eller giffue
neffnd i kpn En haffuer han selff vaben i herde
oc foer annē saar aff wode bōde wodes gerning
Tho fōr wodes gerningh bōdes ep̄ kōmighen oc
ep̄ biscopen.

Quocūq; mō ex iproniso Contra casus fortuitus nō impu/
tatur nisi culpa q̄s iucidit in casum per c vnicū de cōmodas/
ro et c bona fides de de po Respondetur et hoc fm canones se/
cus secūdū leges ut in c i et c fi de homi xj q i c si quis iratus
et l d c de hīs et de materia vide sup li ij c lxxviij in glo sed
de ca fortuitis vide sup li ij c lī in glo Emendet leso et non re/
gi nec ep̄o Nota iste pagraphus si quis per se habuerit arma
debet intelligi secūdū illud c **S**iquis incausat? ut sup li ij.
c xlix.

Om mā fanghet saar i horeleng c xxxvii.

Si q̄s vulnerat? fuerit in lecto adulterij cū pro
re alteri? z viuis affugerit postea inde moria
tur bōds d̄z p̄ eo esse exculat? hoc hā ligge a hās
eghñ werk z si testat? obierit xp̄iana fuetur sepul
tura S̄z si in ip̄o lecto fuerit occis? tūc occisor debz
ferre ad placitū cultedra z lintheamīa sangui nolē
ta in q̄bus fuit occisus z nō alibi cū xp̄iana priuabi
tur sepultura cū testimonio duorū hoīm q̄ in lecto
adulterij fuit occis? z nō alibi tūc xp̄iana puabit se
pultura hoc ē oc ligge a sin eghñ werk S̄z ubicūqz
aliq̄s fuerit occisus extra lectū adulterij licet crimē
adulterij imputatū sit ei ad h̄ dñt accedere peridi
ci et hoc suo discernere iuramēto.

Om mā fanghet saar i horelengh c xxxviii.

E Angher mā saar i horeleng m̄z annē m̄anz kō
ne oc kōmet hā bort lewēde oc wordher d̄p̄d
aff the saar tha ligge hā a sin eghen werk oc bōde
wore angherlōds En wordher hā sc̄iffthz oc fā
gher hā formaal tha haffue hā kirke gara om han
d̄p̄d En wordher hā draben i horeleng tha scal
th̄ drabf̄ore til thinge opne oc bleet blodpe th̄ hā
worde draben a m̄z thwigghe mēz witiñe at hā
worde draben i horeleng oc ep̄ adher ſz tha ligge
han othen kirke goroh oc a sin eghen werk En
hware som mā wordher draben othen horeleng
tho at hannū withes tha sculle sandmē tilom at
skille.

Si quis vulneratus fuit p̄mittit q̄ vir impune occidat ad
uicerū simile in ligus & de adulteris requat tū ē in illa le.

gem q̄ marit? inueniat illū adulterē in domo p̄pria i actib?
 veneris cū uxore et d̄z esse vilis p̄sona ff de l marito que sunt
 viles p̄sone notat in dicta l marito xp̄iana sepultura simile
 de occis i tomcamto de tome c i vtrū iste occisor sit excusat? q̄
 ad ecclaz Dicēdū q̄ nō et notat hosti in c si vō i de sen ex et no
 rat xxvii q̄ ii inf h̄ de pe c ii Nota q̄ purgato adultero vel
 fornicatore eo ip̄o purgetur adultera vel ip̄a fornicaria p̄ hoc
 q̄ notat innocis de re iud c q̄uis fere in principio ubi d̄r q̄ ab
 solutō adulteri p̄dest adulterē p̄ le ff de adulter l denūciat.

Nota fm thord̄ § xxvii Si occisor dixerit se i lecto adulterē ali
 quē occidisse habēs ad hoc duos testes nichilomin? d̄nt veridici
 ei sup mortē interfecti discernere distinguēdo vtrū interfecit? fuit i
 lecto adulterē v̄ alibi? si iurauerit q̄ in lecto adulterē fuit inter
 fecit? tūc cōgnat? interfecti nihil emēdet ut hic c xxxvii § i et filie
 hic in principio capli? cōcordet lex impalis ff ad legē iulianē de
 adulterijs le marito? hoc verū si fuerit p̄sona vilis? cui non
 debet reuerētia ut ibi alias sec? etiā cōcor ber i sūma i b lex
 § x sed lex diuina tenet cōtrariū et in hoc cōcor om̄es doctores
 sed canones unde exodic xx Non occidas Itē nota fm thord̄
 § lxx Si aliquis fatetur in placito se cognouisse carnalit̄ legiti
 timā uxore alterius capiatur et decollet q̄ aut per maritū ux
 orē accusat in placito p̄ dicto sc̄to defēdet se iuramēto cognat
 roz qd̄ dicit̄ neffm i km̄ aut soluat bondoni xl marcas et regē
 ratū Siq̄s vulnerat? Nota tert? iste ū loq̄t vtrū veridici suo
 discernant iuramento de occiso in lecto adulterē nec de emē
 da interfecti igitur iste defectus corrigit̄ per thord̄ § xxvii.
 Item nec loquit̄ si aliquis fatetur se cognouisse uxorez alteri?
 nec loquitur si maritus uxoris accusauerit euz in placito pro
 dicto facto ista dubia et defectus corrigit̄ thord̄ in cor §
 lviij.

¶ Si quis vulnera Nota quicunq̄ uxorem alicuius carnalit̄
 ter cognauerit et ipsam marito abstulerit oculte vel manife
 ste sit ipse pace priuatus si in recenti opere fuerit deprehens
 sus si vero maritus ipsum accusauerit pro tali delicto tunc
 debet iuramento stockie neffud defendi vel conuinci si fuerit
 conuictus sit pace priuatus Thord̄ § xci.

Quoniam super Capitulum xxxviij.

Qui habet apes debet eas circumsepere ita quod aialia alteri? non possunt eas deherere et deturpare sed si sepes adeo sint pua et pua quod animalia possunt intrare ad eas et deturpare imputet sibi met et propter hanc nullam aliam consequetur emendam Sed si pecora alterius stimolata fuerint ad mortem extra sepem apud qui possidet apes nichil pro eo soluat Sed si intra sepem stimolata fuerint ad mortem qui possidet apes soluat alteri dampnum suum quod non habuerit sepem satis forte et alta.

Quoniam super Capitulum xxxviij.

Wo som bper haffuer hā scal selff wothethm meth gard so at annen māz fa mo thm ep ne dher kaste oc spille En er gordhen so law at annen māz fa mo ganghe i giordhen oc spille them weede high thz selff oc fanghe enghen annē booth En wordher nogher manz fa swonghz thil dode wihen manz bpgardh bode hin icke fore ther bper otte en wordher thz swonghet i hiel i bpgard gial de elsther skadhen ther bper otte forti at hā haffde ep laghe gardh.

Qui habet apes Nota si quis habuerit dampnum ab alicuius animali quia clausura sepum pro suo hegnet est pua vel pua vel multum fragilis imputet sibi et nullam consequitur pro hoc emendam ut hic et infra c. l. § i exceptis bobus capris et suis? ut c. ii § Qui habet apes ratio imputet sibi quia sunt in culpa non faciendo forte sepem ar. l. q. pprio ff de procuratoribus et defensoribus § si et ff de metus cal. filit et per regulam dampnum de re iuris in vi Si apes alicuius ratio quia sunt in culpa per notata super uiderunt est.

Quoniam en māz bper flyge pa anē māz bper c. xxxix

Si apes alicuius inuaserint apes alterius qđ
 dicūt flpge op tūc ille cuius apes inuadūtur et
 deferūtur debz homo intinmare alq̄ qui forciores a-
 pes possidet sub testimonio vicinorū suorū z si ille
 qui forciores apes habuerit valuerit habere cuz eo
 plenū selleggh tā in apibus fortioribus q̄z debiliori-
 bus tūc iudicabit hoc ratū esse Et si noluerit et a-
 pes ille q̄ pri? fuerūt debiliores efficiant̄ forciores
 et cōsumpserit z interfecerint apes q̄ eas inuaserāt
 nullā cōsequit̄ emendā qz noluit serū dampnuz et
 cōmodū impitiri.

Om en manz bper flpgher a annen
 manz etce. Caplin xxxix.

Flpge annen manz bper annēs op tha scal hin
 ther the bper a ther op flpges m̄z andher grā-
 ne seie hin thil ther the andher bper a Wīl han tha
 ther the kaghe bper haffuer haffue m̄z hin, annen
 selleggh bode om the bper ther wt flpges oc so om
 the andher tha ma thet wael ware en wil han ep
 thz oc forlāmer hine bper sithn the bper ther hās
 flpge op vīoe figh thz selff forti at han vīlde ep ski-
 fte wed hin bode gamē oc so skade.

Om mā hitther bper c xl.

Si q̄s inuenerit apes i terra q̄ dicūt wīlde wolo
 licet nō habet terrā nec filuā in illo mark et nī-
 si aliquis sequit̄ illas apes tunc ille qui inuenit tene-
 tur possidere Sed si aliquis inuenerit apes in fil-
 ua alterius non pōt eas recipere si intra arborem
 aliquā volauerāt et nullam inde conqueretur ptez

p

vel oram denarioꝝ nisi secutus fuerit eas tūc la de
Itē si secutus fuerit eas de curia pꝑria tunc teneꝛ
habere ex illis terciā pꝑte vel orā denarioꝝ quia qñ
volauerit de pꝑspectu hoīm tūc ille possidet qui eas
inuenerit Itē si aliquis inuenerit examē apud in ci
miterio inuentor possidebit illud.

Om mā hitter bper Cap xl.

Hitther mā bper a wilde wolde to at hā haff
uer icke iord eller skogh a thñ mark oc fplghē
eughñ mā the bper ta er hñ skploug at haffue thē
hitther En hitther mā bper i annē māz skogh tha
ma hā thm om the ere fplghñ i tra ep bortaghe oc
enghñ lodh i thm haffue othñ at hā sp!gede them
til la de aff sin eghñ garde oc tha a hā anthen tri
thing aff thm om the sculle optages ellē en oꝛe pē
ninge om hā wil thm lōse forti at hwem sō the fpl
ge aff ānē māz oꝛwē sꝑn tha aa thñ thm ther thm
finner hitther mā oc bp swarm a kirke gardh tha
aa hā thm ther finner oc ep annē mā.

Si quis innenerit De hoc iusti de rex diuisione § apū ubi cū
dī qꝛ capiēt sūt nī dñs seqꝛet volauerint cōcor § examē illi
de rex diuisione Nō pñt eas recipe Hoc vꝑ si pꝑatus fuerit a
possestore filue ut iusti de rex diuisione § si nos ubi dī plane re
itegra. i. anteqꝛ iutret si pꝑuideris ingredientem in funduz
tuum poteris cum iure pꝑhibere ne ingrediatur Quid si in
grediens pꝑhibitus non fuerit dicit qꝛ potest eas i opere ut
iusti de rerum diuisione § Apū ubi dicitur itaqꝛ si in arboꝛe
tua confederiut anteqꝛ in alueo tuo includantur a te hoc ma
gis tue esse intelligantur quod volueris que in arboꝛe tua nī
dum feceriut ideoqꝛ si alius eas incluserit ipse earum domiū
erit Itē acur dicit qd si ingressꝛ fuerit an poterit retinere vꝛ
dꝛ qꝛ accepit cūdet cum domꝛ factus sit pꝛ occupationē nō vī
dam qualiter defuit ar huius § qui cū pꝑuidenti consulit ut §

de aduo dominum in d l uemincm.

Wm man tagher annen manz bper
eller stiel Capitulum xli.

Si quis inuabit sepē apū alteri? qđ đz bygardh z
inde sustulerit vl' occiderit vl' furatus fuerit ibi
mel tūc possessor apū p̄t agere i eū sicut voluerit p
neffningos siue p veridicos qz tal' iniuria poti? iu
dicanda est herrewerck qz raan.

Wm mā taghē ānē māz bper eller stiel c xli.

Wm nogher māfaar i ānē māz bygardh oc ta
ghē bper oc spēer bort deghē ellē draber thm
oc tagher hwnnig tha ma hin ther bper otte dele
the effther hwat heloher han wil mzneffnig eller
sādmē forti at thz er liger herrewerck en raan.

Si quis inuaserit hic indicat' potius iniuria q̄ rapina, fa
cit sed ex comelia insti de iniurijs.

Wm kostebotz eedh Caplm xlii.

Null? p̄t cogere aliū ad kostebotz eedh nisi in
causal? voluerit hoc acceptare Sed si illud ac
ceptauerit i placito p̄ quacūqz cā sibi imposita vel
defendat se p̄ illā legē in illo placito ubi eā firma
uit vl' remaneat puict? qđ đz langfeld tam p̄ bon
done qz p̄ regis exactore qz qui se obligauerit ad
penā aliquā q̄ dicit' wloghly debet p̄eam defendi

Wm kostebotz eedh Caplm xlii.

Inghē mā mo nōde ānē mā tīl kostebotz eedh
Lothē hā wil selff wittage En tagher hā weth
kostebotz eedh a thigi for hwat saag sō hānū gi
faes vinne anthē log ther hā felle eller were laugf
feldh bode for bonde oc for kōmghēns ombolman

forthi at hwo som wologe felfher han scal wologhe
winne Tho alle cottebootz eedh thē felftes a thingi-
ghi sculle or winnes a thingi.

Nullus flario quia qđ semel placuit Item per regulaz qđ
semel de regulis iuris in vi quia qui se obligauerit vide isto
eodem capitulo hic in glo Per illā legē Nota lex debet esse ho-
uella conuoi iij d est aut lex ff de legibus l iura Nota p qua-
cuusq re Supple non causa turpi nec impossibili sed licita et
necessaria nec cōtra deū quia lex iusti non est posita quia qui
em spū dei aguntur non sunt sub lege de renūci c nisi cū pri-
dem § dices de regula et licet xix q ij c due sunt Qui se obliga-
uerit Nota hic intelligitur cōditō sed actus legitime cōditi-
onem nō recipiunt ut ff de regulis iuris l actus de elec c signi-
ficasti per ber In quo tñ aliqñ intelligitur pactū aliqñ causa
promissio aliqñ conditō sed pactū nō valet nisi sic secundū le-
ges ff de pactis l iure gentiū § precor ait et § e l pacta dicē-
t at pactū duorū vel plurimū cōsensus in idē ff de pactis l i con-
cor ber de v sig in c pactum.

Hwt mōghet husbonde or husfrue mme
skōde i mellom thm c rliij.

Quantū domesticus scotauerit domesticē vel
reconuerso siue pueros habuerit siue non ro-
bur et fortitudinē nō habebit post mortē illorū nisi
heredes illorū in hoc voluerint cōsentire Itē si ali-
quis eorū scotauerit alicui alteri qui cum eis in cō-
munitate non est p̄textu alicuius fraudis et ille po-
stea scotauerit domestico terram domesticē vel si
scotauerit domesticē terrā domestici vel possessio-
nē aliam tūc etiā nō tenebitur nisi cū voluntate he-
redū quia presumendū est qđ domesticus possit in-
ducere domesticā siue per blandicias siue per mi-
nas ut scotet sibi quidquid velit et quedā mulieres

sunt adeo subtiles & delectabiles qd etiā possint inducere maritos suos ut scotēt illi quicquid velit & petāt.

Ehwar mōghz husbōde oc hufcrue zc:c xliij.

Hwe mōghet oc hwar hufcrue skōdhe husbōde eller husbonde hufcrue hwar heldher the hufcrue bōen sāmēl eller ep tha skōde thz iche vther at there arwinge wille holle thz effther there dōd. En skōdher āthn there nogher ādher mā thz vthn there selleg er for nogher swīgh oc hin skōdher si thn husbōde hufcrues iord ellē hufcrue bōdēs iord ellē eghn tha holdes thz ep vthn rette arwinge wille forti at thz er wētelicth at husbōdhn mā āthn mz awe eller mz neglel kōme sin hufcrue til at skōde sig hwar som hā wil. Oc ere sōme quine wel so līstelighe at the kōme wel oc there bonde til at skōde thm hwar som the bedes.

¶ Quātūcūq; Sciendū qd ista donatō fm leges cōfirmat p mortē nō curato vel ex peccato cōsensu hēdū ut **¶** de donatōib? b? int virū & uxore si ij l donatōes sūq; cōcor l creditor **¶** de donatōib? inter virum et uxore et sufficeret mors viri ad confirmationē donatiōis cū vir sit dñs rerum suarum & pōt mori testatus et intestatus ratio sū lē mltū vget qd talis mutus amor pōt durare ad mortē sed ista lex respicit ad utilitatem heredum sed lex imperialis perpendit ne alter coningū locuplet et alter depauperet ābōb? viuētib? nō habito respectu ad heredes p rōez pdictāfa l cū mltē s scim? **¶** de donatōib? añ nupcias ff de donatōib? int virū & uxore at spectet in principio et s si vir et exca de dona int virū et uxore c donatō cuz sua glo & ibi allegatis.

¶ Quātūcūq; domisticus & Nota secundū leges imperiales **¶** de dona añ nup l q sponse si donatio porrigatur in tpe mrimoniū nō tenet donatio ut etiā hic Si vero añ mrimoniū

p ij

um donat ei tenebit donatō ut ff dicit publicana l cū sponsus
et ff e ti l inter eos et l cū hic status § si quis sponsā id est cū
conditō tacita si mēimoniū sequatur secūdu henricū boie et
concor pisanus in sūma in v donatō pmo § vñ i fine alegās
legē palleacem cū hic status.

¶ Hwat kone māa affhende ther self
haffuer husbonde Caplm xliij.

Mulier maritata nichil pōt alienare sine cōsilio
mariti sui z volūtate heredū suorū S; si muli
er aliquid scotauerit l alienauerit marito scotāte z
hoc sustinēte z ille cui scotatū fuerit obtinuerit pos
sessionē q̄ b; laugh heud in bonis l sine q̄rela ma
riti tūc pnt heredes ei? reuocare illud p q̄relā z ma
ritus soluat tā bōdoni tres marcasq; regi q; sciēs
ter cōsensit uxori sui scotāti qd nō poterat appro
priare S; si marit? p se illō reuocauerit cōquerēdo
tūc p eo nichil soluat s; ille qui scotatōz recipit amit
tat p̄ciū suū Itē nota q; fili? bōdonis nec filia i cō
munitate cū p̄e eorū nichil pnt alienare de bonis
p̄is sine volūtate sua neq; mercenarij eius.

¶ Hwat kone māa affhende ther self
haffuer husbonde Caplm xliij.

Hwilken husfrue ther self haffuer husbonde
hwan mo icke skōde bort oc icke ādher hwan
aff hēde nogher gootz othen hēne bōdes raath oc
rette arwing willie En tol husbōde at husfrue skō
dher nogh; borth oc faar hin laugheuth a the co
ste ther kōptes othū bōdes kare tha mwe tha hē
nes arwinghe dele thz efft̄her ighn thz hwan skōte
bort oc bonde gialde bode iū mark bondhñ oc kō
ghen iū mark forti at hans kone skōte whiemelt

or han misse or tolde En deel han thz self effther
 ighn tha gualde hā icke fore hīn haffue to syth we
 rth tabz ther weth bōdens huffrue kēpte En bō-
 dens sōn eller bondēs datther i selleggh m3 fin fa-
 dher mwe icke affhēde aff bondhūs hert3ski vthn
 hās willie or ep hans leie hion.

Mulier maritata. ut insti quibus al' licet vel nō § h' ibi no-
 tatur et per bar in l si estatis ff soluto m' imonio Itē de filijs
 familias Item pater insti quibus al' licet vel non § nunc ad
 monendi et q' heredes pnt renocare non placet cū vir sit dñs
 nisi excusaretur quia publice utilitatis est q' dos mulieris
 maneat solua ac et per nostras in ff de dona inter virum &
 uxorem h'ic sic statuitur in penā viri illicite cōsentis Mulier
 maritata Nota h'ic in § sed si maritus etre. textus iste nō lo-
 quitur sed maritus possessiones male acquisite inuitis he-
 redibus resignauerit et q'le legatū pro anima sua legari po-
 terit defectus iste corrigi iēn cor thord § xxxi Mulier marita-
 ta Nota si aliquis p'p'iam uxorem occiderit vel occidi mā-
 dauerit vel ecouerso et ille negauerit tunc nominandi sunt
 xij de illo hereth quoscūq' plures illorū cōuicerint pro scō v'f
 cōsilio vel madata sint pace priuati et nuuq' cassetur corā
 iuramentū & quilibz cōiurantiū soluat bondoni tres marcas
 et regi tantū Thord § xxvi Nota h'ic si mulier scotauerit vel
 possessiones alienauerit et hoc idem sciens & sustinens cōsilio
 et ope maritus fecerit et firmauerit credo q' legitima ma-
 neat scotatio siue alienatio et tenet ut sup' quasi si lē li prima
 c xxxo maritus.

Hier mōghet kone ther bonde haffuer mo
 giffue til helie giffet Cap xlo.

Mulier que puerū habz cū suo marito nō p't da-
 re pro aīa sua dimidietatē porcionis t' aliquid
 mltū sine voluntate bondonis Sed si aliquis hu-
 iusmodi legata cū petiuerit incausatus defendet se

pe: neffn i kpn et nā veridici inde iurabunt Sed si
defecerint iuramento cognatorū reponat omnia le
gata Sed si mulier non habuerit puerū cū bono
ne tunc pōt dari pro anima sua dimidietatē porti
onis sue S; si claustrū vel cōuentū aliquis tū lega
tū petierit si plusq; marca argenti tunc accedant
veridici dicināt suū iuramēto S; si aliquid ex ac
tū fuerit qđ in testamēto fuerit exaractū sub testi
monio bonorū siue a cōuētū siue ab ecclia siue ab
hospitali qđ icausat? defendz se p neffn i kpn.

¶ Hwar mōghz hane thet selfe xce. c. plo.

Howfrue thet barn hafuer wech sin husbonde
ma ep giffue til sielegaffue halfi sin howz lo
od eller noghet stoorth mīn vhen bondēs ia oc
wille En wil annē mā tho kalle a lodā sielegift ta
scal bonden formarie m; neffn i kpn oc gange ep
sandmē til En faller han atkyns eedh lade wech
thet thet giffuet wor for henne hel En hafuer
husfrue ep barn wech bonden tha mo hwan giff
ue sin halfi howz loodh borth til sielegift Kall
ler tho closther a oc er thet mere en marck solfi ta
ganghesandmen til En for hwar som ep er scriff
uet i manz testamento meth gode menz with
ne bproh oc klosther kaller a eller kirkhe eller
spital thet hwaroher bondhen e meth neffn i
kpn.

¶ Mulier q̄ puer h; Nota differētia int̄ mun? et donū mun?
em ex cā v sine cā donū ff de v sig le int̄ donū io au d heretic
i c accusat? i v mītra i glo int̄ linari i vi Nota hnat husfrue v
filia v fili? bōdonis pnt alienare v mercenari? ut h v c primo

et sup li i c xxx S vlti. et c xxxix Mulier Ratio prime ptis e ne
 puer exheredetur vltare at sua legitima siue culpa sua hec
 ratio cessat in ij iuramentu at de quo hic est periculosum et
 legi contrariu iuxta prius detavt s li ij c iij Nota circa illud
 capitulu mulier qd mortuariu dandū est de iurē communis sed
 eius quota est consuetudinaria extra de sepul e certificare p
 hostiu Nota circa istud e mulier que pueru habet etce. querit
 utru voluntas defuncti sit adimplenda et que p euidentia dicu
 dorū est sciendū qd hēmus verba que dispositiua vocantur de
 volo dispono ordino alia sunt enūciatiua ut scias me a tli re/
 cepisse x in quibus tenebatur Alia sunt causatiua ut quia ta
 lis negotia mā gessit sibi lego talem rem Alia sunt demonstra
 tiua ut hūc fundū quē aut ticio emi se in pmo lego distingo
 in ista questione secūdū henricū boic aut testatur vsus est ver
 bis dispositis et talis voluntas est ad implenda x obligat he
 redem ratio quia voluntas testatoris x lex ad paria iudicāt
 in auct de nup iu S disponat coll iij hoc verū qn testator ali
 quid ordinat qd nō est impossibile aut iuris aut fcti fa l fi de
 constitutionibus institutio nū et fa l uemo ff de le i sed de vbiis
 demonstratiuis causatiuis enūciatiuis quere hen detesta i
 c si heredes Nota in S Sed si aliquid exactū fuerit qd in testa
 mento etce. Nota utru testamentū vltimū firmus erit patet
 sup li ij c iij p litteras in glo quasi in fine. nota qd habeat vir
 plenā potestātē in testamēto suo quecuq; voluerit exceptis he
 redibus terras et alias possessiones male acqūsitās resignā
 di et postea pōt p anima sua legare medietatē portionis sue
 tam in bonis immobilib? qm in bonis mobilibus et si cōtētio
 fuerit discernāt sup hoc veridici Thord S xxxvj. nota ad epm
 ptnet defensio testamenti et eius executio ut voluntas defū
 cti deuetur et hoc verū ē i hys q ad pias rās relinquunt de
 testamētis C tua nobis.

**Umwilke sandmen sculle skille omi siele
 giffe Capitulum xlvj.**

Si vir l mulier habuerit bona z possessiones vl
 mātiōes in diuerb terris seu puincijs tūc vbi

cūq; morit̃ veridici illius terre seu puincie debent
de legatis p̃ aīa sua iurare.

HWilkē mā eller kone anthñ ther flere bo haff
uer i flere land ellē i flere bpgd eller i flere ha-
reth e hware som the ore thñ time the dōd oc giff
ue noghz for thm̃ tha sculle the sandmē e til ther
ere i bpgdh.

Si vir vel mulier t̃o q; iudiciū inchoat̃ ubi res ē t̃o iudi-
cis ṽ i eqs l q; legat̃ s̃ si aut̃ Itē nota q; qua rōe veridici in
diuersis terris ṽ puicis habitātes iurabūt de legat̃ ubi mo-
rit̃ aliqs veridici illius terre seu puincie iurare dūt eadē rō
intelligi d; de uestning̃ et rapina ṽ accusat̃ d; tēpestiue cita-
ri ad placitū et si nō h; domiciliū debet citari ad placitū g̃na-
le hic in isto c; s; vir fit hec corp̃ thord s; xij.

Om agher fredh Cap̃ xloij.

Si q; mestuerit segetē alteri in agro sub nocte
silentio vel resectā sustulerit iudicabit̃ p̃ eo tā-
q; p̃ fure s; si viat̃ fuerit x dederit manipulū ṽ
gerbā equo suo p̃ eo nō efficit̃ pplator agroꝝ neq;
fur s; si secū tulerit aliquid de annona tūc ille qui
agrū possidet pōt agere in eū si voluerit pro rāpi-
na sue pro furto.

Om agher fredh Cap̃ xloij.

Et nā i anē māz agher om nathe tūde oc na-
er māz korn vp eller tagher hans skorne korn
bort tha er hā thpff ther for En er hā wāifarēde
mā oc gissuer anthñ en kerff sin hest eller en neeg
oc bether a stubben i agher tha er hā hwerkē ra-
ans mā eller thpff ther fore En lōzer han bort aff
agher tha mo hin ther agher a secte hin ther tog
hmat heller hā wil raan eller til thpffneth.

Si quis messuerit De isto de populatore notat in c. iur. de im-
munitate eccle. & ff. de furt. l. vulgar. § si quis sed si viator qz i. ca-
su necessitat. hoc licet & comunicandū ē ff. ad legē rodiani de ia-
ctu l. ij. § cū cod. viij. d. in principio & ē casus i. § si de pace tenēda
in usufru. & cōcor. § huius capiti ibi sed si viator per tex. & vi/
de isto § sed si viator per glo.

Si si viator fuerit pcor. lex imperial. cōstitutōe frederici de pa-
ce tenēda c. vi. ubi dicit qz aquū meū possū i. alieno pabulo reficere
cōcordet etiā lex nrā infra hoc li. c. li. § vlti.

Om mā far m3 hioro i annē māz agher c. xloij.

Si quis venerit in agrū alteri? cū suo stooth vel
hioro v. vrathz deturpauerit anonā eius per
vim tenet ei emēdā xl marcarz qz illud ē plenū her-
remerck. S; si aialia alicui? venerint exproviso in
agrū alteri? p ignoratiā pastoris tūc qui possidet
aialia soluat alteri dāpnū suū et defendat se lege
qz nō fuit volūtatis sue qz animalia venerunt i a-
grū eius. Et si quis inuaserit cū pecorib? suis pratū
alteri? p vim qd dicit hiorohē op qui possidz pecora
soluat alteri dampnū suūz emēdet ij marcas. S;
si ex iprouiso venerint in pratū illius soluat tñ qui
possidz aialia dāpnū suū. S; si anona fuerit deu-
stata enormiter tūc pōt qui anonā possidet erequi
illud per veridicos et testimonio bonorum herre-
merck. Sed qui pro prato incausatur defendet se
per nelfn i kyn.

Om man far meth hioro i annen manz
aghre Capiculum xloij.

Ex mā m3 hioro ellē m3 stooth ellē m3 vrath an-
nē māz aghē oc hiorohē hās korn op m3 wo-
loh tha er han skuldough atbōde hānū ther fore xl

mark forti at thet'er falth herrewerck En kōmer
 fa i māz agher aff wode for hyrthens wangōme
 tha bōdher hin skadhen effther thet fæet otthe oc
 giffue thes logh ath thz wor ep hans both at hās
 fa kom thet i En om mā hiorðher annē māz eng
 op mʒ wolo tha gialdehan skade giald thet fæet
 otte oc bōde a tre mark En kōmer thz i aff wode
 bōde oc skade giald som fōre er sauth Wordher
 korn so eth som sauth er tha mo hin thet korneth
 otte dele thz meth sandmē oc mʒ gode mēz witne
 til herrewerck.

¶ Siquis venerit vide. nota in l hac actione ff Si quadrupes
 paupiem fecisse dicat et cū notatis in l ff Cad legē aquileam.
 Item Nota qd qui de vastaverit enormiter per vim anonaꝝ
 alterius est herrewerck ut hic et sup li ij c xxxi siquis anonaꝝ
 Nota qd triplex violentia invenitur in legisterio scz quando
 mulier vim passa fuerit ut sup li ij c xvi scē qñ aliquis dela-
 tus & ligatus fuerit sine suo de merito ut s li ij c xxx et c xxxi §
 iij Itē quando aliquis deturpaverit anona eius per vim tuz
 stodd hors vel vrazh ut hic de ista triplici violentia discernāt
 veridici in placito totius terre ut notatur in locis prescriptis
 Nota de violentia notat que dicat mark woldh ut hic c xlvij.
 et infra li c et utrū de tali violentia discernāt veridici notat
 hic v3 c xlvij § iij Item si aliquis fuerit ligatus cōtra legem
 de illa violētia discernant veridici ut sup li ij c xxx et c xxx §
 iij Item de muliere que vim passa est & iurabūt veridici ut
 s c xvi li ij Item Nota qd de violentia q fit qñ aliqs legaverit
 sua pecora i agro & de illa violentia non discernāt veridici
 ut infra c li.

¶ Thwillz er stodd oc giorð oc vrazh c xlix.

Dodecim pecora sunt hiorð xij equi qui dicūt
 hors sūt stodd xij porci sunt vrazh Et si ali-
 quis deuestaverit anona alicui cū paucōribꝫ peco

ribus q̄z duodecim tunc non pōt illud exequi per
herrenwerck Tamē pro quolibet wold d̄z quīs vel
defendi p̄ neffnd i k̄pn vel soluere dampnū cū cri-
bus maris.

Wilkz er fload oc hiora oc waath c̄ xlix.

Mne en r̄j nōdh er ep hiora r̄j hors fload r̄j
swin wath En p̄oher annē mā annēs korn
meth m̄pne en m̄z r̄j faes howeth so som sauth
er tha ma thet ep deles m̄z herrenwerck En tho e
for hwer woldh sculle men anthen waries meth
neffn i k̄pn eller gialde shade effcher met īj mark
boodh.

Duodecim De ouibus dicit l oues ff de abigeis q̄ decē faci-
unt gregē quīqz porci gregem d̄ quo in glo c̄ i de elec cūz ibi
notatis Nota hoc tū p̄uiso q̄ in illuz d̄z dirigi actio qui ea
sc̄z pecora de domo rapuerit intellige etiā si fuerit minor xiiij
annis ut in dolicapacibus quantū ad legis seueritatē intelli-
ge vel rapuerit hic Nota q̄ delicta p̄uocorū puniēda sunt li-
cet non adeo grauiter ut in maioribus extra de delict pue. c.
pueris et hoc verū si sunt dolicapaces et ubi malicia p̄uber-
tatem anticipat Si uero non sunt dolicapaces nullo modo
p̄uocant ex legū seueritate qm̄ in pueris solz relinqui multū
q̄ in alijs p̄uocioris etatis humane leges dicunt seuerius cor-
rigendū de delict pu sup̄ c̄ i.

Pereunde qd̄ etiam p̄batur in illis ubi malicia supplet eta-
tem qui frequenter furta mendaria perinuria q̄ peccata sunt
committunt in quibus plena ē etas p̄uocilis de delict pue c̄ p̄ue-
ris de ista materia requirere sup̄ libro secundo capit̄ xlix in tex.
et in glosa et capit̄ vco § ultimo et in glo et sup̄ li ij c̄ xlix. Si
quis incausatus fuerit in glo.

Om̄ in teckte f̄a Capit̄ l.

Si aliq̄s inuenerit pecora alicui? i anona sua l
prato z hoc uiderit ille cui? pecora ab illo au-

21

5
13

ferre sine volūtate sua Et si abstulerit ea pōt p' ea
fieri raans mā Sz si i domū illi? fuerāt deducta
ille qui ea possidet postea de domo sua rapuerit
tūc p't qui domū possidz agere in eū p herrewerck
Hoc tñ pñiso q' in illū debet dirigi actō qui ea de
domo rapuerat et nō in aliū.

Om interchte fa Caplm l.

Om ānnē mā tagher annē māz fa i sūth horn
eller i sin egh oc kōmer hin weth ther faet a
anthū i hegnet eller a farēde wāie tha ma han ep
tage thz fra hānū vchen hās eghū willie En tagē
hā thz fra hannū tha ma hā worde raans māthē
for En kōmer thz hiem til hās hws ther thz togh
oc tagher hin thet wth ther thz otte tha ma thet
worde herrewerck togh sculle mē ep weth annen
dele en weth thū ther wdtogh.

Si aliquis Nota quō in re ppria quis pōt delinq're et pre
supponit q' quis ppria ancē pōt hmoi pecora includere cō
tra qd opponitur quia pignoriare pertinet ad iudicem ff de
regulis iuris l non ex singulis Item nullus pōt esse index in p
pria causa Et de indeis et relicol' nullus et ne quis in sua cau
sa ius sibi da in ru' et in nigro solō fm leges licitū est retinē
hmoi animalia ad ostendendū iudici sed ad pign' siue autē
iudicis nō de quo notat iustī ad legē aquiliā Et iohz ff c ti l cō
uictus uōne in spe ti de acto S i vñ sed pone.

Om mā tōp'ter i annē māz agher c li.

Ovicunqz cōpossestōrē in marā z ligauerit sua
pecora qd dicitur tōp'ter in agro alteri? l' pra
to iudicatur magna violentia qd dicit' wold et te
netur resartire dampnari et soluere ius triuz mar
carū vel defendet se lege q' hoc non p'cepit fieri et

• m o
st. st. s.
i. de p. in
w. p. in
c. n. s. a

dampnū resarciat si cōfessus fuerit Sed viatori
nō pnt negari equoz pascua.

Om mā tōpper i annē māz agher c li.

HWillkhū mā ther er egher opa mark oc tōpper
lūth fa i ānē māz agher eller engh tha er thz
mold oc er han skplough at gialde skadhen oc bō
de at tre mark eller giffue thes log at hā bōdh thz
ep oc gialde skadegiald om hā ganger medh. En
ma ifarēde mā oc gest nime mē ep grees spnne.

Quicūq; sō q; i domo curia vel orto sit violēcia īsti de iū/
r/ s; s; lex cornelia cū ibi notat; s; viatori cōcor c; s; q; messu
erit s; e c; log. Itē Nota qū veredica siue neffninga vocauerit
quō veridici vel neffningi q; pmo p; instituat sup caus pns p
mulgat; discernāt vel qd iuris sit corrigat per thord s; s;.

Om mā d; ber annē māz f; i hū agher c lū.

Si pecora alicuius venerit in agrū alterius et il
le qui agrū possidet vel pastor agri dep̄hende
rit ea z voluerit ea in domū abducere qd d; in ta
ge z nō pōt s; si incurrerint in lapidē siue lignū qd
dicit steen ul stawer et ita debilitatū fuerit ul mor
tuū sed ille qui depulerit ea qd dicit gēde cōfessus
fuerit recipiat ad se pecus mortuū z soluat pro eo
aliud viuū eq; bonū absq; omī emēdal; ille qui pec?
illud possidebat soluat anonā quas p̄dictū pecus
deuastauit s; si occiderit illud cū armis q; dicunt
odh oc egh tūc soluat quātū pec? illud valuit viuū
et insuper iij mark Et si cōfessus fuerit qui oc
cidit et dixit se hoc fecisse ex improviso soluat dāp
num et defendat se iuramento r; hominuz q; fac
tum fuit ex improviso z non volūtate s; si pasto

rem nō habuerit pec? illud nichil p eo emēdet.

Qum mā draber annen manz fā i sin agher clj.

E Angher manz fā i annen māz agher oc kom
mer hin wīch ther korneth a eller agher hpr
de oc wīl thz fā intaghe oc gidhē ep oc haffde thz
fā hprde eller fāet er so kaeth oc lōffuer a steen el
ler stāffuer oc wordher ther lpth aff eller dōd gā
gher hin wēth ther gendhe taghe thz dōdhe til sig
oc gīalde anth so gooth ighen vthn booch forthi
ath thz haffde hprde oc mā ther fāet otte hā scal
gīalde effther korn ther hin otte En draber han
thz anthn mē od eller mē egh tha gīalde hā effther
oc bōde a iij mark En gāgher hā wet drab oc kal
ler thz wode gīalde effther skade oc gīffue a rj
mēz eedh at thz wor wode oc ep at wille En wor
thz hprlōd fā bōde icke fore.

¶ Si pecora in § et si confessus quasi ille si Nota in § istius
c. loquitur in iuramento xij hoīm et uō facit mentionē quo die
ista lex vel consimilis dari nel solui dnt postq lex firmata fu
erit nec utrū dies quo firmata fuerit debet cōputare iste de
claratur effectus per chorū in cor lxxvi § i si v s l i c qdūq p
ar v s l i c lxxx si exactor v c lxxxi in fine Sed pecora pro
pma pte est casus in l qnt? ff ad le aquileā et fal Si bos alie
nus de iniuriis et damp da sed in hoc q aliud aīal datur est
contra leges quia nō datur aliud pro alio nisi in rebus hūmā
b? sanctitatē ideo in proposito sufficeret dari extimationē de
quo per ciuū in l ij C ad legem aqleā et notat in dētō c bos Si
pecora Nota hic incidit in penā pecuniariā ex lege et ipō iure
ut hic in § i sed si occiderit et similiter infra e c liij Ille qui Itēz
s c c lviij Siquis uenerit § ij Itē sup e c xlix Duodeci § ij mfi
Itē Nota infra e c liij Siquis eqtauerit Itē infra e c lviij quili
bet § i Itē infra e c lxx minor § iij et filr infra e c lxxij siquis
naufragiū § ij in fi Itē infra e c lxxi hoc vocatur Item sup e

e xliij mulier Itē sup e c xliij null pōt Itē sup e c xxxv Sqs cō-
 cesserit Itē sup e c xxxviij Sqs voluerit in pncipio et § ij in fi.
 Itē sūp e c xxxviij Sqs vulnerat? Itē xxxij c p pcellione in pnci-
 pio et in fine Itē sup e c xxxi x xxx x sup e c xxxix et c xxxiij qd/
 cūq Itē sup e c xxxij Itē sup e c vij si hoies Nota hic i ist pscr-
 pt capitulee gñalit in oib? delict? Sqs pmisit se quinci emē
 dabit pmo iustā emendā p delicto & postea penā pecuniariaz
 ut sup e c xxxviij Squis pmiserit.

Om gordonithingh Caplm liij.

Alle qui vocat gordonithingh emendabit regi iij
 marcas & bōdoni tres & insup resarciat dāpnū
 qd intulit quia magna iniuria ē q dicitur wold oc-
 cidere aial illud quod cōpeditū est vel ligatū ut ali-
 quo alio modo impeditum est hoc ē thet ther lage
 hefft haffuer a sigh vel q fecerit in aliqua speciali
 terra alicuius que dicitur ornū Ubicunqz quis occi-
 derit animal alicui? siue in hegnet siue extra sēp eo
 efficitur gordonithing dunimodo pastorem habu-
 erit animal illud et resarceat dampnū et soluat re-
 gi tres marcas et bondoni tres.

Om gardonithingh Caplm liij.

Gordonithingh bōder bode skaade ther han gō
 rec oc iij march bonde oc iij march komghen
 forthi at thet er waldh oc ep wode at drabe thet
 fa ther hefft hafuer a sigh eller standher i bondēs
 ornū ther han a ene hore som draber annē māz
 fa ther hprohe haffuer hmat heldher hegnet eller
 othen han gordonithingh oc scal effther gialdhe so
 som sauth er oc bōdhe a tre mark bōde oc so kom-
 ghen.

Alle qui vocatur Spāle delictū habet speciale vocabulū Itē
 A iij

vocabulū et emēda ponunt hic ad placitū statuentis.

¶Om mā rīdher annē māz hest c liij.

Siquis equitauerit equū alteri? sine voluntate sua soluat bōdonitres marces. S; si habuerit eū in cōcessu cōductu et equitauerit logi? q; p;missū fuit tamē soluat p; quolibet bp mark quod trāhuīt duas oras denarioz donec efficiantur sex p;re denarioz. S; siue equitauerit sine licentia siue logi? q; dictū fuit faciat equū sp; adeo bonū hcut eū recipit. S; si equ? mortu? fuerit vl' macilent? z venerit domū top z tagel z ille iurauerit q; p; ipz deturpat? nō fuit tūc nichil soluat p; eo. S; si p;cess? fuerit d; redire absq; omī debilitate q; d; ipse q; in causat? fuerit p; istis caus? q; in istis duob? capitul' sūt expresse defēdat se iuramēto p; hoīm q; si nec voluerit se emēdare nec se iuramēto defēdere s; p;misit se p;uinci in placito cū naams dom tūc p; nulla istaz causaz emendabil' minus q; tres marce regi et iij bondonī.

¶Om mā rīdher annē māz hest c liij.

Hwillkē mā ther rīdher ānē māz hest othn hās
willie thn ther hesthn a gialde for iij mark bā
dē En fangher hā m; willie anthen atleie eller at
laan oc rīdher lengher en melth wor fōre tajbōde
hā for hwer bp mark ther hā ower reed fithn e to
ore pēninge til sex p;re wordher En hwat heldher
hā rīdher othen orloff eller lēgher en melt wor gā
re e hesthn so god som hā wor ther hā togh hānū
En dōp; hesthn eller worder mawer oc kommer

hiem top oc tagel oc thōz hā swarie at thz wor ep
 hās skplo tha gialde icke fore En wor thz laan ta
 scal thz kōme lpoelōst hē hiem hwo som sectes for
 the sa ze ther i thūste to capitel er sauth warie fig
 om hā dpl meth rj menz eedh En wil han hwer
 ken bōde eller warie fig so som sauth er mē latē
 fig sōghe a thingi met naams dom tha bōdes for
 enghen thūste saghe nypne en iij mark bonde oc
 iij mak kōnighen.

Siquis equitauerit Iste pene sunt volūtarie adeo bonū cō
 cor l sed michi § i ff cōmodati iuxta illud absq̃ satire debent
 cōcessa redire vmmo furtū cōmittitur l qui iumenta ff de fur
 tis et qđ hic de equo dicit̃ intelligit̃ de alijs rebus et naui et
 similibus et ratio est quia illud capitur siquis equitauerit cō
 tinet ius cōmune pbat̃ per legē p̃scriptā qui iumenta ff de
 furtis et sup li ij c xl neffnūgi dñt iurare § Itē si incausat̃ añ
 iuramētum Siquis equitauerit Nota si aliquis obtinuerit cō
 ductiue siue concessiue siue aliquo modo consimili domū vel
 terrā vel equum siue alias quascunq̃ res pōt eas perfruedo
 occupare vsq̃ ad expletiouem pacti prehabiti vel termini si
 ne pena legis cū iuramento si necesse fuerit q̃ illas cū volun
 tate et licentiā occupauit et non cum violentia ut primo de
 domo patet sup li ij c xxxij vbi cūq̃ § domos Item de terra
 sup li ij c lxxij qñ aliquis § pmo Item de equo ut hic in § ij.
 Item de alijs rebus quibuscunq̃ ut sup li ij c xl neffnūgi et si
 mile e li c lxi si aliquis § i Sed si concessus Nota q̃ res conce
 ssæ dñt redire absq̃ omni debilitate ut hic nec possunt aliquo
 modo amitti ut sup li ij c cxiij § siij Vñ vsus Absq̃ satire dñt
 concessa redire.

Omī stōod hors Caplm lo.

Ovi hz stōod hors habeat illas i clausura q̃ dñ
 fold in pprio mark et habeat ad eas pastore
 z si h nō fecerit sed deuastauerit p eas agros alioz

qui dicunt wrongh tunc pnt deponi i placito hoc est
 forlegges et si ille aliquod dampnū incurrerit postea
 qui eas possidet imputet sibi dūmodo hoc factū fu
 erit in eoz wrongh S; si quis stodd hors apposuerit
 in illo mark in quo nichil iuris habuerit tūc pnt cō
 possessores illi? mark monere cū ad hoc laghdeele
 hannū q; recipiat suū stodd ad domū suā z si no
 luerit z ille postea aliquod dampnū incurrerit im
 putet sibi q; sine voluntate eoz nō pnt deuastare
 grāmia eoz nec annonā cū suo stodd S; si ali
 quis emerit in alterius mark terrā aliquam causa
 fraud; cū vna marca v; duab; ut sic deuastet eoz
 mark cū suo stodd tūc pnt cōpossessores hūc esti
 matōz auri cōpellere ipz ita apponere put sustine
 re p; eoz mark z apponerē ad eoz pmutatē sicut
 apponūt porci ad pascua qd; d; oldhū et hūc arbi
 triū eoz qui in illo mark habitāt apponant q; ipfi
 meli? sciūt quot eoz mark poterit pascere S; si il
 le eque q; dicūt hors efficiant scabide z possessor eo
 rū noluerit eas euare in terra sua speciali tūc pnt
 cōpossessores illius mark illas in placito deponere
 h; ē forlegge z pellere eas i loca paludosa q; dicunt
 dynd z inficere eas sine oī iniuria q; d; wide. et hoc
 idē indicabit de equab; domit; si efficiant scabide
 q; morbus vnius cōaminat alias.

Om stodd hors Caplin lo.

Hwo som haffuē stodd hors haffue thm i fold
 i fin eghen mark oc haffue til them hyrde wil
 han ep thz gipre men p; her meth thm bondheng

wongh tha mwe the thm forlegge a thingi oc fā
gher hin nogher skade fithen thet horken a hafue
hiem giald om thz wordher i wongh En ho som
haffuer stood hors a thū mark thet han haffuer ic
ke i ta mwe egher mē lagdele hannū til attaghe si
ne hors hiem en om hā wil ep oc fanghe the fithū
skade wide figh thz selff forti at othen there wil
lie ma han ep hcloher oðe there gress a fellet eller
there korn m3 stood hors En kōber man a annen
man3 mark for swīg anthū for en mark eller to
eller mere forti at han wil oðe there mark meth si
ne stood hors tha mwe eier effther gud3 wprth
thing nōde hānū thil attaghe so til som mark ma
tole oc legge so til there fellet som swīg legghe3
til olden oc the thē i bp booz wolde thz forthi ath
the wide best hwat there mark mo tole oc fōde.
Woode stood hors scabet oc wil then thet a ep gō
me thm serlinge a sūt eghz tha mwe eghē thm for
legge a thingi oc elthe thm i opnd oc dra be thm
vthū wide Thz samme er oc om thanie hors om
the worde scabet forthi ath thet fangher hors aff
annet.

¶ Qui h3 q3 aīal nō tenēdū tu iacturā et dampnū alimētī al
terius iustī si qdrupes paupiez fecisse d3 S cetoz sciēd rō penltē
mi S quia vna ouis morbida iuficit aliā.

¶ Hwot mā scai weðh lōl. Cap lōi.

Dho pecoribus hūe iumētis in agris vel prat3
in domū ab ductis quod d3 intagh3 debet po
ni pignus Em arbitriū vicinorū qui dicunt granne
qū publicāt corū hegnet Sed tū ille cui? pec? dāp

nū intulit pōt exponere quātū vult ⁊ luret insuper
cū rj homib? q? ampli? dāpnū nō intulit pec? ei?
Itē nota q? pignora tali mō ipignorata si nō fu-
erint redēpta añ festū oim scōz tūc nō tenent ad
restitutōem qui habet illa.

Chur mā scal wed lōsa Caplm lvi.

Eo fā ther worder i tagz antheu i korn eller
ēgh scal lagepant forlegges so sō egher wor-
de om latte thū thū the legge the mark i hegnz
oc so scal lōf som the worde til eens fōrc En tha
ware hin wet log ther skade giorde atlegge wth
so mōghz som hā wil oc swarie a miz rj mēz eed
at hās fā giorde ep mere skade Worher pant thē
fore inteckt fā er sath ep lōft for alle hellighns dag
tha ware thet forgiordh.

Arbitriū vicinorū q? tles melius sciūt sic alibi refert ad vici-
niā facit quosdā de p̄scriptiōib? Itē istud iuramētū ē super
fēcō alieno iō debet fieri p̄ verbū credit alias iurās subiret
anceps p̄ iuriū p̄l videamus ff de in litem iurādo.

Om gertzel Caplm lvij.

Vilibet dz suas sepes sepire b̄m arbitriū oim
cōposseſſoz ⁊ b̄m q? possioz i villa ⁊ boal b̄m
lūstū funiculū ⁊ p̄ stuf nō sepiūt nī illū sit for-
te sellet in villa tunc sepiet p̄ eo seps que b̄r hōff
degerde Itē nota q? oēs tenent p̄ fundis suis qui
inhabitati sunt hoc ē bygdher facere sepes S; p̄
fundis nō inhabitatis q̄ dicūt vbygdē illoilla tenet
ille q̄ possidet facere sepē q̄ b̄r hōffdegerde ⁊ ceteri
vicini qui dicuntur granne faciunt sepem a latere
si sit incidenda q? dicitur om a faller et qui nolu

erit sepem suam facere infra illā diem quam p̄fē-
gunt cōpōssēssōres soluat penā pecuniariam que
dicit̄ wide h̄m arbitriū eorum quod arbitrati sunt
Sed si nec voluerit sepire nec penam pecuniariā
soluere tunc vicini eius qui dicūtur granne dñt ali-
cui insungere q̄ agat in eum ex pte omniū eorum
et conuincere euz ad tres marcas tam bondoni q̄
regi.

¶ Om gertzel Caplm loij.

H Wer mā skal sin gard gerde so som alle eghē
giffue ia til oc so som hā a i bp oc bool effther
reth reb En for stuff gerde mē ep vthn thz er forte
fellet i bp tha gerdes iher for hōffdegerde Alle mē
sculle gerde for ther toffte ther bpgd ere en for v-
bpgde toffte i bp gerde hinfther a hōffdegerde oc
alle granne hōdegerde om a faller En hwo som ep
wil gerde sin gard a thenlagdagh ther eier leggē
gialde wide so som wide legghes En wil han ep
gerde oc ep wide gialde ta sculle grāne befale en
mā om alle there dele oc sōge hīn meth dom til iij
mark booth bōde oc so kōmghen.

¶ Quilibet debet quod omnes tangit ab omnibus est appro-
bandum Itē ratio finis ppter contumaciam sic ciuiliē ppe
contumaciam sit missio in possessionē de do et cōiū. S̄ prout
s̄ criminalit̄ ad aūoratōz bonoz p glo c veri super v̄ pbatū de
dolo et contuma.

¶ Om agher gardh Caplm loij.

O Vilibz tenet̄ facei sepē q̄ h̄ agēgard sicut hñt
terrā ad celiātōz auri s̄ p stuff nō fiūt sepes
Itē si forta q̄ dicit̄ selleth vni? occurrerit alterius

hegnet tunc dñt ille quorū sorta est et fellet erigerē
dimidietatē sepiū et illi qui possident wongh relia
qua dimidietatē ita exhibeat uterqz alteri equalis
tate que dicit iassnz qñia qđ nūc impeditur vñi pñi
anno futuro impendet alteri z si ita contigerit qđ
illi qui possident hegnet vñ illi qui possidēt fellet no
luerit facere dimidietatē sepiū tūc illi qui possidēt
wongh si incurreret aliqđ dampnū ppter debilita
tem sepiū ppriaz imputent sibi ipi Sz si dāpnūz
aliquod incurreret ppter sepes hoīm alteri? mark
siue illud puenit de aialib? pprijs siue alienis
tūc soluat ille dampnū illatū qui debuit sepē pstru
ere Et si nullus recognouerit se sepē illā possidere
per quā dampnū illatū est tunc dñt sepes per funi
culū distribui et ita agnosceretur cui seps illa perti
neat z super quēcūqz iustus ceciderit funiculus nā
habeat potentiā defendendi se lege sed soluat pes
nā pecuniariā si prius fuerit arbitratū et insup to
tū dampnū Sed si nec voluerit sepē facere nec il
lum exponere qui facere deberet tunc dñt illi qđ pos
sident wongh iniungere alicui de ipsis ut eis extor
quet iusticiā Et si sniam sustinuerint hoc ē solethe
dom qui sepes debeāt facere tūc quilibet conuince
tur ad iij marcas regi et totidē bondoni.

Com agher gard Capilni loij.

Bonghs gardz gerde hwer man so som han
hassu guloh wprthingh i bp mē for stuf ger
des iche en om so wadher ath en bps fellet faller
a moadh annē bps hegnet tha sculle hinc thet fellz

eie rese halff gard wet hine ther wongh eie oc hol
 de so iaffnet forthi at the ther nra hassue sellet fā
 ghe at aare hegnet oc thyrffue ta thn same iaffnz
 meth om so wordher at anthen the ther hegnet
 eie wille ep gerde halff gard oc holde iaffnet the
 ther wongh eie fange the skade gōmē there eghn
 gardh hassue hiem gald en fanghe the skade aff
 othen marks men gard e hwat heldher aff there
 eghz fā eller aff andre mēz fā tha galden hin ska
 den effther then garden sculle gerde En om engē
 mā kennes meth thn gard then skade gōp tha sc
 ulle marke men rebe garde oc wide hwem hā hō
 rer thil oc then ther reth reb faller a han hassue ep
 wold til atbinde log for sig mē galden so wide tā
 fōrer wor wetherlauth oc galden effther skade gi
 ald En wille the ep gerde oc ep wlegge thn ther
 gerde sculle tha sculle the ther wongh eie bede en
 mā om aff thm selfue atfly thm reth En tole the
 dom tha faller hwet there ther gard sculle gerde
 til iij mark bonde oc iij mark komghen.

Quilibet tenetur ratio assignatur ut s c primo.

Hwar lenge gerde skal stande Caplm lix.

SEps que fit p filigine debet sepire añ pasca z
 p alio semine qd dicit moor seed debet sepiri
 añ pētercostē et debet stare ad festū michaelis nisi
 ita sit ep omis anona pri? fuerit inducta z collecta z
 qui prius diripuerit sepē suā soluat omē dampnuz
 qd ppter ablatiōem sepis sue fuerit illatū.

Hwar lenge gerde skal stande c lix.

B

Thñ gard thñ for rogh sattes skal ware gerd
om polke ellē fōre oc for war seed om pinx-
dag oc skal stāde til scti michael dag vthñ alt horn
kōmer fōre ind hwa sō gard fōre vptagē gialde
effther al thñ skade ther giōmē hās gard gior des
¶ Sepes q̄ sit nota sepes q̄ dicuntur rogh wongh gerde dñe sepi-
ri an festū vti martini Sepes autē q̄ dicuntur worlede gerde dñe
an festū valburgis sepi-ri Thors S. xliij quia terra sic requirit
in crescendo et merendo.

Om abelohgard Caplm lx.

Vilibet debz sibi iur suū pomeriū z suū kool-
gard z suū tofft gardh kuare cum sepe sua si
voluerit habere eā in hegnet z hoc pro omnibz a-
nimalibz hoc ē for all kns fa nisi p capris bobz z
porcis qui dicunt gardh pder qz debet cōuicere bā
donē ad hoc vt seruat suū gard b pder De istis cu-
rys supradictis nō pnt aialia induci qd dicitur inta-
ge nisi solū capre vel nisi qd aliqd aial depositū sit
in placito hoc est forlagth Sed si aliquis violēter
intrauerit pomeriū alicuius vel koolgardh et fura-
tus fuerit caules vel poma pro hys adeo bene pōt
fieri fur ac si furatus fuisset alias res Sed si ali-
quis amiserit vestes suas in pomerio alteri? nō pōt
agere in eū pro raan.

Om abelgardh Caplm lx.

Abelgard oc koolgard oc tofftgard skal hwer
man sig selft wicthe m3 hn eghñ gard om hā
wil haf sue thm i hegnet oc worthē thz for alle hā
de fa vthen for gedher ene oc for garb pder so sō

er øren eller swijn forti at han skal dele bondheu
til at gøme sine garbypdher. **A**ff thysse garde ma ic
ke fa in taghes othn geohet othn at thz et forlagt
a thingi. **E**n bypdher noghet mā annē manz abel
gard eller koolgard oc stiel kool eller eble tha ma
han ther fore worde thiwif so som han stole i hās
hwas andre coste. **E**n miltther nian sine klādher i
annē māz abelgard tha ma han ep sōghe ther effe
ther m3 raan.

Small note in right margin:
Small note in right margin, partially illegible, possibly a reference to a law or custom.

Quilibet debz ratio qz quē cāgit emolimentū cāgat & em?
sed si aliquis qz in ill' rebz vñ mittit furtū ac l' vulgar' s3 si
qset s3 q' furti et l' vepz s3 eoz ff de furtis s3 si aliq's rō qz dedit
opam rei illicite iō imputer sibi dampnū l' d' c' clerico de homi
cid cōtinebat ff de regulis iuris l' culpa.

Om vragh Caplm lxi.

Araagh id ē res aliqua q' dicit vragh terre cō
pulla quam null? qd d' effther kōmer regis ē
quia ipse possidet omnia littora que dicuntur for
litrādhy et illud quod nullus alius possidet rex pos
sudet.

Om vragh Caplm lxi.

Araagh ther til land kōmer oc enghen mā spl
ghet eller kōmer effther thz a kōmghen forti
at kōmghen a alle forstrandhy oc thz ther enghen
ma eie thz a oc kōmghen.

Vragh. i. res aliq' & nota q' rex fm hanc legē possidet oia
littora que dicūt forstrandhy ut hic et ifra c' lxx in magna glo
in fine hoc verū nisi terra vni? cōcurrat ad aquā cōmunē tūc
aqua ē regis et alter retinet terrā ex q' sequit' q' piscatura est
regis s3 illa terra nō sūiat piscatoribz nec ad intrandū nec ad
reschia l' casulas sue licēcia possessoris ut sup' li i c' liij in glo.

5
13

¶ Si aliqua regis est hoc videtur contra l. i. de naufragijs
li. x. et extra auct. nauigia. Et de furtis nec videtur valere ratio
ist. quia littora maris nullius sunt sed omnibus communia
isti de re. diuisione. S. et quidem sed respondet q. istud est equum
ex quo non apparet alius dñs et si tñc exactor caperet extra
illū essent iura allegata cōsultū ēēt tamē i foro anime q. aut
totum aut pars distribuereť impios vñs in remediū fidelīū
aiar. ar. auct. om̃s. Et cōmunia de successiōib?.

¶ Hwilkhet wraagh et Ca. lxij

¶ Inor piscis qz sit styri nō vocatur wraagh s.
q. in possessione alterius fuerat sed ois res q.
possideri pōt et potuit et poterit regis est si nullus
sequit q. dicit hōmer effiher. Sed piscis quā vn?
homo portare pōt sicut est delphin? et hiel et eorū
similes vel minores nō iudicant wraagh. S. ma-
iores pisces sicut sunt styrones ceti et list et eorū
fīles quos vn? hō portare non possunt vocantur
wraagh et rex eos possidet. Itē qui cetū inuenerit
anteqz ab eo sustulerit indicari debet exactoriz ha-
bere p. labore suo quantū portare pōt si pedester
sit si equos pond? equi si plaustrās pondus plau-
striz si quis inuenerit eū qui habet nauē debet tol-
lere quantū nauis illa portare pōt z maior non dñs
nauis esse et postqz ille prim? sustulerit ptem suaz
nullus debet inde aliquid auferre sine volūate ex-
actoris. Et si aliquid inde accepit sine volūate ex-
actoris et postea incausatus fuerit vel exponat q.
recepit et insuper emēdet iij marcas vel defendet
se iuramēto xij hoīm qui dicunt lagefesse mē de ea-
dem prochia in qua habitat. Sed quicūqz exactor
cetum habuerit vel acquiserit et regi non tulerit

inde ptem suam amittet exactione suam.

Ihwilkhz wraagh er Caplin lxx.

Minne fiske en tprri er ep wraagh En hwat so
i anne mäs heffe haffuer wæret so som er kû
te eller tpmmer ellē klæder ellē nogher thing thec
mā kēner at i hēdher haffuer wæret kōmer engn
mā effchē tha er thz wraagh oc a kōmghn En fiska
ther en mā mā bære so som er marwijn oc hiel oc
thes lighe eller mpne thz er ep wraagh for othn tpr
ri ene forti at hwalff oc list oc tprri oc alle floze fiske
ther mā mā ep bære the are alle wraagh oc thm
aa kōmghn Tho hwa sō hwalff hitthē tprst han
scal tpr en han tagher noghz aff sie ombolmā thil
oc haffue for sūt arbept om hā er gāgher mā fin
bprde ridē mā helle bprde aghnde mā woghnlas
oc kōmer mā tū meth skib haffue skibs farm tho
ep tprre skib en sep azer thz er tre aare a hoert boro
Siōhū thn tprste haffuer afitaghz fin lod tha scal
engheñ mā aff tage othn ombulmā loff En tagē
noghn mā othū hās orloff oc giffue ombolmā hā
nū saagh lade wt anthn so mōghz som hā togh oc
bōde a iū mark eller giffue rj mēz eeth hwilke sō
hā kā fanghe i thz kirke soghn sō hā booz i oc tho
lagh felle mē En hwilkhñ ombolmā ther hwalff
for oc ep tprer kōmghñ fin lod aff miste fin leen.

Minor piscis Quia domia nō debent esse sub incerto sed cō
tra mare est oim et omuibz cōmune sic etiā piscis isti de re
rum diuisione S et quedā uide glo ibidē in v p hoc littora Itē
alia que hic statuūt sunt uolūtaria et equa Vtrū mare pōt
prescribi cū sit cōmune omnibz Nota licet mare sit publicum

B iū

5
13

fragho
re ratio
munia
et equuz
er ptra
e p aut
itidellū

raaghz
dis res q
si nullas
qua uul
el et corū
S; ma
et corū
ocantur
inuenit
actio: ha
si pcedit
nouus plan
ue debet tol
aio: non d
et ptem suaz
uolūtate et
uolūtate et
erponat q
uel dūmet
felle mōreca
leūz exatō
non tulerit

4
sicut et flumē tantum dominium maris potest precribi tāto tē-
pore cuius initij mēoria non existit ut l vsum aque et l diligē-
ter C de aque ductu li xi sicut dicit de venetis et ianuenib?
q prescripserunt etiā mare pūcipe sciente et patiente Item
aliquis potest p̄scribere ius p̄scandi in loco publico et iure ut
possidetis ar l si quis q̄ et l sane si mare ff de regulis iuris Item
qualiter flumen potest esse publicum p̄prietate et usu quan-
doq p̄prietate non usu quandoq usu non p̄prietate pro illis
li i C fossa ff de flumibus et ne quis in flumen ff de loco pub/
lico fruendo li i in principio glo ij Item si delictum sit cōmis-
sum in mari qui est in proximo loco habet cognoscere C de
classibus archatibus l unica li xi sicut in simili tenet io an c
vbi periculum de elec in vi de electione pene mortui que spec-
tat ad ciuitatem proximam et si distarent equaliter a duo/
bus dominis locus est p̄uentionū ff de iudicijs et ne quis l
si quis postea et in simili per io an in nouellis de obliga ad ra-
tionem c i vel ambo dñm similis ff communi diuidendo l ar-
bor § de vestibulo.

Item ff ne quis in loco publico l littora vbi dicitur q littora
sunt populi romani respondetur hoc verū quo ad iurisdic-
tionem ita si glo super v littore insti de rerum diuisione Item
rex datie est rex liberi nemini subiectus sicut dicit bar. de ci-
uitibus ciuitatis si te promissine ideo sicut ibi populus est p̄in-
ceps in sua ciuitate ita rex hic in suo mari bar ne quid in lo-
co sacro l in iniurijs.

Item cursus aquarum flumina et littora pertinent ad eū
qui habet regalia ut p̄ coll que sunt regalia c i et notatur in l
ij in principio ff ne quis in loco publico et per bar in l i ff ne
quis in flu publico.

Om scibbroth Capitulū lxiij.

Si quis naufragium passus fuerit et illi qui fu-
erunt in naui viui venerint ad terram nullus
eractor vel alij presumant contractare res eorum
illis inuitis anteq̄ ipi eas resignauerint hoc ē s̄pore
the selfue ita q nullo modo possunt eas recuper

rare hoc est bierghe nec per se nec per alios merce
de conductos nec aliquis presumat impedire ali-
quos quos ppter mercedem possunt conducere.
Sed si testimoniū eorum affuerit qd vel exactor l
famulus suus vel aliquis alius spoliauerit eos res
bus illis aliquibus vel inhibuerit ut nullus in-
uet eos anteqz resignauerint careat exactione sua
et exponat quod de bonis illis recepit z emēdet iij
marcas Et si aliquis alius spoliauerit eos primo
exponat quidquid inde recepit et insup soluat regi
tres marcas z alias tres soluat illis.

Om skibbroth Capitulū lxiij.

Berthher man skib oc er folk a oc kōme lewen
oe til landz haffue enghen man wold til at kō-
me neer there coste hwerkhen ombosman eller an-
nen man fōr en the kōnne thet selfsue engelwō-
de bierghe anthen meth thm selfsue eller meth leie
men oc hwerkhen ombosmā eller annē man haff
uer woldh thil ath formene them thz folk ther the
mwe atleie fanghe En wordher ther sandh wi-
thnes byrd thil at ombosman eller hans swene rō
wer then affnogher there costhe for en the ower
ghissue thet selfsue eller forbiddher folk athiel-
pe thm thē the mwe fāge atleie misse sūth leen oc
ladhe thet wth ther han tegh aff them oc bōdhe
for fulbōdher En rōwer nogher annē man them
lade wt alt fōrst ther han tog oc bōde a iij march
them oc so kōmghen.

Naufragium-conco: l primo C de naufragijs lxiij. auct

navigia & de fortis & est constitutio equissima licet pessime ser/
natur vide de excommunicationi cum glo de raptoribus qualiter in/
currunt excommunicationem ipso facto hoc verum quia prius sunt moni/
ti de quo quilibet in reportorio aureo ti de sen ex § casus quibus
ipso iure est excommunicatus vide etiam glo in dispensationis ij q viij
in v despiciamus Item spoliantes naufragos secundum leges terre tam/
quam per theghroff conuincuntur et eodem modo puniuntur ut in con/
stitutione cristoferi regis § xxx.

De falsis Capitulis lxxij.

Si imputatum fuerit alicui quod sit stigman vel quod
falsarius sit vel incensarius sit quod de mortbren/
ner debet defendi per nominatos in haret hoc est cum tri/
bus hominibus in quolibet fierthing illius haretis et
illos debet exactor nominare vel alii qui est wuldough
qui nec est cognatus illi qui agit in eum nec alterius
Item nota quod incausatus potest tali modo in ista lege
manifestare inimicos suos quod nullus defendi cogatur
vel debet per inimicos suos Sed qui nominati
fuerint vel debent incausatum absolvere vel damp/
nare hoc est maxime nihil esset fra quia nullus po/
test alium silendo dampnare ad mortem vel ad
absolutionem et tamen antequam nominati fuerint
debet iniuriam passus contra iniurantem eodem
placito iuramentum suum exponere et nisi iurauerit
non teneatur nominati discernere.

De falsis Capitulis lxxij.

Hoc falsus et formorthrad et omnia munda videtur at/
que haec et stigman sculle me maxime in haretis neff/
no thz et atre men aff hwer fierthing the i thz ha/
ret ere thm scal ombasman eller en wuldough man
ther iche a self i the dele et ex a bpro hwerke wet

hinther saagh gissuer oc ep wedh hin ther for sa-
agh er Then rho for saagh er han maa i then
logh wretthe sine openbarlighe wuener so so fpre
er sauth forthi ath enghen man scal nðdes thil at
warie sig meth sine wuener The oc ther neffde
worde the sculle anthen swarie hin ther for saagh
er til eller fra forti at men mwe enghn man dðme
thpendes enghn mñ kan oc fāghe haretz neffn aff
annē othn at hā swarier hannū gerning i hand aff
sin hals eller aff sin xl mark.

¶ Si imputatū inimicos concor auct si dicatur **¶** De testibus
de hoc sup̄ primo li c i absolvere concor l preses **¶** De sentētijs
inter locutionibus omniū iudicum silendo quia i criminali
bus probationes debent esse apertissime per l sciant **¶** De pro
bationib⁹ et sup̄ li ij c vij si discordā in glo et li ij c xv in glo alī
qui textus habet thote i restari i nullus post aliū convincē
fm istas leges per testes ad dampnationē vite vl xl marcar
Si imputatū Nota hic de ultimo § huius capituli quasi in fi
ibi et tamē auteq; x sic simile sup̄ li ij c xl neffnūgi § ultimo
in textu et in glo Nota cōquerens causas aliquas si pmul
gauerit sup̄ quib⁹ denominati qui dicunt stockneffend fece
rit de nominari et postea omnino non fuerit causam p secu
tus tunc soluat bondoni tres marcas et regi sex tamen aūq;
nominati fuerint debet iniuriā passus cōtra iniuriāte; eodē
placito iuramentū suū exponere et nisi iurauerit nō teneant
discernere stockneffend et tertio placito dñt per duos fillingh
moneri ad discernendū Thord § ix vel vñ Nota de duob⁹ fili
lingh textus legis nō loquit⁹ iō defectus ille corrigat⁹ p thord
§ vñ et § xxi sine quibus duob⁹ fellingh nullus iniuriā pass⁹
pro gressū fm legē habere poterit p veridicos siue neffningos
vt etiā sup̄ li ij in pte declarat⁹ c xl neffnūgi in glo Itēz Nota
q prosecutio omniū causarū sup̄ quibus teneat stocke neffnd
discernere debet fieri per tria placita thord § x Si impnta
Nota text⁹ nō loquit⁹ de stocke neffn et etiā si nō fuerint pñ in

5
13

placito & ideo defectus iste corrigitur per correctionem thoma Sexti
 Nota in § ultimo istius capituli scilicet tamē anteq̃ nomina
 ti fuerint acc. & simile ius est de neffuugis i causa rapine ut
 sup̃ l h c pl neffuugis § iij et vlti & c pl qui iurauerit si impu
 tati Nota ista sunt crimina excepta actionis vel crimina ex
 cepra scilicet crimē per iurij falsi testimonij incestus sortilegij
 crimē falsi raptoris vgis et monialis furti lese maiestatis per
 contra naturā sumouie sacrilegij intrusionis homicidij heres
 predictōis p̃e et alia similia perā vel crimina que post per
 actā p̃niam ipso iure terrogant infamiam sed io iij q iij § por
 ro et per ber dicit̃ reuū c nisi cum p̃idē § ppter consciē
 tiam ṽ duntaxat et ibi melius per hosti et de actu c cū per
 manconella super b quia laucus per ber et infra e c de cetero
 scz de testibus dicit̃ i per hen. et c qm̃ idem et i per hen. et
 vtrum infamia talium criminū ab rogatur per purgationez
 patet sup̃ l i h c xviij qui scrutinium in glo et hic

Nota similiter secundum hosti de purga ca c extuarum qd si
 infamia post purgationez non cessat sed magis vehementer
 inualescit tunc non abrogatur sed de iure potius iterato pur
 gabitur ut in c ceterum et c preterea de testi cogend et c pa
 storalis de excep et c li qui matrimonij accusare p̃nt et ratio
 est qui de nouo emergunt auxilio indigent ff de interrogato
 rijs actionibz de etate § ex causa & noua res nouum consiliū
 et remediū exigit ff de ventre inspiciendo li i in principio &
 si noua causa allegetur puta quia fideiussor mortuus sit ite
 rum erit equū p̃are cautionem ff ut in possessionē legator
 l plane et nouis morbis noua consuevit antitoda preparari
 extra de iura calump c ceterū et l d c ut cōstituet̃ hec ber de ex
 cep c pastoralis in ṽ de nouo.

¶ Wilkiz falsi et Capitlm lco.

Siquis posuerit incudez et stabel et percusserit
 denarios sine voluntate et mandato et cōbus
 serit falsum argentū et emit et vendit aliquas res
 cum denarijs quos scit esse falsos ṽ cum falso ar
 gento hoc totum vocatur falsi Item nota qd qui

fecerit falsum man? eius erit in ptate regis et qui
habuerit ex eo falsū teneat habere recōpēsatiōz dāp
ni qđ dē skade giald. S; si aliquis decept? fuerit &
recepit ab aliquo ignorāter falsū argentū vel fal
sos denarios et porrauerit eos ad monetariū vel
aurifabriū qui scit discernere & noluerit cū eis emē
anqz sciat utrū sit falsū vl nō tal? non teneat vocari
falsari? S; agat in illū qđ dedit ei falsū & ille qđ soluat
ei dāpnū suū vl defēdat se lege et falsum tñ rema
neat sub testimonio bonoz ubi fuit inuentū & nū
qz emat pro eo de cetero nec exponat venale S; vl
d; abūci vel cōminui l' in mare deūcīta qđ null? in
ueniat illud de cetero.

Ihwilkhz falsk er Caplm lro.

Falsk er thet om mā setther steth eller stabel oc
flaer pēninge othen kōmghns orloff eller hās
both oc brenner falsk sølff. Ihwilkhñ mā ther falsk
gōr eller met falsk wordher swennen eller for falsk
word feld met loghñ tha a kōmghñ hās hand oc
han ther falsk feck haffue aff hannū sin skade gi
aldh. En wordher mā nogher swegen oc fāgher
falsk sølff eller penninghe oc ber then til mynther
eller gulmedh eller annen man ther skōn kan a at
skode oc wil ep kōbe m; fōr en hā haffuer p; m;
om thet er falske eller ep tha er han ep skuldough at
hede falsker. En om han wed sin kōbe mā tha gif
ue hannum saagh oc haffue aff hannum anthen
skade gialdh eller logh oc falsketh bidhe meth wi
ethnes bprdh ther som thet wordher hūth.

Thz falsu ther so wordhē fwanz scal ep mere ut
ghiffues men scal anthen brennes eller i spndher
hugges eller i haff kastes so at enghen mā thz
nyde maa.

Siquis posuerit Vide li C de falsa moneta ubi pene ponū
tur sed si deceptusq; ignorantia eum excusat per dēam li i
ibi ubi dñs ignorans Nota qd istud capit si quis posuerit incu
de extractū ē de legib; ipialib; C de falsis ministris v C de fal
sa moneta causa adiecta.

Om mordbrand Caplm lxi.

Hoc vocatur mordbrand qñ aliquis sub nocte
silentio vel alio mō claudē ignez supposuerit
domui alicuius et si deprehensus fuerit adiudica
bitur morti et dampna illata resarciant de bonis
eius et insuper xl marce soluant bondoni sed si cō
uictus fuerit legaliter pro illa causa soluat damp
num et fugiat de terra donec rex fecerit secū gra
ciam suā.

Om mordbrand Caplm lxi.

Athz er mordbrand om mā anthen om nathe ti
de eller i lōn far til oc setther iloh i manz hws
wordher hā taghen wed lodane gerningher tha
haffue han forgiorth sin hals oc skadhen gialdes
effther aff hās gootz oc xl mark bondhū En wor
dher hā feloh at loghū ta gialde effther the skade
oc rymme selff landh; e til homghū gōret anē na
de wedh hannū.

Hoc vocat Pro isto c v sequenti facit C qñ lite sine i vindi li v
ij v c int de inuicite eccle Nota istd c hoc vocat mordbrandh
v extractū ē de legib; impialib; scz ff nouis li ix ti ix scz de in
cedio rapina naufragio e filr sequis titul; scz de stigma.

Om Stigman Caplin lxxij.

Ille vocatur Stigman qui vel iacens in filua vel
ombraculo qđ diciť skivol vel in cāpo vel iuxta
viā et spoliauerit equitatē vel plaustrantē vť pe
destrem et fugerit cū rebus illis ad latibula sua et
zelauerit et si deprehensus fuerit in scđo illo adiu
dicabitur morti et portio sua soluatur regi Sed si
cōuictus fuerit per legē resarciat dāpnū de bonis
suis qđ intulit et xl marcas soluet bondoni ⁊ caput
eius erit in potestate regi ⁊ qđ quilibet tenetur co
borare pacē.

Om Stigman Caplin lxxij.

Stigman er then ther anthn liggher i skow el
ler i skivol eller a hede eller a farne wāie oc rō
wer anthen ridende eller agende eller gāghende
oc sōgher mȝ thȝ fiellther oc lōn wordher han ta
ghen wedh the gerningher tha, haffue forgiordh
fin hals oc fin howȝ lod med kōmghen En faller
han atloghen gialde effther skadhen aff sȝth eghȝ
gootȝ oc xl mark bōde oc hā wāre selff i kōmghē
wolo forti at fred skalhwer mā sprcke.

Ille vocat Stigmā De isto clup c. primo et in usu seu. c de
pace reuenda § publi.

Om hedhe brenne Caplin lxxij.

Siquis supposuerit ignē in campo et incende
rit alteri? orthefangh hcut ē. nitrīcas vel gle
bas qđ dicunt torff vť si ignis accensus currendo ex
cendat ad siluā et eaz deuastauerit tunc soluat ille
dampnū qui ignem portauit in campū licet nichil
pposuit cōburere nisi qđ suū erat speciale vť omni

E

bus esset sine dāpno Itē si ignis ille extēdat in vil-
lā domū alicuius tūc idē est iudiciū Sz si pastor vl'
marcenarius aliquis qui nō est in cōmunitate cuz
bōdone ignē in cāpū portauerit z inde tūc euen-
rit aliqd periculū non tenet bondo resarcire damp-
nū illud sed si hoc fuerit iputatū sibi defendat se p
neffa i kpn qz nec rogauit illd fieri nec pcepit Ta-
mē cauci? est qz nullus supponat campo ignē nisi
ex volūtate omniū vicinorū qui dicunt granne vel
cōpōssessorū ut ita destruant terrā que vocat mole
vel cāpū et personaliter aderāt et diligēter caueāt
ne ignis ita inceslus inuadat alterius mark z dā-
pnū aliqd irrogat Et si accens? fuerit ignis in cam-
po vni? velle qd dicitur by mark tūc possessorēs il-
lius by mark vbi ignis accensus primo fuit si dāp-
nū fecerit vel soluāt dampnū vel exponāt illū qui
primo ignē accendit.

Om hede brenne Caplm lxviij.

Etther mā ild i hede oc brēner māz prthefāgh
Op so som er anthū liwong eller tōrkf eller om
hā lōber i skom oc brenner oc spiller skom tha gīal-
de hā skade effther thē vtbaar ildhū tho at hā ac-
thz icke at brēne vthn sūth eghz ellē thz ther skade
lōs more lōber oc thn ildh i hws ellē i by ta er thz
slicth sāmē En bar bprde eller āneth hion ther ep-
er i bōdhns felligh wt ild vthn hās with oc vthen
hās orloff oc kōmer ther nogher wode aff tha er
bōdhn i skploug atgialde thz Wil tho nogher mā
wīde hānū thz tha giffue for neffa i kpn at hā thz

ep bath eller ep bōððh Tho er thz warleer at engē
mā setther iloh i hede vchñ at alle eier worde sam
sette om atbrenne anthñ mose eller hede oc gāge
selfue met oc wocche at ep hōmer ilo i annē maz
mark thñ til skade en om ilo settes i hede a en bp
mark oc gōre skade a ānet bp mark the eier thē a
thñ bp mark bō thē ilo settes fōrst i gialoe āthñ eff
ther skade eller legghe wt thñ ther ilo sette i fōrst.

¶ Siquis posuerit Vide l. siquis fumo § qd dicitur ff ad legem
aquileā Nota istd caplm Siquis posuerit ignē & extractū est
de legibus impialib? scz ff nouis ti de popularib? actōnibus.
Nota resquahedhe Mrica mola s; brito dr qd ē idē qd genesta
Sigs imputatū Nota in isto c ē defect? qd txx? iste nō loquit
de kerbynne skogh flar et sile nō loquit vtz dephenū in delic
to hui? capli caplinari debeāt et excoariet iste defect? cor.
in cor Thord § xliij.

¶ Om nogher wider annē at han haffuer
forgiorth hannū Caplm lxiij.

¶ Si aliquis imputauerit alicui qd eū destruxerat
cū sortilegio & incausat? cōfessus nō fuerit qz
uis agens cōiecturando sibi imputauerit tunc alē
defendet se eum nominatis in prochia pro aduers
sario et similiter pro epō.

¶ Om nogher vidher annē at han haffuer
forgiorth hannū Caplm lxiij.

¶ Om man vidher annen mā at han haffuer for
giort hannū meth trolldom oc gāgher hin ep
medh ther secchz wordher oc getther hin hānū a
hand ther setther ta warie hin sig m; neffn i kirs
ke soghen ther saghñ giffuer bode fōr hin ther sec
ther oc so fōr biscop.

Siquis imputauerit Nota cū isto c concordet lex imperialis
Et de maleficiis et anathematicis l nemo Item pena sortis
legorū multiplex est sunt enī infames et nō dñt recipi ad euch
aristiā xxxi q v per totū et si se nō correxerint dñt ūberibus ca
stigari et incarcerari xxxvi q v c cōtra uolozū fm leges capū
te puuiant Et de maleficiis et mathematicis l nemo.

¶ Finis Tercij libri.

¶ Registrum Tercij libri

Om lethingh Cap i

Om leie dreng eller trel kōmer i lething c ij

Om hesteleie oc byrnie c iij

Om vaben c iij

Ho skib skal til rede c v

Om annē mā feller vðgerth c vi

Om kōmghñs mā oc biscops c viij

Hwo man ma taghe c viij

At mā ma skippē ep minske c ix

Om lerdē mēz iordh c x

Om landeboos vðgerth c xi

Aff hwor mōghz iord lethingh gōres aff c xij

Aff hwor mōghz feste lande bo skal vðgiðre c xij

Om mā booz a sin eghñ iord oc taghet annēs fel
legth til figh c xij

Hwore herre mē mine feste iord oc gðre ep lething
aff c xij

Om mā haffuer iord i flere skiben c xvi

Man ma ep kope annē māz skiben op c xviij
 At mē mwe ep skippen minke c xviij
 At mā mo ep trichings hafue sāmelligge c xix
 Hwa stpres haffne scal erffue c xx
 Om bothe maal c xxi
 Hware pl mark fplgher annē booth c xxij
 W.ber mā annē a bōth bōdher c xxij
 Hware bōdes for walroff c xxij
 Hware bōdes for affhogh aff leuē mā c xxv
 Om lesth c xxvi
 om saar booth c xxvij
 om mā ladher lūth māhelleth c xxvij
 om saar i antleth c xxix
 Hware bōdes for saar c xxx
 Om saar limles oc fplges ep c xxxi
 Nota quō aliquis priuatur p affhogh pace sua li
 ij c xv si
 Om bordagh cxxij
 om mā for saar aff annē māz so c xxvij
 om mā huggher annē māz hest onther hannū el
 ler hans kledher c xxvij
 om mā leer annē fine vaben c xxxv
 om mā fangher saar aff annē māz vaben c xxxvi
 om scal dele herremwerck wedh thū ther interkt so
 tagher wth aff māz gard li ij c l s ij z iij
 Om mā fangher saar i horelengh c xxxvij
 Om bper c xxxvij
 om en māz bper fplgher aa annē māz bper c xxxix
 om mā hitther bper c xl
 om mā tagher annē māz bper miz wold elle steler
 E ij

e xli
 Om lade stander i en skiben oc saathwa i annen
 li iij c xviij
 om coltebootz eedh c xliij
 Hware mōghz husbōde eller husfrue mwe skōdes
 i niellom c xliij
 Hwat kone mō skōde c xliij
 Hware mōghz kone thet selff haffuer husbōde mō
 giffue til siele giffet c xlo
 Hwilke sandmā skillic sculle om siele giffet c xloi
 Om agher fred c xlvij
 om mā far mē hiorð i annē mās agher eller engh c
 xlvij
 Hw ilket skoder oc wraath oc hiorð c xlix
 Om inteckt fa c l
 om mā tōrer i annē mās agher c li
 om mā draber annē mās fa i sūth korn c liij
 om gardnīthing c liij
 om mā ridher annē mās hest c liij
 Nota si equ? mortu? uel macillētus ē c li iij c liij S
 iij S3 si cōcess? fuerit equ? ē cibidē c liij
 om skod hors c lo
 Hware mā skal wēdh lōsa c loi
 Om gertzel c loij
 om agher gord c loij
 Hware lēge gerde stande c lix
 om abel gardh c lx
 om wraagh c lxi
 Hwilkhz wraagh er c lxij
 Om skibbroth c lxij

Om falsk c lxiij
 Hwilkh; falsk er c lxx
 Om mordbrand c lxxi
 Om stigman c lxxij

Om hede brenne c lxxij
 Om trolldom c lxxix

Concordaunce Tercij libri.

Om lehtingh primis xxi c fere oc om vgerdh oc vaben iij li.

Om fred oc xi mack li iij c xxiij et duobus sequentibus
 Om manhelleth li iij c xxviij
 Om huer li iij c xxxviij ⁊ tribus primis skode li iij c xlv ⁊ viij
 Hwat huftræ oc bœrn hion ma affhende li iij c xliij ⁊ primo et i c xxx S ultimo
 Om agher feed li iij c l et sex proximis
 Om inrecht fa li iij c liij et sex sequentibus
 Om tœurer li iij c li
 Om laan li iij c liij et li ij c xliij et xvi
 Om hegnet li iij c lix et tribus primis
 Om skibbroth li iij c lxiij ⁊ ij sequentibus
 Om falsk oc mordbrand oc stigman li iij c lxxij ad finē tercij li fere per totum
 Om wragh oc hwat konighn aa li iij c lxi et lxx
 Om lerde men felle oc dlosthers li iij c lx et ij sequentibus
 Om arath li iij c xxiij
 Om helth li iij c liij et li ij c xxxiiij
 Om hede breude in fine tercij libri i

5
 13

Itē vithner nogher mā pa thingi eller er i logh
eller er i things vithne ther lagsøgt er eller er i for
budh eller er i banne withnē han først tha are the
alle felde ther hannū withner effther withner hā
sijst tha feller han ep othen sikh selff

Kyns neffn

For thijste sage scal mā maries mz kyns neffn ky
ns neffn er xij mē indhū credie māz byrd først om
ther er thwilhwat helohē modhē dōdē for en bar
net eller om barnet er so cristnet at thet mo erffue
thz scal mā wīde mz neffn i kyn

Itē mē scal vtlegge mz kyns neffn thz hā seck mz
hans husfrue effther hennes faders oc modhers
dōdē om han mere wil erffue

Itē bōrn sculle withne mz kyns neffn hwar mōghz
there skiffad ind første oc so mōghz tagher hā wt
Itē iord scal maries mz kyns neffn om bōdē haff
uer iord i wære thē kirkē kaller sijth wære

Itē for mādrab om han sier nep

Itē om iord er merckt meth steen eller stabel til en
by oc annē by wil haffue hēne bort mz markesæl
thz scal maries mz kyns eed for en sād mē marie

Itē om to tretes wed hwat atelbōde scal vtgiffue
tha thū ther først settes giffue wt ellē legge en an
nē wt mz kyns eed ther nermer er **I**tē om herres
werk om hin fāgher ep fulle sex mēz withne ther
adele **I**tē om nogher fangher ander noghz atgid
me eller til panch oc han misther thz mz sijth eghz
oc hin wil ep lade sikh nōwē thē meth tha marie
sikh mz kyns eedh.

Item om nogher røwer dødd man oc seier nap
 Itē om laar thz liwse oc splges ep mz sandmē
 Itē om been gāge aff laar oc hannū wides flere
 en han kennes

Itē for steens hugh beenhugh keps hugh name
 hugh haar drag iord skw trelbord

For hwer thyste bødes anthen ser mark booth el
 ler giffue neftn i kpn

Itē om mā huggher annē māz klædhe mz vaben

Itē om mā leer annē hne vabē mz willie oc gøres
 ther skade mz tha warie figh hin ther vaben vtle
 dhe mz kpn's eed eller bøde iij mark

Itē for sielegiffte om hulfue haffuē barn wed bā
 dhñ Itē om mā hiorder annēs kornop mz velde

Itē om mā setther ildh i hede oc seier nep

Itē om hulfredh oc gardfredh wordher thet ep
 kerth indhen ser ogher effther thz er giorð warie
 figh mz kpn's eed Itē om mā huser fredløz man
 giffue kpn's eed eller xij mark

Itē hwo som ofpremer nogher mā i hans hws el
 ler gard eller kirke oc wordher thet otter formā

dhñ ho thm huser giffue xij mark eller kpn's eedh

For thyste sage skal mā waries mz frendher eedh

først om sōn tagher kone oc fører ind til fadhē oc

modher oc lagg i selleggh oc han døp borth hwat

heloher the haffue bōn eller ep tha leggher olde

fader wch hwat hā wil mz frendher eedh

Itē om Rib splkñ sailie om aff tha legge bode wch
 mz frendher eed.

3. 10. 10. 10.

5
 13

Om en mā hitther guld eller sølff effthē sin plog
eller i hōie eller andherwāde oc seier nep

Titē om eeth sp.ike sier at thz haffuē sanghz myn
dre til arff en the andre tha mo hā alle kalle ighen
oc hwer tage sin lodh m3 frendher eedh

Titē om mā settes for engh ther s3 haffuē eedhz
m3 wolo tha wārie sig met frendher eedh

For thūste sage scal mā wāries met hāretzneffn
fōst for stigmā fallke mordbrand

Titē om noghē slaer annē m3 raadhz raad i hās
hws eller i kirke eller i thz hws som hānū er lont

Titē om man herbergæret thn som so fredhlōs er
wordhen

Titē for huffredh oc gardfredh

Her stāde alle xl mark sage som i logboghn stān
thē fōst om thn mā kāmē bōd thē sūch lūff scal
milte bōde xl mark bōdhen oc so kōmghen

Titē om ombosmā wil ep henghe bōdhens thpff
tha bōde han xl mark kōmghen oc xl mark thpff
uens frendher

Titē om man bindher thpff eller annē mā oc fōer
bort tha bōde hā hānū xl mark oc so kōmghen.

Titē om samlet i lething p3 thigi wāie i sht hws
i thzhareth kōmghen er i kirki eller i gard i kōbig
m3 knūff mā ther holdher a sin plog eller ligghe
p3 laghe oc wedhē annē araad for hwer thūste sa
ghe bōde xl mark ower rette boot oc so kōmghn
hwat heldher man drābes eller lates i thūste for
wessude stādher.

Itē om mā rōwer dōðd man som kalles valroff
bōdes fore xl mark

Itē om mā hiorðher annēs korn op meth wold
mz rū spcker hiorðh stodh eller wradh thet er xl
mark mz mpne en rū spcker thz er tre mark

Itē tagher mā fa i annē hws thz intaghū er thz
er herrewerck xl mark bondhen oc so kōmghen

Itē for falske mordbrād stigmā bōdes ower ret
the bōðher xl mark bōdhen oc hās hals i kōmghēs
mare

Itē for hulfred oc gardfred bōdes xl mark bode
bondhen oc so kōmghen

Itē hwo som faller for kpnē eed bōde ellē sagher
hānū wīdes oc xl mark bōdhū oc so kōmghū haff
uer han ep atgialde meth oc fui borghū atsette tha
gangher han i kōmghens iern meth retthe.

¶ Explicit Tabula libri tercij.

5
13

Constitutio Waldemari regis p̄ Thordone le
 giferū articuli ⁊ correctōes legi quas ille
 thorddeghū Dacie legifer cōpo-
 suit ex cōsensu meliorū regni in
 plamēto danorū i n̄pburg
 rex Waldemarus
 cōfirmavit.

Diximo quicunque aquam deduxerit extra antiquū
 cursum reper illud infra xv dies et omnibus pos/
 sessoribus soluat tres marcas et regi Si vero ali/
 quis possessionem alicuius q̄ b̄ mōlledam v̄l fiske/
 dam destruxerit reddet eū in dāpnū cū iure xl marcar et tñ
 soluat regi p̄ hīs causis debz se defendere S̄ h̄ Ista duo serui/
 unt ad c vlti p̄mili Item bñ liciat q̄ clericus laico iuramen/
 to cognator causam rapine cōmittat p̄sequendā similiter et
 causam herrewerck Istud ad c viij li h̄ et xxix c et lviij c ibidē
 in eadē Itē non debet aliquis ad placitū generale veridicos ci/
 tare nisi executor cause vel aliquis ali? ex parte sua ad hoc i/
 placito cōstitutus vel aliquis qui veredictorū hesteleie exsolue/
 re sufficit cū emenda si cōvincatur quia suū hesteleie nō expo/
 suit legitimo tpe S̄ iij Ista seruit ad p̄ia xxv c h̄ li Item de/
 wetherwilt booth qui morti alicuius interfuerit soluat heredi/
 bus interfecti sex marcas et regi tres marcas S̄ iij Istud s̄/
 uit ad c viij h̄ li et ad c xxv iij libri Itē si aliquis aduocato fu/
 rem suū tradiderit in placito aduocatus ipsum contra iudi/
 ciū placitantiū liberū dimiserit soluat bondoni xl marcas et
 regi tñ S̄ a Istud seruit ad c xij li h̄ Item si cōtentio fiat de/
 piscatura tunc quilibet licentiā piscandi habeat sicut h̄ terrā
 rebdraghū in suo mark Item silua semel diuisa nunq̄ potest
 fūne solari diuidi licet campus diuidatur S̄ vi Istud seruit ad
 c xlix p̄mili li & iij sequētibz Item conquerēs causas aliq̄s
 promulgauerit super quibz denominati qui dicuntur stocke/
 neffn teneuē discernere et illos stocke neffn fecerit nomina/
 ri et postea omniū nō fuerit causam p̄secutus tunc soluat
 bondoni tres marcas et regi sex tñ anteq̄ nominati fuerint
 debet iniuriā passus cōtra iniuriantē eodem placito iuramē/
 tum suū expouere et nisi iurauerit nō teneant discernere sto/
 cke neffn & in tercio placito dñt per duos fyllingh moueri ad
 stocke neffnd S̄ viij Vide c xliij secūdi li Item p̄secutio omniūz
 causarum super quibus teneuē stocke neffn discernere debet
 fieri per tria placita Item clericus ordines hñs et coronam
 si vulnerauerit vel occiderit lancū v̄l conuerso super hoc nō
 debent veridici discernere S̄ viij Ad c vi li h̄ infra mi Item si

D

aliquis pace princeps p stocke neffu et ipsi conuincant et conict?
paci restituit et iniuria passus tenetur medietate cu rege p/
cipere de iure qd stockeneffu psoluerunt pro iuramento suo § ix
Qui conictus e lxviij secundi li Itē p quacūq; causa aliquis im/
petit qd ad illā causam cōsiliū dederit vel mādauerit pro qua
causa aliquis priuari pōt pace si iuramento cognatorū qd dicit
neffu i hū se nō defenderit soluat bondonū xl marcas et regi
tantū si at impetit qd cōsiliū vel mandatū dederit qd aliquis
vulneratus fuerit si cognati ipm nō defenderint soluat bondo
nū xij marcas Si aut accusat qd ppter cōsiliū eius vel mādā
tū fracta sunt brachia vel tibie & cognati eū nō defenderint
tunc soluat bondonū xl marcas et regi tantū pro hīs causis
dz accusat? citari ad placitū tempestine § x Si occi e viij li
ij et cxxij terci li si quis aliū occi Itē si aliquis eps vlcus offi
cialis leges firmauerit et eas soluere sic ipse excusatus et le
ges dare causaz debeant In qlibet villa forensi sunt veridici et
neffningi quilibet illorū p suo boosloth soluat sex marcas §
xi d e v si probatū li ij Itē in quocūq; hareth vel villa foren
facta fuerit rapina in placito illius hareth dūt neffningi illi?
hareth discerne et qui accusatur pro causa rapine debet i pla
cito sui hareth tempestine citari ad illū placitū quo neffnin
gi dūt discernere et si ille nō habet brofiel tunc debet citari in
placito generali § xij d e xvi si vir v l m l i ij Itē si aliquis
succiderit filiam alienius et succisam detulerit tunc possit i
iuriā passus pro illo sequi causam herrewerck v l rapine si ve
ro filiam succisam iacere permittit tunc prosequat causam
herrewerck tū debet filia succisa valere tres marcas denario
rum & succisor debet possessore in dampnē reddere et sibi emē
dare xl marcas et regi tantū veridici dūt suo iuramento pseri
bere dampni sui quantitatē Si filia minus valuerit qz tres
marcas tunc defendet se iuramento cognatorū v l soluat tres
marcas § xij d e lxxij si quis intraverit li ij Item frater p/
fratre na uigij officiū hereditare dz si ē heres suis in alijs bo
nis et nō aliter § xij d e cxx filius li ij Itē sciendū ē qd trun
ne flothermaal intelligitur spaciū triū annorū § xv d e vlti
li primo Item si aliquis clericum leserit et conictus fuerit sol

uat regi ius suū pro blodwīde licet epō soluat ius suū clerici
aut si lapcū leserit satisfaciāt epō et nō regi § xvi 2d c xxi h
quis aliū occidit li iij Item in iusto iudicio si causa de qua iu
dicatur summā trium marcarū continet et nō ultra exactor
emendet bondoni tres marcas p iusto iudicio et regi tan
tū si vero causa transcendit summā triū marcarū soluat bon
doni sex marcas et regi tū § xvij 2d c in quolibet hāreth li iij
Itē si pace priuat? pōt testimonio epī et aliorū fidedignorū ve
ridicos cōvincere debet pace sua restitui § xvij 2d c si discor
dauerit li iij Itē pōt aliquis pace priuari testimonio eorūde
licet veridici iurauerint q pacem habeat et emēdat et illud re
nendū est i omnibus causis pro quibus aliquis cōvincitur vl
defenditur per placiti veridicos neffingos et denominatos
§ xix Itē si aliquis pro quacūq causa testimoniu habet et
aduersarius suus filie habet illud testimoniu tenēdo est pro fir
mo in quo ep̄s et octo meliores illius hāret testimonio suo cō
senserūt § xx 2d c xxxvii hoc ē testimoniu li i et ad c viij si dis
cordauerint li iij Item si aliquis ppiā uxore occiderit vel occi
di mādauerit et econuerso et ille negauerit tunc nominati
sunt xij de illo hāreth quoscūq plures illorū conuicerint p fac
to vel consilio vel mandato sint pace priuati et nunq casce
eorū iuramentū et quilibet contra iurantū soluat bondoni
tres marcas et regi tū § xxi 2d c viij si occisus li iij Item non
dnt veridici discernere ad monitionē illorū fullingh qui ep̄os
ad discernendū inuocant sine consensu executoris cause et ta
lium fullingh quilibet soluat bondoni tres marcas et regi tā
tum § xxij 2d c vi infra minus et c li e li scilicet c. neffingi et
ad c liij si imputatū li iij Iuramentū veridicorū et neffingo
rum ⁊ denominatorū sit stabile si infra sex septimas nō ipe
tie sup suo iuramēto § xxij 2d c in qlibz hāreth li iij Itē q rex
extra pūciā suā nullū citet ⁊ aduocat? regis ipm infra pū
ciā ex pre regis impetat ⁊ cōuincat § xxij 2d c xxxij quicūq
semel libro primo Item si aliquis redditur uimis decrepit?
vl ex toto insensatus tunc habeant heredes ipm cum omnib?
bonis suis § xxv Item quicūq in villis forensibus interfec
tus fuerit vel alia morte subitania moriatur tunc bona sua

5
13

ratione aruehob nō arastantur nisi illa que tunc inuenta fu-
 erunt in villa forensi qua morietur Item si aliquis cōtra ali-
 quē docuerit legaliter q̄ terras venditas venales ī placito nō
 exhibuit tunc consideranda deterioratio illius monere iuxta bo-
 nitatem mouere reḡ Voldemari et iuxta illaz bonitatē ema-
 tur qualibet marca auri § xxi Ad c viij si occisus li ij sed de
 arrestatione ad c ri Obicunq; li ij Item si occisor dixerit se in lec-
 to adulterij aliquem occidisse; habens ad hoc duos testes tūc
 veridici dñr super mortem interfecti discernere distinguēdo
 utrū interfectus fuit in lecto adulterij et si erat interfectus cog-
 natis interfecti pro morti eius nichil emendetur § xxvj Ad c
 xxxvj si quis vulnera li ij Item si aliquis aliquē p suo seruitio
 receperit qui pro aliqua causa legitime cōuictus est si iniuriā
 passus ad aduocatus illum in placito incausauerit qui euz
 tenet cū iuramento cognatorū suorum se defendat vel expo-
 nat illū statim vt satisfaciāt pro eo § xxvij Ad c lxx nullus de-
 bet legaliter conuicto li ij Item violentia que dicitur voldfez
 est talis si aliquis aliquē violenter tulerit alicubi cōtra volū-
 tatem et est potius super eū tanq̄ super captum § xxix Ad
 c xvij si mulier libro ij et ad c c ij li ij Item mulieres p furto nō
dñt suspendi sed hūari debeant et si inueniē q̄ sint iprenguas
te tūc abscedunt sibi ambe aures § xxx Ad c xci si quis cap-
 rinauerit li ij Item habeat vir plenā potestatem in testamen-
 to suo quicunq; voluerit exceptis heredibus terras et alias
 possessiones male acq̄stas resignandi et postea pro anima
 sua legare medietatem porcionis sue tam in bonis immobili-
 bus q̄ in bonis mobilibus et si contentio fuerit discernant su-
 per hoc veridici § xxxi Ad c xliij mulier li ij Item si aliquis
 de aliquo ius qd̄ naam dicitur receperit contra leges que in
 libro legali continentur tūc habeāt licenciam causam herre-
 werck vel rapine prosequendi contra illū ita tamē q̄ alijs p
 quibus conuictus erat primo satisfaciāt § xxxij Ad c lix si ille q̄
 alium conuictus li ij Item si veridici neffungi vel denomina-
 ti ex parte alienius decreuerint aliquem conuincēdo et nō cō-
 fitetur eis q̄ ille cōuictus erat in alijs partibus propter hoc
 nō debeat puniri in penā si vero p sufficiens testimoniū doc/

in prim
 Auct

157
 tum fuerit qd conuictus erat tunc nō discet uat si executor fal-
 sam testimoniū esse docuerit soluant ipi pro falso testimonio
 ut supra dictū est et executor causam suā ex nouo pmulget in
 primo placito subsequēti & p falso testimonio sunt redarguēti
 § xxxiij Ad c viij si discord li ij Item apte lrē que dant dnt stabi-
 les esse nisi possessor sigilli cognatorū iuramento qd dicit huius
 uessu se possit defendere qd lrē tales nunq ex cōsensu suo da-
 te erant § xxxiij Item si aliquis lrās regis impetrauerit ille
 galiter soluat bōdoni p prima littera unā marcā & regi tm &
 unā p scda et regi tm p tertia unā et regi tm p q̄rta littera
 bōdoni tres marcas et regi tm § xxxv Ad c iij in glo scz c p
lrās regis li ij Item nō pōt aliquis alicui terras illas ipigno-
 rare quas nō pōt secūdu leges scotando alienare § xxxvi Ad c
xxxiiij quilibet pōt terrā ppiā li i Item arffbedher arff illud
 nō est seruādū i terris nec i bonis imobilib? q post patrem et
 mrem auū et auā hereditario iure p̄cipiunt sed in hereditate
 bonorū mobiliū que a latere accidens contingit iure heredita-
 rio post auūculū vel in cōsimilibus vsq ad quartā lineam §
 xxxvii Ad c xvij Una hereditas li i Item si aliquis i stocke neffnd
 cōuictus fuerit postea ad discernendū nō dz nominari nec co-
 gi q̄ diu pōt ducere aliqū in illo h̄reth esse qui iuramento
 stockneffnd nō fuerat cōuictus § xxxviii Ad c lxviij qui cōuic-
 tus li ij Item de stocke neffnd si in placito xij nō iuneniuntur
 tūc nomiuent qui in placito fuerūt et inde nomiuent absentes
 donec xij fuerint et tempestine dnt sup hoc certificari ne excu-
 satio absentie fiat sicut veridicoz § xxxix Ad c lxiiij si quis im-
 putatū li iij Item quicūqz dixerit qd terras suas venales ex-
 hibuit docet hoc p testimoniū placiti et alter nō teneat idē qz
 contra testimoniū placiti legih? se nō defendet § xl Ad c xxxiiij
 quilibet pōt terrā li primo Item si aliquis p aliquo fideiussorē
 qui vitā vel mēbra teneat amittere emendat delictū illius in
 pecunia ut exprimūt leges et soluat bōdoni xl marcas & re-
 gi tm si ille fugā dederit p quo fuit fideiussor § xli Ad c lxij si
 quis fideiussor li ij Item hede brenne her brenne skowdar si
 possessorēs unius capituli possessorēs vicinos super talibus
 causis impetierint tunc qui impetuntur emendant illud de-

D li
 5
 13

dictum et si emendare conſueſſit nūc tunc poſſeſſores illos ſine
 culpa ad placitū deferant et aduocat⁹ faciat eos perfecto ex
 coriari ſi vero fugam dederint ubicunq; deprehendi fuerint p
 quocunq; feratur ſine culpa ad placitum § xliij. Ad c penſ. Si
 ſuppoſuerit li iij. Item quicunq; in villis forenſibus que dicun
 tur arelſkōbingh lagena ceruiſie carius emere preſumpſerit
 q̄s pro x ōis ſoluat iij marcas de qualibet dimidietatem reci
 piat aduocatus et aliam dimidietatē recipiant ciues in villis
 at forenſibus portū habentibus ematur p vna merca § xliij.
 Item ſepes que dicunt rōgh wongs gerde debent ſepiri ante
 feſtū beati martini ſepes at que dicunt woorſede gerde dñt
 añ feſtum beate walburgis ſepiri § xliij. Ad c lix ſeps que ſit
 p filigine li iij. Item notū ſit q̄ igildō eſt tantū quantū fur ab
 ſtulit bōdoni et thwigild ē in duplo tantū § xlv. Ad c xc ſi fur
 fuerit li iij. Item tutor alienus qui cūſ⁹ p̄p̄inquoſ ſit cogna
 tus non abſtante ſi nō ſit ſufficiens in bonis immobilibus ſi
 ue alijs bonis nichilominus maneat tutor dūmodo pro ipſo
 fecerat cautionē § xlv. Ad c xxx. Vitricus li i. Item delictum
 herrewerki ſit illud ſi aliquis cōmunem pontē vel ſtabella pla
 citi frēgerit et illi qui pontē reperare cōſueuerunt conſtitu
 ant executorē huius cauſe ſi vero ſtabella placiti fracta fu
 erint conſtituatur executor ex parte cōmunitatis que illō pla
 citū viſitare § xlv. Ad c xxx. ſiquis intrauerit li iij.
 ¶ Item ſcribenda ſunt nomina eorum qui pace priuantur
 et placito quo pace priuantur debent dicta nomina omni
 anno ter vel quater q̄n minor cōgregatio populi affuerit pro
 mulgari et cunctis pateat q̄ pace ſunt priuati § xlvij. Ad c
 xxij. ſiquis pace priuat⁹ li iij. Item nulla nona theolonia ſiue cō
 ſenſu danorum imponant. Item generale cōſilium ſemel in
 anno vibergis celebretur § xlix. Ad c i q̄n expeditio li i. Item
 ut legēs voldemari regis exceptis illis que in hjs ſcriptis ſūt
 correcte obſeruent⁹ § i. Item leges erici regis bone memorie q̄
 handfeſte dicunt ſeruentur. Item iſte correctiones que per re
 gem voldemarū ſunt confirmata tanq̄ leges inuolabiliter ob
 ſeruentur § li. Ad c xij. ſi filius exiſtens et crix ſi pueri li i. Item
 tacita cōmunitas eſt ſi mortuo viro mulier cū pueris reſid⁹

ingito

Volkmag

et ipsoz primonio p cognatos in placito nō promulgato vīrū
 recepit legitimū tūc oēs sunt in tacita cōmunitate idē ē si mor-
 tua mīr ē & vir vīrōē recepit tūc sūt oēs i tacita pmutate & *forū*
 si vir pueros habet et bona materna non sunt in placito pro-
 mulgata extunc ipse et ipa et pueri vīri et pueri mulieris in-
 uenta sunt in vna tacita cōmunitate bonozū mobilīū § līj Itē
 notandum qd in istis nouis legibz omne iuramentū cognato-
 rum sit iuramētum uestri i hyn et in eisdem legibus iuramen-
 tum qd dicitur stockie uestri continet xij denominatos et quidqd
 plures illorum iurauerint hoc ita ratum sit qd ipsorum iura-
 mentū nunqz possit in irritū reuocari sicut supra dictū est §
 līj Item quicūqz per multitudinē populi ad bona alicuius et
 ibi iniurias bondoni intulerit p modū qui dicitur Astingh tunc
 iniuriā passus executione sui nunqz careat antequam rex ad
 placitum generale puenerit et xij meliores tunc i placito ex-
 istentes nominari fecerit et ad discernendū super hoc manda-
 uerit et denominari debent eodem placito discernere super
 quantitatē dampni sui et quotquot iuramento ipsorum
 pūcti fuerint sint pace priuati et iniuriā passi ex bonis ip-
 sorū reddentur in dampnes et eisdem bonis emendetur regi-
 us xl marcarū propter violentiāque in regno regis inferi vin-
 dicando se et regem iudicem contempnēdo § līij Item quicū-
 qz fuerit executor homicidij habeat de quolibet saal tres mar-
 cas pro executione et labore suo § lvi Ad c p Si rex dederit li ij
Item nō potest aduocatus assumere sibi executionē causarū in
illo vel forenfi villa ubi aduocatus ē nisi nullus executionē il-
lam voluerit acceptare § lvi Ad c p si rex dederit alij li ij Item
 si in placito aliquis fatetur se legitimā alterius vxorē carna-
 liter cognouisse capiatur et decolletur si aut per maritū vxorē
 accusatur in placito pro dicto facto si negat defendat se iura-
 mento cognatorum qd dicitur uestri i hyn aut soluat xl mar-
 ces et regi tantum § lviij Ad c xxxvij Si quis vulneratus fue-
 rit in lecto li ij Item liceat quilibet siue omni scandalo hospi-
 tibus expensas receptas non soluerit et domesticus contra-
 dixerit tunc contra hospitem super expensas sic receptas cau-
 sam rapine prosequatur si expense ad huc minus qz dimidiā

in arcam valuerint qui sic fecerit sic honor coram omni popu-
lo et hospitanti indiserere sit scandalum in regno uniuerso re-
ligiosis et sacerdotibus liceat talem causam prosequi per exe-
cutores constitutum § lviij. Ad c. lviij. Pro una cyroeca li. ij.
Differentia inter pax et treuga et fedus pugnantes et dicitur
a fedus da dum fuit enim olim consuetudo quod cum aliquis
vellet inire fedus quedam parcia sacrificare tur in hunc mo-
dum maior ex ista pre et minor ex alia siue esset imperator
siue rex siue alius princeps tenebat pertam illam et ipsam
percutiebant et turpiter occidebant quod sic occidatur ille qui
a pace resiliat et inde dictum est fedus a pta feda id est tur-
piter occisa cuius mors aptabatur ei qui a fide resiliat vel di-
citur fedus a fide vel dicitur ab hircio et edo f littera addita ut
pocius posita ph que habetur pro nomine hircus et dicitur fe-
dus sic quia hircus et edus cum perta immolabatur in fede-
re faciendo et secus preuenit pacem sed federis partes sunt in-
ducite dicte que in dies ocia vel induciamenta Hec catholicon.

Nota pax a pactus derivatur hec pax pacis quia posterior
pax accipitur et fedus primum initur et dicitur pax quasi pri-
mum arcens et est etymologia Item treuga ge est scriptio re-
galis vel securitas Item fedus federis id est pactum vel per
que fit inter dimicantes Item si quis delictum huffredh in vil-
la forensi commiserit tunc fiat in placitis illius ville executio
huffredh per villanos ibidem habitantes consimili modo si-
cut in rure § lix. Ad c. xxviij. Si quis fregerit et xi. c. Ubicumque
homo fuerit libro secundo Item firmandum est semper iura-
mentum plurimorum veridicorum nescingorum et denomi-
natorum donec improbatum ille autem cum quo pauciores iu-
raverint tenetur litteras inquisitoris recipere et non alter et
semper ille recipiat litteras inquisitoris qui se sentit indebi-
te pregruari et non alter § lx. Ad c. lvi.

Si quatuor unum et reliqui quatuor aliud et Ad c. xv. De
quolibet affhogh libro ij.

Item quicumque vindictam in aliquem intulerit propter excessus cogit et amittit

ci sui discernantur q̄ vīdīctam intulit inuocenti § lxi. Ad c
vii. Siquis occisus fuerit quinta feria ante nonam li ij. Item
si veridica v̄l neffūnga vocauerit terciō placito quo veridici
vel neffūngi discernere teneantur ex tunc veridici vel neffūn
gi qui p̄mo p̄ instituant super causis prius p̄mulgatis nō
primo placito postq̄ instituti fuerint discernant sed secundo
placito utantur aut testibus qui dicuntur follingh prius pro
iuramento ipsorū testificantibus vel testantibus et ex nono
nō dūt veridici p̄ eis de vocari ad placitū generale § lxi. Ad
c li quicūq; compositor est li iij. Item seruetur idem si veridi
ci vel neffūngi vel denominati sub silentio transierunt ille/
galiter de placito et tunc soluat quilibet illorū bondoni et cō/
querenti tres marcas qui sibi ius suū silendo abstulit illa vī/
ce § lxiij. Ad c lxxi neffūngi dūt iurare li ij. Item seruetur idēz
si violenter impediti fuerint q̄ ad terciū placitū venire nō pos
sint ita tñ q̄ lex fidedignos de suo h̄areth iurēstimonio habe
ant q̄ erant violenter impediti § lxiij. Ad c vii si discordane/
runt § iij. Item quicūq; aliū infra treugas occiderit vel vul/
nerauerit sic ex ip̄o fctō pace priuatus et utrū infra treugas
factum fuerit an non sup hoc dūt veridici suo discernere iura/
mento pro vulneribus tñ fctis de bonis leso satisficiat § lxxv.
Ad c xxij si quis primo recipit li ij. Item si homo regis hominē
regis leserit emendet sibi ultra ius cōmune xl marcas et tñ re/
gi nisi qui lesus fuerit insultum fecerit qd̄ dicit arath § lxxvi.
Ad c xxv li ij. Nota homo regis i nobilis leserit hominē regis
id est nobilē Item pro omnibus delictis p̄ quibus debent xl
marce emendari ultra ius cōmune si lesus dixerit aliquem se
lesisse et in ledendo sibi fecisse insultum qd̄ dicit a arath dñe
veridici distinguere iuramēto distinguendo tñ super detā lesi
one iurauerit quis illorū q̄ alteri fecit insultū similiter dñe
veridici distinguere suo iuramēto utruq; vulnus factuz sic
cū cūcello aut uon § lxxij. Ad c xxij si q̄s aliū occiderit libro iij.
Item statuendū est q̄ quilibet pro quacūq; causa pacē secu
re veniēdi v̄l denomiati discernere debeant pace habeat ⁊ si
pace priuat⁹ fuerit de inde ad tres dies ⁊ noctes fugā dandi
quo voluerit securitatē habeat p̄ cōgnatis ⁊ filcognati ip̄m

5
13 14

infra ipsas treugas p regem ex consensu intēhū svonenhū ac
ceptas vulneraverint vel occiderint sit ex ipso facto pace pri
uatus et utrū inter treugas istas factū fuerit an nō sup hoc
veridici suo distinguunt iuramēto nō obstante q ille pace pri
uatus fuerit q per danos acceptas & p regē cōfirmatas erat
interfectus vel vulneratus § lxxviii Ad cxxij li ij Item corrigē
dū est capitulū de homicidio ita vedelicz quicunqz pro morte
alicuius impetierit q tunc veridici eundē et nō aliū pro dicta
morte cōvincunt vel defendunt si ille qui impetitur fatetur
se fecisse tunc veridici iuramento suo distinguāt utz debz pa
ce carere aut nō Si vero negauerit et veridici ipm defende
rint et postea testimonio epī et aliorū fidedignoz in puincia
doctū fuerit q ecū defenderunt extunc si ille pace priuatus
quia homicida erat et negauit se fecisse & pace merito priua
bitur quia erat crudelis occisor qui dicit mordher quia factū
suū negauit Si vero veridici illū qui impetitur pro morte cō
vincunt et postea testimonio epī et aliorū fidedignoz de puin
cia doctū fuerit q innocentē conuincerūt extunc ille si pace ille
galiter priuatus fuit p veridicis paci sue cōuictis veridicis re
stitatur et si ex toto innocens fuerit extunc iuxta iporū te
stimoniū iudicetur p dicta morte excusatus et executor cause
hoc sibi imputabit et nō legi q innocentē ipetebat § lxxix Ad c
vii & viij et ix Item Si cōdū q qcuqz ad placitū accesserit & in via
aliquis cōtra eū deliquerit ad distanciam a loco placiti quo a
placito videri pōt illud delictū sit thingfredh bōde similiter si
cōtingat in placito similiter sit thingfred delictū per totū diē
integru quo placitū hareth vel solsel tenet si aliquis cōtra ali
quem in recessu a placito deliquerit Si vero in recessu a pla
cito generali cōtingat tū pax illa p totū diē & sequentē dura
bit si in placito cōtingat tū eodē placito promulget delictū
illud et in secundo placito ad discernendū sup hoc faciat rñfi
dedignos nominari et tercio placito discernāt et in recessu a
placito si lesus fuerit tunc sequenti placito promulget delictū §
lxx Ad c xci Siquis captinauerit Item si aliquis bona sua in
placito alienauerit et ad annū bona eadē quiete tenerit de
fendat ea sibi iuramēto cognatorum et precium receptū ex

ponat § lxxi Ad c xxvii primi li Item statuendum est qd in q/
libet saal sic summa xxx marcaru in pmpa pecunia et null?
cognatus emēdare cū cognato suo cogatur tū si pace puat?
fuerit tunc soluat cognati duo et thesaal semel et nō sepius §
lxxii Ad c xvi li ii Item si uominatus ad uominaudū denos/
minatos nō inuocauerit soluat bōdoni et regi xl marcas et si
aduocatus illū uominare noluerit qui denominādos d; uo/
minare soluat tantū et tūc iniuriā passus uominet ad nomi/
uandū quē voluerit Similiter sic faciet si aduocatus vel eius
officialis nō sit in placito vel aliquis illorū impetitur p cau/
sa pncipali § lxxiii Ad c li li ii Item quicūq; vulnus in placito
pmulgauerit & cū veridicis nō fuerit psecutus soluat regi iij
marcas Si vero aliquis alteri iniuriatur vulnērādo vel alio
modo si aduocatus p iure regio voluerit imperat iniuriātē &
satisfaciat sibi vel manū duodena se defēdat iniuriā at passus
nō impetat quocūq; modo § lxxiiii Ad c xix libri ii Itē si ali/
quis alteri in placito leges firmauerit tūc quilibet illoz no/
minet sibi duos thingoringe et aduocatus et alij meliores no/
minet eis tres thingoringe et quicūq; illorū sine occasione le/
gitima se absentādo nō interfuerit cū leges dant soluat cō/
querenti tres marcas et regi tantū § lxxv Ad c xvii li ii Ille
at qui leges firmavit debet cōquerentē expectare ab ortu sol/
usq; ad meridiē Vix at leges dantur vl solvuntur et utrū af/
fuerit et expectauerit dando leges qncōquerens illos petit sup/
hoc illi septē dūt testimoniū perhibere qd plures illoz testātur
hoc sit irritū et quilibet illoz soluat bondoni tres marcas et
regi tantū pro falso testimonio Quicūq; tunc in illa cōgre/
gatione aliū vulnerauerit ūberauerit vel occiderit soluat bō/
doni ultra ino cōmune xl marcas & regi tantū si conuict? fu/
erit Item homo legaliter conuictus pro quacūq; causa non
debet recipi in neffningum vel veridicū siue in denominatus
§ lxxvi Ad c i li ii Item si iniuriā passus infirmatur non va/
leus venire ad placitum quo executio cause sue per veridic/
cos vl neffningos siue denominatos aut quocūq; alio modo
debeat determinari cum restitutus fuerit sanitari veniat
ad placitum et habeat per se vicinos suos sex testantes

Jon 2
in lon
wund
inf. at
un vj
2. 11. 1
Jon 2
Jon 2
Jon 2

5
13 14

qm in infirmitate sua fuit impeditus et tunc per duos testes
 ex nouo citentur ad discernendū primo placito subsequenti et
 idem possēt facere heredes si infirmus moriatur § lxxvj. Ad
clxxv li ij ad v c ex si ille li ij itē si terre bōdoni l regi pro iure fu
 no fuerint estimare tūc ille qui eas possid; poss; eas redime
 re vel cognati sui infra terminū et si sic redimerint extunc
 cedunt ip̄s perpetuo § lxxviij. Ad c vj li ij Item si pro causa
triū marcarū conuictus fuerit aliquis excepta executiōe mā
hellech maal si appellare voluerit vel aliquis nomine suo ad
iudiciū regis appellet in eodem die in placito quo conuictus
fuit et iter recedenti arripiat infra quindēnam si appelaue
rit et non fuerit p̄secut⁹ tūc soluat bōdoni tres marcas et re
gi tñ Sed si non appellauerit tunc teneatur aduocatus sub
 pena triū marcarū assumptis secū quatuor fidedignis ad do
 miciliū conuicti accedere et bondoni iusticiā facere ⁊ regi ita
 tñ q̄ prius seruētib; tria lagdage Si aduocatus ad primaz
 monitiōē nō fecerit bondoni iusticiā soluat sibi sicut dictū ē
 pro cōtumacia tres marcas et tñ p̄ secūda monitiōe et tā
 tū pro terciā monitiōe et tantū pro quarta Si tūc non fece
 rit sibi iusticiā exīde possit cogere p̄ litteras reg⁹ ad faciendū
 sibi iusticiā et ad satisfaciendū ei pro cōtumacia Aduocata at
 et sequacibus suis si bondoni iusticiā fecerit tūc debet imponi
 causa herrewerck l rapine § lxxix. Ad c lxxvj li ij Item homo
citandus ad placitū citari debet apud ecclesiā suā coram per
rochianis dñica proxima ante placitū per duos testes § lxxx.
Ad c l quicunq; primi libri Item quacunq; causa aliquis pace p̄
uatus fuerit rex nō restituet eū paci ante q̄ satisfecerat iniu
riam passo § lxxxi. Ad cxxij li ij Item quicunq; promiserit in
placito alicui bona sua vendere ad implendū hoc tenetur ob
ligatus Si vero bona alterius vendere promiserit et nō im
pleuerit soluat bondoni tres marcas et regi tñ § lxxxiij. Ad
c lxxij li ij Item si aliquis aliquē de curia sua vel ecclesiā expu
lerit et fugauerit vel traxerit extra curiā suā vel ecclesiā et
postea eū in fuga existentē extra curiā leserit hoc delictū sit
hustredbrode § lxxxiiij. Ad cxxx li ij Item quicunq; aliquē in ca
berna que dicitur r̄shooth loco aggere circūdato vel in navi vel in

cimiterio per insultū qđ dicitur rathū raath leserit vel hys
 locis fugauerit vel traxerit et postea ipm in fuga existentem
 leserit hoc delictū sit hussredy brode § lxxiiij 2d c xxxij li ij.
 Item si aliqis aliquē fugauerit et expulerit de aratro suo hoc
 delictum sit herrewerck si ipsum leserit § lxxv 2d c xxx li ij
 Item legalis est exhibitio Si puella vel vidua in placito haret
 in quo habitat vñ l' placito generali cū se exhibuerit co/
 gnatis vt ipsam maritent in eodem placito quo se primo ex/
 hibuerit debet exhibitionē suam psequi 2d c viij primi li iij
 leges que dñt solui decima die et decima dies si fuerit festiua
 tunc soluantur in profesto Si profestum fuerit festiua tunc sol/
 uantur in profesto profesti Et plane intelligendū est qđ semp
 soluantur leges pro quacūq; causa excepto manhetlet maal
 in die prima ante festū et dies quo leges firmantur nō debz
 cōputare § lxxvi fā per argumentū 2d c l primi li iij Item fā
 per argumentū ad c lxxi li ij in fine capituli in v dñt iurare.
 Item quicūq; alicui infra quīntā linia attinet ipe pōt cum
 eo leges dare Item quicūq; cognatos non habet infra regi/
 num iuret solus per secōs qđ cognatos nō habet infra regnū
 et postea defendat se manu duodena hominū qui dicuntur lag/
 feste men § lxxvij fā ad i primi li vbi dicitur de terciā linea
 Item si rex duxerit expeditionē naualez redimendā tunc de q/
 libet haffne soluantur tres marce denarioz § lxxviij ad c xix
 li ij Item p falso testimonio in placito prestato soluat falsus te/
 stes ad minus tres marcas bondoui et regi tantū § lxxix .
 2d c primi li in glo Item si aliquis aliquē in placito pro ali/
 qua causa in causauerit pro qua nō est citatus ad placitū ha/
 beat spaciu deliberandi quid respondeat vsq; ad primū Atq;
 quicūq; vxorē alicuius carnaliter cognouerit et ipam mari/
 to abstulerit occulte vel aperte sit pace priuatus si in recenti
 opere fuerit deprehensus § xc 2d c li nescungi li ij Si vero ma/
 ritus ipam accusauerit pro tali delicto tunc debet iuramento
 stocke nescnd de illo hareth defendi vñ couinci si fuerat con/
 uictus sit pace priuatus § xci 2d c xxxvij li ij Si aliquis ali/
 cui abstulerit filiam sororem vel aliam cognatam et ipsam
 carnaliter cognouerit per impetias vel sine nuptijs disting/

De iuram
 to ex l'au

5
 13 14

E

naut veridici iuramento suo verū prima vice oppressa fuit vi
vel nō licet ipa postea cōsenserit et hūrauerint q̄ ipsa oppres-
sa fuit vi sit ipse pace priuatus Sed si ipsa oppressa fuit vi
non tamē super hoc veridici distinguant verū fuit sibi ablata
vel non vel si ad hoc conuincitur soluat bondoni xl marcas &
regi tantū et preter hoc potest causam herrewerck̄ prosecū
si sibi factum fuerit tempore quo ablata fuit cognata de ista
scriptura et correctione nolo arguī quia breuitas tempis i
illis studere et meditari non per mīit § xxiij fā ad c. xvi et vij
libri ij Item q̄dā homo viuūt semper ignorāt ergo omni tem-
pore vite sue addiscere debet ubi est termin⁹ vite ibi est termi-
nus addiscendi.

Handfestningh.

or 543
ay

Wiltken man annen slaer i hiel giffue liff for
liff om hā wordher greben meth fersthe geru-
gher En rymmer han bort oc kennes geru-
ghen tha hwoie som hā wordher sanghū mi-
sthe sūch liff wil hā oc dullie thz tha dullie m3
p3 mē aī garbhū oc taghe self hālf nekēndh
hwer ther thū sō pa harer oc thū som swaric scal hūggher
mā annen slaer eller sūgher tīl blodwide han scal misthe sin
hand Slaer mā pūth eller andherkēndhe so ath en wordhē
blodwide han scal sūges igōmen sin hāp3 om han wordhē
grepen m3 fersthe geruigher hwo som vāuer kniff ellē swert
m3 wredh willie en tho at hā enghūstade gōi han scal sūges
igōmen sin handh om han wordher grepen m3 fersthe geru-
gher En wil hā dullie thz tha dullie m3 p3 mē som sōre er sauth
fallē knabe for vocht eller wecht ta scal hāo hāffue bydes el-
lē faller myndre mā for thz sūme tha springe han vthi grawe
oc ligge v3 netther i stocken eller hūsthen weth van oc borch.
Waller man annen thūffheriensēn eller nogher andher vque-
mes ordh ther knabe er eller skūt the ligghe i tom3 en moner
oc edhe van oc brōth en er hā hprede diengh eller myndhē mā

kigghe han i stock eller kiste sameleth en er han smadrengh
 worde hwdstroghe. Skeer thz so at thn mā som nocher ger-
 ningher haffuer gioit som pa hans liff roes wordher hā en
 greben meth ferske gerninger men dul thet tha neffu hwer
 thet ther karer oc theu som deel ser men aff gardhen hwat
 som the seile thet wære oc bliffuefeld oc hwat the warie thet
 bliffuer warth. En geller thet en vpa mans liff tha neffue
 hwer tre mē. Stiel nocher mā til tho ore thet henges hā foē
 Stiel han til en ore miste hwchū om han wordher grepē mee
 farske gerninger eller warie sigh som fære er sauth. Uwer
 māscal ildh leus oc alle hāde ild ruel beware hwer i sin stz pa
 huiltke mā vegne skathn tiner tha scal hā tages oc i thn sā-
 me ild kastes om han wordher grepen m3 ferske gerninger
 om thz er i gardhen eller koblader oc thet er so wjth som
 komighen oc haus folk ere. En wordher han en grepen meth
 ferske gerninger oc wirthes thet hannū sichen oc dul hā tha
 dulle meth rñ men som fære er sauth. En skeer sodan brandh
 vpa landh3 tha bōderl marck oc skathen ighū. Formo han en
 so achbōdhe tha bliffue han iudhen komighens nadhe. En-
 ghen man motha welleghe eller doble leugher en konninghū
 haffuer bwdh3 godhe nath i sūch herberghe got thet nocher
 sichū er thz knabe eller skytte ligge i tomet h3 netthē wed
 van oc brod. Er han mūdrie mā ligge vñ netther i kñstñ ellē
 stockē weth van oc broth. En er hā smadrengh worde hwdstrogū
 Wides thz oc nocher oc vordhē en grepē meth ferske gernighū
 dulle m3 vñ mē som fære er sauth. Enghū maa sine heste eller
 vaben vort doble oc en vpa hogre gialdh en han ber rede til
 legghs eller til bōrdh3. Thwo thet gōier wære vgildh oc stande
 han samme reth som fære er sauth. Forbwdher mñn herre
 komighen nocher atridhe sñm market anthen holde eller hōdhe
 Thwo som thet meth farer wære vgildh oc wære thē om sam-
 me reth som om doble.

¶ Enghen man maa ānen for gialdh eller skjldh mane Thwo
 thet ghoier standhechen samme reth som fære er sauth om
 vquemes ordh. ¶ Then thet gialdh kennes then scal mñn
 herris umbosman saa laghdaghe legghe thil at beredhe

ſom hantum muelig^{er} er athbetale oc then annen quemlighe^{er}
er ſine penninge at fange at han ey forlenghe effther them
bidher Vil han ey berede indhen daghen tha ſcal myn herres
umbosmā meth gode mē i gordhen ere lade twide hans hawe
oc betale met En recke the ey til tha ſcal hans gootz vpa lan
dez wth meth at hans giald oc ſkul aff betales ſcecker thz en
til tha ſcal koñghens umbosmā antworde then ſom ſkuldug
er i hendher then ſom gialdñ ciet vp at bare oc han haſſuer
woldh ower hanuñ ſichñ indhen hecche achaffue hantum oc
hās liff v forderweth til thes han er betalet eller han oc i hās
myne bliſſuer om han fangher en borghen for ſigh vthñ thz
er koñghens giald. Welc man effther giald oc er ey wth
ne eller opne breffue til er thz tre mark eller myndre dele m3
ſels eedh er thet mere en tre mark oc myndre en x mark dele
meth withnes eedh er thet xl mark eller mere dele m3xij mēz
eedh. Hwo ſom voldtagher quinne oc hores rober hwn ellē oc
hwn kaller ſynes blodwide eller reſſne kiledher en tho at han
ey fulkommer ſin vilie meth hennē miſte ſit liff om han vor
dher fangher meth ferſke gērnighē. En vithnes thet hantumz
dullie meth xij mē affgordhen oc radhe ſelf hwer annē man
Hwo ſo rowē til en halff mark oc word til wōdē miſte ſit liff
En hwo ſom rower myne en halff mark bode ſkathen oc thet
til xl mark thm tagher koñghen halffue oc then ſich miſthe
halff eller miſte han om han ey forme arbode. Hwo ſom annē
wuth ſeigher rymme koñghens gard oc komme aldrigh for
hans egghen oc haſſue hans vuenſcap. Sligher nogher koñ
ghens hws i modh ligge indhen eller vthen then thet gorer
haſſue forbrotſich liff. Nu methen thñlle thingh ſcriffne ere
hwo them gorer tha forbwdhe wñ koñgñ alle the ſom vore
hoffſinghe ere oc alle andie at the ſo vore umbosmē til ſigher
thm arfanghe eller thage oc for umbosmē kōme ladhe thet
Hwille aff wore hoff ſingher eller radh3 ſom nu ſagt er dū
nes them brødelighe i huat madhe ſom thet heſt er arw/
rie eller vutwelde a mod rethethen oc vore ſodanne mē fan
gne ſtande ſodan reth ſom the brødelighe ſculle ſtande vntly/
kommer then man ſom brødelig er haſſue ey fred i vore rige

oc komme aldri for vore eghen vthen at han nvdher serlighe
 wor uade hwe som forbindher sig til hobe met radhenscap
 fire eller sex eller flere so indbyrdes at hwer skal annen hielpe
 so at vore reth krenches oc munskes vare sodan mā som vo-
 re verste ville vide oc komme aldri gh fore vore eghen Thūne
 sāmē ret haffuē kōnighū wīt sīt folk in sine rige at the mwe
 thū haffue i thet garde oc thū scal so wīt oc so langt recke vī
 hōpstadherne oc reth om som mwn herres hōffsingher ligghe
 oc hans ridder oc swene Thette er oc reth i kōnighūs gard at
 om nogher mā dvrues til riddher eller swene fatughe eller ri-
 ghe ther hannū haffuer sworet arware hwlde oc tro oc dierff-
 nes sithū til i drōningsgard at krencher i omfruer eller quī-
 nre tha scal han miste the fingre ther han haffuer vpholder
 i helgen oc twingher han haffuer sworet met oc rūne so hās
 landh oc rige oc bliffue arelos Er ther oc sodan mā ther han
 iche sworet hawer tha scal en dwn bare en thend langhalmes
 kerff vpa en staghe for hannū oc alle the andre dwnē oc dren-
 ghe som innē gardhen ere the sculle hannū kaste meth trece-
 ke oc vrenligh thing oc ware so sient oc are los oc forswarie
 so hans land oc rige oc komme ther aldri gh mere funnes han
 ther effther mere i hans land tha scal man gore werth hānū
 som wed en annē fredle s mā oc rettē ower hans liff Then
 som sig ladher krenche eller skende hwn scal forswarie drōn-
 ghūs gard oc hōme ther aldri gh mere oc vare hwn so sient oc
 so are los som han er Er ther so at man findher hannū i hās
 land eller rige sex vgher ther effther tha mo mau tage han
 num oc rettē ower hās liff anthū henghe hannū eller hwat
 han willom hannū giber.

Nota istā cōstitutōez dedit voldemarus rex ex
 pre filiū suū cristoferi Constitutō regis voldema-
 ri priis margarete regine.

In noie dñi amē Ros Voldemarus dei grā. Danor Sla-
 uor rex et xpoferus fili? nē dilectūs dur lalaudie ppter in-
 gentē penuriā et innumera exortī discrimis incomodo i regno
 nrō dacie hucusq; pchdolor illata subuēmeda salubri? & delen-
 da qddā plamētū Sub āno dñi M ccc lx die pērecostes cū de-
 E iij

Nec hoib? et vassall' iuris militib? pncipib? idit? dñs voldema
ro eadē grā & hēricō filio suo ducib? iurie venerabilib? pñbus
ac dñs ep̄is militib? militariib? ceterisq; regni nri dacie pñtū
tari & icol' i'frascript' spālir' i' haliburg celebravim? & tēgū no
strū dacie vigori et reformationi meliori substat cooperāte
grā spūs septiformis quia ipsius spūllcti festo hmoi statuta
handfestingh et decreta cōposita sunt et facta In primis pro
mittimus sub fide nrā regia et filius nū p̄poferno p̄dilect? oēs
articulos infra scriptos firmos et iniolabiles observare § ij
Primo oēs terre regno dacie nūc adiacentes & in poster deo dā
te acquirēde legibus et iuribus suis put in veris antiquis li
bris legalibus cōtinētur libere uti debeant put tpe regis vol/
demari et alior pgenitor nroz felix recordatōis liberius &
melius p̄fui cōsueveret § iij Itē dñm voldemar? & filius suus
hēricus p̄dicti duces iurie et eoz heredes oībus iuribus suis li
bere et bñ uti dēant put aliqui ducū iurie eis vñ liberi? & me
lius fuerūt ab antiquo Itē eidē dñm duces pmittunt bona fide
ut permittant hoīes suos & incolas sui dñij vñ universos libe
re et bene oībus suis iuribus uti sicut antiqs pgenitor suoz
hoībus suis et incolis liberius & melius uti p̄miserant & gau
dere ac hoīes eorundē ducū ad hoc sint coadiutores efficaces
q̄ eidē duces et eoz heredes suis iuribus libere et bene gande
ant sicuti pgenitores eorundē ducū melius & liberius uti cōsue
verāt ab ātīquo § v Itē quilibet ep̄oz in regno dacie iuribus
et libertatibus suis libere et bñ gaudebit put eoz p̄decesso
res suis iuribus et libertatibus vñ liberius et melius fuerāt
ab ātīquo § vi Itē si aliquis ep̄oz regni dacie p̄munc non pñs
hmoi statutus et liberius uti voluerint ip̄a statuta et hand
festingh ratificare dēat & suo sigillo vna nobiscū roborat § vij
Itē si aliq terre siue dñi a regno & corone dacie i poster acq̄ri
poterint quo qūo et si ip̄az t̄raz et dñoz incolae ip̄is statutis
et handfestingh iuribus & libertatib? libere et p̄fctē uti de re
uerint extūc ip̄a statuta et handfestingh vna nobiscū suoz si
gilioz appositōe roborabūt § viij Itē capella monasteria eccle
& ecclesiastice p̄sone ad sacros ordines tā minores q̄ maiores or
dinate iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebunt

put liberius et melius? uti consueuerat ab antiquo § ix. Item milites militares domine vngues mercatores hospites bōdones et rustici antiquis suis iuribus libere et bene utantur sicut liberi et melius? uti fuerat ab antiquo § x. Item nullus in regno nro dacie captiuabitur nisi in recenti facinore raptus? vel super hoc legaliter conuictus? vel in iure confessus § xi. Item de concordia consilio et unanimi consensu periorum regni nri Dacie ordinauimus? quod plamentum quod danc hoff dicitur in primis tribus annis primis et proximis subsequētib? i calingburgh celebretur et illis tribus annis elapsis ipsum plamentum in nyburgh annuatim in die nativitatis beati iohannis baptiste celebretur put antiquitus? est consuetum § xii. Item si quis aliquem in ipso plamento danc hoff conuenire vel incusare voluerit eum prius in placito pronuntiari sui haret promoneat et leganter ceter ut ad ipsum plamentum veniat per se ad obicienda legitime rursus nisi legitimis impedimentis fuisse docuerit impediri § xiii. Nos duces episcopi milites militares totaque communitas dacie et quilibet propter magnam gratiam et in eternam benivolentiam nobis per delictum domini nostri regem voldemarum predictum quatuordecim et pluries antea sed nunc specialiter impetrat etiam de cetero ut speramus per dei gratiam impendendam unanimiter convenimus? et nos et quilibet noster per se ad tenendum statuta omnia handfestingh et articulos infra scriptos sub fide nostra promittimus et firmiter obligamus recognoscentes hoc speciali spirituali gratia cuius festo hec acta sunt nobis accidisse § xiiii. Prima quicunque infra scriptorum huius statutorum handfestingh iuribus? et libertatibus? uti et gaudere voluerint has partes litterarum suorum sigillorum appositione roborabunt et si apponere sigilla sua noluerint huius handfestingh et iuribus? nobiscum non utantur § xv. Item si aliquis infra scriptorum quicunque alius in regno dacie existens huius statutorum et handfestingh contrarie voluerit vel oppositum fecerit ad hoc nos omnes cooperari efficaciter debemus ut huiusmodi transgressor statutorum secundum exigentiam legis terre iudicetur et debita pena puniatur specialiter contra illos qui infra regnum dacie rapinam incendium et captiuationem faciunt ex auxilio et consilio dominos extraneos et homines inducunt qui regno dacie officere poterint quolibet vel nocere § xvi. Quicunque autem huiusmodi

Statuti ingressor in recenti facinore deprehensus vel legaliter
cōuictus fuerit pace et bonis priuabitur atq; vita § xviij Itē
quicunq; subscriptorū transgressor vel aliorū cuiuscunq; statū
aut cōditionis existat cōtra dñm regē vel filij eius coronāq;
dacie notabiliter deliquerit secundū exigentiā legis terre indi
cetur et debite punietur et ad oēs p̄mūter et singulariter co
operabimur toto posse § xvij Itē promittim⁹ oēs ⁊ singuli ⁊
q̄libet p se sub fide bona sicut pri⁹ ne q̄s ur̄m apud aliquē sine
libera licencia hospitis in iuste et irrationabiliter hospitet §
xix Siquis at̄ ur̄m infrascriptorū vel alij quicunq; in regno da
cie q̄b absit oppositū fecerint et si in recenti facinore deprehēsi
vel legaliter conuicti fuerint tanq; publici latrones iudicent̄
et secundū leges terre debite punientur et ad hoc coadiuare
debemus toto posse § xx Si at̄ aliquis ipsum perlamentū visi
tare voluerit mera et perfecta et bone securitate ad quindec
nā añ et quindenā post dictū diē beati iohannis plenarie per
fruat̄ur quam quidē securitatem infringere nolumus et si
aliquis nostrum vel alter quicunq; ipsam securitatem aliq;
liter infregerit coip̄o penam orbotemaal sciat se passurum §
xxi Siquis in ip̄am penam orbotemaal inciderit per dominū
nr̄m regē et aduocatos et officiales suos s̄m leges terre debi
te punietur et ad hoc cooperabimur toto nisu § xxij Item nul
lus cuiuscunq; status aut conditōis existat aliū inferiorem
se vel minus potentē supprimat vel compellat ad hoc q̄ ins
surum in placitis vel iudicijs prosequi non valeat quod si fe
cerit et hoc contra eum rationabiliter edocum vel probatū
fuerit illud pro quo agitur primo p̄dat ⁊ postea domino re
gi tanq; in lite legaliter succubuisse secundū leges terre peni
tus emendabit § xxij Itē quicunq; vbi⁹ malis aliquē et cōtu
melios⁹ q̄ manigh dicunt̄ corā p̄dicto dño nr̄o rege vel in curia
sua seu corā dapifero suo l' mariscalco i iudicijs existētib⁹ in p
lamētis in placitis iusticiarijs gñalibus vel sp̄alibus terrarū
dacie allocut⁹ fuerit vel ifestauerit sup quib⁹ et p quib⁹ loqui
mur p̄mo p̄dat et cū hoc s̄m leges terre emendabit § xxiii Itē
si dñs nr̄ p̄fat⁹ aduocati ⁊ officiales sui super aliquo forefacto
iuste et secundū leges terre vindicauerit sibi l' suis a nemi p

modū inimicie vel odij aliquāliter imputetur § xxv Item
 si quis iniuriā ex dñō nrō rege suis aduocatus vel officialibus
 passus fuerit qđ ab sit et si super hoc iuste cōquestus vel prose
 cutus fuerit ad dñō nrō rege vel suis ppter hoc nullā vindictā
 paciatur § xxvi Item Nos infra scripti et quilibet nostrum
 pro se totaq; cōmunitas regni dacie promittimus ut prius
 bona fide qđ dñs noster rex filius suus cristofer? coronas da
 cie oībus iurib? suis perfecte uti debeant et ad hoc cōmuniter
 et singulariter coadiuare et fideliter cooperare dēmus secū
 dū qđ leges terre requirūt toto cōmūne atq; posse § xxvii In
 super ecclesie monasteria egines vidue pupilli et orphani ac
 alij tutores legitimos non habentes villa ni ciuitates bon
 dones mercatores hospites rustici homines triū marcaꝝ to
 ta familia regia et omnes pro quibus dñs rex respondere hz
 et teneatur oīi iure suo legibus terre et libertatibus uti liberi
 us et melius pmittuntur et ad hoc oīs et singuli infra scrip
 ti et quilibet pro se cooperari debem? cōsilio et auxilio et to
 to posse § xxviii Et nos voldemarus rex pfatus et filius nē
 cristoferus oīibus hominibus nostris subscriptis cuilibz sub
 scriptorū ceterisq; regni nostri incolis hęc statuta et handfes
 tingham et omnia alia in melius vertere volum? et debem? §
 xxix Et nos duces episcopi milites militares subscripti tota
 q; cōmunitas regni dacie dñō nostro regi voldemaro filio suo
 cristofero et coronedacie oīa statuta et handfestingham supia
 scripta et omnia alia vertere volumus et debem? § xxx De
 ac hęc omnia et singula pmissa perpetui roboris obtineāt fir
 mitatē et pleniorē sortiātur effectū necnō et p omnes nos et
 singulos infra scriptos et quemlibet nrū firmitus teneantur
 § xxxi Nos voldemarus dei grā rex dacie xpoferus dux la
 landie voldemarus et henricus duces iucie pfati nicolaus ot
 tonien? petrus vibergeu? petrus ripen? henricus roskolden?
 paulus arulien? et magnus burglaucen? diuina miseratione
 ecclesiarū epi Stigotus ander? nicolaus lembeck? hennig? po
 dbusk? ericus barnū? benedictus aneveld? scuior? boecius fallk
 ericus niels? petrus lauren? palno ion? euerhard? molthig
 sicko molthingham petr? grubbe nicolaus knut? iacob? bekere

petrus bekere olau? ionf petrus nicel andreas frofth elge/
 rus kroogh iacobus oleffs iohanes hvmmerfbute hehno ca
 polt benedictus aneneldh iunior otto de hoo vffo peterfz pe/
 trus lodhwigfz arnoldus molchmgh cristiernus, kyle, lyderus
 lembek iohannes mikelfz nicolaus offfz erlandus kalf pe/
 trus mwuck nicolaus gloob ago fteegh iohanes obfolonfz pe/
 trus albrich iacobus fpljth laurentius hwas iohanes vendel
 bo nicolaus hafe et nicolaus vmdh milires § xxxij Nicolaus
 ertckfz de linde iohanes laurentfz nicolaus ionfz de colberck ka
 nutus hnggi paulus gloob nicolaus eñfz voldemarus fappi
 iohanes laas nicolaus thmmelfz ftrango ebbfz boeci? hoogh
 thomas nicelfz lago offelfz petrus iwerf cristiernus haas o/
 lau? peterf de uñtrof olauus petrus lwng olauus oleffs
 lwng machias falster nicolaus karlfz petrus hwid et kaun/
 tus horingh armigeri prefentib? lris Sigilla noftra duximus
 apponenda Datum anno die et loco fupradictis § xxxij.

¶ Qua cōstitutio voldemari regis prius marga
 rete regine triū regnoz fcz Dacie rē

In nomine dñi amē Nos Voldemarus dei gracia Danor
 Slanor rer imperlamēto generali danor dane hoff dco
 Sub āno dñi M ccc lviij octana bti iohānis baptiste nñburg
 celebrato ex confilio et confenfu venerabiliū patrū et domīno
 rū epōz videlicz nicolai octroui petri ripen petri vibergen hē/
 rici rofthilden et pauli arufien nicolai limberck dapiferi noftri
 palionis fens marfcalci noftri ceterorumqz confiliatorum
 noftrorum et hominum ftatuimus omnes articulos infra
 fcriptos inuolabiliter obferuandos

¶ Primo q tota communitas regni dacie debeat legibus et
 libertatibus domini regis voldemari et aliorum regum da/
 cie predecefforum noftrorū vñ libere et gaudere Item q om/
 nes hanc confuetudines quas habuerant ab antiquo tate eē
 debeant atqz firme § fextudo Item pro uimio defectu po/
 puli regni dacie et alijs q plurimis defectibus et periculis ipi
 regno incūbentibus omnia fore facta tam hominisqz muti/
 lationem mēbrozum tangencia i hunc diem perpetrata ex
 rogatu et confilio eorundem dñor epōz et hoim noftrorū fa/

notabiliter indulgemus ita tñq̃ cuiusq̃ leso satisfaciatur se/
 cundū exigentiā legis terre in qua ipsum forefactū fuit perpe/
 tratum § iij Item quicunq̃ equos bones iumenta seu alias
 res iniuste amiserat ius suum corā nobis seu dapifero nostro
 vel iusticiario nostro aut aduocato nostro tunc pñte legaliter
 proelignatur § iiij Item si aliquis domos suas violententer ab/
 latus in fundo alterius positas illegaliter constructas inue/
 nerit eas legaliter arestet ius suum fm̃ leges terre legaliter
 prosequendo § v Si vero reus infra diē beati martini proxi/
 mū emēdare nō curauerit bōdoni et nobis satisfaciatur prout
 exigunt leges terre & sic notandū est de omnib⁹ excessibus qui
 buiscunq̃ § vi Item si aliquis aliquem super bonis sine terris
 violententer sibi ablati incansare voluerit ipsa causa debito p/
 cessu videlicet placito sui h̃areth sylsel et terre qđ landzthingh
 dī coram dapifero nostro iusticiario seu nobis si iusticiam pri⁹
 consequi non valuerit ventilari debeat et finire qđ si nullate/
 nus iusticiam obtinere poterit extunc aduersarium suum in
 placito sui h̃areth ad decem septimanas ante premoniat et
 ad generale perlamentum proximo celebrandum manifeste
 citet ubi dicta causa fauente deo debite terminetur § vii
 Item nullus cuiuscunq̃ conditionis existens cum aliquo cleri/
 co seu laico sine domestici voluntate hospitetur qđ si aliquis
 fecerit domesticus cum euz sua familia si iussuerit sui autem
 cum vicinis et nostro aduocato tunc pñte seu nostro dapife/
 ro tanq̃ publicuz raptorē prosequi et impedire poterit nullo
 sibi delicto ratione illius aduersando § viij Insuper manda/
 mus firmiter et discretē ne quis cuiuscunq̃ conditionis exi/
 stat de se bonis sacerdotum seu clericorū decedentium nisi ve/
 ri heredes aliquialiter intromittere presumat nostre gracie
 sub obtentu § ix Item perlamentum nostruz daue hoff dictū
 semel i āno videlicet diē bti iohānes bap. e nyburg fm̃ ātignā
 gsuetudinē regni dacie celebret § x Itē qđ oēs dissētōs & inimi/
 cicie iur̃ q̃scunq̃ ad qñdenā aū dictū festū bti iohānis bap. vsq̃
 ad festū bti iacobi primis futuris sub mera securitate i suspē/
 so habeāt sub pena orbotemaal vulgarit nūcupata § xi Itē
 sub abtentu grē nrē firmiter inhibem⁹ ne q̃s aduocatoz nrōz

cu officialium contra premiffos articulos aliquid prefumat
attemptare qđ si aliquis attemptaerit nobis nolumus im-
putari si ipfe aduocatus fuper ppijs factis ftabit iure fuo.

Conftitutio Criftoferi regis filij
Voldemari regis.

In nomine domini amen Anno dñi M ccc xx In die con-
uerfionis ſcti pauli conueniētibus vbergis regni meliori-
bus vna cū popularibus ad elcōz noui regj placitū fuit et cō-
corditer ordinatū In primis qđ epi ac perſone eccleſiaſtice iuri-
bus iurisdictionibus ac libertatibus ſuis bonorū ipſorū et fa-
milie gaudere debeant libere prout ex antiquo conſueuerunt
S i Item qđ decime eccleſiarū non petātur nec recipiantur ni-
ſi ſufficiens cautio facto fuerit prelatis eccleſiarū et parrochia-
nis de qua contenti fuerint & certificati ſufficienter S ij Item
non citentur clerici ad placitū ſeculare vel coram iudice ſeculari
ſed coram iudice eccleſiaſtico pro quacūq; cauſa citentur &
ibidem legitime conuincantur S iij Item qđ nullus extraneus
ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliquā eccleſiā preſen-
tetur S iij Item vt non talientur clerici vel eccleſiaſtice pſone
nec per litteras regis aliquatenus aggrauentur S v Item
a ſacerdotibus parrochialibus de terris vni curie ſue in qua
perſonaliter reſidet adiacentibus nullum ſeruiciū regiū exiga-
tur S vi Item vt nullus clericū ad aliquam eccleſiam pñtet
niſi in qua mernz ſus pñnatus habuerat ex antiquo S vii.
Item vt nullus epiſcopus ſeu eccleſiaſtica perſona capiat exu-
let vel bonis ſuis priuetur niſi ad mandatum ſummi pontificis
ſpecialē ſi fuerit epi Sed ſi inferior clericus quicūq; ad man-
datum ſui ordinarij iudicis ſpecialis dūmodo coram eo cano-
nice fuerit conuictus S viij Item non grauentur clauſtra p-
equos et canes paſcenda S ix Item bona archiepi caſtruz &
terrā quantū in ipſo et deliberet et deliberata reſtituet S x
Item qđ omnes milites et armigeri de ppiā familia emendā-
trium marcarum vel ix ſecūdum conſuetudinem cuiuſlibet
terre et ultra ſi ad hoc exiſtiterint priuilegiati S xi Item non
coguntur ire in exercitum extra regnū et quicūq; ad mandatū
regis ſiue itra regnū ſiue extra bellandi cā meruit reſipos ſi

capti fuerint de captiuitate redimat expedite, saltē īfra annū
 et super perditis satisfaciāt anteq̃ secundo secū ire in exer
 citum iubeantur libertatibus suis pristinis etiam si non
 inierint eis nichilominus conseruatis § xij Item vt guerras
 contra aliquē rex inchoare nō debeat nisi cum consilio ⁊ con
 sensu p̃latorū ac regni potior § xij Item expulsis ⁊ eorū here
 dibus in quibuscūq̃ iniuste bonis suis priuatis bona eorū vti
 inuenta fuerint restituant § xij Item vt nulli laico siue cle
 rico aliquāliter imputetur q̃ in seruitio regis nūc mortui fī
 deliter se habuit et si quas inimicitias ppter mandatū regis
 immūisse inciderit p̃ futurū regē totaliter liberetur excepto
 em̃ de oleffe quōdam dapifero et excluso § xv Item inimicitias
 et dissentiones quas unq̃q̃ inter regni colas p̃ posse se dare de
 beat et sopire § xvi Item omnes fideiussores p̃ rege nūc mor
 tuo et captivos causa ipsius liberet cū cōsilio et auxilio potio
 rū regni p̃rimo perlamēto inueniēdo et labore ad hoc vt in
 ducias obtinere poterit lōgiores § xvij Item vt burgēses libe
 re vtantur suis marcaturis absq̃ aliquibus grauamīib⁹ nō
 uis et theoloneis imponendis et absq̃ quacūq̃ quota merci
 moniorū suorū ducant extra regnū qui vendenda habuerint l
 emenda nisi ex rationabili causa et urgente necessitate rex de
 cōmuni cōsensu meliorū super aliquib⁹ nō deducendū ihibitio
 nem duxerit faciendā § xvij Item vt rex et sui officiales si
 qua mutua a mercatoribus recipiunt eis dē satisfaciāt § xix
 Item vt non talientur sine misericordia sicut huc vsq̃ no
 sciter esse factum § xx Item vt bondones nō grauentur per
 aduocatos regis contra leges et iura terre § xxi Item vt nō
 cogantur expensas regis ducere extra suum hareth in quo
 resident § xxij Item per aduocatos regis talia et grauamīa
 inconsueta eis mīe imponantur § xxij Item semel in anno
 celebretur perlamentū noburgh § xxij Item vt omnes cou
 seruent leges voldemari regis et si quis in eis inueniatur de
 fectos per discretos regni suppleatur § xxv Item nullus ci
 tetur ad placitū regis immediate sed p̃rimo ad placitū sui
 hareth et si inde puocauerit placitum generale sub pena cō
 sueta et si ibi iuri stare noluerit corā rege puocando examis

R

Notandum

netur sua causa ibidem ubi si iusticiam non habuerit pronon-
cetur ad parlamentū generale § xxi. Item ut nullus capi
debeat nec ad mortem dampnari vel bonis priuari nisi prius
iuste et secure vocatus publice in causam et legaliter conue-
tus prout erigunt leges terre § xxii. Item qd rex nō offenda-
tur alicui p eo qd pro iure terre et regni loquat nec ab hoc
ipsum aut suis prosequatur § xxiii. Item ut oīa et singula
grauamina nouiter imposita amodo non petantur videlicet
ploghs penninghe kulkom theolonea aut alia quecumq post
mortem voldemari regis imposita et inuenta § xxix. Item spo-
liantes naufragantes tanq pro stgh roff cōiucant et eodē
modo puniantur § xxx. Item ut aduocatus vnderūq oriūdu
bondonē illius hāret suum obstituat officialem § xxxi. Item
oīa debita notoria et rationabiliter pabilia in quibus rex
iunc mortuus regnicolis tenebatur omnino p̄soluat rex fu-
turus et cautiones p hīs interposite donec totaliter soluta
fuerint teneantur exceptis castris destruendis § xxxii. Item
ubicumq placētuz regis teneatur incausandi vtantur legib?
illius terre § xxxiii. Item ut nullus citeē extra terminum sue
terre § xxxiiii. Item ut nō inueniantur noue leges nisi de cō-
sensu totius regni in parlamentō generali in primo celebrādo
in quo videlicet placito liceat regi futuro de consilio p̄latonuz
et melior regni supra dictos articulos imutare diminuerē vel
angere grauare vel etiā alienare secundū p̄fectui vel honori
corone regni ac utilitate reipublice viderit expedire § xxxv.
Nos igit̄ xp̄ofet̄ dei grā danor dux p̄mittim? in hīs scriptis
nos si deo volente ac populi accidēte cōsensu ad regni regimen
assumpti fuerim? p̄dictos articulos ē in modū p̄tactū imppe-
tuū inuolabilr obseruatores § xxxvi. In cui? rei testioniū sigilla
venerabiliū patrū dñor petri viburgeñ nicolai burglancē es-
geri aruficē iohis ripeū nicolai carbathē ep̄or ac dñor lodwi-
ci marscalci lagonis quōdam marscalci petri mule de bagh
nicolai hee laurencij iens iohannes niels de haas iohannes
perb iohannes kaan petri niels de allerut nicolai holghē ni-
colai staing alberti albrif iohis offeb iohis oliff et absolouis
iens militū vna cū nrō sigillo p̄ncib? est app̄esam.

Constitutio Circi regis.

Anno dñi m^o cclxxi march in helsingborgh in plameto p
 Adm regē ericū de cōsilio meliorū regni dacie celebrato
 Statutū est ut nullus portat vestes imunitas ptes incisas sed
 integras vel bipertitas Nullus etiā vestes suas ornet auro l
 argento nisi rex solū cū liberis suis incisas etiam vestes non
 liceat dño regi portare § ij Quicumq; at per annū vel ampli
 vestes suos portare voluerit hoc sibi nequaq; ad verecūdiam
 imputetur § iij In nullus theutuniciū potū scz ceruissaz ferat
 vendat vel bibat post lapsam p^{ri}mā pēterosten quicumq; cō
 tra hoc statutū venire psumserit p qualibet lagenā soluat xl
 marcas in penā § iij Item quicumq; bonā ceruissā braxare
 voluerit habeat licentiā vendēdi quāto carius pōt § v Itē q
 nullus perat hospiciū a clericis vel laicis quibuscūq; reglarī
 bus seu seclariis sed taberne sufficientes p transeūtibz ordi
 nent in quibz necessaria habeāt § vi Si vō domū alicui aliq
 inuasit et fregit vel aliquid abstulerit soluat dño regi xl
 marcas et leso tñ Si vero pacifice tabernā intrauerit et pro
 receptis soluere noluerit licitū sit eū detinere Si vō violēter
 recedere voluerit aduocet auxiliū vicinorū et si eū deprehende
 re nequiverit hospes cum duobz vicinis suis accedat ad plas
 citū suū citando eū ut redeat satisfacturus secundū consuetus
 dinē loci quod si noluerit conuincat eū ubi dinoscitur eū deli
 quisse § vii Item quicumq; aliquē interfecerit satisfaciāt con
 sāguineis interfecti cū ceteris l p^{ri}mpta pecunia et cū nō alijs
 rebus nec cognati copellantur p dñm regē cōtribucere cum ho
 micidā nisi forte pace priuati fugerit tunc propinquoies soluāt
 duo ætelsaal et secundū antiquam terre cōsuetudinem reci
 piunt suum stuth de cognatis § viij Nec licitum si alicui cog
 natorū interfecti in quēquā cōsanguineū interficiētis vindica
 re qdā vixerit qui occidit § ix Quicumq; ptra hec fecerit pūiā
 tanq; si occidisset antiquem innocentem § x Item si aliquis i
 domo p^{ri}ia vel ecclesia occiderit hoc est orboremaal. orbore
 maal sic intelligitur q occisor ad emendam venire non pote
 rit nisi prius pro eo intercesserint consanguinei interfecti.

potius
tamen

orboremaal

Constitutio Erici regis dacie.

Ericus dei gracia Danorum Sclauorum rex omnibus hoc
scriptum cernentibus ad perpetuam regi memoriā con
stare volumus presentibus et futuris qd anno dñi M ccc lxxij.
in die beati olavi nūburgh de consilio meliorū regni ordina
uimus cum in consilio vortinburgh de eorum consilio promi
simus semel in anno in media xl parlamentū qd dicitur hōff
debeat celebrari Nullus captiuari debeat nisi sponte cōfessus
in iure aut legitime conuictus vel manifesto facinore depie
hensus fuerit pro quo secundū leges terre vita carere debeat
vel mēbris Sed conuictus iudicias habeat fugiendi extra re
gnū que in libris legalibus continentur Item nullus cōuic
tus pro quacūq; causa ultra id qd in legibus est expressus pe
na pecuniaria vel alia puniatur nec mulcetur aliquis nisi
legitime conuictus Item nullus super aliquibus causis de
bet litteras regias contra aliquem impetrare nisi causa ip
sius prius vērīlata fuerit in suis placitis et discussa sed post
q̄ aliquis primā litteram taliter impetratā supersederit con
tumaciter soluat cōquerenti vnā marcā denariorū et iij mar
cas regi ultra id pro quo in prioribus placitis est conuictus et
p̄ secūda tantum et pro tertia tantū sed pro quarta conquerē
ti tres marcas et xl soluat regi et si talis bona mobilia non
habeat sed tantū terram extunc officialis regis inuocat eum
ut infra mensem tantū vendat de terra sua in quantū tenet
bondoni et regi qd nisi fecerit officialis regis sub estimatione
honorū ius regis accipiat et bondonis de dicta terra et nō am
plius sed si terra non sufficiat ad soluendū defectus ille p̄ ras
tāpta cedat regi p̄ter et bondoni Sed si aliquis contra ea q̄
dicta sunt litteras impetrauerit minus iuste soluat bondoni
iij marcas similiter et regi tres marcas Ordinauimus insup
et firmiter p̄mittimus leges regis voldemari clare memorie
prout in suis libris legalibus continentur inuiolabiliter obser
uare Omnes abusiones et dissuetudines contra leges terre i
troductas penitus in irritum et euocantes expresse et preci
pue infrascriptas primo qd victualia uxoris nostre puerorū
dapiferi nostri plaustrare non debent ultra limitē sui haretib

et quicūq; in claustrando defecerit officialis regis cōduc; pla-
 ustrum et deficiēs soluat precū triū marcar; Item q; nostrū
 stutth horn in festo sancti andree secundū cōsuetudinē pronin-
 cie cuiuslibet exsoluatur Item bondones non debent cōpelli ad
 edificandum vel reperandum molendina curias vel alia nec
 etiā; castra nisi in te mpe necessitatis sed in hīs faciant secū-
 dum q; cōsueuerunt in te mpe voldemari nec cōpelli sub aliq;
 pena ad dandum auferes vel pullos seu alia dona ad mēsam
 regis exceptis hīs que solui cōsueuerunt tempore regis vol-
 demari sed pro dono vel gratis peti pnt Item licitū sit bondo-
 nibus pprias terras habentibus villicationē aliorū sumere
 ita q; bonis suis regia iura soluant Item non debemus edi-
 ficare in fundo alieno nisi de cōsensu & voluntate possessoris
 Officialis nostrī non debent citare aliquem nisi ad iusta pla-
 cita nec coram se Item littere patentes et preuilegia nostra
 suo robore permancant nisi per fideles nostros in parlamento
 nostro docere poterimus q; sint merito reuocanda Item non
 debet aliquis pro aliquo delicto terram suam amittere nisi
 pro crimine lese maiestatis conuictus fuerit cum iuramento
 wortheldh excepto casu superius expedito Item de naufragiū
 passis volumus obseruare qd in libris legalibus continetur.
 Item mercatoribus regnū nostrum visitantibus et nostris
 ppijs nulla noua grauamina imponi debent sed uti dñt li-
 bertatibus quas habere consueuerunt ex antiquo consuetu-
 dine nichilominus que seruantur in skanz suo robore dura-
 turis Item si aliquis nos impetere noluerit super bonis qui-
 buscūq; tanq; minus iuste occupatis super hoc consilio stabi-
 mus et ordinatione fidelium nostrorū in parlamento nostro
 per te mpe celebrandis Item volumus q; null; apud clericos
 claustra vel laicus hospitetur in discrete sed cōtentus sit hīs
 que domesticus habuerit et voluerit sibi dare si ulterius face-
 re presumpserit aliqua rapiendo liberam habeat potestatem
 Si clericus sit huiusmodi violentia per causam herrewerck
 rapine vel excommunicationis prosequendi si vero laicus per
 viam herrewerck vel rapine Item q; ecclesia dacie gaudere
 debeat omniū libertatibus quibus unq; floruit te mpe reg;

*De miv
 to vrbis*

13 14

voldemari quilibetate ei? in oibus illibata voluit obfernare
Et at hec oia et fingula rata et firma pmancant Reuerendi
pres dñi iohēs lunden archieps petrus vibergeñ eps c arnsheñ
eps c ripeñ c v burglaneñ c i roskildeñ c ia lleswigcñ e iohās
ottonieñ epi electi confirmati uermon comes i de rawenlburg
et voldemarus domicellus de rostock sua sigilla una cū sigillo
nrō pātibus apponere curauerūt Actū nūburgh Anno et die
Supra dictis.

Constitutio Erici regis prioris erici filij.

Unnec logh gaff hōm erich annē erichs son i nūburgh
Kirche warie sculle selhe kirkens thiende som the mwe
dresth vthen wild oc swegh oc the sculle gialde om pinstdag
at lyste eller ligge vnder kirkens dom hōmghñ eller nogher
mā paa rjghens vegue sculle aldriig thiende taghe vthen for
landsens terff oc meth bscops raad oc beste men i righet oc
gore wille effthēthere raadh Enghñ mā scal oc kirkēs thiēde
raade eller kobe ther seire otthe kirkē at gialde Thwerth aar
scal hōffware i nūburgh aa then sondagh nest effther pinxe
sondagh er hwillkñ māther faar m; raadh; raadh til annē
man; hws eller gard eller til th; hws eller gard ther mā haff
uer herber vthi oc draber eller hamler eller saar husboudhen
eller husfrenen eller hion eller geste eller om mā bwdher kir/
ke fred i kirke wother han grepen m; ferstke geruigher thñ
ther formāer oc hans til feller misthe hals oc ther how; loth
eller booslooth halff raghe hōmghen oc halff taghe then ther
skathen feck eller hans arwinge forti at for husfredh brodhe
scal bodeshals oc booslooth ower retthe bodher En wordher
han drapen cha taghe hans arwinghe halff booslooth werdh
hōmghñ til retthe bodher so som i logbogñ standher scriffnet
En fanghes the eu at ferstke geruighē tha waro the wedh
haret; nestnd tha scal umbolmā nestne m; haret; mē; raadh
en v wilbugh man oc han scal nestne rj men v wiloughe oc
eu hans openbare v wēner tho maa han for en hā hærer hus
fredh brodhe folghe hans loghmaal hwat werth hannum er
brodh so som logboghen seier til Thwo som husfred brodhe wil
hærs tha haffner han sex vghers dagh en sithen hans annet

logmaal er ganghet athare husfredede bredhe En karer han ev
indhen sex vghē at hās anneth lagmaaler gāghet tha dullie
hā thz m3 neffud i kvn thē for sagē at Husfred brede oc gard
fredede brede oc kirke fred brede scal sofulghes ath aa thz forste
thingh scal livles oc hare aa thz anneth thingh scal ueffnes
hæret3 neffud a thz tredie thingh sculle v wildughe men Tho
mo han ev neffue andher en tha ere aa thingi En skul thm a
tha standher thet thet the fæste giorde vthen biscops oc otthe
gode men indhen bygdhen seie them amodh tho standhē thz
the withne Then samme logh er om the swarie alle eth Thwil
khen man thet forwinnes i thjste harer3 neffud for husfredh
brede at han swerier wreth gialde xl mark oc hwilkhen man
ev wil swarie loglig til neffud gilade xl mark oc them taghē
kōmighen halfue oc halfue thūcher saagh giffuer Thwo som
faar met raad3 raad3 i bondhens gard eller hws eller kirke
oc vformer anthen bondhen eller annē man som sauth er oc
wordhe the æter hare thet fore ere oc fanghe the skathe thet
arath wede eller worde drapne m3 alle hawe hiem gialdh oc
lighe a thet geruigher En om man ewer om huat heller hi
ne finge skathe a thē sageles maal eller ev thz sculle laudmē
wtledde oc scal fulghes so som herrewerck Thwo som herbergar
rer nogher man thet for winnes meth i thjste sage som sauth er
tha warie sigh meth neffud i kvn eller giffue xij mark pennin
ge oc then tagher kōmighn halfue oc halfue hin thet skathn
feck Vmbosmā oc hin thet skathn feck mwe bodhe dele thjste
dele hwilkhen thet heldher wil forti at the eghe bode then rre
thet thet hōier til Vordher nogher māfeld til xl march sagh
thet ev haffuē fult wet at herte eller annēsaag som hānū ber
atbode fore so som han barier man eller soier eller rēwer tha
scal hā haffue sex vghers dagh efssther at han er lagfeldh a
thingi anthen atbædie eller ath setthe borghn en gōr hā hwer
khen indhen sex vgher tha fare han som andhre fredhles
men.

Land-
vand

Grub
naag
loff
mar
bold
th
xij
mar

13 14

t obfernare
it fleurndi
is e anben
ren e iohas
wenburg
a cu sigillo
mo er die

a i wouegh
m the mwe
m pmsdag
eller nogher
he vthen for
i i righer oc
irkas thide
jwerth aar
ther pinke
dy til anne
ther mā haff
husbondhen
i bondher kir
eruigher thū
er hom3 lodh
phe then thet
fredh brede
En wordher
looth wædth
dher seirfuet
ære the wædth
m3 raad3
wildughe oc
hā karer huf
hanum er
d brede wil
ians annet

Constitutio regine margarete regis vol
demari filie Item nota ista constitutio alio
modo sic inticulatur Constitutio olani regis
dacie et haquinii regis norwegie ⁊ margare
te regine trium regnorum.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amē, Anno dñi
M ccc lxxvi die inuentionis scē crucis convenientibus
flaulohie regni dacie potioribus cum popularibus ad electio
nem uoni regis perlamentū fuit et concorditer ordinatū In p
mis q̄ ep̄i capitula monasteria et omnes ecclesie et ecclesiasti
ce p̄sone regni dacie omnibus libertatibus gracijs in iuribus iu
risdictionibus legib⁹ ⁊ preuilegijs quibus unq̄ liberius et uti
libus fruebantur congaudebunt et ab omnibus sint onerib⁹
regis quocunq̄ nomine censeantur liberi p̄ter et exempti.
Item quilibet presbiter habeat unam curiā principaliorē in
perrochia sua p̄sidentia sua liberā et exemptā de omnibus
oneribus regis vna cum familia in dicta curia morante § i.
Item decime ecclesiarū non petantur nec recipiantur per
regem et ei⁹ officiales quoniam modo § ii Item nullus extra
neus ignote lingue vltimperfecte etatis ad aliquam ecclesiā
presentetur § iii Item nullus cuiuscunq̄ status existerit se de
bonis ⁊ possessionib⁹ monasteriorū episcopoz abbatibus prio
ribus et preuisoribus contradicentib⁹ aliquāliter intromit
tat sed ipsi abbates priores et preuises monasteriorum dñs
suis tanq̄ veris dñs in temporalib⁹ ⁊ spiritualibus per omnia
integre respondebunt § iiii Item nullum clericū ad aliquā ec
clesiam quis p̄ter nisi in qua merum ius pronominat⁹ ha
buerit nec potencie inferiori preiudicium faciat in p̄tando
§ v Item nullus ep̄s seu aliqua alia persona ecclesiastica ca
piatur exulet vel bonis suis priuetur nisi per suum iudice⁹ ec
clesiasticū fuerit canonice conuict⁹ § vi Item non grauentur
monasteria l' ecclesiastice p̄sone per equos ⁊ canes pascendos
§ vii Item nullus intromittat se de bonis clericorū discenden
tium sine suorū heredum voluntate et ordinarij § viii Item
omnes milites et militares et armigeri de p̄pria familia e
menda triū marcarū vel ix secundū consuetudinem cuiuslibet

terre in quocumq; placito seculari conuincantur percipiant li-
bere et ultra si ad hoc existerint privilegiati § ix Item nō co-
guntur ire ad exercitum extra regnum et quicunq; ad manda-
tum regis siue intra regnum siue extra bellandi causa inie-
runt rex ipsos si capti fuerint de captiuitate redimat expedito
saltem infra annum et super perditis satisfaciāt anteq; secu-
dario secum ire in exercitū iubeantur libertatibus suis pristini-
s etiam si uon inierint eius nichilominus conseruatis § x
Item ut guerras contra aliquem rex inchoare non debeat ni-
si cum consilio et consensu prelatorū ac regni poriorum § xi
Item quicunq; terras suas iniuste amiserit per coronam reg-
ni illas reuocare debeat et si aliquis ex parte regis terram sic
resumptam et reuocant impetierit hoc rex discreti et autentici
iudices per episcopum illius diocesis nominandi sub iuramento suo ter-
minabunt § xii Item nullus infra sacros ordines constitutus
admittatur ad regem ad aliquam aduocatiā regiam sed in-
stituat laicus idoneus et discretus pro talibus officiis exerce-
ndis in quibus officiis si notabiliter deliquerint pro excessibus
suis emendant et nunq; ad talia officia admittuntur § xiii
Item inimicitias et dissensiones quascunq; rex et officiales sui
inter regnicolas pro toto posse suo cedere debeat et sopire §
xiv Item qd nullus capiatur nisi sponte confessus ē in iure
aut legitime conuictus uel manifesto factore deprehensus fu-
erit pro quo secundum leges terre uita carere debeat siue me-
bris Sed conuictus legitime inducias fugiendi extra regnū
habeat que in libris legalibus continentur Pro quacūq; cau-
sa ultra id qd in legibus expressum ē pena pecuniaria et alia
puniat nullus nec mulcetur aliquis nisi prius legitime sit
conuictus § xv Item omnes leges regis uoluntari legistato-
ris bone memorie prout in suis libris legalibus continentur
nisi aliter privilegia et handfestiugh reperiantur modificare
et declarate inuolabiliter obseruentur § xvi Item omnes ab-
usiones et disuetudines contra leges introducte per quoscū-
q; penitus in irritum renouentur et precipue infra scripte qua-
rum prima est qd victualia regis uxoris sue puerorum suorum
et dapiferi plaustrare nō dnt bōdones regis ultra limites sui

¶

iohēs iohīs otto strāgonīs iosep falster nicola? thome nicola?
 haret et quicumq; bondo regis in plaustrando defecerit offici/
 alis regis conducet plaustrum deficiensq; soluat precium tri/
 bus marcis § xvij Item bondones non dñt compelli ad reedi/
 ficandū vel reperandū curias regias et molendina nec etia/
 castra nisi cum consilio et consensu regni porcionum § xvij
 Item noua grauamina nouiter inducta uidelicet thindeskath
 amodo nō petantur nec recipiantur per quēcumq; § xix Item
 licitum sit bondonibus pprias terras hñtibus villicationem
 aliorū sumere ita tñ q; de suis terris pprijs regia iura soluā/
 tur § xx Item nō debet rex in fundo alieno edificare preter cō/
 sensū et voluntatē possessoris et hucusq; edificata penitus de/
 struantur § xxi Item villici et coloni quorūcumq; si bone ī qui/
 bus resident ulterius inhabitare noluerint secundū leges ter/
 re dñs suis predicent et resignent et satisfaciant et liberi rece/
 dant secundum leges terre ab eisdem § xxij Item officiales re/
 gis non debent aliquem citare nisi ad iusta placita nec corā/
 se conuenire § xxij Item nullus pro delicto aliquo terrā suā
 amittere possunt nisi pro crimine lese maiestatis quis conuic/
 tus fuerit per denominatiōem ordhelde uesti cum iuramen/
 to excepto casu de litteris regijs expedito § xxij Item nullus
 apud claustra clericus vñ laicus hospitetur indiscrete sed cō/
 tentus sit hñs que domesticus habuerit ⁊ voluerit sibi dare
 Si vero ulterius attemptauerit aliqua violenter rapiendo si
 veram habeat potestatem si clericus fuerit violentiam hñmōi
 per causam herrewerck rapine vel excoicationis prosequi si
 vero laicus per viam herrewerck l'rapine § xxv Item ut mer/
 catores et burghenses in regno dacie habitantes libere vtantur
 suis mercaturis absq; aliquibus grauaminibus et theolonijs
 nouis iponendis et absq; quacūq; quota mercimoniorū suorū
 ducāt extra regnū que vendenda sunt.

Constitutio olauī regis dacie

Omnib; pñs scriptū cernentib; Olauus dei grā Duaoz
 Olauoz Gottozūq; rex Margareta eadē grā Swecie ⁊
 Norwegie regina Nicola? misatōe diuini archieps lundenfis

Swezie priimas iohānes repeñ frater iacob? viburgñs olau?
 arendē nicolaus roskildē sweno burglancē et woldemar? oe
 toniē eadē grā ecclesiāz epī et dñm hēningus de podepusk da
 piferi ewerhard? molthingh dapifer tivo galen pfectus sca/
 nie petrus mwnck boeciū hēgh nicolaus storstanni nicola?
 cysē cristiernus vendelbo andreas offes laurencius offes
 nicolaus iohannes andree cristiernus kaas petrus alber/
 ti lago iohannis nicolaus luche erlandus kallf petr? grwb/
 be olau? bioms iacobus olau olauus iohannis olau? petri
 thwro. kauntī olau? lunge henricus iohānis boo dyre barnū
 erici fisko molthingh de lūse māno basse steno basse bñdic?
 bingh andreas iacobi holger? gregorij tobernus petri lodwic?
 andree andreas pepp nicola? thwē iohēs nielsz iohēs absol/
 nis deyneri? bugge haffn iohēs stawerliow ebbo pūgh iohēs
 petri de bellingi milites albert? andree iacob? anchelē iohānes
 rwndh uarus luche nicola? uari lodwic? uari iohēs offes
 andreas offes nicolaus bratze thwro boof iohānes eskilli ago
 ostradi iohānes gloob petr? gloob andreas gloob olau? oleff
 uar? crane themo limbeck cristiern? kaas elger? froth ka/
 mitus erici marquard? wulsteen lago dws iacobus lage? got
 scalus niels iohēs frīs nicolaus erici de awensberg iohānes
 pele iohēs mws themo niels eric? niels acho pudher cristier/
 nis pudher magn? iohēs uar? petri petrus hwas uarus
 nielsz de truheltorp nicolaus ebbiz gerboo thwn nicolaus fle/
 ch nicolaus been waben dictus nicolaus molthingh contra/
 dus moltike senior ericus nielsz de huringherholm andreas
 petri de swaneholm eskillus falck de vallef boeciū falck pe/
 trus falck henuinckinus moltike korth moltike minor petr?
 basse ericus pileman petrus offes iohannes offes andreas
 swens hēningus de lancken tokillus nielsz iacobus absol/
 nis heuricus iosephz nicolaus iosephz esgi brock petrus brandh
 iohannes haufz nicolaus hack andreas danidsz nicolaus an/
 dree henricus andree nicolaus gagge andreas iohis bolto
 paris tukō pndh ericus geedh absolou kerilli petr? nielsz de
 skoldenes thuo nielsz iohēs petri petr? brier nicola? mattiz

iohannes de vdstorp richmannus de lanken ago staar et pe-
 trus assels dictus rebing armigeri Eternam in domino sa-
 lutem qm̄ ab omnibus et singulis prelatiis nobilibus militib⁹
 militaribus ceterisq; alijs regni dacie inculis pro rancin per
 lameto danoru nyburgh celebrato cōuenientibus cōmuni vo-
 to et voluntate concordī omniū statutum est in iuramentis sin-
 gularū salubriter ordiuatum q̄ omnes et singuli ipsius regni
 dacie incole in quacūq; terra regni commorantes pacifi-
 ma fruantur Iuriumq; legū ⁊ libertatū suarum inuiolabi-
 liter gaudeat firmitate Nos statuto tam salubri assensu toto
 prebentes animo promittimus firmiter in hīs scriptis sub
 nostris fide et honore omnia inra leges libertates et consuetu-
 dines licitas et honestas a domino voldemaro legifero reco-
 lende memorie condam rege danorum ceterisq; alijs regib⁹
 dacie clericis et laicis quibuscūq; in hunc diem datas ⁊ cō-
 cellas firmiter tenere et inuiolabiliter imperpetuū obseruare
 Insuper obligamus nos sub obseruatione fidei nostre ⁊ hono-
 ris q̄ si contingat aliquos clericos vel laicos contra leges ter-
 re per quoscūq; iniuste opprimi vel grauari et ad huiusmo-
 di iniurias vel grauamina repellendas atq; emendendas iux-
 ta consilium conciliariorum iuratorū regni in illa terra reg-
 ni cōmorantim in qua nos requiri contingat per dominos
 dapiferū et marscalcū seu prefectū requisiti fuerimus extūc
 sine omni dilatione et contradicōne quacūq; ad hoc conueniē-
 et vita pariter atq; bonis ad hoc nos efficaciter exponere de-
 bemus Pro quorum oīm firma et inuiolabili premissorū ob-
 seruatione nos omnes et singuli suprascripti sigilla nostra p̄-
 sentibus litteris duximus apponenda Actū et datū ut supra.
 Anno dñi M ccc lxxvij infra octās solis baptiste.

Constitutio Erici regis dacie filij
 xp̄oferi regis in nyburgh.

Om̄ V. **H**vo som ridher meth giorth raad hiem til annen manz
 hws oc dræber hannū i sin eghe gardh eller hamler el-
 ler sozer tha er han fredlōss ther fore oc alle ther meth hau-
 num ere i ferdh oc i fulge oc er orbotemaal oc bōer aldrig at-
 sanghe sin fredh for hin dōdes neste frendher bede for hannu

til kōmghen oc kēmghen tage halff hās howz lodh vthū iord
 oc halff hans howz lodh tage han ther then gard aa ther thū
 geruinghe wor i giorde En wordher nogher man drabū ther
 sodan geruinge wil gōre oc i then thime ther the thz gōre tha
 ware han vgild oc for hannū scal mā en bode oc en fette hwer
 sichen kōmghens reth eller bīscops reth En wordher uogher
 man wūth ath han wor meth i sodan geruingh oc dul hā tha
 warie sigh meth haretz neffud oc han scal hannū i ethe ther
 laagh seggher er En faller han atloghen tha haffuer han da/
 ghes rwm oc nette at rymme men hwor som han wordher
 sichen greben tha ganghe thet aa hans hals Draber nogher
 man amen meth radh3 raadh eller hamler eller soer i kirkē
 eller nogher andher st3 ther som man haffuer herber taghet
 hwat heller thet er i kōbūgh eller paa land tha er thet oc or/
 bothemaal oc the ere oc alle fredlōse ther then geruingh gior
 de oc kōmghen oc bondhen taghe som fōre scrīfuet staar Vi
 des noghē man sodan geruingh oc dul han tha warie sig m3
 haretz neffud En wordher nogher man iaghet aff sine vwer
 ner hiem til uogher māz gard hwat heldher som man kom
 mer i gardhen eller hws tha haffuer hā ther fredh hiemne so
 som hieme i hās eghz hus wore Hwat som ther wordhē gior
 aa hannū tha er thz som fōre er sauth om bedh beder oc one
 logmaal Hwo som herbergerer fredhlōs man tha scal hā bo
 de hannū there skathau fect i3 mark penninghe eller hans
 arwinghe oc so kōmghen En dul han thet warie sigh meth
 haretz neffud Hwo som draber eller soer eller hamler oc haff
 uer han en selft til arbode meth tha scal han haffue ful borghū
 for sigh En kan han en borghen fange for sigh oc olier en at
 bode tha ware han fredlōs oc haffue daghs rwm oc naath
 atrwme oc hwor som han wordher sichen grepen tha gange
 thet aa hans hals Stuth kom scal hwer man rethe at sancti
 andree dagh en wil en vmbosman tha taghe wedh stuth tha
 ridhe bonner til eth thīngh oc anneth oc tredie oc bīwde vth
 sin stuth en wil vmbosman en tho taghe wedh tha sculle hē/
 retz men neffue til aff thīnghi tre gode men eller fire oc folge
 hannū til kōmghens gardh om thet er i thet haretz eller til

Gubergin
 nage frin
 liff mand
 bed thet
 in fitt
 mark or
 kringi sa
 mogia

5
 13 14

vmbosman gard en ere the hwerken i thet hareth tha for
 re sin stuth til haretz kirki oc the gode men sculle ther wedhe
 ware ath stuth horn legghes in kirke Thwat skathe ther sithen
 kommer aff theuskiathe scal vmbosman eftther gyalde oc en
 bondhen om han redher fulch Thwo som en march redher
 i skuldher eller ix ore eller x ore eller xi ore tha redhe han ther
 aff en ful haffu En haffuer han xij ore skuld i iordh eller mun-
 ne ther han saar en oc saar en tha scal han indhe for then
 iordh En skier han oc saar tha inne han for sin iordh som for
 re er sauth.

Cōpletum est aut pñs opus perutile le-
 gis Danice Impressuz haffue p
 Gotfridu de ghemen Wino
 dñi M cccc viij In pro-
 festo sc̃i marthie
 apostoli.

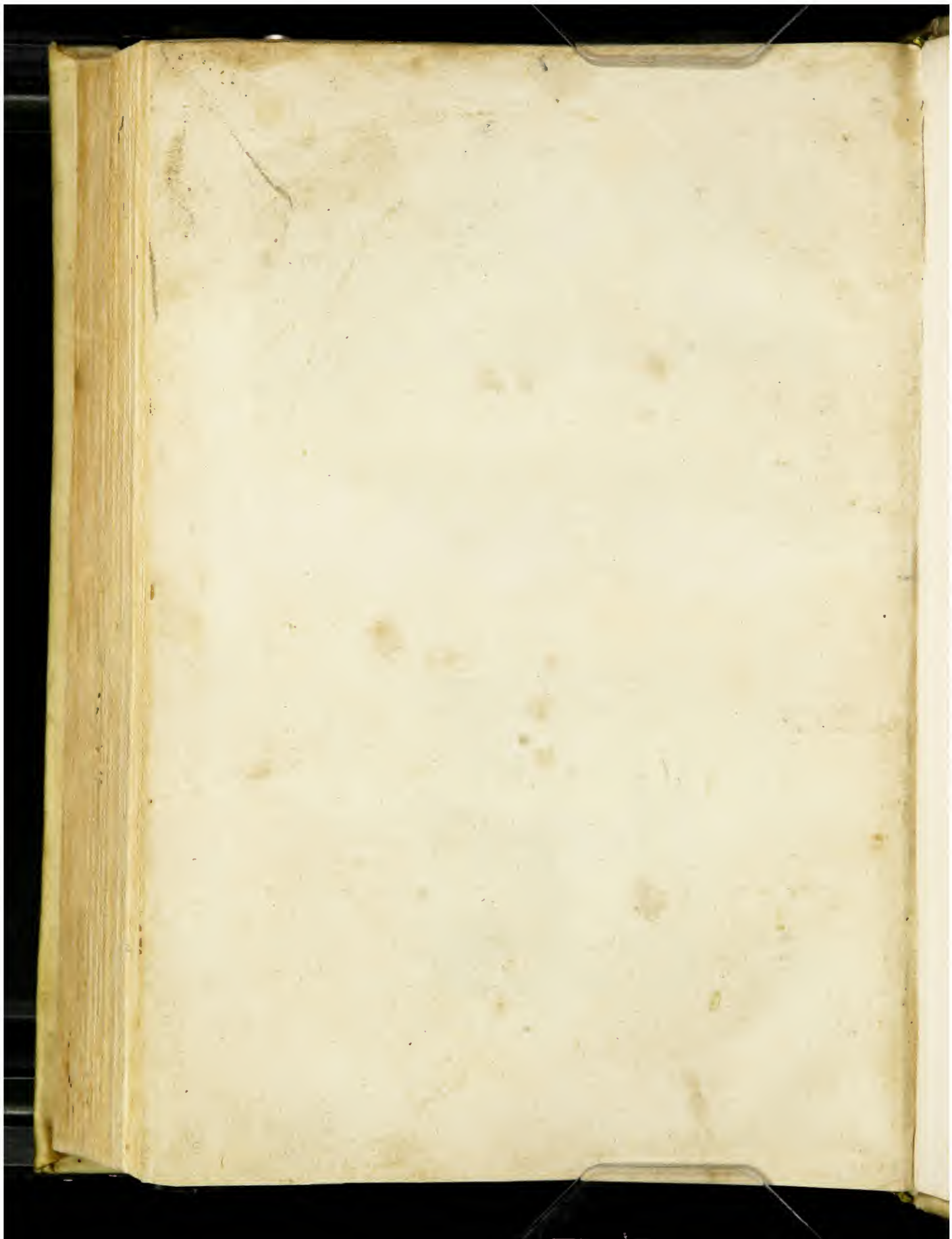

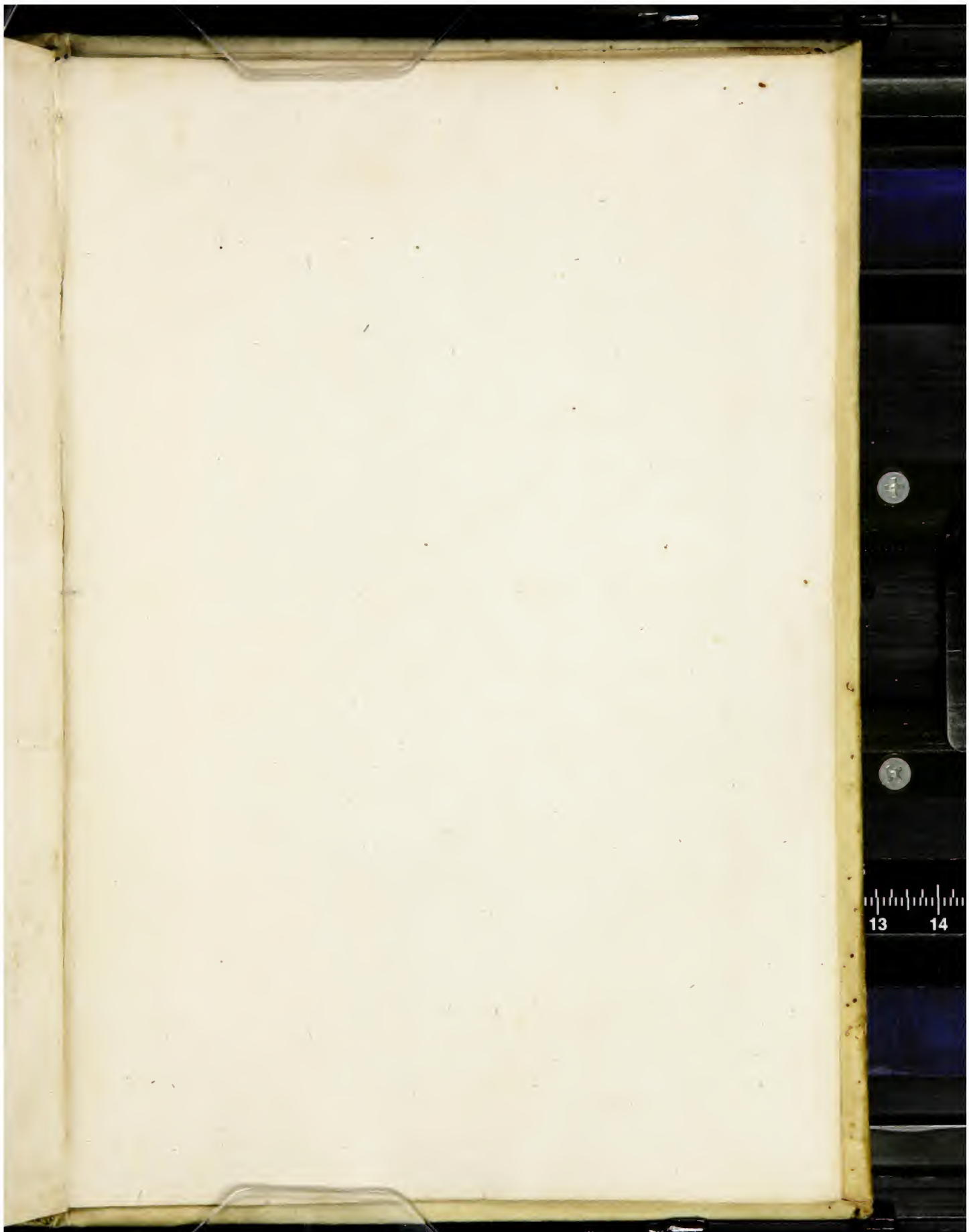
a f
edh
ichin
ic en
ther
hee
un/
pen
169

13 14

13 14

